

هونەری سەرکردایەتی کارا

١٢ کلیل بۆ گەشتن بە لوتکە

نوسینی وانەبێژی جیهانی

د. ئیبراهیم فەقی

وەرگیرانی: گەرمیان محەممەد ئەحمەد

چاپی یەکەم

٢٠١٤

له‌بلاوگراوه‌گانی خانە‌ی چاپ و په‌خشی ریتما

زنجیره (٤٩١)

ناسنامه‌ی کتیب

- ناوی کتیب: هونەری مەزکودایەتی کارا
- نویسنی: د. ئیبراهیم فەقی
- وەرگیرانی: گەرمیان محمدەد ئەحمەد
- تایپ: وەرکێژ
- بەرگ: فواد کەولۆسی
- شونینی چاپ: چاپ‌مەنی گەج
- سالی چاپ: ٢٠١٤
- نۆبەتی چاپ: چاپی یەكەم
- تیراژ: ١٠٠٠ دانە

له‌بەرئۆبەرایەتی گشتی کتیب‌خانه‌گشتییەکان ژمارە سپاردنی: (١٣٩٥)ی سالی ٢٠١٤ی پێت‌راوه.

ناونیشان:

سلێمانی — بازارێ سلێمانی — بەرامبەر بازارێ خەفاف.

ژمارە‌ی مۆبایل: (٠٧٧٠١٥٧٤٢٩٣)، (٠٧٥٠١١٩١٨٤٧)

پېرسى

- ۱۲ ..... لە بارەى ئىبراھىم فەقىيەۋە جىيان گوتتۇرە؟
- ۱۵ ..... ئەم پەرتوكە پېشكەش بېت
- ۱۷ ..... سوپاس و ېت.
- ۲۲ ..... ھەموو پۇتلىك
- ۲۵ ..... كلىلى يەكەم
- ۲۵ ..... بېيار ېنگە يەك بەرەو سەركەۋتەن
- ۲۷ ..... ۱ - ھىزى بېياردان:
- ۳۰ ..... ۲- ھەشت جۇر بېياردەر:
- ۳۳ ..... ۳- دە ھۆكار بۇ بېياردانى ھەل:
- ۳۷ ..... ۴- دە ئامۇشيارى بۇ دانى بېيارى دروست
- ۴۱ ..... ۵- چۇن بېياريكى بەكۆمەل دەدەيت؟
- ۴۳ ..... ۶- چۇن بېيارى تەندروست دەدەيت؟
- ۴۵ ..... ۷- پېزگرتەن لە خود و كردارەى بېياردان:
- ۴۹ ..... ۸- كردارە (عەمەلەيە) بېياردان:
- ۵۱ ..... كلىلى دووہم

- ۵۱..... ھاندان ھىزى پالئەرى جياکردنە ۋەى مۇقايەتى ..
- ۵۲..... ۹-ھاندان.. چىيە ؟ ماناى چىيە ؟ : ..
- ۵۵..... ۱۰-کردارە (ەمەلىيە) ى ھاندان : ..
- ۵۷..... ۱۱-سى جۆرەكەى ھاندان: ..
- ۶۲..... ۱۲- دە خىراترىن رىگە بۆ داپووخانى كارمەندان : ..
- ۶۶..... ۱۳-پىنج رىگەى بەسود بۆ ھاندانى كارمەندان: ..
- ۶۹..... ۱۴-بىست رىگەى كارا بۆ ھاندانى كارمەندان : ..
- ۸۴..... ۱۵-پىنج رىگەى كارا بۆ ھاندانى خوت: ..
- ۸۸..... ۱۶-بەرنامەى زمانەوانىيائەى دەمار و ھاندان: ..
- ۹۳..... كىلىلى سىيەم ..
- ۹۳..... گۇرپان كەتۋارى راستەقىنەى ژيان..
- ۹۵..... ۱۷-ئاۋچەى خەسانە ۋە گىللىتى نواندن: ..
- ۹۹..... ۱۸-پىنج ھۆكار ۋە ھا لە خەلك دەكەن رىقيان لە گۇرپانكارى بىت: ..
- ۱۰۳..... ۱۹- پىنج بىنەماى گرنگ لەكاتى بودانى گۇرپاندا دەبىت پەچاۋى بىكرىت: ..
- ۱۰۷..... ۲۰-چۆن ۋە ھا لە دەستەى كارمەندانەت دەكەيت بە گۇرپانكارى قايلېن؟ ..
- ۱۱۱..... كىلىلى چۈارەم ..
- ۱۱۱..... دلە ۋاۋكى و گۇشارى كار گرە ۋە ئاستەنگ (تەخەدى) ى مۇۋى سوتەمەنىيە بۆ سەرگە وتن.....

- ۲۱- ھۆكۈمەت كەڭەشچىسى دىلەپاۋىكى لە دەستى خۇماندايە !! ۱۱۳
- ۲۲- كامىيان باشقىرە: ئۆزىگە م يان ئۆز ئۆزى؟ ۱۱۶
- ۲۳- ھۆكۈمەت كەڭەشچىسى دىلەپاۋىكى: ۱۱۸
- ۲۴- نىشانە كەڭەشچىسى دىلەپاۋىكى : ۱۲۲
- ۲۵- پىكىرلەرنى بەرگۈزۈش لە خۇكۇمەت دىلەپاۋىكى: ۱۲۴
- ۲۶- سىستېمى ((فەقى)) بۇ خەسەنە ۋە: ۱۳۰
- كەڭەشچىسى پىنچەم ۱۳۵
- توانايى و بەھرە كەڭەشچىسى پەيۋەندى دابەستىن پىگەيەك بەرە ۋە ھىزى خۇددى ۱۳۵
- ۲۷- پەيۋەندى دابەستىن جىگە لە جۇرئەك پەيۋەست (ئىدىراك) ھىچى دىكە نىيە: ۱۳۷
- ۲۸- نەپىنى ھۆكۈمەت: ۱۴۱
- ۲۹- كەسەنى كارگران دەۋرىيەرتىيان تەنپە: ۱۵۳
- ۳۰- چۈن لەگەل نۇ تەرزە كەي كەسەنى كارگراندا رەفتار دەكەيت؟ ۱۵۴
- ۳۱- بىيىست قەدەغە كەلۈە كەي كەتە پەيۋەندى بەستىن رەگەل كەسەنى تەد: ۱۵۹
- ۳۲- دە ئامۇزگارى پىيۋىستە بەكارىيان بېيىنى. لە بىرىيان بىكەي ئەنجام لە ئەستۇدە گىرەيت: ۱۶۱
- ۳۳- ئايا دەزانى چۈن لەگەل مەۋىيى دۈۋ پۈۋدا رەفتار دەكەيت؟ ۱۶۲
- ۳۴- ئايادەزانى چۈن ۋەرتە ۋەرت و ۋاتەۋات چارەسەر دەكەيت؟ ۱۶۳
- ۳۵- چۈن مەملەتتى ئىۋان كارمەندەت چارە دەكەيت؟ ۱۶۴

- ۳۶- په چته ی کارا بؤ په یوه ندی سرکه وتوو: ۱۶۶
- کلیلی شه شه م ۱۷۳
- دیاری کردنی نامانچ پتگه یه ک به ره و به خته وهری و سهره نج پاکښی ۱۷۳
- ۳۷- نایا ده زانی تۆ به ره و کوڼوه ده پږیت؟ ۱۷۵
- ۳۸- پینچ هؤکار وه ها له ۹۷٪ی خه لکی ده کات نامانچیان دیاری نه کهن: ۱۷۹
- ۳۹- پینچ سوودی پشت دیاری کردنی نامانچه کان: ۱۸۲
- ۴۰- چواره شه که ی دیاری کردنی نامانچ: ۱۸۶
- ۴۱- سنی شپوه که ی نامانچ : ۱۹۳
- ۴۲- چۆن نامانچه کانت ده ست نیشان ده که یت-سیارده بنه ما: ۱۹۶
- ۴۳- چۆن نامانچه کانت به دی ده هیتیت؟ ۲۰۴
- ۴۴- سوده کانی دیاری کردنی نامانچه کان له یواری کاردا: ۲۰۸
- ۴۵- هه ولدانی که سیتی بؤ دیاری کردنی نامانچه کان: ۲۱۲
- کلیلی حه و ته م ۲۱۵
- به کارهیتانی کات به های راسته قینه ی ژیان ۲۱۵
- ۴۶- بؤچی خه لکی کاتی خویان به فیرؤ ده دهن؟ ۲۱۷
- ۴۷- دوو کوسپی ده روونی پیش به کارخستنی کات: ۲۲۰
- ۴۸- پینچ ته رزه که ی به پتوه به رانی کات: ۲۲۴

- ۴۹- شه‌ش سوده‌که‌ی پشت به‌کاربردنی کات: ۲۲۷
- ۵۰- پازده دزه‌که‌ی کات (که زۆرتیرین ویرانکاری ده‌نینه‌وه) ۲۲۹
- ۵۱- بیست ریگه‌ی زۆر کارا بۆ پاراستنی کات: ۲۳۴
- ۵۲- چۆن ده‌توانی خووی کارا بۆ به‌کارخستنی کات گه‌شه‌پێده‌ی: ۲۴۳
- کلیل هه‌شته‌م ۲۴۷
- سه‌رکردایه‌تی کردن ریگه‌یه‌ک به‌ره‌و لوتکه‌ی نه‌جامدان ۲۴۷
- ۵۳- شیوازی تۆ چۆنه‌ ؟ ۲۴۹
- ۵۴- ۲۰ تاییه‌تمه‌ندی بۆ سه‌رکردایه‌تی: ۲۵۵
- ۵۵- چوار شیوازه‌که‌ی سه‌رکردایه‌تی کردن: ۲۶۴
- ۵۶- چۆن ده‌ست‌لآت به‌ده‌ست ده‌هیتی و به‌کاریشی دینی: ۲۶۷
- کلیلی تۆیه‌م ۲۶۹
- دروستکردنی ده‌سته‌هیزیک‌ی په‌ها بۆ دامه‌زراوه‌ی سه‌رکه‌وتوو ۲۶۹
- ۵۷- ده‌سته‌ی کار.. شوین ده‌ست دیار: ۲۷۱
- ۵۸- پینچ بنه‌ما بۆ دروستکردنی ده‌سته‌گروپی کار: ۲۷۵
- ۵۹- هه‌وت بنه‌ما بۆ دروستکردنی ده‌سته‌یه‌کی سه‌رکه‌وتوو: ۲۷۸
- ۶۰- کۆ پنیسته‌به‌ینیه‌ نێو ده‌سته‌که‌ته‌وه (هه‌لبژاردنی که‌سانی گرنجاو): ۲۸۲
- ۶۱- چۆن وه‌ها له‌ ده‌سته‌که‌ت ده‌که‌یت به‌ره‌م هێن بن؟ ۲۸۶

- ۶۲- چۆن لەگەڵ ئەوانەدا پەفتاردەكەيت حەزىيان لە گۆشەگىرىيە ؟ ۲۹۱.....
- ۶۳- چۆن لەگەڵ كىشەكانى نىو ئەندامانى دەستەكەتدا پەفتار دەكەيت ؟ ۲۹۳.....
- كلیل دەيەم ۲۹۷
- پى سپاردن پىگەيەك بەرەو نازادى..... ۲۹۷
- ۶۴- شت بەكەس دەسپىرى؟ ۲۹۹
- ۶۵- ئەو شەش ھۆكارەى وەھا لە بەرپۆرەبەران دەكەن رەقيان لە پى سپاردن(برىكاردانان) بىتەوہ: ۳۰۱
- ۶۶- دە سوودى پى سپاردن-برىكاردانان(تفويج): ۳۰۵
- ۶۷- ئەو كارانە چىن دەتوانى بەوانى تىرى بسپىرى؟ ۳۰۸
- ۶۸- پىسپاردن چۆن ئەنجام دەدەيت؟ ۳۱۲
- كلىلى يازدەھەم ۳۱۵
- كۆيونەوہكان دەبم.. يان نابم..... ۳۱۵
- ۷۰- خەوت ھۆكارى پىشت بەستنى كۆيونەوہكان: ۳۲۰
- ۷۱- خەوت جۆر خەلك لە نىو كۆيونەوہكاندا: ۳۲۳
- ۷۲- دەھۆكارى پىشت شكست ھىنانى كۆيونەوہكان : ۳۲۶
- ۷۳- پازدە بۆلە لەكاتى ئامادەبوون لە كۆيونەوہكاندا: ۳۳۱
- ۷۴- بىست بىنەما بۆ سەرخستنى كۆيونەوہكان: ۳۳۳

- ۷۵- خشته‌ی کار... چیه؟ ۳۳۹
- ۷۶- شه‌ش کلیل بۆ به‌ستنی کۆبونه‌وه‌ی کارا و به‌هیز: ۳۴۱
- ۷۷- که‌ی کۆبونه‌وه ده‌به‌ستیت؟ ۳۴۳
- ۷۸- کۆبونه‌وه‌کانت له‌کۆی ده‌به‌ستیت؟ ۳۴۹
- ۷۹- کۆبونه‌وه‌کان پێزگرتن له‌خود: ۳۵۱
- کلیلی دوا‌ده‌یه‌م..... ۳۵۲
- دامه‌زراندن جیاوازی دروست ده‌کات..... ۳۵۳
- ۸۰- ئاما‌ده‌به‌..کاره‌که ئاسان نییه: ۳۵۵
- ۸۱- ئۆ هۆکار ده‌به‌هۆی ژۆریوونی تیچوون له‌کاتی دامه‌زراندندا: ۳۵۷
- ۸۲- هه‌شت هۆکار وها له به‌پتوه‌به‌زان ده‌کات که‌سانی نو‌گه‌نجاو دامه‌زێتن: ۳۶۱
- ۸۳- ده‌هۆکار بۆ دۆزینه‌وه‌ی که‌سی ئاوازه: ۳۶۴
- ۸۴- چۆنیتی خسته‌به‌وو و هه‌لپێاردنی باشترین؟ ۳۶۸
- ۸۵- کرداره‌ی دامه‌زراندن: ۳۷۰
- ۸۶- کرداره‌ی پاش دامه‌زراندن: ۳۷۹
- ۸۷- بیست هه‌نگاوی بۆ له‌کاتی دامه‌زراندنی کارمندی نوێدا: ۳۸۴
- ۸۸- ده‌رکردن..کارێک هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه له‌سه‌ری پێک که‌وتوون: ۳۸۶
- ۸۹- کرداره‌ی ده‌رکردن: ۳۸۸

۹۰- دە خالى بىقە لەكاتى دەركردنى ھەر كارمەندىكدا: ۳۹۳

۹۱- چۆن دەزانىت تىشك خراوۋەتەسەر تۆ؟ ۳۹۴

كۆتاۋشەكان ۳۹۶

بەناوى خۇدا كە دەھندە و دىلۇفانە

[خوا لە ھىچ كەلىك ناكۆپى، تا ئەوان دىيان نەگۆرن]
(رعد-ھەورەگرمە: ۱۱)

خۇداى كەورە راستى فەرموو

له‌بارهی ئیبراهیم فهقییه‌وه چیان گوتوو؟

ئىبراهيم فهقى كه سىكى تاييه‌تمه‌نده، كۆره‌كانى به‌جوانى و به‌رنامه‌كانى به ساناى پيشكهش ده‌كات. به هه‌موو شاره‌زايى و ئاشنايه‌تیه‌كانى ئاماژه پێده‌رى ته‌واوى ژيانه، پێويسته هه‌موان هه‌لى گه‌يشته خزمه‌تییان بۆ بپه‌خسیت...

(Rose Sollazzo...AT &T Canada)

كۆر و وانه‌كانى ئىبراهيم فهقى وه‌كو كلیلى سه‌ركه‌وتن وه‌هان..

(Collette Assaab...Bell Canada)

كۆره‌كانى ئىبراهيم فهقى به‌هه‌موو شێوه‌و پێوه‌ریك كاریگه‌ر و گونجاون

(Andre Dostie...Chrysler – Canada)

ئىبراهيم فهقى جیاوازیكى دانسقه‌یه، كۆره‌كانى زۆر به‌پێز و بونیات نه‌ریشن.

(Marcel Cheuier...Pepsi Cola)

له‌مێژۆه تاييه‌تیه‌دا، ئاهه‌نگى سالانه‌مان به‌م شێوه‌یه سه‌ركه‌وتوو نه‌ده‌بوو گه‌ر

ئىبراهيم فهقى نه‌بوايه..

(Bernard Thibault...Greater Montreal Real Estate Board)

پێنمايه نانا‌سايه‌كانى ئىبراهيم فهقى بووه هۆى هاندان و وروژاندنمان بۆ سه‌ركه‌وتنى

مه‌زن...

(Alain GerardTelToute Communication)

ئه‌م په‌رتوکه پێشکەش بێت

به هه‌موو ئه‌وانه‌ی پۆرتیک پێیان گتووم نه‌خێر.. به‌بێ ئه‌وان نه‌مده‌توانی توانا
راسته‌قییه‌کانم بدۆزمه‌وه و سه‌رکه‌وتن له‌ ژياندا به‌دیبینم..
به‌ ئامالی هاوسه‌رم.. کچه‌ جووکه‌کانم نانسێ و نه‌رمین ..

د. ئیبراهیم فه‌قی

پێشکەش بێت به‌و که‌سه‌ی فێری سه‌رکردایه‌تی کردنی کردم و دانا ییم لێوه‌ چنگ
خست... به‌ می‌رده‌که‌م، له‌ خوا داوا ی بۆ ده‌که‌م ببخاته باخی نه‌پراوه‌ی نه‌مرانه‌وه و ئه‌م
کاره‌ باشانه‌ی بکاته کێشکانی چاکانی..

ئامال فه‌قی

سوپاس و ریژ

له‌کاتی‌کدا ئه‌م په‌رتوکه‌ به‌ری
سالانیکی زۆری فیژیوون و گه‌پانه،
هه‌مدیس ئه‌نجامی ماندووبونیکی
ماوه‌دریژی ده‌سته‌یه‌کی کاری بلیمه‌تی
ناوازه‌شه. بۆیه‌ لی‌ره‌وه و له‌ قولایی
هه‌ناومه‌وه ده‌مه‌وێت سوپاس و نه‌وازش
ئاراسته‌ی هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ بکه‌م که

یارمه‌تی و هاندانه‌کانیان له‌ به‌رجه‌سته‌بوونی ئه‌م په‌رتوکه‌دا په‌نگ ریژ بووه، به‌هۆیانه‌وه
ئه‌م په‌رتوکه‌ به‌ راستینه‌یه‌کی که‌تواری بووه.

به‌ تایبەت ده‌مه‌وێت سوپاسی هاوڕێ و هاکاری ژیا‌نم و هاو‌به‌شه‌ خه‌باتم (ئامال)
بکه‌م“ له‌به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌موو هه‌ول و ماندووبونه‌ی له‌ گه‌شتی ژیا‌ندا بۆی نواندوم و
یارمه‌تی کردووم بۆ رێکخستنی گه‌شت و کۆڕ و وانه‌کانم. سوپاسی ئامال ده‌که‌م به‌هۆی
مانه‌وه‌ی تا دره‌نگانیکی شه‌و“ بۆ ئاماده‌کردن و رێکخستنی یادگاری نامه‌ و به‌رنامه‌ و
پتویستیه‌کانم له‌کات و جێی خۆیدا.

سوپاس بۆ هاریکاره‌که‌م Pina DeFabrizo بۆ ئه‌و نه‌مه‌کداری و ماندوو
نه‌ناسیه‌ی که‌ له‌کاره‌که‌ی خۆیدا ده‌ینواند. سوپاس بۆ هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی له‌ لایه‌که‌ی
تری کیشوه‌ره‌که‌وه‌ کاریان په‌گه‌ل کردووم؛ ئه‌وانه‌ی یارمه‌تییان داوم بۆ هاتنه‌ به‌ره‌می
ئه‌م په‌رتوکه‌ و به‌تایبەت به‌پتوه‌به‌ر Sylvain Bedard بۆ ئه‌و ئامۆشیارییه‌ به‌ به‌ها و
هاندانه‌ به‌رده‌وامانه‌ی که‌ پێشکه‌شی ده‌کردم. سوپاس بۆ Pol Mall به‌هۆی ئه‌و
هونه‌رکاری و پازاندنه‌وه‌یه‌ی که‌ له‌م په‌رتوکه‌دا نه‌زیه‌تی پتوه‌ کێشاوه‌.

Regis Nadeau خۆشه‌ویست‌ترین هاو‌ڕێم، که‌ هه‌میشه‌ جێ نیازی من بووه‌.

Holiday Inn Crowne Fehim Sofraci ھاۋرېم و جېگىرى سەزۇكى
 Metro Center، Plaza بەھۇى ھاندانە بەردەوامەكانىەوہ بۇمن .
 سوپاس بۇ ھاۋرېم Alain Laroche ئەندامى لېژنەى گەشەپېدان لەشارى
 Verbun بۇ ھاندانە بەردەوامەكانى بۇ من .
 سوپاس بۇ ھاۋرېم Joseph Sidaros بەرپۇەبەرى ھەرىمى كۆمپانىاي London
 Life بۇ ئەومتەمانە و باۋەرە نۆرەى بەمن ھەيپور. بۇ David
 Meyers بەرپۇەبەرى Sunlife of Canada .
 سوپاس بۇ Toni DiFrusco بەرپۇەبەرى گەشتى Preston Phipps .
 سوپاس بۇ Benito Migliorati بەرپۇەبەر و سەزۇكى مېوانخانەى Hotel
 Chateau Vaudreuil .
 بۇ Angela Prevost ى خاۋەن و بالۇكارى پۇژنامەى Premiere Edition .
 سوپاس بۇ ھەموو ئەوانەى لەكۆر و وانەكانمدا ئامادەبۇون، بۇ سەرچەم سەزۇك و
 بەرپۇەبەرانى جېئەجى كارىى كە رېگەى چاۋپېكەوتنىان پېدام .
 سوپاس بۇ ھەموو بەھرەداران كە بەشدارىتېيان ھەمېشە بوۋەتە سەرچەشمەى گيان و
 پەيام و كارىگەرەكانم، بەتايبەت خوا لېخۇشېووان: د. نۆرمان فېنسىت بېل، د. رۇبېرت
 شۇلر، د. جۇن گېندەر، د. پېچارد باندلېر، د. دېباك شوبرا، د. زىچلار و برايان تراسى .
 سوپاسى تايبەتم بۇ ھەمووتان. . خودا موارەكتان بكات.

تېبېنىيەك لەنوسەرەوہ

بۇ ئاسانكارى خوتېندەوہ، وشەى (نەى) م بەكارھېتاۋە: وەك
 ئامارەدان بە بەرپۇەبەر يان سەركردەكان لەنىو ئەم ككتېبەدا، بۇ
 نېر و مېش ھەمان شت وتراۋە و بەكارھېندراۋە .

پیش‌ه‌کی

چۆن ئەم پەرتوکه ده‌بیته ریتوینی کارت "بەرەو سهرکه‌وتن؟

تۆیش وه‌کو من بپوات وه‌هایه که له‌داهاتویدا

نه‌ختیک جهان ده‌گۆریت؟ کتێرکی کارێ نوێ و

به‌هێزتر دیار وچی ده‌بن، ده‌توانن هه‌بووه‌کانی

ئێستا به‌پای و تیا به‌ین و ون ناو بکه‌ن،

بئێگومانیش ون ناویان ده‌که‌ن؟ گەر به‌ به‌ئێ

وه‌لامی هه‌ردووک پرسیاره‌که‌ت داوه‌ته‌وه‌ ئه‌وا

بزانه که من و تو له‌م باره‌یه‌وه‌ هاو‌پایین، هیچ شتێکیش نییه ماناو ناوی هه‌لسۆپاندنی

مانه‌وه‌ یاخود کارگێری مانه‌وه‌ بیت. تو ده‌زانی سهرکه‌وتن ته‌نها به‌ بیرکردنه‌وه‌ چی

نابیت، به‌ هه‌لسۆپاندنیش، به‌ فرۆشتن به‌ هه‌مان شتێزانی کۆن، یاخود زالبون به‌ سهر

چالاکی ئه‌وانی تردا، له‌ راستیدا شتێتییه‌ مرو‌ف له‌ سهر هه‌مان چه‌شنه‌ چالاکی کۆنی

به‌رده‌وام بیت و به‌رده‌وام بێ و چاره‌روانی ئه‌نجامی جو‌راو چه‌شن بێ. نابیتجاڵ له‌ "

کایه‌ت هه‌لسۆپنه‌ " دا باسی چیرۆکی پیاویکمان بۆ ده‌کات که له‌ پیشی ئاگردانی

دانیشتووه‌ و ده‌لێت: " گه‌رمیم بێ بیه‌خشه‌، کۆتره‌دارت بێ ده‌به‌خشم " ، بۆماوه‌یه‌کی

زۆر بێ ده‌ستکه‌وتنی گه‌رمی مابویه‌وه‌ " چون له‌ بیرێ کردبوو که پێویسته‌ له‌ سهره‌تادا

بیه‌خشیت و کاری خۆی هه‌نجامیدات به‌ر له‌وه‌ی هه‌چی ده‌ست بکه‌ویت یاخود ئه‌نجامی

به‌رچنگ که‌ویت.

به‌ پشتیوانی ئه‌زمونم بۆم دیارکه‌وت که زۆریک له‌ به‌رێوه‌به‌ران هه‌شتاکه‌ به‌م چه‌شنه‌

بیرده‌که‌نه‌وه‌، ئه‌وکاته‌ی ده‌ستم دا به‌ نوسینه‌وه‌ی ئەم پەرتوکه‌ و ئه‌نجامدانی

چاوپێکه‌وتن په‌گه‌ل به‌رێوه‌به‌رانی ئیش و پله‌جیاوازا، هه‌موویان سه‌یریان له‌وه‌ده‌هات

كە بۇچى شەنجامى باشترىيان چىنگ ناكە وىت؟! ياخود بەلای كە مەوہ ناتوانن شەو
شەنجامەش بېپارىژن كە پىنى راگە يىشتوون؟!

تاكە رىگە بۇ برەودان بەمانەوہ لە كىچىركىتى ئەو چەرخەى كە ھەرگىز بە كوتنا نايات-
لەسايەى پىشكەوتنى خىراى بواری تەكنەلۇژياوہ- ئەوہىە كە گەشە بە خۇت بدەيت،
بەھرەى نوئى يادىگىرىت، بەسەر كىردەپەكى باشترىيت، ھاندەر و وروژىنەرىتى خاسترويت،
بە مەشق پىكارىتىكى چاكترىي، بە باشتر كاتەكانت بەكارىيتى، ئامانجەكانت دىارى
يەكەيت" بۇئەوہى بەھرەكانت لەسمارتەبدەى، بەھرەى ھەمووانى دەوروبەريشت ھەست
پىيگەى.

رېسايەكى زۆر ساكارەھەى، يان بۇ پىشەوہ پىش دەكەوى، ياخود ئەوانى تىردەتشتىلن.
تۆم بىتەز جارىك گوتى: "دو جۇر بەرپۆئەبەر ھەىە: خىرا و مەروو"، تۆ پىتويست
بەوہىە خىرايىت بۇئەوہى داهىنەرىي و مانەوہى خۇت لە بازارەكاندا بېپارىژى. زۆربەى
بەرپۆئەبەران بەر لەوہى پىيان بگوتىت بەرپۆئەبەر، ھەمىشە دەستكەوتەكانيان ناوازە و
ناياب بوو، بەلام ھىشتاكە ئامادەى بەرگەگرتنى شەوہيان تىادا بەرجەستەنەبوو كە
لەگەل دەستكەوتنى نازناوى بەرپۆئەبەردا توشيان دەيىت" لە داواكارى كوتنا نەھاتوو.

باوہكو چىزۇكىكت بۇ بگىرپەوہ: جارىك پاوچىيەك سەگىكى بۇ پاو بەكرى گرتىبوو،
بەخت ياوہرى بوو، پاوئىكى باشى بە قىسمەت بوو. پاشى مانگىك پاوچىيەكە ھاتەوہ بۇ
بەكرى گرتنى ھەمان سەگ، لەبەرئەوہى ناوى سەگەكى نەدەزانى ھەستا بە پەسندانى
سەگەكە بۇ خاوەن سەگەكە و ئەويش گوتى: "نەھا سەگە كات دەئىي، ئىستا كرىنى
پۇژانەى بەرزكراوہتەوہ بۇ پازدە دۇلارى پۇژانە" . پاوچىيەكە پارەكەيدا، ئەمجارەشيان
بەخت ياوہرى بوو. پاشى يەك مانگى ترگەپايەوہ و داواى ھەمان سەگى كىردەوہ،
خاوەن سەگ داواى ۲۵ دۇلار پۇژانەى كرد"چون بېوہ پالەوانى فرۇشەكان، پاوچىيىش
دەيزانى سەگەكە ئەوہندە و زىيادترىش دەھىنىت بۇيە پارەكەيدا و بىردى بۇ پاو،
شەمجارەش پاوئىكى باشى بۆى چىنگ خست، جارى داهاتوو گەپايەوہ بۇ بەكرى

گرتنه‌وه‌ی هه‌مان سه‌گ، به‌لام خاوه‌ن سه‌گه‌که گوتی: "بیوره ناتوانم به‌کری ئه‌و سه‌گه‌ت پنبده‌م!" ، به‌کریگیریش پرسى بۆ؟ ئه‌ویش گوتی: "چونکه ئیستا سه‌گه‌که ته‌نها له‌سه‌ر کلکی داده‌نیشیت و ده‌حه‌پیت و هیچی تر ناکات".

بۆ بێ به‌ختی و چاره‌په‌شی ئۆرێک له‌ به‌پێوه‌به‌ره‌کان هه‌مان چه‌شنه‌ په‌فتار ده‌نوینن بۆ ئه‌نجامدانی کاره‌کانیان، واده‌زانن گه‌ر هه‌مان شت ئه‌نجام بده‌یت ئه‌نجامی باشتر چنگ ده‌خه‌یت. ئه‌م په‌رتوکه‌ وه‌کو قسه‌کردنی دوو به‌پێوه‌به‌ره‌گه‌ل به‌کتر وه‌هایه، ئه‌م په‌رتوکه‌ پوخته‌ی بیست و پینج سال له‌ شاره‌زایی و فێربوون و ئه‌زمواندن و گه‌رانه. ئه‌م په‌رتوکه‌ نوێترین په‌رتوکه‌ و ستراتیژییه‌تی باوت پێشکه‌ش ده‌کات" بۆ یارمه‌تیدانته‌ له‌بۆ ئه‌وه‌ی:

- وه‌لامی گونجاو بۆ هه‌موو ئه‌و ئارێشانه‌ بدۆزێته‌وه‌ که‌ پۆژانه‌ توشت ده‌بن.
- به‌ره‌و به‌ وه‌رنامه‌ی سهرکه‌وتنی تایبه‌تیت بده‌یت.
- فێری به‌هره‌ی کارگیرێ کاراییته‌، به‌ناسانی په‌یوه‌ستی شیوازی خوێزارا و په‌سه‌ندی خۆتی بکه‌یت.

- بیرکردنه‌وه‌کانته‌ داھێنه‌رتین، به‌خواه‌نی وابینیکی به‌هێزیت.
- هه‌روه‌ها یارمه‌تیت ده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی:
- بریاری دروست بده‌ی.. باشترین بریار.
- هانی خۆت و هه‌موانی ده‌وروپه‌رت بده‌ی.
- له‌گه‌ل گۆرانه‌کاندا خۆت بگونجینی.
- ده‌پاوه‌کانته‌ هه‌لبسوړینی.
- به‌ سهرکرده‌یه‌کی به‌هێزیت.
- ده‌سته‌یه‌کی به‌هێز چی بکه‌یت.
- به‌باشتر له‌ چاران کاته‌کانته‌ هه‌لبسوړینی.

• به ئاسانی و متمانه و بیکیشه وه په یوه ندی به ناجۆرتین مرقفه کانیشه وه بکهیت.

• به جۆرێک کۆره کانت ههلسوپینی باشتین نهجامیان هه بیت.

• فیری هونه ری دامه زانندن و ده رکردن بیت.

• .... شتی زۆرتیش.

نامانجم له دارپشته وهی ئه م په پرتوکه ئه وه به که: تو ئاشنا بکه م به دۆزینه وه و ههستکردن به زۆرتین کليلة کانی به پیره بردنیکى زنده یی و پتویست، له پیتا و فیربون به هاوژیانیکردن و ئاشنا بون به گومان و نه و کیشانه ی چاره کردنیان ئاسان نییه، سه رباری ئاشناکردنت به وه نامه گه لیکى ناوازه ی بواری کارگیرى به نرخ و پتویست.

بۆ ئه وهی له مرقوه به رزترین ئاست چنگ بخریت، وه ها له گه ل هه ر ئاریشه یه کدا بجولیره وه که تا که کیشی ژیا نته، بۆ نه مه ش پتویستت به خویندنه وهی ته وای ئه م په پرتوکه یه. کاتی ته وای به خۆت بیه خشه بۆ خویندنه وهی جارای جاری دوا ی یه کی ئه م په پرتوکه "هه ر کیشیه که له خۆگرتی بنچینه ی خودی چاره سه ریه تی". ئه م په پرتوکه ش تیا بووی هه موو ئه و چاره سه رانه یه که پتویستت پتیه تی" بۆ ئه وهی به وه بیت که ده ته ویت.

ئێستاش وه ره بیا وه کو پتکه وه ئاشنای یه که به یه کی هه ر دوا زده کليلة که ی سه رکه وتنی به پیره به رانی زۆر سه رکه وتوو بین.

ھەموو رۆژىڭ

ھەولنى ئەنجامدانى كارىڭ بىدە پىشتر
ئەنجامت ئەدائىت، ئىشكىكى ۋە ھە
ئەنجامبىدە پىشتر توانى ئەنجامدانىت
نەبۇبىت.

... رۆژانە گەشە بەخۆت بىدە "نەختە نەختە.

... فېرى بەھرى ئۆتېرە.

... چارە بۆ كىشە ئۆيەكانت بېيەۋە.

... يەك مىل پىر بېۋېشەۋە، بەمەش لەسەر يىگەت دەبىت بۆ بەدىھاتنى شىكۆمەندى

بالاى خوازراو .

د. ئىبراھىم ئەقى

كۈيلى يەكەم

بريار...

رۈنگە يەك بەرەو سەركەوتىن

((نەينى سەركەوتىن ژيان لەو وە سەرچاوە دەگریت كە مۆفیک نامادەى
قۆستەووەى ئەو هەلەبیت كە بۆى دەپەخسیت))

بنیامین نینزالی

1- ھىزى بىر ياردان:

((ھېچ شىنك نىيە پىكىرى ھىمەتم بى، خۇ دورخستىنەۋەش لە ھەر ھەۋلىكى ھەلە جگە
لە ھەنگاۋىكى تر بۇ پىشەۋە ھىچى تر نىيە))

تۆماس ئەدىسۇن

سەربارى ئەۋەى ھەۋلەكانى تۆماس ئەدىسۇن
تۈپكەى دەھەزارجار شىكىستى ھىنا، بەلام بەردەۋام بوو
تاۋەكو گلىۋى كارەبايى دۈزىيەۋە، ھىزى فۇردىش
پىنج جار ماىە پوچ بوو بەر لەۋەى بە مۇدىلى T
سەركەۋتن بەدەست بېئىت، ۋالت دىزنى شەش جار
شىكىستى ھىنا بەر لەۋەى شارى دىزنى لاندى
بەناۋيانگ دروستىكات. ئەۋكاتەى ۱،۰۰۷ چىشتخانە
بىرۈكەى مېشىكى كىتاكى پەتكردەۋە كولونىل ساندېز

كۆلى نەدا تاۋەكو (KFC) قابىلمەندى پى بەخشى. كەۋاتە خالى ھاۋبەشى ھەموو ئەۋ
كەسە سەركەۋتۋانە چىيە؟ بىگومان پابەندى و پىداگىرى، بەلام ئەم ھىزەى لەكۆتۈۋە
ھىناۋە؟ بە بىر ياردان دەستى پىكردۈۋە، ھەمويان بىر يارىنداۋە بۇ ئەنجامدانى ئەۋەى
پىۋىستە بۇ سەركەۋتن، بىگومانىش توانىيان ھەموو كارتىكى پىۋىست ئەنجامبەدەن بۇ
بەدىھاتنى سەركەۋتنى باۋ، ورد و دروستىش دەبىت گەر بلىين: ئەم كەسانە خۇيان
پىگەى سەركەۋتنى خۇيان دروست كىردۈۋە، ئەمەش پەگەل ۋەكەى ھانىپالدا ھاۋتايە: "
يان پىگەيەك دەۋزىنەۋە، ياخود پىگەيەك دروست دەكەين".

كەچى تۆ گىرنگى بە دروستكىردنى پىگەت نادەيت و گىرنگ نىيە بەلاتەۋە ئىستا تۆ
كىت ياخود چى دەكەيت؟ بۆنمۇنە: ئەۋ شىۋازەى بۇ دانىشتن ھەلت بىزاردۈۋە، ئىستا،
ئەۋ شىۋازەى خۇراكى پى دەخۇى و پى دەجۆلىتەۋە، ئەۋ شىۋازەى ئەم پەرتۈكەى

پى دەخوئىتەۋە ياخود لى دەئالنى ياخود بە چارەى دەبىنى، ھەرۋە ھا نەۋرېگە يەى ئامانجەكانى پى دەبىنى و كاتەكانتى پى پىك دەخەيت، لەگەل خەلگدا پەوتاردەكەيت ھەموو ئەمانە لە بىياردانەكانتەۋە سەرچاۋە دەگرن، ئەم بىياردەش يان ئەۋەتا بە تەۋاۋى ھۆشتەۋە داۋتەۋە يان بەبى ھۆش و وشىيارىيەۋە بىيارت لىداۋە و تەنانەت گرنكى بە بىياردانىش نادەيت، ئەمەش بۇخۇى بىياردە ((بىياردان بۇ بىياردەدان)).

گەر كىدارەى بىياردىروستكرىن تا ئەم ئاستە بەھىز و گرنكە، گەر يەكەمىن كارە بۇ بەرپۆە بىردن و ھەئسوراندن، بەجۆرىك بەشىكى سەرەكى ژيان پىكەدەھىت، كەۋاتە بۇچى بە شتىكى ناپەجەت و نەكرە لى دەنۋاپى؟ بۇچى ھەرتاكىك ئەنجامى نادات؟ بۇچى بۇھەموۋان بۈرەتە كىشە؟ ۋەلامەكەش خۇى لە ترسدا دەبىنئەۋە... ترس لە شىكست“ چون ھەر بىياريك بۇخۇى ھەلگرتەى چەشنىك لە سەركىشى و مەترسىيە و ئەمەش ماناى دۇراندە-لاى زۇر كەس، ھەندىك پىيان باشە لە شوئىنىكى ئاسايشىداردا بىمىننەۋە و توانا شارۋەكانيان بەكارنەھىن“چون لە دانى بىياري ھەل دەترسىن. بەلام تۇماس ئەدىسۇن، ۋالت دىزنى، ھەرى فۇرد، لۇنىل ساندەرن، گاندى و زۇتيرىش لە بىيارداندا سەركەۋتوۋ بوون، پابەندى بەجى ھىنانى بوون.

لەۋانەيە نەزانى كە تواناى گۇراندنى شتەكانت پترە لەۋەى ھەستى پىدەكەيت، ئەمەشت چىنگ ناكەۋىت مەگەر ئەۋ كاتانە نەبىت كە خۇت بىياردەرى خۇت دەبىت و دەپرسىت: چون دەتوانم ئەمە بەدىبەتەم؟ ۋەلامەكەش ئەۋەدەبىت كە: خۇت بىناسەرە و خۇت بدۇزەرەۋە. بابلىليۇس سىرس دەلئىت: ((ھىچ رېگەيەك نىيە بۇ زانىنى ئەۋەى كەسىك دەتوانى چى بىكات مەگەر ھەۋلىكى بۇ بدات)).

زۇر بەرپۆەبەر ھەن ھەموو شتىك ئەنجام دەدەن بۇ دووركەۋتەۋە لە بىياردان. ئەم كارە بە كەسىكى تر دەسپىرن بۇئەۋەى لەم ترس و سەركىشىيە بەدووربن، ئەم جۇرە كەسانە پىرستيان بەفېرېوون و يادگرتنى بەھرە و شىۋاز گەلىكە يارمەتيدەريان بىت بۇ دانى بىياري تەندروست.

ئه‌م به‌شه‌ت پیشده‌ست ده‌خه‌م که یارمه‌تی ده‌رت ده‌بیت بۆ گه‌شه‌پێدانی ئه‌و
ماسوله‌یه‌ی که کاری بپیاردانی له‌ئەستۆ ده‌بیت، هه‌روه‌ها بۆ تیگه‌یشتنی راسته‌قینه‌ له
بپیاره‌کان و بوون به‌ بپیاردرۆستکارێکی ناوازه‌ش.

۲- ههشت جۆر بریاردەر:

((هیچ کەس نیه له وه کەساس و کلۆتربیت کە بریارنه دان بووه ته تاکه خووی)) .

وليام جيمس

یه که مین ههنگاو بۆ دانی بریاری دروست ناسینه وهی شیوازی گونجاوی خۆته بۆ بریاردان، ههروهها ناشنا بونه به شیوازی بریاردانی ئهوانی تریش. ههشت جۆر بریاردەر هه، به م شیوهیه:

۱- سهركێشی خواز:

ئهم جۆره کەسه کەم ههوسه له و بێ جیقله، ئهم کەسه ههزی به سهركێشی و جهر به زه بیه، خاوهنی کەسیتییهکی بههێزه، زۆر گرنگی به زانیاریهکان نادات و به خیرایی بریاردادات و بههۆیه وه زۆرجار توشی بێ ئومیدی ده بێت.

۲- خۆ به دوورگر له کێشهکان:

ئهم جۆره کەسه بریاردهرانه هه موشتیک ئه نجام ده دهن تهنها بۆ ئه وهی له بریاردان وه دوورین. ئهم کەسانه پێیان هه باشه کە سێکی تر له بریاندا بریاره کە بدات. خووی هه میشه یی خۆ دوورگرته له توشبوون به کێشه. ئهم جۆره کەسانه زۆر سه رزه نه شتی ئهوانی تر ده کهن، لۆمه ی ئه و کۆمپانیا یان حکومه ته ده کهن کە ناچار یان کردووه بۆ بریاردان.

۳- دوودل یان پارا:

ئهم جۆره کەسانه ناتوانن به ئاسانی بریاری کۆتایی بدن، گهر بریار نکیشیان دا ئه و زۆرجار هه لده گ پێنه وه و لیتی په ژ یوان ده بنه وه ئه و جا ده شی گۆین. ئهم پێگه

ناجىگىرەى بۇ بىر ياردان گىرتىيەنە بەر زۇرجار دەپىتە ھۆى نەنە ھۆى كىشە و ئارىشە لە
نىوان خۆى و گەرە ترە كانىدا.

۴-خاۋەن لۇزىك:

ئەم جۆرە كەسانە ھىچ كات بىر يار نادەن تاۋە كو زۇرتىرىن زانىيارى كۆدە كەنە ۋە.
كردارە (عەمەلىيە) ى كۆكردنە ۋەى زانىيارىش كاتى زۇرى پىيويستە، بۆيە ئەم كەسانە
زۇرجار لە بىر ياردان دۋادە كەون و بە ھۆيە ۋە توشى پە زىۋانى دەبنە ۋە.

۵-لىكۆلەر:

ئەم كەسە زۇر بە گومانە، خەزى لە ۋە يە خۆى لە شتە كان بىكۆلىتە ۋە پىيان ئاشناپىت،
لە دەۋرۈپىشتى بىكۆلىتە ۋە و بىرسىت بەر لە ۋەى بىر يارىك بىدات كە پىشت بەستۈۋە بەو
زانىيارىنەى كۆى كردۈنە ۋە.

۶-بەسۆز:

ئەم چەشەنە كەسانە بۇ بىر ياردان پىشت بە سۆز و ھەستە كان دەبەستىن. ئەم كەسە
مىمانەى بە پەبىردنە پۈوداۋ (خەدەس) ى خۆى ھەيە، ھەرگىز ناپەۋىت ئازارى كەس بىدات،
پاش لە گۆنگرتن لە كەسانى تر بىر يارىك دەدات ھەلقولۇى ھەناۋىيەتى.

۷-دېمۆكراتى:

ئەم جۆرەى مۇقۇ خەزى بە كۆكردنە ۋەى دەستەى كارە كەيەتى بۇ پاۋە گىرتىيان لە
بارەى دۇخە تىكە وتۈە كەيانە ۋە. ئەم چەشەنە كەسانە بىر يارە كانىيان پىشت بەستە بەكۆپا،
پىشتىگىرى دەستەيى "بە لا ئە و كىشە تايىبە تيانەى توشى ئەم جۆرە كەسانە دەپىت لەم
كاتەدا ئەم كەسە كەسى ۋە ھەى دەست ناكەۋىت بۇ پاۋىژكردن پىشت پى بەستراۋىت.

۸- خاوەن بریاری (نواپین سات):

ئەم جۆرە مۆفە تاوە کو دواپین سات چاوە پوانە ئەوجا بریار دەدات، یاخود چاوە پێ دەکات تاوە کو دەکەوێتە ژێر گوشارە وە، لەم کاتە شدا جگە لە بریاردان هیچ ئەگەرێکی دیکە ی دەپیش نابێت.

ئۆستاش... تۆ کام جۆرە بریار دەرییت؟ کام جۆر بە باشترین دەزانی؟
بە زۆری... لە زۆریک لە و کۆرانی دەبیە ستم خەلکان لێم دەپرسن: کام جۆر لەم کەسانە باشترینانە؟ منیش هەمیشە دەلێم: هیچ کام لەم هەشت جۆرە لەوانی تر باشتر نییە.
دەتوانی تۆیش بە خاوەنی شینوازیکی نابێتە بیت کە ئەم جۆرە هەمووی لەخۆ بگریت و تەزنی گونجایی تۆ بۆ بە پێوە بردن بنویشت. گەرنگ ئەوەیە چاوت بخەیت سەر یەك وشە ((کشۆکی- مرونەت)) و بە پێی ئەمە پەوتاریکەیت. پەنگە شینوازی بریار دانست دیمۆکراتیانە بیت کە چی بە پێی قایلمەندی بە کۆمەڵ بریار دەیت. بەلام زۆرجار پێویستت بەوەیە پشت بە لۆژیک ببەستی و زانیاری زۆر کۆیکەیتە وە. لە جەرگانی تردا کە پێویستی کرد دەتوانی پشت بە پەیردە پودا (خە دەس) ت ببەستیت و متمانە ی پێیکەیت. کلێلە کە ئەوەیە کشۆک بیت جا بە بە هەر پێگە بە کیش بریار دەیت.

۳- دە ھۆکار بۆ بریاردانی ھەلە:

((سەرباری فرەیی... کەمیش لەبۆنە))

ھێپۆکراتس

ئەو کاتە ی ھۆکارە کمانی پشت بریاردانی ھەلە
دەزانیت، ئەمە بۆخۆی یرمەتی دەرت دەبێت بۆئەو
باشتر خۆت نامادە بکەیت " گەر دووچار ی دۆخی
ھاوشیوہ ی بییتەوہ، لێرەدا گوتە یەکی فیرجیل
بیردەخەوہ، کە دەتێت: " لەو مرقفە بەختەوہرت
نییە کە بە ھۆکاری پشت شتەکان ئاشنایە"، لێرەشدا
دە ھۆکارت بۆ دەخەینە پوو کە ھۆکار دەبێت بۆ بریاردانی ھەلە:

۱- دودلی و گوشاری کار:

ئەو کاتە ی بە پاستییەوہ دەکەوێتە ژێر گوشاریکەوہ، پەنگە ئەمە ببیتە ھۆی ئەوہ ی کە
بە یە کەم بێرۆکە ی بۆھاتوت قایل بیت و بە یی گرنگیدان بە بێرۆکە گەلیتر بریاری
لەسەری دە ی. دودلی دەتخاتە دۆخیک ی ئاوەزی ناسروشتییەوہ، کار دەکاتە سەر
ھەستە کانت، ئەمەش وەھات لێدە کات بریاری ناتەندروست بەدەیت.

۲- پەپێردن (ئیدراک) ی ھەستی (ھسی):

کاتیک دەتەوێت پاستیتی دۆخیک دووپات بکەیتەوہ کە توشی ئارەزووہ کانت ھاتوہ،
بەلام پاستی گەلی پالپشتی بونیان نییە، ئەوا تۆ لەم کاتەدا لایەنگیری بێرۆکە یەکت
دەبیت، کە کۆکردنەوہ ی ئەو زانیاریانە لەخۆدەگرێت کە یارمەتی بپروا و ھەستە کانت

دەدات و دواترىش لەسايەيدا بېياردە دەي، بۇيە ھەولەكانت لەبۇ پىشتىوانى كردنى تىروانىن و ھەستە تايبەتەكانت ھانت دەدەن بۇ بېياردانى ھەلە.

۲- ترس:

گەر بىرۆكەيەكى پىشووخت ھەيە لەبېياردانى شكست خواردوو، ئەوا توشى ترس دەبىت لە شكست، جا گەر بتهوئەت لە ئىستا ياخود لە داھاتووشدا بېياردەيت ھەمان شت ئەزمون دەكەيت. ئەزمواندىنى شكستى پىشوو بېواكانت بۇ دوبارە شكست خواردنەو ە زياد دەكات. ترس وەھا لە مۇقەدەكات بەشئو ەك ھەست بكات كە ھىچ بگور و ھىزىكى نىيە، بەندىيەكە لەنتو ئەندىشە نەرتىيەكانىدا، ئەمەش ھانى دەدات بۇ بېياردانى ھەلە. ئەمەش راستىتى قسەكەى فرانسىس بىسكۆن دووپات دەكاتەو ە كاتىك دەلەت: " ھىچ شتەك نىيە بترسىتەت جگە لە خودى ترس".

۴- تۆرەيى:

تۆرەبوونىش ھۆكەرىكى سەرەكى ھەلە بېياردانە " چونكە لە دۇخى تۆرەيىدا بېياردەكان پىشت بەستەن بەو زانىارىانەى كە پەنگە ھىچ پەيوەندىيەكەشى بە خودى بابەتە بنچىنەيەكەو ە نەبەت و بېيارى لەسەر بەدەيت. بۆنمە: ھەلدەستەت بە وەدەرنانى كارمەندەك كاتەك تۆ تۆرەيت، دواتر كە دادەمركىتەو ە پەشيمان دەبەتەو ە. بەداخەو ە زۆرىك لە بەپتو ەبەران لە دۇخى ھەلچون و تۆرەيىدا بېياردەدەن و دەشزان ھەلە، بەلام ھەر بېيارى لىدەدەن. تۆرەيى وەك ھوراس دەلەت: " جگە لە ماو ەيەكى كورتى شىتەتە ھىچى دىكى نىيە".

۵-كارىتىكارى دەرهكى:

پەنگە ھۆكارىكى دەرهكى فاكتەرى پىشت ھەستىكىرىت بىت بە داپووخاۋى. بۆنمۇنە: گەر چاۋەپوانى ۋەرىگىرىتى قەرىزىكى گىرىگىت، يانگەكەش ئاگادارت دەكاتەۋە كە پىت نادىت، ياخود گەر پوۋىدا كاركارىكى تايىپەتەند لەدەست بەدەت، يامەكو پەيوەندىت بە سەرگەۋرەكەتەۋە باش نىپە، ھەموو ئەم كارىتىكار ۋە ھاۋشىۋەكانى كارىگەرى تەۋاۋى ھەپە لەسەر بىرپارەكانت، تەنانت ھانت دەدات بۆ دانى بىرپارى ھەلە.

۶-بىرگىرىنەۋە ئاسق تەسك:

ئۆزجار كە بە خىرايى بىرپارىك دەدەت بۆ چارەگىرىنى شىتەك يام دۇخىك بەخىرايى، پەنگە ئەم بىرپاردانە لە داھاتوۋدا كىشەي گەۋرەت توش بىكات، بۆنمۇنە: بەپىۋەبەرىك بىپارى كەمگىرىنەۋەي يانگەشە ۋە پىكلام دەدات بۆ كەمگىرىنەۋەي خەرجىيەكان ۋە زىاۋگىرىنى داھاتەكان، بەلام ئەم كارەي ھەلى قازانچى گەۋرەي داھاتوۋى لەدەست دەردەكات" لەداھاتوۋدا. ئۆزجار بىپارى پەلە ھەلەدەبىت ۋە كارەكە پتر دەئالۆزىنىت.

۷-نمۇنەيى:

كاتىك دەتەۋىت نمۇنەيى بىت، بىرپارەكانت تەندىرىست بىن، ئەۋا كاتىكى ئۆرت پىۋىستە بۆ كۆگىرىنەۋەي زانىپارەكان، ئەمەش بۇخۇى ناچارىت دەكات بىپارى ھەلەبەدەي. كۆگىرىنەۋەي زانىپارەكان كارىكى ئۆزباشە، بەلام تەۋەزەلى ۋە دواخسىنى كۆگىرىنەۋەي زانىپارەكان ناچارىت دەكات ھەست بە دلەپاۋكى بىكەيت" بەھۋى كەمى كاتى بەردەستى ماۋەۋە، ئەۋجا بىپارى ھەلەت لىۋە سەرچارە دەگىرىت. لەم كاتەشدا گوتەپەكى بابلىلىۋس سىرىست ۋەكو نمۇنە بۆ دەھىنەۋە كە دەلىت: " كاتىك لە بىرگىرىنەۋە دەۋەستىن، ئەۋا ئۆزجار ھەلەكانمان لەدەست دەردەچىت".

۸- گۈنگى نەدان بە خىزايى بىر ياردان:

بۆنمۈنە گەر ويستت شوينى بانگە شەكردنەكت لە پۇژنامە يەكدا بەيلىتەو، دواتر ئەم كارە ھەلبوۋە شىننەتەو ۋە بلىتى بۇ جارى داھاتوو، بەلام كە دواتر دەتەويت ديسانەو بانگە شە لە پۇژنامە يەدا دەست پىيىكەيتەو پىت دەلتىن: ئەو ماوۋەيە قەول بۈو لە نىوانماندا تەواو بۈو. گۈنگى نەدان بە خىزايى بىر ياردان ۋە تەمبەلى تىداكردنى ناچار ت دەكات بىر يارى ھەلە بدەيت. لىزە شدا گۈتەيەكى كۆنقۇشىۋىست بىردەخەمەو كە دەبىت: " گەر مۇقۇ ھەستى بە كىشە دورەكان نەكرد، ئەو پارىتر ۋە لاپاۋكىدارتر دەبىت كاتىك نىزىكتەر دەبىت".

۹- پىك نەخستىن ۋە تىكە لۈكردنى لەپىشىيەكان (ئەولەويات):

پىك نەخستىن ۋە تىكە لۈكردنى لەپىشىيەكان، بە ناچارىيەو دەتخەنە ژىر كارىگەرى لاپاۋكى ۋە، كە ئەمەش ناچار ت دەكات بىر يارى ھەلە بدەيت. كاتىك چەندىن شت لەيەك كاتدا دەتەويت ئەنجام بدەيت، ئەو دەكەويتە دۇخىكى پارايى ۋە خەمۇكىيەو، ئەو جا ناشتوانى بىر يارى تەندروسىت بدەيت، بابىلىلۇس سىرس دەلتىت: " ئەجىمادانى دوشت لەيەك كاتدا، ماناى ئەجىم نەدانى ھەردوۋىكانە".

۱۰- بىر ياردان لەسەر بىستراۋ:

كاتىك لە ھەموو راستىيەكان بى ئاگادەبىت، گۈيت بۇ قسەكانى خەلك سوك دەبىت، ئەو جا خۆت ئامادەى بىر ياردانى ھەلەيش دەكەيت، ئىرسۇ دەلتىت: " ناتوانى ھەلەبكەيت بەبى گرفتارىوون بە ھەلە".

ھەموو ئەوانەى پىشوو تر باوترىن پىكە ۋە ھۆكارەكانى پىشت بىر ياردانى ناتەندروسىت، لەبەرئەوۋەى تۇ ئىستاكە دەزانى دەبىت چى نەكەيت، باشتر ۋە ھايە ئامادەبىت قىرى ئەوانەش بىت كە دەبىت بىان كەيت، بۇئەمەش مەنشۇس دەلتىت: " پىويستە خەلكى بىر ياردەن دەبىت چى نەكەن، بۇئەوۋەى بە خىشەوۋە ئەوۋ ئەجىمبەدەن كە بىر ياردەدەن بىكەن".

۴- دە ئامۇشيارى بۇ دانى بىر يارى دروست

((گەر بەرى لىمۇت بۇ بەردەستە، دەپىت ئاۋگىراۋەى لىمۇ دروست بىكەيت))

بىلىۋىس پۇتۇنۇلد

لەبەرئەۋەى ھەتۈكە تۆ شىۋازى بىر ياردانىت و
ھۆكارەكانى پشت ھەلە بىر ياردانىت ئاشنايت، ئىستاپش
كاتى ئەۋە ھاتۋە ئەۋ شىۋازە كاراiane ئاشنايت كە
يارمەتى دەرت دەپىن بۇ بىر ياردانى تەندروست،
لىرەشدا دە ئامۇشيارىت بۇ بەردەست دەخەين لەبۇ
بىر ياردانى راست و بى مەلام:

۱- پاماتن لەسەر بىر ياردانى پۇژانە و دووبارە كىرنەۋەى:

ۋەك لەپىشدا گوتمان كە : كىردارەى بىر ياردان ۋەكو ماسولكە ۋە ھايە، كەۋاتە پىۋىستى
بە مەشق و بەردەۋامى پىدانە بۇ ئەۋەى بەھىز و دروست بىت. ئەۋكاتەى پۇژانە
بىر ياردەدەيت-تەنانت گەر بىر يارەكانىش نا گرنگ بن-بەمەش خۆت بۇ كەسىكى خاۋەن
بىر يارى تەندروست ئامادە دەكەيت و تواناى بىر ياردانى پىۋىست و تەندروستت بۇ چى
دەپىت.

۲- لە ئەزمونەكانى پىشۋورتەۋە فىرىيە:

ھەۋلېدە لە ھەلەكانى پىشۋورتەۋە فىرىيەت و سوديان لى بىيىنى، ھەۋە ھال
سەر كەۋتەكانىشەۋە فىرىيەت و كەلكيان لى بىيىنى.

۳- پەوئەتە زەپەن بەگە:

هەولێ پەوئەتە زەپەن بەگە بە لوتکە پەسەندن، ئەوانە ی کە مەتەنەت بە پەپەر و دانایەکانیانە، هەولێدە لێیانەوێ فەزەبەت کە چۆن پەپەر دەبێت، بەلام دەبێت ئەوێشت لەیادەنەچەت کە تەپەوانینی شارەزەپەن بۆ پەپەر کە یەرەتییەکی مەزەن دەبێت بۆ پەپەردانی تەندروست، بەلام مەرجەش نییە بە تەوێوەتی بۆ خەوش بێت.

۴- وای دابەنێ تۆ کە سەیکێ تەبەت:

هەولێ پەوانین لە دۆخەکەت بەدە لە چاوی کە سەیکێ تەبەت، یاخود لە گۆشە ی جۆراو جۆرەوێ لە دۆخەکان تەپەوان، ئەمە دەبێتە مۆی زەپەوانینی هەلێاردەنەکانی پەشەوتەرت، بەشەوێە یەکی گەشتی بۆ هەر کەشە یەک سێ پەوانگە و بۆچوون بۆونی دەبێت: تەپەوانینی تۆ، تەپەوانینی کە سەیکێ تە، تەپەوانینی پەست و تەروست.

۵- لایەنگەر مەبە:

بەدووبە لە پەپەردانی پەشت بەست بە هەستەکردن و سۆزەکان تە پەپەر کە سەیکێ تە، دەبێت لە پەوانگە ی جۆراو جۆرەوێ لە دۆخەکە پەوانیت و هەچ لایەنگەر یەکی تەدا تەبێت.

۶- وەشەپەر بە لوتکە زەپەن پەنگە:

پەنگە پەوان وە هەبێت تەنە لە بەرئەوێ پەست بەرە و نازەوت مەزەن ئێتەر هەموو پەپەرەکان تەروست؟! بەلکو پەپەرەکان تە پەپەرەکان تە پەست بە پەستەکان دابە زەپەن و نەکەوێت ژێر کاریگەر ی پەست و پەنگە ی کەرتی کردوێوە.

7-جىيە جىڭىردىن:

كاتىك بېيارىك دەدەيت، بۇنمۇنە: بېيارت داۋە رېژەي فرۇشەكانت بە ۱۰٪ بەرزىر بىكەيتەۋە، بېروى تەۋارت بە گەيشتىن بەم دۇخت ھەيە، پىئويستە ھەنگاۋى شىياۋ بىنىي بۇ زىدە تىركىردىنى سەركەۋتەكانت و سەركەۋتنى نەخشە رېكانت لەخۇ بىگىرئىت.

۸-بەكئىش بە:

گەر بېيارىكت دا، جىيە جىت كىرد، ھەلبدە كە بەكئىش بىت و ئامادەي ئەنجامدانى چاكسازىي پىئويست بىت بۇئەۋەي پىلانى سەركەۋتەنت لەخۇ بىگىرئىت.

۹-لە گىشتاندىن خۇت بەدووربىگرە:

كاتىك وشەگەلى گىشتاندىنى ۋەكو ((ھەمىشە، ھەرگىز، گىشت)) بەكاردىنى بە دىۋىن دىاردەكەۋى، بۇنمۇنە گەرگوت: ((مەمىشە گىنگى بە كىيارەكانم دەدەم))، ئەم چەشە بانگەشانە و بەكارھىنانى وشەي ھەمىشە بۇخۇي ماناي ئاراستى قسەكەيە“ چونكە ناتۋانى بەبەردەۋامى كارى ۋەھا ئەنجام بدەي. ھەروەھا كاتىك دەلتىي: ((مەم ھەرگىز بېيارىك ئىادەم مەگەر پايۋىژى دەستەي كاركارم بىكەم))، ئەم چەشە دەستەۋازانە پەنگە بىنەۋى ئاراست دەرخستى قسەكانت. بۇيە پىئويستە خۇت لە وشە گىشتاندىنەكان بەدووربىگرىت و بەدىارىكراۋى لە دۇخ وشەكان بدوئى“ لەكاتى ھەرچەشە بېياردانىكدا.

۱۰-بەدوۋادچوون:

بەدوۋادچوون ھۆكارىكى گىرنگ و بىچىنەيى سەركەۋتن و شىكىستى كۆمپانىيكانە. ھەريۋە پىئويستە بەدوۋادچوونى ئەو بېيارانەت بىكەي كە لە جىيە جىڭىردىندان، دىئابىت

لەوھى ھەمروان كار و بەرپرسىيارىتى خۇيان دەنوتىن و پىزى پىچكەى كارەكە دەگىن.
 لەبىرت بىت بەدواداچوون ھەمان كارىگەرى و گىرنگى بىپاردانى ھەپە، بگرە زىادتىش.
 ژيانى داھاتووت پشت بەستە بە و بپارانەى ئەمپۆ دەيدەيت، بۆيە ژيانىت باشتەر دەبىت
 گەر بەباشتر فىترى بپاردان بىت. لەمپۆو دەست پىپكە و بپارى سادە و ساكاربە،
 لەماوھىكى كەمدا فىترى پۆيشتنە سەرەو دەبىت بە سەر پلەكانەى سەرگەوتندا، دەتوانى
 بپارى باشتەر و گىرنگىر بەدەى.

٥- چۆن بریارئکی به‌گۆمه‌ل ده‌ده‌یت؟

((ژيان يان سه‌رکښييه‌کي جواميژانه‌يه، ياخود هيچ نښه))

مېلين کيلر

بريارى به‌گۆمه‌ل سودى زۆر و ئاوڤتەى هەيه.
هەولبده له نڤو ده‌ستهى کاره‌که‌تدا به‌رپرسيارىتتى
برياردانى هاوبه‌ش و متمانهى هاوبه‌ش بنافرىتى.

بۆئەوه‌ى بريارى به‌گۆمه‌ل ده‌ده‌يت، پتويسته ئه‌مانه ئه‌دجام ده‌ى:

١- بابه‌ته‌که بنوسه‌ره‌وه بۆئەوه‌ى شيكرده‌وه‌ى بۆ بکه‌يت به هه‌موو هه‌لويست و
پروانگه‌کانه‌وه.

٢- له به‌رگيراهيه‌کي ده‌به هه‌موو ئەندامانى کاره‌که، له بېرت بېت که پتويسته
هه‌موان به‌باشى ناشناى کښه‌که‌بن.

٣- داوا له ئەندامانى ده‌سته‌که بکه هه‌لويست و بۆچوونى شياوى خۆيانى له‌باره‌وه
بخه‌نه‌پور.

٤- هه‌موو تيروانيه‌کان به‌راورد و ديارى بکه.

٥- ده‌نگى زۆرينه بسۆ چاره‌ى پتويست و شياو به‌ده‌سته‌ى بخه‌ى له‌پښگه‌ى
وه‌لامدانه‌وه‌ى ئەم چوار پرسياره‌وه:

١- چەندى تى ده‌چيت؟

ب- مه‌ترسيدارتريه‌ى نه‌گه‌ر بۆ پوودان چييه؟ چۆن ده‌توانين چاره‌ى بکه‌ين؟

ت- ده‌توانين چي بکه‌ين؟ چۆنیش له‌سه‌رى به‌رده‌وامين؟

- پ- کاریگریه لاهه کییه دور و نزیکه کانی ته م بریاردانه چین؟
- ۶- له دهسته که پېرسه و بزانه کامیان هزی له جیبه جی کردنه، بهرپرسیاریه تیه کانیش دیاریبکه بو زامنکردنی سرکه وتن.
- ۷- ده بیت به دوا داجوونی جیبه جی کردنی بریارکه بکهیت، نه نجامه کانیش دیاری بکهیت، وهک وه لیام چیمس ده بیژیت: " کاتیک ده گه یته بریاریک، جیبه جی ده کهیت، پتویست چاو له هه موو بهرپرسیاریه کان پېوشی و گرنگی به نه نجام بدهی"، وهک وه لیام چیمس ده یینی هه کاتیک هه لیکي بو به شداری کردن هه یه له بریاردانی به کومه لدا، لیره وهش بریاره کان له سه ر بنه مایه کی پته و ده درین و نه نجامی خوازاو چنگ ده خات.

۶-چۈن بىر يارى تەندىرۇست دەدەيت؟

((گەر ھەول تەدەيت شىتېك شەنجام بىدەيت دورىتريپت لەۋەى فىرى بوويت، ئەۋا ھەرگىز پېش ناكەويت))

پۇنالدى. ئۇسپۇرت

تۇرجار توشى ھەندىك دۇخ دەبىت بىر يارى راستەۋخۇى بى دواخستنى پىۋىستە، لەبەرئەۋەى سەركىز دەيت، پىۋىستە بە تۈنابىت بۇ پۈۋىپۈۋ بۈۋەۋەى ئەم چەشە دۇخانە بە مەمانە و وردى تەۋاۋەۋە، بۇنەمەش دەتۈانى ئەم پىگايانە بۇ بىر ياردانى بەكلاكارەۋەى تەندىرۇست و مەمانە پىكراۋ بەكارىپتى:

۱-شىۋازى پىر (كۆرى داننا):

كاتىك بىنامىن فرانكلېن توشى كىشەپەك دەھات كە چارەسەرىكى راستەۋخۇى پىۋىست دەبۈۋ، دوۋەتلى سىتونى لەسەر لاپەپەك دەكېشا، لەسەر سىتونى يەكەم دەپىنوسى (بەلى)، لەسەرى ئەۋى تىرىش دەپىنوسى (شەخىر)، ئەۋجا لاپەنە ئەرىپەكانى لەبەشى بەلىدا دەنوسى و نەرتىپەكانىشى لەبەشى نەخىردا دادەپشتەۋە، ھەركام سىتونىك زىدەتر بۈۋاىە ئەۋەى بە ئەنجام ۋەردەگرت بۇ بىر ياردان:

نەخىر (ھۇكارە نەرتىپەكان)

- ..... -۱
- ..... -۲
- ..... -۳

تىكرا

بەلى (ھۇكارە نەرتىپەكان)

- ..... -۱
- ..... -۲
- ..... -۳

تىكرا

۲- پوانىن لەكىشەكە لەگۈشە جۇراوجۇرەو:

دەپىت لەگۈشە تازەو لەكىشەكان پوانىت، جىگرەو گەلىك بدۆزىتەو كە
بتوانىت يارمەتت بىكەت لە كىرەرى بىرارى دروستدا.

دۇخەكە

* خەجىردى پاره بۇ ئۆيىگە.

* زىابوونى تىچونەكانى بانگەشە.

* زىابوونى خەجىيەكانى موچە.

* دىمىردى كارمەندىك.

دۇخەكە لەپوانگە جۇراوجۇرەو

* ئافراندى كەشلىكى باشتر بۇ

كارىردىن و باشترىردى پازەرى

پىشكەشكارو بە كىرەرى.

* بانگەشەشلى فراوان، قازانچ و

فۇشۇ زۇر.

* زىابوونى سود لەپىگە دامەزاندنى

كارمەندى زۇرتەرەو.

* يارمەتلى دانى بۇيەرچەستەكردى

داھاتووى لە جىگەيەكى باشتر.

پوانىن لەكىشەكان لە پوانگە ئۆيە ھەلپىزاردنى زۇرت بۇ بەردەست دەخات و
بۇچوونى فرەجۇرىشت بۇ دەستەبەر دەكەت كە لاي خۇيەو يارمەتت دەدات بۇ دانى
بىرارى باشتر.

گىرەك

((كاتىك پابەندىت پىتويستە بىرارى يەكلاكارەو بەدەى، دەپىت وردىر و خۇپارىزىتر
بىت، ھەلپەدە بەر لە بىراردان بەجوانى و بەكاتىكى باش بىر لە بىرەرەكانت بگەيتەو)).

۷- ریزگرتن له خود و کرداره‌ی بریاردان :

((گرتن دۆزینه‌وه‌ی هاوته‌مه‌نانم، نه‌وه‌یه که مرۆڤ ده‌توانیت ژيانی بگرتیت "که‌ر بتوانیت ئاراسته ئاوه‌زیه‌کانی بگرتیت")).

وليام جيمس

ریزگرتنی خود کاریگه‌ری راسته‌وخۆی ده‌بیت له‌سه‌ر هه‌موو لایه‌کانی ژيان، تاوه‌کو پتر ریزی خۆت بگرتیت خۆشه‌ویستیت بۆ خۆت زیاده‌تر ده‌بیت، بریاره‌كانت باشت‌ر و دروست‌تریش ده‌بن. ریزگرتنی خود کللی سهرکه‌وتنه، په‌گه‌زی سه‌ره‌کی ژيانیکی به‌خته‌وه‌ره. که‌واته ریزگرتنی خود چیه؟ چۆن ده‌توانی به‌دی بهێنی؟ ناشانیل براندين نوسه‌ری په‌رتوکی (چۆن ریزگرتن له‌ خود به‌دیده‌هێنی) وای

ده‌بینی که: ریزگرتنی خود شیوازی هه‌ستکردن و بریاربوونه به‌رامبه‌ر به‌خۆت. ریزگرتنی خود هه‌ستکردنه به‌ ناشتی هه‌ناوی له‌گه‌ڵ ده‌روندا.

زۆر که‌س بریاران وه‌هایه که هه‌ستکردنی باش به‌رامبه‌ر به‌ خود، له‌ بریاری نه‌ندروسته‌وه سه‌رچاوه ده‌گرتیت. به‌لام نه‌مانه پێچه‌وانه‌کی تێکه‌یشتون "چونکه نه‌وه بریاری راسته له هه‌ستکردنی باش به‌رامبه‌ر خوده‌وه هه‌لده‌قولیت، نه‌وه‌ك پێچه‌وانه. نه‌م هه‌سته باشانه به‌شیوه‌ی وینه‌ی هه‌ناوی که‌سه‌که دیارده‌که‌ویت، له‌بری نه‌وه‌ی له‌م پوانگه‌یه‌وه بریاریده‌ی، یان بلتی: ناتوانم بریاری دروست بده‌م، نه‌وا له‌م چه‌شنه تاوتوێ کارییه نه‌رێتیانه له‌گه‌ڵ خۆتدا خۆت به‌دوربگره" چونکه هه‌ستکردنی خۆ به‌که‌م زانین له هه‌ناوتدا به‌رجه‌سته ده‌کات، په‌نگه نه‌مه‌ش به‌سه‌ر خۆتدا زالبه‌که‌یت و نه‌زانیت که زۆر

خه لک به م هزیه وه توشی شکست هاتوون و نۆر دامه زراوه و کۆمپانیاش به هۆی
بیرکردنه وه له وشه ی (ناتوانم) هوه له لایه ن خاوه ن و به رێوه به ره کانیه وه توشی مایه پوچ
بوون هاتوون.

((ئوه ی له ده ستمان پڕیشتوو و ئه وه شی چاوه پرانمانه بی به هاده بیّت گه ر به راوردی
بوونی هه ناومانی بکه یه ن))

پالف و. ئیمرسۆن

چۆن رېزى خودىت بونيات دەئىت ؟

١- تېببىنى ئەوشانە بىكە بەخوتى دەئىتى.

٢- بەپىنى توانايى خوت ئەم دېرانە دووبارە بىكەرەو.

• ھەموو پۆزىك پېزىگرتىم لە خودم بالانتر دەبىت.

• من خۆم خۆش دەوى و رېزى خويشم دەگرم بەبى مەرچ.

• دەتوانم بە ئاسانى بېيارىدەم.

• من بېيار دروستكارىكى ناوازم.

٣- تەمەنت دابەشى سى قۇناغ بىكە .. گرىمان ئەنجامەكەت ١٥ دەرجوو.

• ئىستائىش سى بېيارى راست بىرى خوت بخەرەو كە لە و كاتەوئى لە دايك بوپتە تاوەكو تەمەنت گەيشتۆتە ١٥ سال داوتە، تۆمارى چۆنىتى كارتيكردىنى ئەم بېيارىانەت بىكە لەسەر ھەستەكان و باشتركردىنى زىانت.

• ھەمان شت بۆ ماوئى نىوان ١٥-٣٠ سالىت دووبارە بىكەرەو.

• ھەمان شتىش بۆ تەمەنى ٣٠-٤٥ سالى تەمەنت.

ئىستائىش... تۆ خاوەنى ٩ بېيارى بەھىزى، بېيارگەلىك وەھای لى كىردوى ھەست بە مەزنى خوت بىكەيت. ئەمەش بەلگەيە بۆئەوئى كە تۆ توانىوتە بە درىژايى تەمەنت نۆ بېيارى دروست و يەكلاكارە بدەى. چارنا جارىك ئەم بېيارانە بخوتنەرەو، بۆ بەھىزكردىنى پېزىگرتن لە خودت پەنايان تىبگرە. لەمقۇو دەست پىبىكە، متمانەت بەخوتە ھەبىت، دەشتوانى سەركەوتووبىت، تواناداردەبىت كە بېيارى تەندروست بدەى.

لېرەشدا گوتە يەكى ئۇچ.ماندىنۇت بېر دەخەمەوہ كە دەلئیت: " ھەمېشە تېيىكۇشە،
ئەوہى ئەمۇق دەيوەشىنى سېہى بەرەكەى ھەلدەگرىتەوہ)).
د. تۆرمان قىنسىنت بال دەبېژئیت: ((ئەوگاتەى بېرگىرەوہكانت دەگۇرپیت، تۇ بەم
كارەت ھەمۇر جھانت دەگۇرپیت)).

۸- کرداره (عه‌مه‌له‌یه) ی بریاردان:

((کاتیک دڤخه‌که په‌پوه‌ست ده‌بیټ به تاییه‌تمه‌ندی بالاوه، به‌س سه‌رلیده‌رکردن به‌س نابیت، به‌لکو پښو‌یستت به‌هه‌وله بۆ یادگرتنی زانین و قس‌ستنه‌وه‌ی))
کونڤق‌شیق‌س

زانین هیزه!! .. ئایا ئه‌مه راسته؟ به‌تاییه‌ت له‌م چه‌رخه‌ماندا (چه‌رخ‌ی زانیاری)، به‌لام ئه‌م زانینه‌ت نه‌ها به‌شیوه‌ی زانیاری ده‌میتیت‌وه‌ه گه‌ر نه‌یخه‌یته بواری جڤیه‌جیکردن و به‌کاره‌یتانه‌وه. له‌م به‌شه‌دا هه‌موو بنه‌ماکانی بریاردانی دروستم پیشک‌ه‌ش کردی، به‌هیوام په‌یامی چۆن‌یتی ئه‌نجام‌دانیم پی ناساند‌بیت.

ئه‌ره‌ستۆ ده‌لیت: ((مرۆڤ بنچینه‌ی هه‌موو ئه‌و شتانه‌یه ئه‌نجامی ده‌دات))، تومارس هکسلی ده‌لیت: ((ئامانجی بالا له‌ ژياندا زانین نییه، به‌لکو کاره)) .

((چه‌ند خوله‌کێک له‌کاته‌کانت بۆ ئه‌نجام‌دانی ئه‌م ئه‌رکه په‌سه‌نده ته‌رخان بکه " بۆنه‌وه‌ی له‌م‌په‌وه به‌سه‌ر په‌له‌کانه‌ی سه‌رکه‌وتندا به‌ره‌و سه‌ری هه‌نگاوینی)) .

۱- سی بریار بنوسه‌ره‌وه که پیشتر نه‌ختیک دوات خستوون. نه‌خشه‌ی کارت دیاریک، کاتی گونجاویش بۆ هه‌ر بریارێک ته‌رخان بکه:

بریار	نه‌خشه‌ی کار	دوا کات	ئه‌نجام
۱-		.....	
۲-		.....	
۳-		.....	

۲- ئىستاش دەست به جى به جىکردن بکه، په يوه ندى ته له فۆنى نه نجام بده، کۆبونه وه بيه سته، قسه له گال نه م که سدا بکه، نامه بۇ نه وىتر به نيره، گرنگ نه وه به برپاره که ت بچيته بواری جیبه جى کردنه وه.

گومانی تیدانییه که تو جاره جار برپاری هه له ده دهیت، به لام گرنگ نه وه به تیگی که دۆخیکی سروشتییه مرۆف هه له بکات، له راستیدا وهك سیکمۆند ده لیت: ((له کاتیکدا مرۆف له هه له په که وه بۇ هه له په کی تر ده گوازیتته وه، راستی ته وای بۇ دیارده که ویت)). گرنگی نه م هه لانه له وه دا دیارده که ویت لیانه وه فیریت، فیریت که چۆن له داها تو دا برپاری گونجاو ده دهی.

به نازایه تی و بویری خۆت چه کداریکه "بۆنه وهی هه ر ئیستا برپار بدهی. نه وه ت له بیریت که هیلین کیلر گتویه تی: ((ژیان یان سه رکێشییه کی بویرانه یه، یاخود هیچی تر نییه)). هه موو سه رکه و تنیکی مه زن پریشکی یه که می به برپار ده سته پیکردوه.

پیداگیری بکه له وهی بیته برپارده رێکی سه رکه وتوو.

کلیلی دووهم

هاندان ..

هیزی پالنه‌ری جیاکردنه‌وه‌ی مرقفایه‌تی

((هه‌موو کرداره‌کانت - جا په‌گه‌زمانه‌ت هه‌رچییه‌ک بیت، یاخود کار و پیشه‌ی نه‌دجام
دراوت چی بیت - له‌ په‌گه‌زی هاندانی هه‌ناوته‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گریت، جا نه‌م هاندانه
نه‌رییی بیت یاخود نه‌ریتی))

د.ئوبراهیم هه‌تی

۹- هاندان.. چیه؟ مانای چیه؟ :

((ئەو کارە سەرەکیەکی کە مرۆڤ لە ژيانیدا دەکەوتتە ئەستۆی، ئەوەیە بدوی و خۆی ئاراستە بکات))

ئارش فەرم

✎

تۆیش لە گەڵ مندا هاویرای لەوێ کە : گەر
هاتوو پەگەزی هاندان و بزواندنمان
لە دەستدا بەهای کاریشمان لە دەست
دەدەین؟ ئایا کە سێک دەناسی خواوەنی
ئیشیکێ باش بوبێت " چۆنی لێ بینی بیت،
پەگەشی باش بوبێت، بەلام سەرباری
نەوێش کەچی دەستی لە کارکێشابیتهوه

لەبەرئەوێ هاندانی نەماوه و وروژێتەرەکانی لە دەستداوه؟

کاتی کە هاندراو دەبیت، ئاستی نواندن و ئەنجامدانی ئە تروپکدا دەبێت، پاستیبەکی
دروستیشە، کاتی کە هاندانی لە دەست دەدەیت ئاستی نواندن و ئەنجامدانی کەم
دەبێتەوه، ئێستا پێتر لە هەر کاتی کە پێشتر هاندان بوو تە جێگەی باس و بایەخ،
پەرتوکی زۆری لە بارهوه بلابووتەوه، کە دوو پاتی گرنکییەکی دەکەنەوه. هەنوکە
بە پێوە بەرگە لێکی زۆر هەولێ فێربوون و یادگرتنی هونەرەکانی هاندان و هاندەرەکان
دەبن، لە گەڵ چۆنییەتی بەکارهێنان و قۆستنەوێ بەرامبەر کارمەندەکانیان " بۆ ئەوێ
باشتر کاربەن و بەهۆیەوه بە ئامانجی خوازاو بگەن و قازانجی بالایی ویستراو چنگ
بخەن.

پەنگە تۆیش بپرسیت: ئەو هاندان چیه؟ ئەم وشە بە لەکوێوه سەرچاوەی گرتووه؟

ئەم وشە يە لە كۆنە وشە يە كى يۆنانىيە وە رەگىراو و ماناى بىزواندن و جولاندن دەگە يە نىت. فەرەنگى وىستر هاندان به كار دە ناسىنىت، ياخود گوتنى شىتېكه پال به كە سىكه وە دە نىت بۇنە وەى كارىك ئە نجام بدات، لە زمانى ئىنگلىزىشدا وشەى هاندان Motivation دە تىوانىت به Motive-action بىش بخوڧىرتە رە، واتە: هاندان كىدارىكه لە هاندە رىكه وە سەرچارە دە گرىت. بە لام ئەم هاندانە لە كوڧرە هەلدە قولت؟ د. دىنىس واتلى - نوسە رى پەرتوكى (هاندان لە پووى دەروونىيە وە) - دە لىت: ((هاندان لە ئارەزو وە سەرچارە دە گرىت، كاتىك ئارەزو وە يە كى پتە و بە هىزت هە يە بۇ بە دىهاننى ئامانجىكى ديارىكراوت، ياخود ئە و كاتەى جۆرىك كىشە ت دووچار دە بىتە وە، لە و كاتەشدا تۆ دە تە وىت گۆرانیك بە رە و ناستىكى بالانتر ئە نجام بدە يت، ئە و تۆ هاندراو دە بىت، لەم وەختەشدا كە تۆ لە لونكهى هانداندا دە بىت بە رە و بە دىهاننى ئامانجە كە ت هەنگا و دە نىسى، بۇ بە دىهاننى ئەم ئامانجە شت هىچ لە مپەر و داپوخوا وىيەك نابىتە رىگرت)) .

۱۰- كىردارە (ئەمەلىيە) ى ھاندان :

((پەنگە يەككە بىت لە پەرچە كانى ژيان، ئوۋى كە ھەرچىيەك لە ئاستى لوتكە نزم
تروپىت تۆرەتى بگەيتەرە، ئوۋا تۆبە لوتكەت دەگەيت.))

سۆمرست مۇم

بەرلە قۇستەنەۋى ھىزى مەزنى ھاندان بۆ
بەدبەتلى ئامانجەكان، پىۋىستە لەسەرەتاۋە
خودى كىردارە ى ھاندان ئاشنايى و فىزى بىت.

۱- ئارەزوۋ:

ھاندان بە بوۋى ئارەزوۋىكى بەھىز بۆ بەدبەتلى ژيانىكى باشتر دەست پىدەكات.

۲- ۋادانان :

ۋاى دابىنى كە تۆ خەۋنەكەت بەدى ھىناۋە، تۆ بەراستى لەنئو خەۋنەكەتدا دەۋىت.

۳- قىسە كىردن لەگەل خۇدا:

لەگەل خۇتدا قىسەبەكە، بەشپەرەيەك ھىزىت پىۋى بىخىشەت، ھىمەتت بورۇژىنىت، لەبىرت
بىت ھەمىشە بەخۇت بلى: دەتوانم ئەمە ئەنجام بەدەم، دەتوانم ئەنجامى بەدەم...
بەردەۋامبە لەسەرۋىتەۋە ى ئەم دروشم و قىسەيە تاۋەكو دەبىتە بەشپەك لە كەتۋارىت.

۴-كردار (جىبە جىڭ كردن):

زانين و ھىزىت بخەرە بواری كردارىيەو، لە پىرت بىت پىنويستە ببىت و ئە نجامبەدەيت و بە دەستى بىنى ئەو ەي دەتەوئىت.

نمونە يەك بۆتق: گەر خەون بەو ەو ە دەبىنى بە بەرپۆ ە بەرى گشتى كۆمپانىاي ئىش تىكراوت ببىت، چاوانت دابخە، وای دابىنى تۆ بە پاست بەم پىنگە يە گەيشتووى، ئەو جا دە جار بەدوای يە كدا بلى: من دەتوانم بەمە بم.. ئەو جا دەستبەك بەكاركردن بۆ بەدبەياتنى ئەم ئامانچە مەزنەت. دايفيد فېسكۆت دەلئىت: "دەست پىبەكە و وای دابىنى بەو كەسە بویتە كە دەتەوئىت ببىت)).

۱۱-سى جۆرەكەي ھاندان:

((لاي كەسانى تازە دەست بۇ بىردىن ئىگەرەكان نۆن، بەلام لاي شارەزا كەمە))

شاتىرىق سوزىسى

۱-ھاندەرى مانەۋەي بىنچىنەيى:

ئىبراھىم ماسلىق دەپىزىت: ((گىرنگىزىن بىزىنەرى مىرۇق ھاندەرى مانەۋەي))، ئەم چەشە ھاندەرى ھەموو پىئويستىيە بىنچىنەيەكانت دەگىتەخۇ، ۋەكو: خۇراك و ئاۋ و ئەۋ ھەۋايەي ھەلى دەمىزىت، گەر يەككە لەم پىئويستىيەكانت لە دەستدا ئەۋا پائىنەرىكت لە ھەناۋەۋە بۇ چى دەپىت و ناۋەندەكانى دەمارى جۇراۋجۇرت لە مىشكدا بۇ دەپىزىت، لەكانىكدا ھەلچونەكانى خانە دەمارىيەكانت زىاۋەدەپىت، تۇ بە چەستە ھاندەرىت بۇ ئەنجامدانى ئەۋەي پىئويستە لە بۇ بەدىھاننى تىزى ئەم پىئويستىيە.

ھەر كە ئەم ئاتاجىيەت تىزىۋو دۇخت دەگەرپتەۋە بارى ئاسايى خۇي، بەخۇ دوورگىزىن لە ئالۆزاندن نمونەيەكت پى دەبەخشم:

گەر پۇزىك پاش ماندوبونىكى زۇرگەرپتەۋە مالى، ئەۋەندە شەكت بوى ئەتدەتۋانى ھىچ شىك ئەنجام بەدەيت، لە ئاكاۋ.. گوپىت لە دەنگىك دەپىت كە ھاۋاردەكات: ئاگر.. ئاگر.. دەنگى ئاگاداركدەۋەي كەۋتەۋەي ئاگر دەپىستى، خەلكى لىزە و لەۋى بەرەۋ دوور لە ئاگرەكە دەپۇن، ئەي تۇ چى دەكەيت؟ بىگومان تۇيش ۋەكو ئەۋان ئەنجام دەدەيت و بەرەۋ دوور لە ئاگرەكە دەپۇي. كەۋاتە ئەم ھىزى پۇشستەت لەكوتەۋە بۇ ھات؟ ۋەلامەكە: تۇ بە ھاندەرى مانەۋە پالپىشتى كرابوى بۇ ئەۋەي گىيانى خۇت پىزگارېكەيت. بەلى، ئانەمەيە لە ھەناۋەۋە ئەۋ ۋەيەي پى بەخشىۋىت كە بە ھۇيەۋە دەتۋانى خۇت پىزگارېكەيت.

لە كۆپىكدا لىيان پىرسىم: ئايا ھاندەرى مانەۋە دەتۋانىت كەسىك بىولتەيت كە نەخۇش پىت و تازە لە نەخۇشخانە ۋەدەرەكەۋتەيت؟ گوتم: بەلى، ۋاي دابىنى سەگىكى

زۆر برسى و ھار لە نزيكە وە يەتە و لە ناكاو پەلامارى دەدات، دەبينيت كە خيترەر لە پاكەرائى گۆرە پانەكان ھەلدەيت. بە شىۋە يەكە گشتى كە دۆخە كە دیتە سەرمانە وە تۆ دەبيتە داھيتر، بە ناگا، ھاندراو، واى دابىنى كە ھەموو كاتىك ئەم ھاندەرەت ھەبيت دەبينى دەبيتە داھيترىكى مەزن و ئەو ئەنجامانەى بە دەستى دەھيتى ناوازە دەبيت.

۲- ھاندانى دەرەكى

ئەم چەشنە ھاندانە لە چوارچىۋەى دەرە وە وە سەرچاۋە دەگرت، بۆنمە: لە و دەستەواژە و قسانە وەى كە ھەستەكان دەخۆشيتن، يان لە ھاوڤى و خيترانە وە. پەنگە وتارىك بىت لە گۆفارىك ياخود لە دەرگاىەكى پاكە ياندەنە وە بلاوييت، پەنگە سەرچاۋەى ئەم ھاندانەت سەرۆك ئىشەكەت بووييت، كيشەى ئەم ھاندەرە دەرە كيانە ئەو وە يە بۆ ماو وە يەكى زۆر بەردەوام نابيت، پاشى ماو وە يەكى كورت ھيترى ھاندەرەيت دەپوكيتە وە.

بۆنمە: ھەرگىز بوو، جارێك پوويكەيتە كۆرێك لە بارەى ھاندانە وە؟ گەر وەلامەكەت بەلێ ييت، ئەوا پرسىارى مەوداى كارايى ئەم كۆرەت لى دەكەم بۆ ھاندانت؟ پاش ماو وە يەك كارىگەرەكانى لەسەر تۆ چۆن بوو، پاشى مانگىك، ئەى دواى سالىك؟ ئەى ئىستا؟ بىگومان ئاستى ھاندانت بە تىپە پەرونى كات لاواز دەبيت و دەپوكيتە وە. وەرە با پرسىارىكى دىكەت لى بكەم: گەر سەرۆك ئىشەكەت بە پىكە نىنىك پيشواى لى كردى، ئەمە چۆن كاردەكەتە سەر ئىشى ئەو پۆزەت؟ ئەى ئەگەر پىچەوانە پوویدا، ئايا ئەمەش كار لە پۆزەكەت دەكات؟ دلنەيام لەو وەى كار لە ھەستەكانت دەكات، ئەم كارتىكردنەش بۆ ماو وە يەكى زۆر دەمىنيتە وە، بۆ نەگەتەى مەزۇ ھەميشە پشت بە ھاندانى دەرەكى دەبەستيت بۆ ھەستەكردن بە وەى ئەوان جىگەى پىزى سەرۆك يان ھاوڤى ياخود ھاو بەشى ژيان يان ھەركەسىكى تىرى گرتن.

وليام جيمس لەم وەرەدا نىئى: ((گەر چاۋە پوانى ستايش و پەسندانى ئەوانى تىرى ئەوا زۆر بە زووى دەبيتە نىچىرىكى ئاسانى فەرت و فەيل و تەلەكان)). لە پىگەى

لىكۆلىنە ۋە كانمە ۋە بۆم ديار كەوت كۆمپانىياكانى دۇنياسى سالانە كىيىپكىيەك بۆ كارمەندانىان پىك دەخەن، ئەو كارمەندەي باشترىن فرۇشى و قازانجى ھەيىت ئەوا بەيى بەرامبەر دەيىرىت بۆ گەشتى دورگەيەكى بچۇلانە و جوان. بىگومان لەكانى ئەم كىيىپكىيەدا ئەو كارمەندەي ھەفتانە فرۇشى دەگاتە ۲۰۰۰ بەرزى دەكاتە ۋە بۆ ۲۰۰۰ دۆلار . واتە بەيىرى ۵۰٪ فرۇشى زىاد دەكات، بەلام پاشى كىيىپكىيەك، بېرى فرۇشەكانى كەمدەيىتە ۋە بۆ ۱۵۰۰ دۆلارى ھەفتانە، واتە بەيىرەي ۵۰٪ نىزم دەيىتە ۋە، پاشى ماۋەيەكى كورت ژمارەيەكى زۆرى كارمەندەكان يان دەست لەكار دەكېشەنە ۋە ياخود دەردەكرىن! سەربارى ئەۋەي ھەمان كارمەندان لەگەل ھەمان خەلكى ناۋچە و بۆھەمان كۆمپانىيا كاردەكەن كەچى بەھۋى ھاندەرەكەۋە گۆپانى گەۋرە لەفرۇشياندا پوو دەدات، ئەمەيە كېشەي ھاندانى دەرەكى، كە بە تىپەپېرونى ماۋەيەكى كەم ھەلدەپروقىت و نامىنىت.

لىرەدا قىسەيەكى كۆنقۇشىۋىس ت بىردىنمەۋە، كەدەلىت: ((ئەۋەي مرقىي بالاھولى بۆ دەدات لەھەناۋىدا دەستەبەرە، بەلام مرقىي لاۋازلاي ئەۋانى تر دەستەبەرە)).

۳-ھاندانى ناۋخۇيى:

ئەم جۆرەي ھاندان كاريگەرترىن و بەردەوامترىنى سى جۆرەكەي ھاندانە. ئەمەش دەگەپىتەۋە بۆ سىروشتى ئەم جۆرەيان" چون لەم كاتەدا تۆ بە ھىزى خودى و بالات ھاندراۋىت بۆ بەدېھاتنى ئامانجەكانت. بەر لە ۲۰۰۰ سالى پابردو سۆكراتى ھەيلەسوفى گەۋرە يەكەم كەس

بوو ئامازەي بەم جۆرە ياسايە ئاۋەزىيە ھۆكاريە كىردوۋە، لەمىقۇشدا لەلايەن زاناکانى

دهرون ناسییه وه ئاماژه ی ((هۆکار و نه نجام)) ی بۆ به کار دههێنن. هه موو هۆکارێک ئه نجامێکی ههیه گهر هه مان هۆکار دووباره بوویه وه هه مان ئه نجام چنگ ده که وێته وه، به مانایه کی تر گهر بتوانی هه مان هانده ره کانی پابردووت چنگ بخه یته وه ئه واهه رده وام هانده راوده بیت .

له وه رنامه ی زمانه وانیه ی ده ماریدا گریمانه یه که ههیه ئاماژه ده کات به وه ی که :
((له مێژووی ههر مێژوونێکدا هه موو ئه و سامانه هه ن که ده توانیته له سایه یاندا هه موو گهرانیکی ئه رقی ئه نجام بدات)) .

بۆیه ره گه له مندا هه وێی ئه نجامدانی ئه م ئه زمونکراوه زانستییه بده :
چاوانت دابخه، به قولی له لوته وه هه ناسه بده، بیر له کاتێک بکه ره وه که له لوتکه ی هانداندا بویته .

بیر له ئه زمونێکی دیاریکراوت بکه ره وه که به وێته دووباره تێیدا بژیته وه “ له که تواری ئیستادا . به هه مان شیوازی پێشوو هه ناسه بده، دانیشه یان به هه مان شیوه هه سته، هه وێتده هه ست به هه مان چه شنه هه سته ئه زمونی پابردووت بکه یته وه، گهر بتوانی ئه م هه شقه به جوانی ئه نجام بده ی ئه واهه مان چه شنه هاندانت بۆ ده سته به ر ده بیته .

هاندانی هه ناویته وه کو کاری هه ناوی وه هایه، ئێمه پێویستمان به وهیه هانی خۆمان بده یین بۆ ئه وه ی هاندانمان له قولایی خودمانه وه بیته، پێویستمان به هه یج کارێکی ده ره کی نابیته، مارك تۆین ئاماژه ده کات و ده لێته : ((گهر نه توانی ستایش چنگ بخه یته، ئه واهه خۆت به ههر شیوه یه که بیته په سنی خۆت بده .. گهر ئه وانی تر به شان و بالتدا هه لیان نه دا، ئه واهه خۆت به خۆتدا هه لێده)) .

هه وێتده له قولایی هه ناوته وه مه له بکه ی، ئه زمونه کانی پابردووت بگێپه وه، هه سته پێبکه، چێزی لی وه ریگه ره، هه وێتده به پێی توانا تێیدا بژیت. ئه لێکسه نده ر گراهام بیل ده لێته :

((من ناتوانم بلایم ئەم ھیزە بەچی دەبێ، بەلام دەزانم ھەبە، ئەم ھیزە تەنھا لەکاتیگدا بەردەست دەبێت کە مەرۆک لە دۆخێکی ھەزری وەھادابێت کە لە ڕینگەپەو بەزانیت بە تەواوەتی چی دەوێت؟ سۆردەبێت لەسەر ئەوێ نەو سەتیت تەواوەکو بەو دەگات کە دەپەوێت)) .

لەبیرت بێت کە ھێزێکی خودی بێ شومار لەھەناوتدایە بۆ ھاندانت، ئەوێ لەسەر تۆیە ئەوێ کاتێک بدۆزیتەو کە تۆ تێیدا ھاندراو بیت، ھەولێ دیسانەوێ ژيانەوێ لەم ئەزموونە بدە “بەھەموو سۆزو ھەستەکانتەوێ .

١٢- ده خیرترین رینگه بۆ داپووخانی کارمه‌ندان :

((له کاتیکدا من له کارمدا بۆ پیشی هه‌نگاو ده‌نیتم گرنکی به‌وه ناده‌م خه‌لکی چیم له‌بارمه‌وه ده‌لێن، به‌لام گرنکی به‌وه ده‌ده‌م که نه‌جای ده‌ده‌ن))

نه‌ندێل کارنکی

به‌داخه‌وه تاوه‌کو ئێستا زۆریک له به‌رپوه‌به‌ران ترس به‌هۆکاری یارمه‌تی ده‌ری هاندان داده‌نیین، به‌ یارمه‌تی ده‌ری ده‌زانن بۆ نه‌جامدانی کاری گرنک به‌شیوه‌یه‌کی خیرا له‌گه‌ڵ به‌دییهاتنی نه‌جای باشترین، له‌کاتیکدا پیچه‌وانه‌ راسته‌ . خۆ راسته‌ به‌کاره‌یتانی

ده‌سته‌لات و سزا ده‌بیته‌ هۆی به‌دییهاتنی نه‌جای خیرا، له‌ راستیدا تاکه‌ نه‌جای له‌م کاته‌دا شه‌ژان ، ده‌پراوکی و داپووخان له‌ به‌دییهاتنی ئامانجه‌ خوازراوه‌کان ده‌بیته‌ . ده‌ رینگه‌ بۆ پیش ده‌ست ده‌خه‌م که هۆکاری پشت داپووخانی کارمه‌ندان: (ده‌توانی تۆ لای خۆته‌وه که‌لکی لی ببینی).

١. ناجیگیری :

په‌نگه‌ کۆمپانیاکه‌ توشی ناجیگیری بیته‌ ” گه‌ر شیوازی په‌یره‌و لیکراوی کارگیری به‌خیرایی بگوریت، یاخود جاریه‌ دووی جار کیشه‌ به‌سه‌ر کۆمپانیاکه‌دا دیت، یاخود به‌هۆی دووچاربوون به‌ ئاریشه‌وه نه‌خشه‌ رینگای په‌یره‌و کراوی ده‌گوریت. ئه‌م چه‌شنه‌ هه‌ستکردانه‌ ده‌بنه‌ هۆی ناجیگیری، ئه‌مه‌ش لای خۆیه‌وه ده‌بیته‌ هۆی ناهااندانی کارمه‌ندان.

۲. مۇچەي نەگۇنجاۋ:

ئەمۇ مۇچەيەي بۇ كارمەندانت دەپىرىتەۋە بەقەت بەھايانە ؟ كەي بوۋە دۈيىن جار كرىكانىيانت بەرز كىرۋتەۋە ؟ تىبىنى بىكە و بزانه كە مۇچەي نەگۇنجاۋ دەپىتە ھۆي كوشنى ھاندەرەكان، بۆيە بە دەسنگەۋتنى يەكەمىن ھەل ئەم كارىان جىدەھىلن.

۳. سەرزەنەشت و خراپ مامەلە:

ئايان تۆ پاهاتۋى لەسەر ئەۋەي لەپىش چاۋى ئەۋانى تر پەخنى كارمەندانت بىكەيت ؟ لەبەردەم ئەۋانى دىكە بەسەرياندا دادەبارىيت ؟ لەبىرت بىت خراپ مامەلە كىرنت پەگەل كارمەندانتدا دەپىتە ھۆي كەمكىرەۋەي ھاندانىان بۇ باش كاركىرەن.

۴. ئومىدى درى:

ئايان پويىداۋە بەلنى پە بەرزىرەنەۋەت بە كارمەندىكت دابى و بەلنىكەت تەبىرەپىتەسەر ؟ ياخود بەلنى ئەۋەت پى دابىت كە پاداشى بىكەيت و نەت كىرەپىت ؟ بەجۋانى پىرەكەرەۋە، دەبىنى ئەمە بۇخۇي دەپىتە ھۆي لەدەستدەنى مەنەي نىۋان خۇت و كارمەندەكانت، ھاندانەكانىان تىادەچەن و دەپوكىتەۋە.

۵. پۇتىنەنەت(ناپىۋىست و بىزاركان):

ئايان ھەمىشە ھەمان كار بەسەر كارمەندەكانتدا دەدەيت ؟ ئايان كارمەندەكانت پاهاتۋىن لەسەر ئەنجامدانەۋەي ھەمان كارەكان ؟ دەپىت تىبىنى ئەۋە بىكەيت كە مۇۋ ھەمىشە پىتقى بە نۇتپونەۋە و فىرپونى بەھەرى نۇتپە. پۇتىنىش بەكىكە لەۋ ھۆكارانەي مۇۋ دەگەپەنپتە دۇخى پوكانەۋە و ھۆكارى پىشت نزمكىرەۋەي ئاستى ھاندانىان دەپىت.

٦. خراپی بەرھەمی پیشکەش کرلوت:

بەرھەمی پیشکەش کرلوت کانت خراپییەکیان تێدایە؟ کارمەندە کانت توشی پەخنە دەبنەو لە کاتی پیشکەش کردنی بەرھەمی کانت بەوانی تر؟
هەرلێ بەرزکردنەوێ ئاستی باشی بەرھەمی کانت بدە "چون پێویستە مرقە هەست بە شانازی بکات لەوێ دەیفروشی، شانازی بکات بەوێ ئەنجامی دەدات.
هەربۆیە بەرھەمی خراپ ھۆکاری پشست شەرمەزاریبوون و بیزاربوونی کارمەندانە، ئەمەش دواتر ھۆکاری پشست کەمبۆنەوێ هاندانیانە.

٧. ئامانجی دژ بەیەک :

ئایا پوویداو شتێک بێتی، دواتر لێی پەشیمان بووینەو؟
دەزانم کە دژبەیکی ئامانجەکان دەبنەوێ دلەپاوکی و ناژاو، هەرۆه جۆریک لە دەستدانی متمانەش دەئافرینیت و لە تواناییە کانت وەکو بەپێوە بەر کەمدە کاتەو، ئەمەش بێگومان کار لە کارمەندان دەکات.

٨. ئاراستەکردنی لۆمە و سەرژەنش:

کاتیێک توشی ھەر شکستیێک دەبیت لۆمە کارمەندان دەکەیت؟ خووگرتن بە سەرژەنشتر کردنی ئەوانی تر کاریکی ئاسانە و دەبێتە ھۆی ئەوێ پەپرەوی پێگەییکی لاواز بکەیت بۆ کارگیری و بەپێوە بردن، ئەمەش دەبێتە ھۆی ھان نەدانی کارمەندان بۆ باشتر کارکردن.

٩. لایەنگرتن:

بۆ جیاوازی لەگەڵ ھەموو کارمەندە کانتدا کار دەکەیت یاخود ھەندیکیان بەسەر ئەوانی تردا باشتر دەسەپینی؟

خاترگرتن و لایه‌نگرتن ده‌رکی وتی وتی ده‌کاته‌وه و واته وات له‌نیو کارمه‌نده‌کانتدا دروست و بلاوده‌کات، نه‌مه‌ش بێگومان ده‌بیته‌هۆی لاوازکردنی هاندانیان.

۱۰. په‌فتاری تایبه‌تیت:

تایا تو له‌و که‌سانه‌ی که‌مترین پێکه‌نین له‌سه‌ر پوو‌خسارت دیارده‌که‌وێت؟ کاتیک به‌وانی تر ده‌گه‌یت سلاویان ده‌که‌یت؟ تێبینی بکه‌ و بزانه‌ که‌ په‌فتاری تایبه‌تیت هۆکاریکی گرنکه‌ بۆ لاوازکردنی ئاستی هاندانی کارمه‌ندانت، نه‌و پێکه‌یه‌ی په‌فتاریان په‌گه‌ل ده‌که‌یت و به‌هۆیه‌وه‌ لێیان نێزیک ده‌که‌ویت، هه‌موو ئه‌مانه‌ په‌نگه‌ بینه‌هۆی لاوازیونی هاندانی کارمه‌ندانت. بێگومان ئه‌م لیسته‌ ده‌شیت درێژتر بیت، به‌لام من ئه‌م ده‌هۆکاره‌که‌م به‌ کاریگه‌رتترین و باوترین زیان گه‌یه‌نه‌ره‌کان به‌ دامه‌زوه‌کان زانیوه‌، بۆیه‌ ئاماژه‌م پێ داوین. خۆت له‌نیو به‌ندیک یاخود زنده‌تریش له‌و لیسته‌دا ده‌بینیته‌وه‌؟ گه‌ر وه‌ها نه‌بوو ئه‌وا پێ‌و‌زباییت لێ ده‌که‌م بۆ گه‌یشتن به‌ لوتکه‌.. به‌لام گه‌ر له‌نیو لیسته‌که‌یت ئه‌وا هه‌رئێستا هه‌ندیک گۆڕانکاری ئه‌نجام بده‌.. به‌لێ، هه‌رئێستا، تاوه‌کو پتر خێراتر بیت ئه‌وه‌نده‌ باشتر ده‌بیت.

۱۳- پىنج رىگەي بە سود بۆ ھاندانى كارمەندان:

((بەھىزترىن شت لەم جھاندا، ئەو ەيە بىرۆكەيەك لەكاتى خۆيدايت))

فەيكتۇر ھۆكۈ

لەكاتى بونم بە ميوانى بەرئو ەبەرى كۆمپانىيەكى
چنى، لىم پرسى: بەچى رىگەيەك ھانى كارمەندەكانت
دەدەيت؟ گوتى: بە پارە ھانىيان دەدەم.

بەپىكەننەو ە لىم پرسىيەو ە: لەپال ئەمە چى تر
ئەنجام دەدەيت؟ گوتى: بۆچى دەبىت ھانىيان بدەم؟
نازانىت چەندە بى كار ەن و بەدووى كاردا دەگەپىن؟
ئەو ەتا منىش كارم بۆ ەندىك لەمانە پەخساندو ە.

تاو ەكو باشتر كارىكەن منىش بەخشندەتر دەبم لەگەلئاندا، گەر و ەما ئەنجام نەدەن ئەو
منىش بى سىودو دەريان دەكەم و كاركەرى دىكە دەمىنم.

لەم كاتەدا پرسىيەرى پىژەي گۆرىنى كارمەندى كۆمپانىيەكىم كرد، لەو ەلامدا گوتى:
۶۲٪، بەپاستى زۆرم سەيرلىتەت !

لەم كاتەدا پىنج رىگەي بەكەلكم خستە پىش دەستى بۆئەو ەي بىتوانىت ھانى
كارمەندەكانى بدات:

(۱) كەمكردنەو ەي تىكپاي خولانەو ەي كارمەندان:

كاتىك كارمەندان رىز و ھاندان دەبىنن بەبى زىادكردىنى پارەش خەزى بەردەوامبونيان
بۆ دەستەبەر دەبىت و تەنەت گەر لەجىگەي تىش موچەي زىادترىشيان بدەنى پەنگە
نەپۆن. كەسەك دەناسى رەتى پىشنىيەرى كۆمپانىيەكى موچە زىادترى كىرەيت بەھۆي
پەيوەستى بەم كارەي ئىستەو ەي؟ چونكە بەختەو ەرە و خەمى نىيە. پارە ھۆكارىكى
ھاندەرە، بەلام ەمووشتىك نىيە، چونكە ەموو كارمەندەكان تەنھا پىويستيان

بە پارەنىيە بۇ كارىكردىن، بەلكى پىتر پىئويستىيان بە رېئىز و خۇشەويستى بۇدە رېرېنى
 ھاسەنگ و جىياۋزى نەكردنە لەنىۋانىندا.

(۲) كەمكردنەۋەي رېئەي ئامادە نەبوون:

كاتىك كارمەندىن ئىشەكانىيان بەدل دەبىت كەمترىن چار ئامادەنابىن، تەنانت لەدۇخى
 نەخۇشېشدا. بۇخۇم بەرپۆۋەبەرىك دەناسم كە نەشتەرگەرى پىئى ئەنجامداپو، بەلام
 پاشى نەشتەرگەرىكەي راستەوخۇ بۆسەر ئىشەكەي پۆيشتەۋە! پەنگە ئەمە
 بەزىدە پۆيى بزانى، پەنگە تۇلەمەدا راست بىت، بەلام مەبەستە ئەۋەيە كاتىك
 كارمەندىك ۋە ھەست دەكات بۇخۇي كارىدەكات، ئەۋا ھاندراۋدەبىت، ھەزى بۇ
 ئىشكردىن دەجولتەت، خۇي لە ئامادەنەبوون بەدوور دەگىت، مەگەر دۇخەكەي زۇر
 ناچارى بىت ئەگىنا بۇ سەر كارەكەي دىت.

(۳) پەفتارى باش بۇ كارمەندىن:

كاتىك كارمەندىن ھاندراۋ دەبن، ئەۋا ھەزىيان بە زىنگەي كارىكردىن بىت، پىتر پى
 دەكەنن و يەكتىيان خۇش دەۋىت، ئەمەش بىگومان كار لە شىۋازى پەفتارىكردن لەگەل
 كىپار و سەردانكاراندا دەكات.

(۴) بەدبەتئانى ئامانجەكان:

ھاندان ھىزىكى پالئەرە بۇ ئەنجامدان، بەجۇرىك ۋە ھەلە كارمەندىن دەكات بە
 خۇشەۋە كارىكەن بۇ بەدبەتئانى ئەۋ ئامانجانەي ۋەكو ئامانجى خۇيان ھەستى پى
 دەكەن، لىرەۋە ھاندان دەبىتە گىرنگىرىن ھۆكارى پىشت بەدبەتئانى ئامانجەكان.

(۵) ۋە:

ھاندان دىسانەۋە بەرھەم ھىنەرىكى سەرەكى ۋەشە، كاتىك مۇۋ ھاندراۋ دەبىت،
 ئەۋا (لەشى بەجىياۋزىر دەجولتەت) بەشىۋازى باشتر ھەناسە دەدات، دەبىتە خارەنى

چالاکى و زینده یى و به شتیره یه کى گشتى باری جه سته یى خاستر ده بیٚت له که سٚنک هاندانى نییه . نه وکاته ی کارمه ندانت نه م وزه یه یان لا ده سته به ره ، بیگومان باشتره بۆ پترکردنى برى به ره م و یارمه تی ده ریشه بۆ به دیهاتنى نامانجه به پیژه کان .
بیگومان هه ره ولٚک بۆ هاندانى کارمه ندانت بده ی ، سود و که لکى باشى بۆت ده بیٚت و نه نجام و به ره مه کانت باشتر ده بیٚت له وه ی پٚشبینیت کردوه .

١٤- بیست پێگەی کارا بۆ هاندانی کارمەندان :

((باشترین پێگە بۆ دیاریکردنی ئەوەی چی خەڵکی هاندەدات ئەوەیە لێیان بپرسیت))

هارولد. ماک ئەلیندۆن

ئێستایش باوەکو ٢٠ پێگەت پێشکەش بکەم کە
گرنگن بۆ هاندانی کارمەندان:

(١) ستایش و پێزگرتن:

هەرگیز پوویداوه سوپاسی کارمەندێکت بکەیت؟ وڵیام جیمس دەلێت: ((قوڵترین
بەتەمای سەرسشتی مەژۆن خەز و ئارەزووە بۆ هەستکردن بە پێز.)) پێزگرتن لە کارمەندان
بەهێزترین ئامرازە بتوانی بەکاری بهێنیت بۆ هاندانیان " چونکە هەستکردن بە گرنگی و
بەهاداری دەرون و پێزگرتنی خود و هەستکردن بە متمانەیان لە لا دەئافەزێت، بۆ چارە
پەشی بە پێوە بەرگە لێکی زۆر لەم پاستییە بێ ئاگان، یاخود پەنگە مەودای گرنگی و
کارایی هاندان لە پێی پێزگرتنەوه نەزانن.

تویژینەوه یەک لە لایەن کۆمپانیای پێشخستنی کارگێڕیەوه نەجامدراوه ئەوەی
دیاریخستوو کە ١١٪ی بە پێوە بەرەکان بە تەنها پەسنی کارمەندانیان دەکەن و پێزیان
دەگرن، هەروەها تویژینەوه کە دیاریخستوو کە ٢٧٪ی کارمەندان بە پێوە بەران خەزی
گواستەوهی کارەکانیان بۆ کۆمپانیایەکی تر هەبوو، بەهۆی بوونی هاندەر و پێزگرتن لە
کارمەندان لە کۆمپانیایەکی دیکە. ئەو پێزە مەبەستمانە تەنها بانگێشت کردنی
کارمەندە کە تەنیا بۆ نووسینگە کەت و تەوقە ی لە گەڵ بکەیت و سوپاسی بکەیت،

پىزگرتىن دە بىت لەسەر بىنە ماگەلى دىارىكراو بىت، بۇئەۋەي پىزگرتىنكەت كارا بىت پىتو بىستە
پە چاۋى ئەم پىسا يانە بىكەيت:

۱- دە بىت پىزگرتىنكە لە پىش چاۋى ھەموو كارمەندىن بىت.

۲- پاش ئەنجامدانى كارىك شىاۋى پىزگرتىن بىت پىز لە كارمەندەكەت بىگرە.

۳- ھەۋلىدە پاستىگۇر دىارىكراو بىت، بۇنمۇنە مەلى: سوپاست دەكەم بۇ
يارمەتەكەت، باشتىر ۋە ھايە بىلى: مەن دەزانم تۇرۇر خۇت مەندۇر دەكەيت ۋە دۇيىش بۇ
تەۋاكردىن راپۇرتكە لەكاتى خۇيدا كاتىكى زۇر سەرقال بوويت، مەن پىزى ئەم كارەت
دەگرم.

۴- زىادە پۇيى مەكە.

۵- لەۋەش گىرنگىر، لەبىرت بىت كەتابىت ئەمە لەبىر بىكەي، واتە: پىزگرتىن
كارمەندانت لەياد مەكە.

كاتىك پىز لە ھەۋلى كارمەندانت دەگىرت، ئەۋان باشتىر كاردەكەن، نەۋەك ئەمە بە
تەنھا، بەلكى شىۋانى ھەستىردىن بىرەمبەر خۇيشىان ۋە تۇيش باشتىر دەبىت، ئەمەش
ۋە ھات لى دەكات ھەست بەۋەبىكەيت تۇيش مەزىن ۋە خۇشەۋىستى، بۇيە لەمۇۋە دەست
پىبىكە، پەسندانى كارمەندىن بىكەرە خوت، دەبىنى پاداشەكانت مەزىن دەبىن، سۇكرات
نۇزى: ((ئەۋەي بەباشى لەگەل خەلكدا پەۋتارىكات بۇپىشەۋە دەۋات))، لەبىرت بىت
دەتۋانى ھەركارىك لەبىر بىكەي تەنھا سوپاسىكردىن كارمەندانت نەبىت، ھەۋلىدە
بەبەردەۋامى خۇت ئەم كارە ئەنجام بدەيت.

۲) خەلات/پاداشت:

خەلات بە ئامپازىكى گىرنگى ھاندان دادەنرىت، بۇ
ماۋەيەكى زۇرىش ئەم ھاندانە بەكارىي دەمىنپتەۋە.
دىارىيەكە باشتىر ۋە ھايە مەدالىي لىتھانۋىي ياخود

تابلۇيەك بىت كە ناوى كارمەندە خەلات كراوەكەى لەسەر ھەلکۆلدرابىت لەگەل ھۆكارى خەلاتكردنەكەى، ياخود ھەر جۆرە خەلاتىكى تىرى باشتىش. باشتەر وەھايە لە ئاھەنگىدا بە كارمەندەكە بدرىت، ھەروەھا كارىگەرەكەى باشتەدەبىت گەر تاكەكانى خىزانەكەى بەنھىتى بانگىشت بکەى و وەكو دۆخىكى چاوەپوان نەكراو بە كارمەندەكەى بىەخشىت و ئەوانىش لە بىنىنى ئەم دىمەنە گرنگە بىبەش نەبن. دەتوانى پىشەبىنى كارىگەرى ئەم خەلاتە لەسەر كارمەندانەت بکەیت؟ ئەتوانى بزانی چەندە ھاندەر و پالئەرىشە بۆئەوێ بە باشتەر كاربەن.

كاتىك كارمەندانەت خەلات دەكەیت وەھای لى دەكەى باشتەر لە بەرامبەر خۆى و خۆت و ئەوانى تىرىشدا بىرەكاتەو بەوانىت، بۆیە شىۋازى خەلاتكردن بقمۆزەو بەرزكردنەوێ وەى ئەوانى تر بۆئەوێ وە و قازانجى تۆيش پتر بەرز بکەنەو. وەك جۆن ئەندىرۆ ھۆلمز دەئىت: ((ھىچ ئەزمونىك بۆ دل باشتەر نىبە لەگەيشتن بە بىك و بەرزكردنەوێ ئەوانى تر)) .

۲) كىپرەكى:

لەكانى ئامادەكردنى لىكۆلىنەو كەمدا بەرپۆەبەر گەلى نۆر قسەيان پەگەل كىردم، CEOs، VPs، ھەروەھا خاوەنى كۆمپانىياكانىش، بۆم دياركەوت كە نۆر دامەزراو و كۆمپانىيا شىۋازى كىپرەكى وەكو ئامرازىك بۆ ھاندان بەكار دەھىتىت، خەلاتەكەش نان

خواردنىك دەبىت لەگەل بەرپۆەبەرى گىشتى ياخود دانىشتن و قسەكردن و كات بەسەربىردن پەگەل گرنگترىن كەسى كۆمپانىياكە، ئىستاش دەمەوئەت لەتۆ بپرسم: ئايا تۆ ئامادەى بۆ ئەوێ بەپراستى كارىكەيت بۆئەوێ بگەيت بەوێ لەگەل سەروۇكدا نان بخۆى؟ پەنگە ھەندىك بلىن بەلى. بەلام ئەو كارمەندانەى ئەم خەلاتە دەبەنەو توشى دلەپاوكى دەبن، بىر لەپۆشىنى ئەو جەدەكەنەو كە دەپۆشن، شىۋازى قسەلەگەل

کردن و چەشنى خۆراك خواردن، ئەمانە دەترسێن پەفتاریكى گەمزانە ئەنجام بدەن، بۆيە گەر دەتەوێت كۆپى بېتە ھۆكارىك بۆ ھاندانى كارمەندان ئەم شتاتەت لەبىر بېتە:

۱- لەبارەى جۆرى ديارىيەكەو لە كارمەندان بپرسە، با خۆيان جۆرەكەى ديارىيەكەن" چون ئەمە دەبێتە ھاندەرى راستەقىيەيان.

۲- خەلاتەكە باوەكو بۆ دوو كەس بېت، گەر خەلاتەكە گەشتەكە بۆ دوو كەس ئەوا باوەكو گەشتەكە بۆ دوو كەس بېت" چون ئەمە ھەلەكە بۆ كارمەندان دەپەخسێنێت بۆئەوێ ژنەكەى باخود ھەر كەسێكى تری گرنگ لەم گەشتەدا پەگەل خۆى بەریت.

٤) پلە بەرزكردنەو:

بە پەخساندننى ھەلى پلە بەرزكردنەو ھەستى كارمەندانىش باشتر ھاندراو دەبێت و دواتریش داھاتوویەكى گەش بۆ كۆمپانىاكە دا بێن دەبێت، بەداخیشەو زۆرىك لە بەرپۆەبەران بۆ پەركردنەوێ پۆستە قالاكان كارمەندى نوێ دادەمەزێنن، من نالیم ئەمە ئەوا ھەلە، بەلام لەسەرەتادا كارمەندانى

كۆمپانىاكەى خۆت ھەن و دەبێت پلەيان بەرزكەيتەو. ھەلى پلە بەرزبونەو بۆ دەستەى كاركەرانت بپەخسێنە" بۆئەوێ بەرەو پێشەو ھەنگاوبنێن، كاتێك پلە بەرزكردنەوێ دەبێتە پلەكانى قالدەرمەى كۆمپانىاكە ئەوا بەمە ھاندراو دەبن و ئەوپەرى توانايان دەخەنەگەر بۆ بەدیھاتنى ئەنجامىكى نایاب.

گەر ئەم ھەلەت بۆ كارمەندان پەخساند ئەوانیش ئەوپەرى ھەولێ خۆيان دەدەن بۆ یارمەتى دانى تۆ و دا بپنكردن داھاتوویەكى گەشیش بۆخۆيان. ھەرى دايفد سۆرىو دەلێت: ((گەر مرۆڤ بەر لایەدا پێشكەوت كە خەونىيەتى و پەھەى دەريانى لەر ھەندەدا دەلێت خەونى پێو بپنێو، ئەوا سەرکەوتنىكى ناچارەريان كراو لەكاتێكى كەمدا

به‌دهست ده‌هینیت)) ، یارمه‌تی ده‌سته‌ی کارکارانت بکه بۆنه‌وه‌ی پیشبکه‌ون و خه‌ونه‌کانیان به‌دیبنن، بیگومانبه له‌وه‌ی ئەمه ده‌بیته‌وه‌ی سه‌رکه‌وتنی دنیایی تو.

(۵) مه‌شق:

ده‌توانی مه‌شق وه‌کو نامرازیکی گرنه‌گ بۆ هاندانی کارمه‌ندان به‌کارینی، ریکخراو و دامه‌زراوه‌کان له‌میڤدا پتر له‌هه‌ر کاتیکی رابردوو به‌وایان به‌کاریگه‌ری مه‌شق و راهیتان هه‌یه وه‌کو هاندەرێک بۆ کارمه‌ندان. بیگومان سه‌رکه‌وتنی کۆمپانیاکه‌ت له‌ دامه‌تویدا به‌شیوه‌یه‌کی گه‌وره‌ پشت به‌ستوه به‌ چۆنیی رەفتارکردنت له‌گه‌ڵ کارمه‌ندان و شیوازی له‌ئەستۆدانی به‌رپرسیاریته‌کاتیشیان. تاوه‌کو به‌باشتر مه‌شقیان پێیکه‌ی، نه‌وه‌نده‌ش نواند و تواناییان پتر به‌لاتر ده‌بیست، متمانه‌ پیکراوتر ده‌بن له‌ به‌وه‌به‌وه‌ بوونه‌وه‌ی هه‌ر دۆخێک، ئەمه‌ش پتر هاندەریان ده‌بیست بۆ ئەنجامدانی کاره‌کانیان. رێژه‌ی قازانجی گه‌راوه‌ بۆ خۆت و کۆمپانیاکه‌ت پاش مه‌شق پیکردنی کارمه‌ندان به‌تالا ده‌بیست، هانی کارمه‌ندان ده‌هه‌ر بۆ گۆیگرتن و سه‌یرکردنی کاسیتی گه‌شه‌پیدانی خوددی و په‌نا به‌ مه‌شقه‌وانیکی کارا بگه‌ر بۆ راهیتان کردن به‌ کارمه‌ندان، ئەمه‌ش ئەنجامیکی زۆرباشی بۆت ده‌بیست.

(۶) متمانه:

لۆتسو ده‌لێت: "ئه‌وه‌ی متمانه‌ به‌وانی تر نه‌کات هه‌رگیز به‌ متمانه‌ پیکراویان نابینیت".

بۆیه، ئەو به‌رپۆه‌به‌ره‌ی متمانه‌ به‌ کارمه‌ندان نا‌کات، پێداگیری له‌سه‌رنه‌وه‌ش ده‌کات خۆی کاره‌کانی ئەنجام‌ده‌ات، به‌رده‌وام ده‌بیست له‌ پێداچونه‌وه‌ به‌کاره‌کانیان، رەخنەیان ناراسته‌ده‌کات،

خۇي بە بار قورس دەزانىت، ئەوجا دەبىتتە خاۋەنى دەستە يەكى كارى ناكارا و بى خروش بۆ كارکردن.

بە لام كاتىك متمانە بە كارمەندانى دەكات، وە ھايان لىدەكات ھەست بە ئازادى بگەن، ئەنجامىكى زۆر خوازراوى دەبىت. جۆرجىس. باتۇن دەلىت: "ھەرگىز بە كەس مەلى چۆن ئەوكارەت ئەنجامدا. ئەوھى گىرنگە پىنى بلىتى كەچى دەكات، دەبىنى بە ھىزە دامىتەنە كانى تىرپادە مىنىت."

۷) ديارىكردنى ئامانجەكان:

دىون بىيات دەلىت: "كەسى مەن ئەوھى بە يارمەتى ئاۋەزى ئەۋانى تر دەتوانىت كارەكەى ئەنجامىدات"، ديارىكردنى ئامانجى دامەزراۋەكەت پەگەل كارمەندانتدا سودىكى زۆرى ھەپە، تۆ بەم كارەت تەنھا ھاندانىان لەلادا دروست ناكەيت، بەلكو كۆمەكەيان دەكەيت بۆنەۋەى وابىنىنىكىيان ھەبىت لەبارەى سىروشت و چۆنىتى بەشدارىكردنىان لە بەدبەتەنى ئامانجەكانى

كۆمپانىياكەت. تويۇنەۋەكان سەلماندىۋانە ئەو كارمەندانى لەسايەى ئامانجىكى ديارىكراۋە كارەكەن پتر ھاندراۋ و كارا دەبن ۋەك لەۋانى تر. بۆيە گەر دەتەۋىت بەرپۆۋە بەرىكى كارابىت، ھانى كارمەندانت بەدى بۆ بەدبەتەنى ئامانجى بالا و مەبەست، پىۋىستە رىنگە بەكارمەندانت بەدى پەگەلتدا ھاۋكارىن بۆ دارىشتەۋەى ئامانجەكانى كۆمپانىياكە و دانانى نەخشە رىگەى بەدبەتەنى.

بۆنمۇنە: خولىكى ديارىكردنى ئامانج بۆ كارمەندانت بگەرەۋە، داۋايان لىبىكە ئامانج و پىشېبىنىەكانىان بنوسنەۋە، لەگەل كاتى بەدبەتەنى. دلىبابە لە تىگەيشىتىيان لەم مەشقە، ئەوجا پەگەلىان كۆبىرەۋە و سود لە بىرۆكەكانىان ۋەرىگرە بۆ ديارىكردنى

ئامانجه گونجاوه‌کانی خۆت له‌گه‌ڵ چۆنیتی جێبه‌جێ کردنیدا، ئالبێرت هابند ده‌لێت: " پێشکه‌وتن به‌دی نایه‌ت، ته‌نها له‌پێگه‌ی قۆسقه‌وه‌ی شاره‌زاییه‌که‌وه‌ نه‌بێت، " بۆیه کاتێک په‌گه‌ڵ کارمه‌ندانی کۆمپانیاکه‌تدا - که‌ خاوه‌نی بۆچوون و بیرۆکه‌ی لێک جودان- پێنامه و ئامانجی کۆمپانیاکه‌ت داده‌پێژێته‌وه‌ به‌ره‌و به‌یهاتنی سه‌رکه‌وتنت هه‌نگاو ده‌نێی، د. پۆبێرت شۆلر ده‌لێت: " ئامانجه‌کان ته‌نها پێویست نین بۆ ئافرانندی هانده‌رمان، به‌لکو بنچینه‌شن بۆ مانه‌وه‌مان له‌ ژياندا " .

(۸) ئه‌حجام و ده‌ستکه‌وت:

((به‌رهمه‌می ئه‌مپۆت ئاماژه‌یه‌ بۆ هه‌وله‌کانی نوێنیت)) . ده‌ستکه‌وت به‌خته‌وه‌ری بۆ ژیانی خۆت و کارمه‌ندانت چۆ ده‌کات، ئاماژه‌ و پوونکاری نه‌وه‌س که‌: تۆ و کارمه‌ندانت به‌وپه‌ری تواناتانه‌وه‌ هه‌ولتانداه‌وه‌ بۆ به‌دیهاتنی ئامانجه‌ دیاره‌کانی کۆمپانیه‌که‌. ده‌ستکه‌وت گرنه‌گترین هۆکاره‌ بۆ هاندانی هه‌موان و به‌رزکردنه‌وه‌ی پاده‌ی پێزگرتن له‌ خود و هه‌ستکردن به‌ به‌های ده‌روون. ده‌ستکه‌وت بۆ هه‌موو جهان و ده‌رووبه‌ری ده‌سه‌لمینیت که‌تۆ به‌وپه‌ری تواناوه‌ هه‌ولتداوه‌ و که‌لک له‌ ژیریته‌یت وه‌رگرتوه‌. ده‌ستکه‌وت وه‌ها له‌ کارمه‌ندانت ده‌کات باشت له‌ خۆیان به‌پوانن، له‌کاره‌کانیشیان، یارمه‌تیشیان ده‌دات بۆته‌وه‌ی گه‌شه‌بکه‌ن و هه‌ولێ به‌ده‌ست هێنانی شته‌ نه‌سته‌مه‌کانیش بده‌ن. کاتێک ئامانج بۆ کارمه‌ندانت داده‌پێژیت هه‌ولێ به‌دشدارپێکردنی کارمه‌ندانت بده‌ و باوه‌کو ئامانجه‌کانت که‌تواریانه‌ بن و هانیان بده‌ و یارمه‌تیشیان بده‌ بۆ به‌دیهاتنی ئه‌م ئامانجانه‌، ده‌بینی ئه‌نجامه‌که‌ باش و گونجاوه‌بێت، فرانکلین پۆزفیلت ده‌لێت: " به‌خته‌وه‌ری له‌ چێژی ده‌ستکه‌وته‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێت، مه‌ستی ئێکۆشانی داهێنه‌راشه‌ " .

۹) بېرپاۋاسىتى (مىسداقەت)

لە لىكۆلىنە ۋە يەكدا كەلەسەر پىنج گەۋدە تىرىن ئوتتۇرىلى
مۆنتىريال ئەنجام درابوو، پىرسىيىرى ئەۋە لە كارمەندىن
كرابووكە: ئايا بەۋىپىرى تۈۋانائە ۋە كارمەكەن؟ ۷۲٪ يان
بە نەخىر ۋە لامىيان دابوۋىيە ۋە، كاتتىك ھۆكارە كەيان لى

پىرسى بون، لەۋە لامدا گىتۋىيان: پاداشى كارەكانىيان بۇ بەپىۋە بەرەكانمان دەپىت ئەۋەك
خۆمان، ئىتر بۇچى زۆر خۆمان ماندوو بىكەيت!! بۇيە پىۋىستە ھەركەسە ۋە بەپىى كارى
خۆى پاداش بىكرىت ۋە ناپىت كەس لەبرى كەس پاداش ۋە رىگىرىت، بەم كارەش مەمانەى
كارمەندانت بۇخۆت ۋە كۆمپانىيەكەت بەدەست دەپىنىت ۋە ھەمىشە ھاندراۋ دەپىن بۇ
ئىشكرىنى باشتىر، بۇيە ھەركارە ۋە پاداشىك بۇ خاۋەنەكەى دانى ۋە بە دادگەرىيە ۋە بۇ
سەركەۋىن ھەنگاۋ بىنى ۋە لايەنگىرمە بە.

۱۰) بېرپاردروسىتىكىرىن:

بەشدارپىكىرىنى كارمەندانت لە كىردارەى بېرپاردروسىتىكىرىن بە گىرىنگىرىن ھۆكارەكانى
پىشت ھاندان دادەنرىت، مەبەسەم ئەۋەنىيە لە ھەموو بېرپارىكىدا بەشدارپان پىبىكەى،
نەخىر“ چۈنكە تۋىش ۋەكو ھەر بەپىۋە بەرىكى دىكە پىۋىستە بەۋەيە زۆرجار خۆت
خاۋەنى بېرپارى خۆت بىت، بەلام لە بېرپاردان لەبارەى مەشق پىكىرىن ۋە دامەزىراندنى
كارمەندى نوى ۋە خىزمەتكىرىن كىرپاران ۋە شتى لەم جۆرەدا دەتۋانى راۋىزى كارمەندانت
بىكەيت. دەپىت پىگەشپان پىبىدەيت بۇئەۋەى خۆيان بىنە بېرپاردەرى خۆيان،
كىشەكانىيان خۆيان چارەسەرى بىكەن بەبى ئەۋەى بەناچارى بۇتۇ بگەپىنەۋە، پىگەيان
پىبىدە بۇئەۋەى فىزىن ۋە بزىن كەچۈن پۇل ۋە نواندىيان باشتىرەكەن ۋە شىۋازى پەيۋەندى
دابەستىن ۋە پەقتارىيان خاستىرەكەن ۋە خىشتەى كارەكانىيان بەجۋانى بەرەۋ پىشەۋەدەبەن
ۋە جىبەجى دەكەن... ھىند. بەمەش مەمانەى كارمەندانت بەخۆيان باشتىرەكەيت ۋە

هه‌ستکردنیان به نه‌مه‌کگری (ئینتیمای) یش بالتر ده‌کات، هه‌روه‌ها بۆ پیشه‌وه‌یان ده‌بات، له‌گه‌ڵ به‌شدار بونیشیان له‌ که‌موکوپه‌کان و به‌رپرسیاریه‌تیه‌کانیش له‌ نه‌ستۆ ده‌گرن و هه‌ول بۆ به‌دیهاختنی ئامانجی خوازاو ده‌ده‌ن.

(۱۱) پاسپاردن:

له‌ په‌رتووکی: ((نه‌و حه‌وت خووه‌ی زۆرینه‌ی خه‌ڵک شوێنی ده‌که‌ون)) ی نوسه‌ری به‌ناویانگ و پڕفرۆشی کتێبه‌کان له‌جهاندا سستی‌فند. کوفای دا هاتووه‌: " پاسپاردنی نه‌وانی تر بۆ نه‌جامدانی کاره‌کان به‌ کارایی باشت‌ترین کاری هه‌یزیه‌خش و کاریگه‌ره‌". پاسپاردن

سودی زۆره‌، کاتی ته‌واوت پی ده‌دات بۆ چڕبیرکردنه‌وه‌ (ته‌رکیزکردن) له‌ دۆخ و کاره‌ گرنگه‌کان. هه‌روه‌ها هانی کارمه‌ندان ده‌دات بۆ باشت‌تر نه‌جامدانی کاره‌کان به‌ ئومیدی پله‌به‌رزبوونه‌وه‌" له‌ داها‌توودا، هه‌روه‌ها رێزله‌ خۆگرتن و متمانه‌ به‌خۆکردن له‌ لایه‌ن کارمه‌نده‌کانه‌وه‌ بالتر ده‌کات، بۆیه‌ پاسپاردن و به‌بیرکارکردن بخه‌ره‌ پیزی یه‌که‌می به‌رنامه‌کانته‌وه‌. لیستی نه‌و کارانه‌ دیارییه‌که‌ به‌ کارمه‌ندانته‌ ده‌سپێری و دواتریش لیستی کارمه‌ندانیه‌ بڕواپێکراوت بنوسه‌ره‌وه‌، دواتر به‌پێی هه‌ردوو لیسته‌که‌ کاری گونجاو بۆ که‌سی گونجاو دیارییه‌که‌، فێری چۆنیه‌تی نه‌جامدانی کاری پی سپێردراویشیان بکه‌، نه‌وجا کاتیکیش بۆ نه‌جامدانی نه‌و کاره‌شیان بۆ دیارییه‌که‌، دواتریش به‌دواداچوونت له‌بهرنه‌چیت، نه‌وجا به‌ شیوه‌یه‌کی رێک و گونجاو له‌گه‌ڵیان کۆبهره‌وه‌ و بزانه‌ کاره‌کانته‌ چۆن به‌پێده‌که‌ن.

(۱۲) گه‌شه‌ و بالا‌بوون:

((په‌نگه‌ جوانترین شت که‌ مرۆڤ له‌ژیانیدا قه‌ره‌بووی پی وه‌ریگرته‌وه‌ نه‌وه‌یه‌ که‌ یارمه‌تی نه‌وانی تر بدات، به‌مه‌ یارمه‌تی خۆی ده‌دات)) ، که‌ر یارمه‌تی کارمه‌ندانته‌

بەكەي بۆنەۋەي پېتىش بەكون و گەشەبەكن، ئەمە دەبېتتە ھاندەرىكى مەزنىيان، بۆنەمەش كارمەندانت بەشدارى كۆرەكا بەكە بۆ فېربوونى بەھرەي نوئى، ھانىيان بەدە بۆنەۋەي بەردەۋام بىن لە فېربوون يان بەلەي كەمەۋە دېلۇم لەئىش و كارياندا بەدەست بېتىن. گەر بتوانى باشتر ۋە ھايە نەختىك لەپووي دارايشەۋە بۆ ئەم مەبەستە كۆمەكيان بەكەيت.

پېگەمەدە بە كارمەندانت بۆماۋەيەكى زۆر ھەمان كار ئەنجام بەدەن، بۆنەۋەي بېزار نەبن، ۋە ھەستىكەن كە بەسالدا پۆدەچىن بەلام لەكاردا پۆناچىن، ناپليۇن پۆناپەرت دەلېت: ((دانايى ئەۋەيە ۋە ھەلەخەك نەكەيت بەسالدا پۆيچىن، لەكانىكدا لەھەمان كاردا پۆدەچىن)).

خەلگى بە بەدېھانتى كۆرپان و گەشە ھەست بە باشتېروونى دۆخى گىشتىيان دەكەن، سۆكرات دەلېت: ((مرقۇ چىژ لە گەشە پېدانی زەۋيەكەي و دوايىن ئەسپېشى دەبېنىت، بەلام من چىژ لەۋەدەبېنىم پۆژ لەلەۋاي پۆژ خۇم پېتىش بىخەم)).

تۆيش كاتىك يارمەتى كارمەندانت دەدەي بۆنەۋەي پېتىش بەكون، كەك لەم شارەزايىيە زىدەيان دەبېنى. ز.ج. زىللار دەلېت: "ئەۋەدەبېت و بەدەست دېنىت لەزىانتىدا كەدەتەۋىت، گەر يارمەتى ئەۋاننى تىرىش بەدەي بەۋە بىن و بەدەست بېتىن دەيانەۋىت".

۱۲) پەفتارى كەسېتىت:

د.كلىمىن سىتۇن دەلېت: " جىاۋازىيەكى ئاسايى لەنقۇۋان خەلگدا ھەيە، بەلام ئەم جىاۋازىيە كەمە ناچونىيەكى گەۋرەي ئافراندىۋە. جىاۋازىيە ئاسايىيەكەش پەفتارى ئەرىيى يان نەرىنىيە".

گەر يەك ھۆكارى بىنچىنەيى بەكەك ھەبېت بۆ ھاندانى كارمەندانت ئەۋا پەفتارەكانى تۆيە، بۆنەۋە شىۋازى قسەكردىنى تۆ، گوڭگرتىن و پېكەنن و شىۋازى جۈلەكانت، تۆ ۋەكو ئەۋ بەرپۆۋەبەرە ۋە ھەي كە ھەمىشە لەژىر چاۋدېرىيەكى ورددايە، دەبېتە جېگەي

شیکردنه‌وه و په‌خنه، بریار له‌سه‌ردانت. په‌فتار و پله‌ی په‌یوه‌ندیت په‌گه‌ل کارمه‌ندان و کومپانیه‌که‌شتدا له‌هر شتیکی تر گرنگتره.

نیستایش تۆ ناشنای نه‌و پڼگه‌یه ده‌که‌ین که‌ بتوانی له‌ په‌فتارتدا بۆ هاندانی نه‌وانی تر پیږه‌وی بکه‌یت:

(ا) هه‌لگری پڼکه‌نینی گهرمی سه‌ر پوو‌خسارت به، پڼکه‌نین به‌سۆزیت پیشان ده‌دات، ئاسوده‌یی به‌خۆیشت ده‌به‌خشیت و ئارامیش به‌ کارمه‌ندان، ئیمرسۆن له‌م باره‌یه‌وه ده‌لښت: "نه‌وکاته‌ی که‌سیکی خۆشحال دیته ژورپڼکه‌وه‌و وه‌کو نه‌وه وه‌هایه کلۆپتیکی تازه‌ت داگیرساندبیت".

(ب) گوئ بۆ کارمه‌ندان پادبیره. زینۆ ده‌لښت: "دوو‌گوئ و په‌ک زمانمان هه‌یه بۆنه‌وه‌ی پتر بییستین و که‌م بدوین". له‌ کارمه‌ندان بروانه‌ که‌له ده‌ووبه‌رتن، گرنگیان بۆ دیاربخه. پرسپاریان ئاراسته‌بکه و وه‌هایان لښکه هه‌ست به‌ گرنگی بکه‌ن. خه‌لکی حه‌زیان به‌و که‌سانه‌یه گوئیان لی ده‌گرن بۆیه ئارامگیرش به، تاوه‌کو ده‌توانی گرنگی پیدانی خۆتیان بۆ دیاربخه، مه‌هیله هیچ شتیکی له‌مه‌ت دامالښت.

(ت) کارمه‌ندان به‌ ناوی خۆیان‌وه بانگیش بکه، ناوه‌کانیان خۆشترین وشه‌ی بیستراویانه، بۆیه کاتیک مرۆیه‌ک به‌ ناوی خۆیه‌وه بانگ ده‌که‌یت وه‌های لښه‌که‌یت هه‌ست به‌ گرنگی پیدان و ویستراوی بکات، بۆیه هه‌ولبده ناوی هه‌موو کارمه‌ندان له‌یادبیت، پییویسته به‌جوانترین شتواز بانگیشتیان بکه‌یت.

(پ) به‌رپرسیاری هه‌موو هه‌له‌کانت به، هه‌ولی سه‌رزنه‌شتکردنی نه‌وانی تر مه‌ده، به‌تایبه‌ت کاتیک ویستت هه‌ندیک کار به‌وانی تر پاسپیریت، که‌وتنه هه‌له شتیکی ئاساییه و له‌کاردا هه‌یه، به‌لام گرنگ نه‌وه‌یه به‌رپرسیاریتی هه‌لگری و تیشک بخه‌یه‌سه‌ر دۆزینه‌وه‌ی چاره‌کان.

(ج) دادگه‌ره، لایه‌نگیری که‌سیک مه‌به له‌سه‌ر هیسایی نه‌وانی تر، هه‌روه‌ها پڼگه مه‌ده نازناو و پڼگی به‌پڼه‌به‌ریت ببیته له‌مه‌په‌ریکی نیوانتتان. دال کارنیکی ده‌لښت:

لە پەشتەن بەختە وەری لە پەگە زنامە و مولکە کانتە وە سەرچاوە ناگرت" چون بەختە وەری پاستە و خۆ پە یووە سستە بە پیرۆکە و بۆچوونە کانتە وە". لێرە وە بۆت دیاردە کە ویت کە پەفتارە کانت یارمەتیت دەدات بۆ هاندانی کارمە ندانت، هەروەها دەشنکات بە و کەسە ی هەلگری بەرپر سياريتی هەموو گرە و کیشە کان دەیت. د. نورمان فینسینت بال دەیت: " هەر پاستیپە ک پە یووە پەرومان بۆتە وە ئەوە ندە گرنک نیپە لە چاوە پەفتارمان بەرامبەر ئەو پاستیپە" چون ئەوە کاردانە وە پەفتارمانە پادە ی سەرکەوتن و شکستمان نیاری دەکات".

(۱۴) ناشنای گۆرپانە کانیاں بکە:

گۆرپان یووە تە تاییبە تەندییی باوی ئەم ژیا نەمان، هەولبەدە کارمە ندانت ناشنای گۆرپانکار یە کانیا دامە زراوە کە ت بکەیت" چون ئەمە بۆخۆی واتە واتە کان لە ناو دەبات. ئەوە ک تەنھا ئەمە و بەس، بە لکو کارمە ندانت توشی نارامی دەکات" چون دەزانن چی لە دە و پەشتیان دەگوزە ریت و هۆکاری پەشت ئەو گۆرپانکار یانە چین، ئەمەش لای خۆیە وە دەیتە هاندە ریان بۆ کارکردن.

(۱۵) پێژ لە کارە کانیاں بگرە:

بۆ چارە پەشی زۆرێک لە بە پێوە بەرە کان پێزی کاتی کارمە ندانیاں ناگرن، بۆنە: کاتێک بە پێوە بەرێک دە یە ویت چاوی بە کارمە ندیک ی بکە ویت، داوای لێ دەکات هەمووشت دەست لێ هەلبگریت و بێتە ژۆرە کە ی، یاخود داوای لێ دەکات دەس و دەم پاپۆرتیک ی بۆ تەواو بکات! پەگەزی کات هۆکارێکی گرنکە بۆ هەستکردن بە گرنکی و پێزگرتنی خۆد، گەر پێزی کاتی کارمە ندانت نەگریت، تۆ بەم کارە ت لە شکۆمە ندییان کەم دەکەیت، توانای هاندانی شیان کەم دەکەیت، بەلام گەر کە لکت لە پێزگرتن لە کاتە کانیاں

گرت، ئەۋا ھانىيان دەدەيت و دەيان وروژىنى و ھەستى قوليان بۇ دەپەخسىتى لەبۇ رىزگرتنى خۇرديان و ھەمدىس پىزى بەھاي كاتيان فىردەكەيت.

۱۶) بەتايىبەت گىرنگىدان بۇ كارمەندانت دىاربىخە:

ھەۋلىدە بزانىت كارمەندانت خەزىيان بە چىيە، گەر ئارەزوويان لە ۋەرزىش بوو، بۇنمۇنە: بزانە كام جۇرە ۋەرزىش: ھۆكى، پى، بالە، سەرمىز، ھەۋلىدە خالىكى ھاۋبەش لەنىۋان تۇ و ئەندامانى دەستەي كارمەندانتا بدۆزىتەۋە، رەنگە خويىندەۋە يان تىپرامان، يۇگا، ئۆتۆمبىل بىت.

ھەۋلىدە ۋەھا بۇ كارمەندانتى دىاربىخەي كە بىنگومان تۇ گىرنگىيان پى دەدەيت، ھەمىشە پىرسىيارى دۇخى خۇيان و خىزانەكەيان بىكە، لە

بۇنەكانىاندا ھاۋبەشە، ئەمە دەبىتە ھاندەريان و كەلكىشيان لى ۋەردەگىر، ھەروھە يادەي خۇش وىستىنى تۆيش لاي ئەۋان پىتر دەبىت و يادەي ھەستىردىيان بە ئەمەكگىرى(ئىنتىما)يان باشتىر دەبىت.

۱۷) دىارى:

دىارى ھۆكارىكى ھاندەرى گىرنگە جابا دىارىيەكە گىرانىش نەبىت، گىرنگ ئەۋەيە بە وردىيەۋە دىارىيە و كەسەكان ھەلبۇزىرى. دىارى ئەۋكاتە كارادەبىت كە بەدلى كارمەندانت بىت نەۋەك تۇ. گەر كارمەندىك زۆرى خەز بەشتىكە ئەۋا باۋەكو دىارىيەكەت لەۋ بۋارەبىت، بۇنمۇنە: گەر خەزى لە يارى ھۆكىيە ئەۋا باۋەكو دىارىيەكەت پلىتىكى ئامادەبوون لە يارى ھۆكى بىت. ئەم چەشەنە دىارىيەنە ھانى دەدات و بۇ باشتىر كارىردن و خۇشويستىنى تۇ و كارەكەيشى.

(۱۸) جەژنى لە دايك بوون:

ئامەنگ گىرپان بە جەژنى لە دايك بوونى كارمەندانت پەنگە بېيتە ھۆى ھاندانى كارمەندانت، مەرج نىيە ئەم ئامەنگە لە ھۆل يان ئوتتېلىكى گرانبە ھادا ئەنجام بەدرىت، بەلكو دەتوانى تەنھا مېزىك و كىچىكى بۆ ئامادە بگەى و ھەموو كارمەندانى تەرلە دەورى كۆپىنەو و چەند خولەكەك ئامەنگ بگىپن، دياركەشت با كارتىك بېت لەتقووە كە واژووى تۆى لە سەربىت و دواترىش واژووى ھاوکارەكانى و كەسانى تىرى گىرنگى دامەزراوەكانى لە سەردابىت، پەنگە ئەمە زۆر ساكارىت بەلام زۆر كارىگەرە و ئەنجامى باشى دەبىت بۆ ھاندان و باشتر متمانە بەخۆكردن و برىاردان.

(۱۹) بەرھەمى باش:

ئەو بەرھەمى دەپخەتە بازارپەو كەر خراپ بوو ئەوا خەم و نىگەرانى توشى كارمەندانت دەكەيت و ناچارىان دەكەين دوچارى گەلى بەكاربەران بېنەو، بە پىچەوانەشەو كاتىك ئەنجامەكەت باش و ئاست بەرز دەبىت، ئەوا كارمەندانت شانازى بە ئىشەكەيان و تۆى بەپتو بەريانەو دەكەن، برىكارەكانىشت شانازى بە فرۆشتنى بەرھەمەكانتەو دەكەن، بىگومان ئەمەش ھاندەرە بۆ باشتر كاركردنى كارمەندانت.

(۲۰) گرەوكانىيان بۆ پېش چاوبخە:

مىلېن كلېر دەلېت: "لەبەرئەوئەى من مرقىكى تاكم، بۆيە ناتوانم گشت شت ئەنجام بەم، بەلام يەك شت ھەيە دەتوانم بېكەم، ئەويش ئەوئەى پەتى ئەوئەى ئەكەمەو كە دەتوانم ئەنجامى بەم".

ھەولېدە ھەلەك بە كارمەندانت بەدەى بۆ ئەوئەى فېرى بەھرەى نوپىن و بەھۆيەو ئامانجەكانت بۆ بەدى بېنن، ئەمەش لای خۆيەو ھانىيان دەدات بۆ باشتر كاركردن، بەلام ئەمەش بۆخۆى پىشت بەستە بەشىوازى پەفتارى تۆرەگەل كارمەندانت و چۆنىتى گونجاندن و ئامادەكردنىيان لەگەل لەمبەر و ئارىشە نوپىەكان، بۆنمە: دەتوانى داوا لە

سه‌رپه‌ره‌شتیارانی لقه‌کانی کۆمپانیا که ت بکه ی که ۱۰٪ پێژه‌ی فروشیان زیاد بکه‌ن، یاخود داوا له به‌شی پازه‌ی کپیاران بکه که ۱۰٪ پێژه‌ی سکالاکان که م بکه‌نه‌ره. تییینیت کرد پاره توخمیکی بنچینه‌یی نه‌بووه له‌نیوه‌وه‌موو خالانی پیشووتر؟ ده‌زانی بۆچی؟ چونکه:

له لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی تایبەت به‌فاکته‌ره‌کانی هاندان که له‌سه‌ر ۲۰۰ کارمه‌ند له ۲۲ بانک نه‌نجام درا دیارکه‌وت که زیاده‌کردنی موچه‌ی پله‌ی نۆیه‌می گرتبوو له‌نیوه‌وه‌وه‌که‌ره گرنه‌کانی هاندانی کارمه‌ندان. پاره هانده‌ریکی گرنه‌که به‌لام گرنه‌ترین نییه. پسته پاره وه‌کو پێویستییه‌ک وه‌هایه که له‌ژێر سێبه‌ری مانه‌وه‌دایه و که‌می ده‌بیته‌وه‌ی ناجیگیری و که‌می هانده‌ریش، نه‌مه‌ش ده‌بیته‌وه‌ی به‌جی هیشتنی کار. به‌لام نه‌مه‌ش مانای وه‌ها نییه تاوه‌کو موچه‌ی کارمه‌ندان به‌رزیکه‌یه‌وه‌هه‌بشت و به‌بشت کارده‌که‌ن، نه‌خیر! هه‌روه‌ها ده‌توانی داوا له کارمه‌ندان بکه‌ی کاری نویت بۆ نه‌نجام بده‌ن، نه‌مه‌ش قازانجی زۆری بۆت ده‌بیته‌وه‌ چون به‌ره‌مه‌ت به‌مه‌ زیاده‌بیته‌وه‌ هانی به‌بشت کارکردنی کارمه‌ندان ده‌ده‌ی و متمانه به‌خۆکردنیان بالتر ده‌که‌یت.

مارک کرۆلی ده‌لێت: "گه‌ر پوودانی نه‌مه‌هه‌تی بیت، نه‌وا بۆ خۆم ده‌گه‌ڕێته‌وه‌"

IF IT TO BE IT IS UP TO ME

۱۵- پىنج رىگەى كارا بۆ ھاندانى خۆت:

((بۆ دەربېن و ئەجامدانى ھەرىشەك ھەمىشە رىگەى كى باشتر ھەيە، تۇپش تەنھا پىويستە بىدۇزىتەو))

تۇماس ئەپىسۇن

ھاندانى كارمەندانى بىگومان كارىش لەخۆت دەكات. بەلام پىويستە فېرىبىت و بزانىت چۆن خۆت ھاندە دەيت بۆتەو ھى توانادارىبىت لەبۆ پىويە پىويەو ھى ئەو ئاستەنگ و كىشە لە ژمارە نە ھاتوانەى دووچارت دەبنەو و بتوانى ھەلىان بسورپىنى. بۆتەمەش پىنج رىگەت بۆ بەردەست دەخەم كە دەتوانى خۆتىيان لە رىگەو ھاندەى:

۱- ديارى كردنى ئامانجەكان:

كاتىك ئامانجەكانى ژيانى دەست نىشان دەكەيت ھەست بە ھىزىكى نەپراو دەكەيت بۆ بە دىھاننى ئامانجەكانت. ئەمەش لای خۆيەو دەبىتە ھاندەرت" ئاوەكو بتوانى ئامانجى بېيىكى ئەو ھەندەى تر ھاندراو و بە ھىزىر كاردەكەيت.

دەتوانى بە نوسىنەو ھى لىستىك لەو شتەنەى كە ھەزى پىيەتى و دەخووزى ئەنجامى بەدى يان پىشكەشى بىكەيت دەست پىيەكى. ئەوجا ئەم ھىوايانەت بە پىنى گىرنگىيان لە بەكەو بۆ سى ئامانجى بنوسەرەو، ئەمەش گىرنگى نايابى دەبىت بۆ ھاندانت، بۆتەمەش پىويستە كاتىك ديارى بىكەيت بۆ بە دىھاننى ئەم ئامانجانەت.

ئۆرە بەدۋاۋە ھەۋلى ئەنجامدانى ئەۋ شىتەنە بەدە كە يەك ئىنچ زىادىتر لە بەدىھاتنى ئامانچەكەت ئىزىكت دەكەنەۋە، ئەۋجا فېرىبە ھەمۇر پۇرۇشك بەر لەۋەى بنورى ئامانچەكانت بخوئىنەۋە، ۋاى دابىنى تۇ بەدىت ھىناۋن، كاتىك بە ئاگا دىيىتەۋە ھەۋلى نوسىنەۋەى ئەم ئامانچانە بەدە، بەلام بە شىۋەى كاتى پانە بردور. بۇنمۇنە: دەمەۋىت كىشم بگاتە ۷۰ كىلو، دەمەۋىت ۱۰۰،۰۰۰ دۇلار سالانە داماتم بىت، دەمەۋىت من بىمە بەرپۈەبەرى گشتى. ئەمە تەنھا پىنچ خولەكى لەكانى تۇ پىۋىستە، دواتر ۋاى بىنە پىشەچاۋى خۇت كە بىگومان ئامانچەكانت بەدېھتاۋە. ھەمۇر بە ياننىبەكى زۇر ئەم كارە ئەنجام بەدە، بىگومانىبە لەۋەى ئەمە دەبىتتە زىادىكردى ھاندانت بۇ باشتر كاركردن و ھانت دەدات بۇ كۆپىنى خەۋنەكانت بۇ راستى، بۆيە ھەمىشە ئەم گوتەيەى ناپلىقۇن ھىلت لە يادىت: " ھەرشىك ئاۋەنى مۇۋۇ بتۋانى پەى پىبەرىت و بېۋاى پى بەپىتتە دەتۋانى بەدى بەپىتتە ". .

۲-گەشەپىدەنى خود:

پۇلاند . ئۆسپۈر دەلەت: " تۇ ناتۋانى پىش بگەرى مەگەر ھەۋلىدەى شىك ئەنجام بەدى لەۋە بالائىرىت بە ئاۋەزقا دىت ". گەر جار بەدۋى جار لە ئەنجامدانى ئەم كارە بەردەۋام بىت، ئەۋا ھەمىشە ھەمان ئەنجامت چىگ دەكەۋىتەۋە. ھەۋلىدە لەۋاچەى خەمۇك بەخش و ھەلپىقنەر بەدۋورىت، شتى نوى ئەنجام دەرىبە. ھەتدىك كاسىت بگرە، لەكانى لىخوپىنى ئۆتۈمبىلدا گوتىيان لىبگرە، پۇزانە بەلاى كەمەۋە ۲۰ خولەك و گۇفار و كىتېب بخوئىنەۋە، فېرى شتى نويە " لەرىگەى كۆر و كۆپۈنەۋەكانەۋە، خۇپىشت دەتۋانى شتى نوتىر و باشتر فېرى خۇت بگەيت. ئىمە ئىستا لەچەرخى زانىبارىن كە زانىبارى بۈرۈتە ھىز، ئاۋەكو زىدەتر فېرىت، ئەۋەندەش بۇ پىشەۋە ھەنگاۋ دەنىتى، ھەۋەھا باشتر بەرامبەر خۇت ھەست دەكەيت. بەردەۋام ھەست بە رىزگرتن لە خۇت و بەھاي بالاي خۇت بگە بۆۋەۋەى ئەمەش بىتتە ھاندەرت و لە بەدىھاتنى ئامانچاكانت

نیزیک توت بکاته وه. قینس لومباری ده لیت: "سروشتی ژیا نی مرقه کان هاوتایه له گه ل مه ودا ی پابه ندی بۆ به دیه اتنی نامادجه کانی، به چاو پۆشین له و بواره ی هه لی بۆاردوه".

۲- گرنگی پیدانی تایبه تی:

حه ز یان گرنگی پیدانی تایبه تی هه یه ؟ حه زت به وه رزشه، نوسین یان چیش لیتانه ؟ به چاو پۆشین له وه ی گرنگی پیدانه که ت چیه، گرنگ نه وه به ئایا تو پاهاتووی له سه ر نه جامدانی به رده وامی نه و شتانه ی حه زی پی ده که یه ؟ گه ر هیوا یه تیکت نییه هه ولی دۆزینه وه ی ده " چون به ره و ژیا نیکی جیگر و هاوسه نگت ناراسته ده کات. من زۆریک له به رتوه به رانی جیه جی کاری ده ناسم حه زیان له یاری تینس یان وینه کیشانی شه، هه ولی نه جامدانی ده دن به یه ک بۆ دوو جار به لای که مه وه له هه فته یه کدا، هاوړییه ک ده ناسم حه زی به وه یه له ناو باخچه که یدا کاربکات، هه ندیک مه شقی جه ستیی نه نجام بدات، من بۆخۆم زۆرم حه ز به چیش لیتانه " چون له خه مه کانی کار دوورم ده خات. مه لی کاتم بۆ نه مه نییه، یاخود به گرنگی نازانی، ده بیته نه مه نه نجام ده ی، ده بینی چی نه نجامیکت ده بیته کاتیک لیتی تیراده مینی. هیوا یه یارمه تیته ده دات بۆ چیژ وه رگرتن له کاته که ت، هه روه ها هانت ده دات بۆ کارکردن به چالاکییه وه. هنری فۆرد ده لیت: " نه و که سه ی به رده وام فیرده بیته، به گه جی ده مینیت، مه زنتین شت له ژیا ندا هیشته وه ی ناوه زه به گه جیتی".

۴- یانه ی تایبه ته ندان:

نه م بیرو که یه هیشتا که یه کیکه له مه زنتین و کاریگه رترین بیرو که ی هانده رم. یانه یه کم دامه زانده و ناوم لیتا یانه ی تایبه ته ندان. ده به رتوه به ری سه رکه و تووم هه لبارد، نه وانه ی خۆم ده یان ناسم و له بیرکردنه وه دا نه ریین، سو به یه یانی هه موو دوو شه ممانیک به کترمان ده بینی له کاتر میژ حه وت بۆ نو، نه مه ش پاش قاوه لیتییه کی ته ندروست بوو، تاوتوئی گرفته کانی پشمان ده کرد، هه ر هه فته یه ک کیشی به کیکمان

تاوتۇي دەكرد، بىرمان لەچارەكردنى دەكردەۋە، زۇرچار دەيان چارەيان بۇ كىشەيەك دەۋزىيەۋە. ئەم چاۋپىكەۋتە ھەمىشە ئەرىيى كاريگەر بوۋە، شتى نوۋى فىرى ھەموومان دەكرد، تۇيش دەتۋانى ھەمان شت ئەنجام بدەي، لىستى كۆمەلئىك بەپتۈەبەرى سەركەۋتۈۋ بىنوسىتەۋە، ئەۋانەي لەگەل تۇدا لە كىپىكىدا نىن، پەيۋەندىيان پتۈەبەكە، بىرۆكەكەتيان بۇ بخەرە پوۋ، ئەنجامەكەي ناۋازە دەيىت، ئەمە تەنھا ھانت نادات، بەلكو بازىنەي ناسراۋى و زانىنەكانت فراۋانتر دەكات و فىرى بەھەرى نوۋتر دەيىت. جۇرچ بىرنارد شۇ دەلئىت: " تۇ دەيىنى شتەكان پوۋدەدەن، دەپرسى بۇچى پوۋدەدەن؟ بەلام من خەۋن بەر شتەۋە دەيىنم كە پوۋيان ئەداۋە دەپرسىم بۇچى بەراستى پوۋنادەن؟".

۵-تيانوسى ئەنجامدراۋەكانى پۇژانە:

پۇژانە چى ئەنجام دەدەيت لە تۆمارى پۇژانەتدا بىنوسەرەۋە، ھەۋلىدە تىشك بىخەيتەسەر ئەۋەي بەراستى ئەنجام داۋە، ئەۋەك ئەۋ شتەنەي ئەنجامت نەداۋن. بەم كارەت ھىز و تۋانا و سەركەۋتەكانت مەزىنتر دەين. ئەم نوسراۋە پۇژانە بخۋىنەرەۋە و بەخت بلىت كە ئەمەت ئەنجام داۋە و دەتۋانى جارىكى تىرش بەباشترەۋە ئەنجامى بدەي. بە تىپەپوۋنى كات تيانوسى ئەنجامدراۋەكانى پۇژانەت دەيىتە ھاولى بەسۆزت. ۋەك دەيىنى، ھىچ شتىك نەكردەيى(مەھال) نىيە، دەتۋانى ھاندەر بۇخۇت بىئافرىنى، جا ھەرچىيەكىش پوۋندات و بۋىت تۇ ھەر دەتۋانى ھاندراۋىيىت. جۇن ھايۇد دەلئىت: " ھىچ شتىك نەكردە نىيە لە پىشى دلىك خەز و ئامادەيى تىايە"، ھەرۋەما جۇرچ س. باتۇن دەلئىت: " گەر مۇ باشترىنى ئەنجام دا ھىچ شتىك دۋاي ئەمە پوۋنى نابىت"، بۇيە تۇيش باشترىن ئەنجام بدە و دەيىتە خاۋەنى ھاندەر و وزەي پتۋىست بۇ بەدىھاتنى زىانىكى باشتر.

16- بەرنامەى زمانەوانىيەى دەمار و ھاندان:

((مرۆڤ خۇى بەختى خۇى دروست دەکات))

فرانسىس بېگن

بەرنامەى زمانەوانىيەى دەمار کە بە (NLP) ئامازەى پىندە کریت لەسالى ۱۹۷۲ لەسەر دەستى ھەردوو پزىشكى دەروونى : جۆن گریندەر و پىچارد باندلر ديارکەوت، ئەم بەرنامەى بە شوپىن کەوتنى نمونەى کى سەرکەوتوو دەبیت، بەوہى تۆ پىچکەى کە سىنکى سەرکەوتوو دەگریت، بەکوت وەنتى ھەمان شتەکانى ئەو ئەنجام دەدەیت بۆ گەپشتن بە ئەنجامەکانى ئەو، ئەم بەرنامەى لە ديارکەوتنەو تەوہ کو ئیستا سەرکەوتنى خۇى تۆمار کردووہ و لە ماوہى کى کەمدا توانیویەتى ئەنجامى مەزن و سەرسورپەتەر بە دەستەوہ بەدات، بەکەلکە بۆ چارە کردنى قۇبىيا (شۆک)ى ترس، ھەروہا بۆ ستراتیژىەتى سەربازى و ھۆکارى پىشت ھەست کردنى خەلکى بە ھەندەرەکانیان بەکەلکە، ھۆکارى داپروخانىشيان پىشان دەدات.

لە پىنگەى جىبە جىکردنى ستراتیژىەتى ھاندانەوہ مرۆڤ دەتوانیت ھاندراوینیت بە پلەپەکى بالا، بۆیە پىنگەم پىتبدە نمونەى کى ھاندانت پىشکەش بکەم لە پىنگەى پروگرام سازى زمانەوانىيەى دەمارەوہ کە ھەرتیستا ھاندراوت دەکات.

ئەزمونیکت لەبەرە کە تۆ تىیدا لە لوتکەى ھاندانداییت؟ بۆ نمونە پۆزى تەواو کردنى زانکۆت کە پلەپەکت بە دەست ھىتايیت؟ چاوانت داخە و ھەست بە ھەمان دۆخت بکەرەوہ کە لە لوتکەى متمانە و بەختەوہرى و ھانداندا بویتە. وەکو ئەوہى ئەم ئەزمونە ئیستا پرویداییت وەھا بۆى، ھەولبدە ھەموشتیک بەیادى خۆت بەینیتەوہ ئەوہى بینوتە و بیستوتە و ھەستت پىکردووہ لەو کاتەدا. تىببىنى بکە و بزانه لەو کاتەدا چیت بەخۆت

گتووه؟ کاتیک له‌م نه‌زمون‌ده‌دا ده‌گه‌یت لوتکه‌ی په‌یوه‌سته‌یی، مشتی راست بنوقینه، نامه‌یه‌ک بۆ ئاوه‌زی هه‌ناویت بنیره و به‌هه‌مان شیوازی پیشوو هه‌ناسه‌بده، هه‌ست به هه‌مان هه‌ستت بکه، له‌هه‌مان دۆخدا بژی، بیکومانبه له‌وه‌ی هه‌رجاریک مشنت به‌م شیوه‌یه بنوقینی هه‌مان هه‌ستت ده‌ست ده‌که‌ویت، ئیستایش مشته‌کانت بکه‌ره‌وه و هه‌ولبده دووباره بینوقیتینه‌وه، چی پووده‌دات؟ گه‌ر بگه‌پیتینه‌وه بۆ هه‌ستکردنت به هاندان ئه‌وا سیستمی پرۆگرام سازی زمانه‌وانیانه‌ی ده‌مارت به‌باشی کارده‌کات گه‌ر شتیک پوویش نه‌دات، هه‌ولبده له‌گه‌ل نه‌م نه‌زمون‌ده‌دا هاوژیان به، هه‌ولبده ئه‌مه به‌شیوه‌یه‌کی کاریگه‌ربیت، ئه‌وجا مشنت بنوقینه‌ره‌وه.

ئیستایش سترتیژییه‌تیکی هاندانت پیشکەش ده‌که‌م که کاره‌کانت ئاسانت

ده‌کات:

۱- هه‌ناسه‌دان:

هه‌ناسه‌یه‌کی قول هه‌لبمژه تاوه‌کو سیت پر له هه‌وا ده‌بیت (تاوه‌کو به‌ک بژمیره) ئه‌وجا هه‌ناسه‌که‌ت ده‌ریکه‌ره ده‌ره‌وه (تاوه‌کو ژماره چوار بژمیره به‌دریژه‌پیدانی) وه‌کو ئه‌وه‌ی فوو له‌ کورانه‌وه‌ی مۆمیک بکه‌یت، دواتر ئه‌مه پینچ جار دووباره بکه‌ره‌وه.

۲- وادانان :

وای دابنێ تۆ له لوتکه‌ی هاندانی، ئه‌مه‌ش وه‌ها لێکه وه‌کو ئه‌وه‌ی راسته‌قینه‌بیت. وه‌ها هه‌ستبه‌که که هیچ شتیک ناتوانیت بتوه‌ستینی و سنور بۆ هاندانت دانیت.

۳- باری نه‌دامی:

هه‌سته و دانیشه له‌گه‌ل په‌چاوکردنی ئه‌وه‌ی که پشتت له‌باریکی پێکی دابیت و سه‌ریشته بۆ سه‌ره‌وه.

٤- دووپاتی:

به خۆت بلی: ((ده توانم ئەمە ئەنجام بدەم)) پینچ جار، ئەجا به دەنگینکی بەرز ئەو دەستەواژەیه دووبارە بکەرەوه.

٥- هەستەکان:

دووپاتییه کانی پیشووتر بکەرە هەستی راستەقینه و هەولێده به هەموو هەستەکان هەستی پێبکەیت.

٦- مشت:

کاتیك ئەو هەنگاوانەى سەرئ ئەنجام دەدەى مشت بنوقینه، دواتر بیکەرەوه، ئەوجا بۆ چرکەیهك دایخەرەوه، بەردەوام به لەسەر ئەنجامدانی ئەم تاقیکردنەوهیه تاوه کو دەبێتە بەشێك لەتۆ. ئیستایش کەى ویستت بگەیتە لوتکەى هاندان دەبێت مشت بنوقینی "بۆئەوهى هەستى ئەم هەنگاوانەت بۆ بگەریتەوه و هەمان هەستت بۆ پەیدا بێتەوه. وایزەم ئەمە نوێ و باشترین بنەماکانى هاندانە، تۆیش دەتوانى ئەوانى تر هانبدەى، ئەوجا به دووبارە خوێندنەوهى ئەم بەشە هەموو خالەکانى جێبەجێ بکە. کۆنارد هیلنۆن دەلێت: "سەرگەوتن به ئەلوهتى پەيوەستە به کار و کردارەوه، کەسى سەرگەوتوو لەکارەکەى بەردەوام پەنگە بگەریتە هەلەوه، بەلام هەرگیز ناوەستیت". بۆیه به وریاییهوه بەردەوامى بەکارەکەت بدە و هەرگیزمەوهستە، دەبینى ئەنجامەکانت ناوازه دەبن، وهك جۆن د. بۆک فیلیر دەلێت: "هیچ شتێكى پێویست بوونی نییه بۆ بەدیھاتنى سەرگەوتن لە کۆلنەدان گرنگتر بێت" چون بەم هۆکارە بەسەر هەموو شتێکدا زال دەبێت "تەناتەت سروشتیش". هەولێده سود لەم ستراتیژییەتە کارایانە وەرگیرى و لەمڕۆه دەست به کردنە کرداریان بکەى.

((تۆرینه نامۆشیاری وەردەگرن، بەلام تەنها زاناکان سودى لى دەبینن))

بابیلیۆس سیرس

بریارده بیت به که‌سیکی هانده‌ری ناوازه و تایه‌تمه‌ند.

کلیلی سییه‌م

گۆران

که‌تواری راسته‌قینه‌ی زیان

((ئه‌وه‌ی دله‌پاوکی‌م توش ده‌کات سه‌رنه‌که‌وتنه له‌بواری کاری خۆمدا، سود له‌مه‌موو
ئه‌وانه‌ش وه‌رنه‌گرم که خۆیندومن، نه‌زانم کام شت باشتترین و دروسته، نه‌توانم بگۆڕی‌م
بقئه‌وه‌ی به‌دیبه‌ینم و ببم به‌که‌سیکی که‌م توانا بق چاره‌کردنی شکست و
بێده‌سته‌لاتیه‌کانم))

کۆنفۆشیۆس

۱۷- ناوچه‌ی هه‌سانه‌وه و گیلیتی نواندن:

((هه‌موو مرۆف مانی شه‌وه‌ی هه‌یه سهرکیشی به ژيانیه‌وه بکات" له هه‌ولدان بۆ
پزگارکردنی))

جان جاک پۆسۆ

گۆپان راستینه‌ی که‌تواری (واقیعی) ژيانه،
بۆیه مانه‌وه‌یه‌کی به‌رده‌وامه. گۆپان
هۆکاریکه بۆ گه‌شه و پيشکه‌وتن و گه‌يشتن
به ئاسۆی نوێ. هه‌رگۆپانه یارمه‌تی
دامه‌زراوه‌کانی داوه بۆ مانه‌وه و به‌هه‌ودان به
به‌رده‌وامی، شه‌و کلێله‌یه که به‌هۆیه‌وه
سهرکه‌وتن و ده‌ستکه‌وت به‌دی دیت، که‌واته

گه‌ر گۆپان شه‌م هه‌موو قازانج و که‌لکه‌ی هه‌یه بۆچی زۆرینه‌ی خه‌لک لێی به‌دوور و
ترساون؟ بۆچی به‌پێوه‌به‌ره‌کان گۆپان به‌ نه‌رینه‌ی ده‌بینن و هه‌میشه له دۆخی به‌رگری
نه‌گۆپاندان؟ بۆچی هۆراسی فه‌یله‌سووف گتویه‌تی: "گه‌ر ویستت نوژمنت هه‌بیئت، شه‌وا
هه‌ولی گۆرینه‌ی شتی‌ک بده". وه‌لامی شه‌م پرسیارانه له ترسا خۆی ده‌بینیته‌وه: ترسان
له نادیار، ترسان له شکست و سهرکیشی. سروشتی ئێمه‌ی مرۆف هه‌زی جیگه‌یربه‌وون و
ئارامی به‌سه‌ردا زانکه‌ردوون. زۆرکه‌س هه‌زیان به‌ گۆپانه، به‌لام زۆرینه‌ی کۆمه‌لگه و
به‌پێوه‌به‌رانی‌ش لێی ده‌ترسێن؟! چونکه له ناوچه‌ی هه‌سانه‌وه و گیلیتی نواندنیا
دوورده‌خاته‌وه، شه‌م که‌سانه به‌رده‌وام بوونه له‌سه‌ر شه‌هه‌مانی کارکه‌لێک له‌سه‌ر هه‌مان
پێچکه و په‌وتی دووباره‌یی و بۆماوه‌یه‌کی زۆر، بۆیه ده‌ترسێن و هه‌ست به‌دله‌پاوکی
ده‌که‌ن له گۆپانکاری و توشی شه‌هه‌مانی سهرکیشیان ده‌کات. شه‌م که‌سانه هه‌زیان
به‌وه‌یه تاوه‌کو ماون هه‌مان جۆره ئیش شه‌هه‌مانده‌ن، جا گرنگ نییه چه‌ندسال و

چەندجاری دووبارە دەکەنەو ھەمان ئەنجامیشیان چنگ دەکەوتتەو. بۆیە ھەموو شتیک دەکەن بۆنەو ھە لە گۆرانیان دووربخاتەو ھە هیچ کاتیش ئامادەى ھەنگاوانان نین بەرەو بەدیھاتنى گۆرانیکاری لەژیانی خۆیان و دامەزراوەکەیاندا.

بەلام گۆران ھەرھەبە و ماوەتەو ھە تیاناجیت، جا بمانەو یت یانیش پەمان لیتی بیت. گەر بەجوانی لەدەوروپشتت پوانی دەبینی ھەمووشت لەگۆراندایە، بەردەوام دەگۆرین. لە سروشتدا وەرزەکان دەگۆرین، کەش دەگۆریت.

لەخۆت بپوانە دەبینی تەمەنت دەگۆریت، ھەزەکانت دەگۆرین، تەنانت ناتاجی و یستراوەکانیش دەگۆرین، کار و پلەکانت دەگۆرین، ھەموو ئەمانە بەھۆی گۆرانەو ھە بەدیھاتووە.

تیبینی گۆرانی کەرتی تەکنەلۆژی بکە لە بوارى کارکردندا، ئیستا تۆ تەلەفۆن (دوورژنەوت) ئیکى ئالۆزترت لەلادا بەردەستە، فاکس، ئامیری ویتەگرتنى بەلگەکان، دەزگای کۆمپیوتەر^(۲)، لەبوارى پزیشکیدا دەبینی پۆژانە دەیان جۆر لە ئامپاز و شینوازی نوێی نەشتەرگەری دیتەبوون، بۆیە گۆرانیکاری شتیکی زۆر گرنگە و دەبیت لەژیاندا بوونی بەردەوام بیت.

ئەلیانق پۆزفیلت دەلێت: "ھیز و ئازایەتی و متمانە لەھەر ئەزمونیکتەو بەدەست دەھێتی کە لەسەرەتاو بە ترسای لیتی وەستای". دەتوانی بلیتی: "لەماوەی ئەم دۆخە ناخۆش و ترسناکەدا ژیاوم و دەتوانم لەپیشی ھەموو ئەگەر و ئاستەنگەکانی

۲ کۆمپیوتەر: دەزگای زانینى، زانیاری پیکھار، زانییەشرۆفەکار، دەزگای ھونەرکاری زانیاری،

دزگای پیکخستنى زانیاری، زانییە پیکھار، زانیی گەر. ئامیرەناو، ئاوەزەئامیر.

تەکنەلۆژیا: زانیاری ھونەری، دەزگای پیکھار، توخمە پیکھار، پەگەزەچارەسەر، ئامیرە ھونەر،

ئامیرەژیرە، ئامیرە وردەژیرە(وەرگێن)

فاکس: نامە ئامیرییە کاغەزینە، ئامیرە نامە.

تریشدا بوه‌ستمه‌وه "؟ ده‌بیئت نه‌وکاره نه‌نجام بده‌ی که بپوات وه‌هایه ده‌توانی نه‌نجامی بده‌ی.

له‌بیرت بیئت تاکه جیاوازییه‌کی ناوه‌پۆکی که به‌پۆه‌به‌ره‌کان له‌یه‌کتر جودا ده‌کاته‌وه توانای وه‌رگرتنی گۆرانه. به‌پۆه‌به‌ری سه‌رکه‌وتوو نه‌وه‌یه که ده‌ست به‌ گۆرپان ده‌کات و ده‌ستی لی هه‌لناگریت، یاخود ده‌یه‌ویت خۆی له‌گه‌لدا بگونجینیت گهر توشی بوو. ژاپۆنیه‌کان به‌ شکست خواردوویی له‌ جه‌نگی جیهانی دووه‌مدا پۆیشتنه‌ ده‌ره‌وه، ئیستا له‌ زۆربه‌ی بواره‌کانی ژياندا پیتشپرکیتی یه‌که‌مین ده‌که‌ن. ئیتمه‌ له‌چه‌رخ‌ی ته‌کنه‌لۆژیاین و پتویسته‌ سه‌ر که‌شتی پیتشکه‌وتن بکه‌وین. بۆیه‌ پتویستمان به‌وه‌یه‌ خیراترین و کشۆک‌ترین بین بۆنه‌وه‌ی خۆمان په‌گه‌ل هه‌موو شه‌و دۆخانه‌دا بگونجینین که‌له‌ بازارپکاریماندا توشمان ده‌بیئت. پتویسته‌ سه‌رکیشی بکه‌ین، له‌ نه‌زمونه‌کانی پیتشوترمانه‌وه‌ فیزیین، له‌و که‌سانه‌شی به‌ر له‌ئیمه‌ به‌م هه‌نگاوه‌دا تپه‌پیون. هه‌ولی پتیکردنه‌وه‌ی ئامانجه‌کانمان "بده‌ین به‌ به‌رده‌وامی دان بۆنه‌وه‌ی به‌ ئامانج و نه‌نجامی خوزراو بکه‌ین. پۆبیرت چۆرفیتا(سه‌رۆکی جیبه‌جیکاری کۆمپانیای کۆکا کۆلا) ده‌لێت: "په‌نگه‌ شکست بیینی گهر سه‌رکیشیت کرد، به‌لام به‌ دلنیا‌یه‌وه‌ شکست ده‌هیتنی گهر سه‌رکیشی نه‌که‌یت، گهره‌ترین سه‌رکیشیش نه‌وه‌یه‌ هیچ نه‌که‌یت".

ئامانجی ئەم به‌شه‌ ئاشناکردنته‌ به‌و به‌هزه‌ و تواناییه‌ کارایانه‌ی که‌ هانت ده‌دن بۆ پوویه‌پوویه‌نه‌وه‌ی گۆرپانه‌کان و خۆ له‌گه‌ل گونجاندنی، که‌ نه‌مه‌ش کۆمه‌کت ده‌کات بۆ شه‌وه‌ی به‌خیره‌هاتنی گۆرپانه‌کان بکه‌یت و هونه‌ره‌کانی فیزییت، هه‌روه‌ها ئاشنای شتوازه‌کانی ده‌ستکردن به‌ گۆرپانت ده‌کات.

تاوه‌کو پتر له‌باره‌ی گۆرپانه‌وه‌ بزانییت نه‌وه‌نده‌ی تر پینی قایل ده‌بیئت، ده‌یکه‌یت به‌ به‌شێک له‌ ژيانی پۆزانه‌ت، کاتیکیش هونه‌ری گۆرپانکاری یاد ده‌گریت، ده‌توانی سه‌رکه‌وتن و داهینان به‌ دیبیتنی و ده‌وله‌مه‌ند و باش‌تریی.

۱۸- يىنج ھۆكار وەھا لە خەلك دەكەن رقيان لە گۆرانكارى بىت:

((ھىچ شتىك نەماوە بىمىنئەوە ئەنھا گۆران نەبىت))

ھەرقل

چەندىن ھۆكار ھەن وەھا لە مەزى دەكات
خوەشى لە گۆرانكارى نەپەتەو، ھەست بە
ناتاسودەبى بکەن لە دووچارىوونىدا، بنچىنەى
پشت ئەم ھەموو ھۆكارانەش شىۋازى
پەرورەدەکردن و چۆنىتى پەفتارکردنى باوك و
دايكە پەگەل گۆرانكارىيەكاندا. بۆنە: گەر
كەسەك لە ژىنگەيەكدا گەرورەكرابىت كە بە
گۆرانكارى قايلىبىت، ئەوا ئەمىش نامادە دەبىت
بۇ قايىل بوون بە گۆرانكارى لە داھاتوو،

پىچەوانەش راستە، گەر لە ژىنگەيەكى تەواو جىگىر گەرورەبى، كە گۆرانكارى و
چاكسازى تىدا قبول نەكراو، ئەوا كاتىك لە داھاتوودا گۆرانكارىيەكى توش دەبىت
دووچارى گرفت و دلەراوكى دەبىت. بۆيە بەھا و باوەرمان كاردانەو ھەمان بەرامبەر
گۆرانكارىيەكان دەست نیشان دەكەن جا ئەرىيى بن ياخود نەرىيى. لە گفتوگۆيەكدا
پەگەل بەرپەرەيەكدا، گوتى: ھەست بە خەوشدارى ناكەم بەرامبەر گۆرانكارى، بەلام
ھەمدىس كاتىك دووچارى دەبەو ھەترس و بى متمانەيى بەرۆكم دەگرىت، كاتىك
ھۆكارەكەم لى پرسى؟ گوتى: لە ژىنگەى ساكاردا گەرورەبووم، باوكم ھەمووتەمەنى ئەنھا
يەك جۆرى كارى تاقى كرەتەو و لەيەك دامەزراو دا كارى كرد، ھەرگىز كارەكەى
نەگۆرى، ھەمىشە لە سەركىشى وشيارى دەكرەمەو. ھەمىشە دەيگوت: "چۆلەكەيەك
لە دەستدایى باشتر لە دە چۆلەكە لەسەر درەخت بى"، ئەم دۆخە زيانەى تاوەكو

تەمەنى شەست وسى سالى بىرەپىدا ولەوتەمەندە ھەر بەھمان كارەوہ سەرى ناپەوہ، منىش ھەمىشە وشەكانى باوكىم لەياد بوو و نەمدەوئىرا توخنى ھىچ گۇپانكارىيەك بىكەومەوہ.

بەھا و پاوہ پەمان كار لە پەفتارمان دەكات بەرەو گۇپان، كاردانەوہمان بەرامبەر گۇپانەكان ديارى دەكات و پىك دەھىتى، بۇئەوہى ورتەربىن ئىستائىش پىنج ھۆكارت بۇ بەردەست دەخەم كە باون و وەھا لە بەرپەوہ پەران دەكات خۇيان لە گۇپانكارى بەدووربىگرن، ئەوانىش:

۱-گومان:

بەرپەوہ بەرەكان ھەمىشە پىشېبىنى پوودانى زيان و شكست دەكەن لە گۇپانەكانەوہ، ھەمىشە ئەمە دەلئەوہ: "ئەمە سودى نىيە"، ياخود "پىشتر ئەمەمان تاقىكرەوئەوہ"، بۇئەوہى چواردووپەرى بەھمان شىوہى ئەم ھەست بىكەن، بەدووى ئەو وشە و ھۆكارانە دەگەرپىت كە ئاماژەى شكستن.

شكسپىر راستگۇبوو كاتىك گووتى: "گومانەكانمان دەمانترسىپن، وەھامان لئەدەكەن ئەوشتانە لەدەستبەدىن كە دەتوانىن بەردەستى بخەين، گەر لەھەنگاوتان بەردەوام نەبىن".

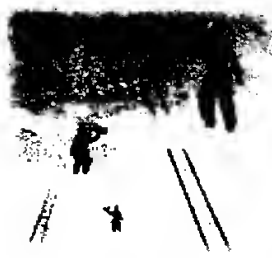
۲- سەركىشى:

دەبىيىن بە پۈتۈپەرەككە بە چىرى تىشك دەخاتە سەر كات و پارەي لە دەست دراو بۇ پوودانى گۇرپانكارى. بۇنمونه: بېرۈي وە ھايە بۇ كىرنە ھەي لىكى نوۋ پىتۈستى بە ۲ كارمەندى دىكە ھەيە، ھەريەكە يان سالانە ۲۵ ھەزار دۆلارى پىتۈستە، ئەمە لە كاتىكدايەكە ھەريەكە يان

دەتوانن تەنھا ۱۵۰۰۰ دۆلار بەرەمىيان ھەيىت، بە پۈتۈپەرەككە بىر لەم سەركىشىيە دەكەتە ھەيە لە خەرجكردنى ئەم پارەيەدا خۇي دەبىيىتە ھەيەك لە خەرج نەكردنى. ھەك جۇن ف.كەندى دەلەيت: " ھەر ھەيە نامەيەكى كار تىابو مەترىسى و تىچوونى نەزەر، زىانى ئەم كارانەي ئاسودە بەخش و بى كىشەن زىادەترە لە ھەيە سەركىشى دار و تىچوون ھەيە ماو دەرىژن".

۳- ئالودە بوون:

لە چوارچىتۈەي كاردا پەنگە گوۋىت لەكە سىك بىت بىلەيت: " ئىمە لىرەدا شوۋىنكەوتەي پىرە ۋىكى دىارىكرۈوين، ناتوانىن بىگۇرپىن"، ياخود: ئىمە ۋابۇماو ھەي ۲۰ سالە ھەمان كار نەنجام دەدەين بە ھەمان شىۋاز، كەۋاتە ئىستا چۇن تۇ دەتوانى ئىستا بىگۇرپىن؟ ياخود كۆمپىوتەر بۇ

كەسانى تەمبەلە و ئىمە دەتوانىن بە بى كۆمپىوتەر باشتر كارەكانمان نەنجام بدەين؟! دەبىيىن بە پۈتۈپەرەككە بۇخۇي بىخەم دانىشتوۋە ھەمان شىۋازى كار پىرە ۋەكەت، كەچى چاۋەپوانى نەنجامى باشتر و نوۋترە و سەيرى لە ھەيە دىت كە بۇچى دەستكە ۋەكەنى نەگۇرپاون و بۇباشتر ھەنگاۋپى نەزاۋن؟!

۴- ترس:

ترس له هه‌ستی ناسایی په‌نگه زۆر جار به‌که‌لک بیت، به‌لام گه‌ر ترس بووبه له‌مپه‌ری پیش قۆستنه‌وه‌ی تواناکانمان، نه‌وا پتویستمان به‌ پووبه‌پور وه‌ستانه‌وه و زالبوونه به‌سه‌ریدا. هه‌ستکردنی به‌پۆه‌به‌ریک به‌ ترس ڕیگری لیده‌کات له‌ قایل بوون به‌ گۆرانیکاری، هه‌موو شتێک نه‌نجام ده‌دات بۆ وه‌ستانی نه‌م گۆرانه. نه‌م به‌پۆه‌به‌ره نامپازیکی نوێ ناکرێت و هه‌یج نه‌نجام نادات ته‌نها مه‌گه‌ر بۆ خۆلادان بیت له‌زیانیکی چاوه‌پوان کراو، نه‌گینا بۆ پترکردنی قازانجی گۆرانیکاری پوونادات.

نه‌ره‌ستۆ ده‌لێت: " ترس نازاریکه‌ له‌ پیشبینی خراپه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرێت".

هۆراس یش ده‌لێت: " نه‌وه‌ی له‌ترسدا بژێت هه‌رگیز نازاد نابێت".

۵- په‌تکردنه‌وه‌ی کۆمه‌لایه‌تی:

له‌ گرنه‌ترین هۆکاره‌کانی هه‌زنه‌کردنی به‌پۆه‌به‌ران به‌ پوودانی گۆرانیکاری، ترسه له‌ بوون به‌گالته‌جار له‌پیش چاوی نه‌وانی تر، ترسه له‌ دووچاربوون به‌ په‌تکردنه‌وه و به‌دزیووبوون له‌پیش چاوی ده‌سته‌که‌یدا، نه‌وجا به‌دووی پشتگیری هه‌موواندا ده‌که‌رێت بۆ نه‌نجام نه‌دانی گۆرانیکاری.

به‌وای نه‌م جۆره به‌پۆه‌به‌رانه نه‌وه‌یه که‌ خه‌لکی به‌روایان پێیه‌تی، گه‌ر دیتی دووکه‌س پێکه‌وه قسه‌ده‌که‌ن وه‌ها هه‌ست ده‌کات به‌خراب باسی نه‌م ده‌که‌ن و گالته‌ی پێ ده‌که‌ن. نیمرسۆن ده‌لێت: " نه‌وه‌که‌سه‌ی ده‌لێت نه‌مه نه‌نجام نادرێت، نه‌وا له‌ناکاوه‌سه‌ی قسه‌که‌ی پێ ده‌بێت و نه‌و نیشه نه‌نجام ده‌دات".

ئامپازىكت لەبىرە كە بەسود بووبىت بۇ پارە ژماردن لە سالانى شەست و جەفناكانى سەدەى بىستەمدا؟ گەر وەلامەكەت (NCR) ە ئەواتۇ پاستىگۆيت، بەلام ئىستاكە پشت پى بەستراو نىيە، دەزانى بۇ؟ چونكە بەكارهينەرانى پەتى بەكارهينەنى دەكەنەو بەهۆى داهاتنى ئامپىرى نوئى بۇ ژماردن پارهى ئەلىكترونى، ئىستا كۆمپانىيەى دىكە هاتونەتە بازاپى پارەو و پلەى يەكەمىان لە داهينەنى ئامپازى ژماردندا گرتووه.

لەبوارى مايكروكۆمپيوته ريشدا پيشتر كۆمپانىيەك دەيتوانى بۆماوہى يەك سال پلەى يەكەم بگريت بەر لەوہى كۆمپانىيەكى تر بتوانىت پيشى بدات، بەلام ئىستا چەند پۆژىك زىادتر ناخايەنىت و بېرۆكەى بەهيزتر دەخريته پوو. بېگومان ئىستا هېچ كۆمپانىيەك ناتوانىت بۆماوہىكى زۆر بېيتە گەرەى بازاپ، مەگەر بەردەوام لە گۆپان و نوپكارى پيشكە وتوتردابىت.

IBM زۆر بەناويانگ بوو، ھەميشە بەرھەمى نوئى ھەبوو، گۆپانى نوئى دادەھيتا و كارمەندانى وەھايان دەگوت كە: IBM كورتىكراوہى I Will Be Moving ەوہ هاتووه كە ماناى من ھەميشە پيش دەكەوم دەدات. كىتېركيش لەنىوان كۆمپانىياكانى ئۆتۆمبىل تەواو نابىت، لەنىوان كۆمپانىياكانى ئاوى گازى، ئەم كۆمپانىيە ئىستا زۆر بەهيز و مەزىن و سەركيشى گەرە ئەنجام دەدەن و بەردەوام لە گۆپاندان. بېگومان ئەمانيش كەوتونەتە ھەلەوہ، بەلام توانىويانە ھەلەكانيان چاك يەكەنەوہ و ئامانجەكانيان بەدى بېتن.

سىگمۇند فرويد دەلىت: "كانىك كەسىك لە ھەلەپكەوہ بى ھەلەپكەى تر دەپوات ئەوكات راستى تەولوى بۇ دياردەكەوئىت".

۱۹- پىنج بىنەماي گىرنگ لەگاتى پودانى گۇرانددا دەپىت رەچاۋى بىكرىت:

((ھەرچىيەك مۇۋەدروسى كىرىپىت دەتوانىت بىگۇرىت))

فرىدريك مۇرڧىنسلىن

ئىستايىش پىنج بىنەماي پىش دەست دەخەم
كە پىويستە رەچاۋى بىكەيت و بىگىرىتەبەر
بۇنەۋەى بە گۇراندكارىيەكان قايل بىت و
بەخىرھاتنى لىيىكەيت:

۱- گۇراند بىكەرە بىنەماي سەرەكى ژيانى خۇت و كارمەندانت:

ھەولبەدە بەشىۋەى پۇژانە و بەردەوام لەبارەى گۇراندە قىسەبىكەيت، تىيىنىيەكانت
بىنيرە بۇ دەستەى كارمەندانت بۇ ھاندان لەبۇ داھىنان، ھەموو ھەفتە يان مانگىك
پۇژنامەيەكى ھەۋالىيان بەسەردا دابەش بىكە. بەم پىگەيە ۋەھا لەكارمەندانت دەكەيت بە
گۇراندكارى قايل بن، فىترى چۆنىتى خۇگونجاندنىان دەكەيت لەگەل گۇراندكارىيەكاندا.
دواترىش، كاتىك گۇراندك پوودەدات بە شتىكى ئاسايى دەبىنن، بە كىردارىكى سىروشتى
دېتە پىش چاۋيان، ئەمەش لەۋە دوورت دەخاتەۋە كە زۆرىيەى كارمەندانت ھەست بە
نىگەرانى و ترىس بىكەن لەۋ گۇراندەى پوياندەۋە.

۲- ھەستىكرىن بە ئازادى بە كارمەندانت بىەخشە:

خۇت قەتىس مەكە بە پامىيارىتى ئالۇز و كار و ئەنجامدراۋى ماۋە دىرژەۋە، بەلكو
پىگە بە كارمەندانت بدە كە چاكىسازىي گونجاۋ ئەنجام بدەن و چى شاپەتى گۇراندە

بېگورېن. من بەرپۆە بەرىكى گىشتى دەناسم برپارى بۆيە كىردى دىوانى ئوتىلەكەى نەدا تاوۋەكو پرسى بە پىنچ كەسى لەخۇى گەورەتر كىرد، پاشى نۆ مانگ بە تەواوۋەتى ئەو پىنچ كەسە رامە زاندىيان پىدا، بەلام لەم كاتەدا پىژەى قازانچى ئەم ئوتىلە دابەزى بوو بۆ ۷٪ و بەناچارى ھەموو ئوتىلەكەيان بۆيە كىرد بە ۳ مىليون دۆلار، بەلام بۇ بىيەختى ئەو كاتەى ئەمان سەرقالى بۆيە كىردن بوون ئوتىلەكىى تر ھەلەكەى قۇستەوۋە و بەھۆيەوۋە ئوتىلەكە بە تەواوۋەتى داخرا، بۆيە ھەموو برپاردان و راميارىيەكان لای خۇت قەتەس ھەكە و نەختىك پىگەش بە كارمەندانت بدە كە چى باش بوو ئەوۋەت بۇ ئەنجام بدەن.

۲-چارناچارىك بەپى شىۋانى گودجاو كارمەندانت لەبەشىكەوۋە بۆئەوى تر بگوازەوۋە:

كاتىك كەسىك دادەمەزرىنى پىژەى قازانچى سالى بەكەمى دەگاتە ۶۰٪ و سالى دوۋەمى ۷۰٪ و سىيەم ۸۰٪ - ۸۵٪ پاشى دە سالى ئەم پىژەيە دادەبەزىت بۆ ۲۰٪، ئەمەش ھەمان پىگەكەى بىترى بەسەردا دەچەسپىت كە دەئىت: مەۋۇ كە گەيشتە ئاستى نەگونجاوى باشتر وەھايە لەبەشىكەوۋە بۇ بەشىكى تىرى بگوازىتەوۋە.

كاتىك كەسىك لىم دەپرسىت: كەى باشترىن كاتە كە مەۋۇ شونىنى كارەكەى بگورپىت؟ ئەوا منىش وەلامەكانم بەم شىۋەيە دەبىت:

- كاتىك وەلامى ھەموو پرسىيارەكانت لەلادا دەستەبەرىت و چارەسەرى ھەموو كىشەكانت بزانى، ھىچ كىشەيەك نابىنى بۇ ھاندانت لەسەر كار كىردن.
- ئەوكاتەى پەخنى زۆر لە سىستىمى كارەكەت دەگىت.
- ئەوكاتەى ھەستت بەتەمبەلى تەواو دەكەيت كاتىك لەئىو جىگەكەت دىتە دەر ھەز ناكەيت بپۆى بۆسەر كارەكەت.

- ئەۋكاتەي پېت باشە ھەموو شىتەك ئەنجام بەدەي بەس ئەم كارە نەبېت، بۇ ھەموو جىگەيەك بېۋى تەنھا بۇ سەر كارەكەت نەبېت.
- ئەۋكاتەي لەكاتى خۇ شىتەي بەيانىدا لەگۈرەنى چىرىن دەكەويت و رقت لە بۇيشتەنە بۇسەر ئىشەكەت.
- گەر ھەستەت بەم چەشەنە ھەستانە كىرد ئەۋا بزانە كاتى گۈرپىنى كارەكەت ھاتتوۋە، ئەگىنا ناچارى و بەناچارى دەيگۈرپىت.
- لەھەموو ئەۋ دامەزداۋانەي مەن بەرپۈۋەبەرى بووم، ھەلدەستام بە گۈرپىنى كارمەندان لە بەشىگەۋە بۇ بەشىكى تر، ئەمەشم كىرەبۈۋە كارىكى ئاسايى، بۇنۇنە: لە ئوتىلدا دەتۋانى مەشق بە كارمەندى پىشۋازى بگەيت بۇئەۋەي بېيىشە كارمەندى تەلەفۇن(دورپىن)، ئەۋجا مەشقى كارمەندى دەرەكى، لەھەمان كاتىشدا ۋەكو ژور پاقىزكارى راپىنە، ئەۋكاتەي شارەزايى ئەم ھەموۋەشانە چىنگ دەخات، دەتۋانپىت مەشقى كارمەندى لە چىشتەخانەدا پىيىكرىت....
- ئەم جۇرە جى گۈپكىيانە يارمەتى كارمەندان دەدات بۇ راھاتن لەگەل گۈپانكارپەكاندا. ھونەرى گۈپانپان فېردەكەيت.

۴- شۇيىنى شتەكانى دەۋرپىشتە بگۈرە:

كات نا كاتىك لۆكەر و دۆلەبەكانى دۇسيەكان لە جىگەيەكەۋە بۇ جىگەيەكى تر بگۈزەرەۋە، شىۋازى پىنخىستىنى ناۋمالەي ژورى نوسىنگەكەت بگۈرە و شىۋازىكى تازەي پى بېخشە و ۋەھاي لىبەكە شىۋەي جىۋاز ۋەرىگىت، ھەر ساكارترىن گۈپانپىك دەتۋانپىت جىۋازىيەكى ژور دروست بكات.

5- شىۋازى كۆبونە ۋە كانت بگۆرە ۋ شىۋازى نوئى بە كارىيىنە:

پىگە بە كارمەندىكت بىدە دەست بە كۆبونە ۋە كە بكات، ياخود شويىنىكى نوئى بۆ
بەستنى كۆبونە ۋە كانت دىارى بگە... گەر بىتوانى بە شىۋەى پۆۋانە گۆپانكارى شە نجام
بىدەيت دەتوانى پۈۋە پۈۋى گۆپانى نوئىتربىت ۋ خۆگونجاندىش لەگە لىدا شە نجامبىدەى.
بىرناردشۆ دەلئىت: " پىشكەۋىتن پىگە يەكە لە پىگە كانى شە كۆدە يى لە كانى شە بۈۋى
گۆپاندا، شەۋانەى بى تۈۋان لە گۆپاندى ئاۋەزىان، ئاتۈۋان شىچ شىتەك بگۆپن".

۲۰- چۆن وهها له دهستهى كارمهندان دهكەيت به گۆرانكارى قايلين؟

((تاكه پيگهى گهشه قايل بوونه به گۆران، بۆنه مهش ئهم بنامايه وهريگه:

(ههنگاوئىكى تر بۆ پيشه وه، مرقۆى سهركيش مرقۆى ئازاده)) .

په ندى چيني

(۱) نهخشه يهكى سهريه خۆ دابپژده .

(۲) چوارچيوه يهكى كاتى بۆ دانى .

(۳) شيكرده وه و پوونكرده وهى نهخشه كەت

به پوونى و تيگه يشتوويى دياربخه .

(۴) به شيوه يهكى ئهرييى ئهم پوونكرده وه و

شيكرده وه يه نهجامبده .

(۵) كاريگهري گۆرانكاريه كان به پوونى له سه

دامه زراوه كەت دياربخه .

(۶) له بهرگيراوه يهك له م وه رنامه و نهخشه پيگه يه به هه موو نه ندامانى دهستهى

به شدارت بده .

(۷) پيشبيني له مپه ره كان بكه، ئاماده ي بهر په رچدانه وه يان به .

(۸) ئاماده ي قايل بوون به نه نجامه كان به، زۆر كەس به ئهرييه وه به نه نجامه كان

قايل ده بن، له كاتى كدا زۆر ئىكى تر به نهرييه وه لىي ده پروانن، تيبيني په فقاره كانيان

بكه .

(۹) هه ولبده خويشت له كاتى دياركه وتنى نه نجامه كاندا له دامه زراوه كەت بيت و

دهستى يارمه تى بۆ ئهوانى تر دريژيكه يت و وه ها يان ههست بۆ دابين بكه ي كه تويش

هاوبه شه كاريانى .

(۱۰) بەرپىسىرى ئەنجامەكانبە، جا ھەرچۇنىك بىت.

(۱۱) تۆسكە تۆسكە دەست بە بەدواداچوون بگە.

(۱۲) كىشۇك بە ۋە ھەلى ئەنجامدانى گۇرپانكارى پىئويست بدە، بەردەوامبە لەسەر ئەم كارەت تاۋەكو دەگەيتە سەركەوتن.

پەنگە ئىستا بزانى كە سەركىشى ئەنجامى باشى بۇتۇ دەبىت..

لەسەرەتاي زىيانى كاركرىندا قاپ شۇر بووم، ئەوجا بووم بە گارسۇن لەبەشى خزمەتكارانى ژورەكانى ئوتىلىك، لەم كارەمدا زۆر سەركەوتو بووم، پارەى باشم دەست دەخست. بەلام بىرىارمدا زىيان ۋ داھاتووم بگۇپم، بەوپەرى توانامەۋە كارم كرد تاۋەكو تۈانيم بە ئامانجەكانم بگەم ۋ بىم بە بەپئوۋەبەرى گىشتى ئوتلىكى پىنج ئەستىرەيى.

كانىكىش بووم بە پەدار لە باشتىن ئوتىلى كەنەدادا پارە ۋ داھاتم زۆر بوو، بەلام بىرىارمدا سەركىشى ئەنجام بدەم ۋ ھەموو زىيانم بگۇپم. بۇيە دەستم دايە دامەزاندنى كۇمپانىيەكى تايىت بەخۇم، يەكەمىن كىتىم نوسى بەناۋى: ((بەدەم پىگەۋە ھونەرى فروشتن يادگرتن))، ئەم كىتەبە ئىستا بە زمانى ئىنگلىزى ۋ فەپەئسى لە كەنەدادا باشتىن ۋ بەزىتىن پىزەى فروشى ھەپە. گەر سەركىشىم ئەنجام نەدایايە بۇ گۇپىنى ئىشەكەم تاۋەكو ئىستائىش ھەر گارسۇنى ئۆتەلەكان بووم! بۇيە تاۋەكو ئىستائىش كە ۱۶ سالە زۆرىك لە ھاولەكانم ھەمان كار ئەنجام دەدەنەۋە، گەر بىروات ۋەھايە ناتوانى خۇت ۋ دۇخت بگۇپىت ئەۋا ئەم بۇچوونەت بگۇپە. يانور پۇزفلىت دەلئىت: " پىئويستە ئەۋ شتانە ئەنجام بدەى كە بىروات ۋەھايە ناتوانى ئەنجامى بدەى". ھەلەبدە لەناۋچەى ئاسودەيى ۋ ئارامى بەدوربىكەۋىت "چونكە ناۋچەى مردوۋە. لەگەل گۇرپاندا خۇت بگۇنچىنە ۋ فىرى بە، ھاپۇنى گۇرپانبە، ھەلى فراۋانتركردىنى ئاسۇت بدە بۇبەدىھاتنى ئەۋەى فىرى نەبويىتە" بۇئەۋەى فىرى بىت ياخود بە ئەندىشەتدا ھاتوۋە ۋ بەدى نەھاتوۋە. كۇنفۇشىۇس دەلئىت: "چەند سالىكۇم پى بىەخشە، ئەۋكاتەى گەيىشمە پەنجا

سالی، نه‌وجا کتییی په‌به‌نه‌کان که ناوی (کدرانه) ده‌خوینمه‌وه و به‌هویه‌وه له‌نذر مه‌له‌ی له‌شی پزگارم ده‌بیئت".

هونه‌ری گۆرانکاری فیربه ..

كۈيلى چۈارەم

دەپراۋكى و گۇشارى كار...

گرەۋە ئاستەنگ (تەجەدى) ى مەۋىي سۈتە مەنىيە بۇ سەركەۋتن

((ھېچ كەس ناتوانىت توپەيى يان دەپراۋكى لە مەناۋتدا چى بىكات، بەلكو ئەۋە خۇتى
بەرپىسى بەدىھاتنى ئەمەي " لە پىگەي كىلر وىنە كرىنى جەھانەكە تەۋە))

ۋاين و دايىر

۲۱- هۆکاره‌کانی پشت دله‌راوکی له‌دهستی خۆماندایه!!

((هه‌موو ئه‌وه‌ی نه‌نجامت داوه هیچ نییه جگه له نه‌نجامی هه‌موو ئه‌وه‌ی بیرت لی کردۆته‌وه))

بودا

ئیمه به‌پاستی به‌دریژایی ژیا‌نمان
کارده‌که‌ین له‌پینا‌و ئه‌وه‌ی هه‌ست به
دله‌راوکی بکه‌ین. ئایا ئه‌مه سه‌یره به‌لای
تۆه؟ با نه‌ختیک پوونتر قسه‌بکه‌م، هه‌ندیک
خه‌لک ده‌لێن: گهر له‌ئیشیکێ باشتردا کارم
کردبایه به‌خته‌وه‌رت‌ر ده‌بووم، یاخود گهر
ئۆتۆمبیلێکی مۆدیل تازه‌ترم هه‌بوایه

دلشادتر ده‌بووم، یاخود گهر خانوو یان پاره‌ی باش و زۆرترم هه‌بوایه ئه‌وا ئاسوده‌تر
ده‌بووم... ئه‌وجا کاتیک ئه‌وه‌ی ده‌یان‌ه‌وێت بۆیان به‌دی دیت، ئه‌وکات ده‌گه‌ڕێنه‌وه خالی
سه‌ره‌تا، دا‌وای زیادتر ده‌که‌ن. بۆخۆم که‌سیک ده‌ناسم هه‌موو شتیکی ئه‌نجامدا بۆ ئه‌وه‌ی
ئافره‌تیک بخوازیت، ئیستایش ده‌یه‌وێت خۆی لینی پزگاریکات! ها‌وپێیه‌کم هه‌بوو زۆری
هه‌ز به‌وه‌بوو بێته‌ خا‌وه‌نی منداڵ که‌چی ئیستا گازه‌نده‌ی سی منداڵه‌کی ده‌کات.

بۆخۆم ویستم بێم به‌ به‌پۆه‌به‌ری گشتی، کاتیک به‌م پله‌یه‌م که‌یشتم له‌خۆم پرسسی:
ئایا ئه‌مه هه‌موو شتیکه؟ ئایا شتیکی تر نییه ئه‌نجامی بده‌م؟ له‌راستیدا سه‌روشتی مرۆف
وه‌هایه له‌گه‌ڵ له‌پیش چا‌و‌گرتنی ئه‌وه‌ی که‌ دله‌راوکی تارا‌ده‌یه‌کیش به‌که‌لکه‌ و گهر
سنو‌ری تی‌په‌راند کو‌شنده ده‌بیت. له‌نمونه‌کانی دله‌راوکی به‌که‌لک:

• بەرپۈە بەرلىك بەرپەرى تۈنلەپە ۋە كاردەكەت بۆلەۋەى ئىشەكەى لەماۋەى ديارىكراۋدا جىبەجى بىكەت، بىگومان توشى دلهپاۋكى دەبىت و گوشارى كاركردى لەسەر كۆدەبىت، بەلام ئەم چەشەنە دلهپاۋكىيە يارمەتى دەدات بۆلەۋەى پىرۋەكەى لەكەنى ديارىكراۋدا تەۋابىكەت.

• خويىندكارلىك بەرپەرى تۈنلەپە ۋە كاردەكەت بۆلەۋەى لە تاقىكرىدەۋەپەكدا بە كۆنمىرەى باش دەرىجىت، بىگومان شەۋ درەنگ دەنۆيت و پىرۋىش زوۋ بەئاگادىتەۋە“ بۆلەۋەى دەرىجىت، لەم كاتانەشدا توشى دلهپاۋكى دەبىت بۇ بەدىھاتنى ئەۋەى بەدویدا دەگەپىت.

• خانىمىك مىندالى دەۋىت، لەكەنى سىكرىدا توشى چەندان جۆر لە گۆرپانى دەرونى و جەستەى دەبىتەۋە، كەئەمەش دلهپاۋكى توش دەكەت، بەلام ئەم جۆرە دلهپاۋكىيە ھانى دەدات بۆلەۋەى گرنگى بەخۆى بدات و خۇراكى باش بخوات“ بۆلەۋەى مىندالىكى ساغ و بى كىشە بەئىنئىتە دونياۋە.

ھەندىك خەلگ، ۋەرزىش گەلىك ئەنجام دەدەن كە توشى دلهپاۋكىيان دەكەت، لەشئەۋەى: شەپەبۆكى و ئۆرانباى، ياخود خلىسكانى سەر سەھۆل، كەچى چىزى لى دەبىنن و بەھۆپەۋە چىزىش لە زىان دەبىنن.

((دلهپاۋكى بەختەۋەرى زىانت ئىيانابەت، بەلكو بە پىچەۋانەۋە دلهپاۋكى يارمەتەت دەدات بۇ بەدىھاتنى))

د.بىتچ. ھانسۇن

دلهپاۋكى بەپى جىاۋازى زىنگە و پىشەى كەسەكان بە جىاۋاز كار لە مۇقەكان دەكەت. ھەرىكە لەئىمە لە قۇناغىكى زىانماندا بوينەتە قوربانى دلهپاۋكى، بەلام كاتىك ئەم دلهپاۋكىيە دەگاتە مەۋداى خۆى ئەۋا دەبىتەھۆى ھەستكرىن بە داپوۋخان و تۈپەى و نىگەرانى و بەرزىۋنەۋەى گوشارى خۆىن و ئازارى سەر و نۆرەى دل و نەخۇشپە كوشندەكانى دىكە.

له‌سالی ۱۹۷۷ دا دامه‌زراوه‌ی زانستی نئوده‌وله‌تی له هه‌ریمه‌یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مه‌ریکا هه‌ستا به ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌یه‌ک و به‌هۆیه‌وه‌ گه‌یشت به‌و ئه‌نجامه‌ی که : دله‌پاوکی کێشه‌یه‌کی سه‌ره‌کییه‌ و کارله‌ ژیا‌نی پۆژانه‌مان ده‌کات، په‌نگه‌ بیته‌هۆی دیارکه‌وتنی خۆبه‌گه‌م زانی‌نی ده‌روونی و جه‌سته‌یی و کۆمه‌لایه‌تی، هه‌روه‌ها زیانی ۱۰ ملیۆن دۆلار سالانه‌ به‌ خێزانی نه‌خۆشه‌کان ده‌گه‌یه‌نیت که به‌هۆیه‌وه‌ بیکاردنه‌بن و له‌ قه‌ره‌بوکردنه‌وه‌کان بیبه‌ش ده‌بن و باری مردنی پیش وه‌ختی لێوه‌ به‌ره‌م دیت.

۲۲- کاميان باشتره: زۆرگەم يان زۆر زۆر؟

((ژيان تەنھا ئەرە نىيە زىندووبىت، بەلگە ئەرەيشە تەندروستىيەكى باشت ھەبىت))

مارشال

دەپاوكى بەسودە يان بەزىانە بۆ ئىمە؟ د.بىترچ
 ھانسۆن لە كىتىبى ((چىژى دەپاوكى))دا وای
 دەيىنىت كە: " دەپاوكى زۆرگەم و زۆر زۆرىش
 زىاناويىن"، بەرپۆە بەرئەك كە بۆ چەندىن كاتژمىرى
 زىادەيش كاردەكات و گووى بە تەندروستى خۆى
 نادا، گرنگى بە خىزان و ژيانى تايىبەتى خۆى نادا
 توشى ھەمان جۆرە دەپاوكى دەبىتەو كەئەو

بەرپۆە بەرە توشى دەبىتەو كە ھەمىشتە لە كاردابىت و سەرۆكەكەى ھانى نەدات و
 دەست خۆشى لىئاكات و ئەمەيش كارى زۆر قورس و گران دەكات.

دەپاوكى زىاوەھەد دەبىتەوئەى كە مەردنەوئەى بەرھەمى تاك، وەھەى لىدەكات
 چىرەكرەنەوئەى نەھىلەت و مەمانەشى بە دەروونى خۆى كەمبەكەوئە، ئەمەش كار لە
 ھەستەكانى دەكات و بارى ھزرىشى تىكەدەدات و بەھۆیەو توشى چەندىن نەخۆشى
 كوشندە دەبىت.

بەلام دەپاوكى زۆرگەم، كە لەسایەیدا كەسێك پاهاتوو بەدرىژاى ژيانى كارىكات و
 پاش خانەنشەين بوون مەمانە و پىزلەخۆگرتنى كەم دەبىتەو و بەھۆیەو توشى
 نەخۆشى كوشندەى دەكات، گەر ئەم كەسە لەماوئەى دروساى خانەنشەينیدا توشى

ھەندىك گىرەت نەبىت بۆلەۋە توشى دىلەپاۋكى بىكەت ئەۋا توشى نەخۇشە كوشىندەكان دەبىتەۋە، بەپىي پاي دەھانسۇن ە.

گەر دىلەپاۋكى بەم ھىندە مەترسىدارە ۋە چەتەيەكى پاستىنە ۋە كەتۋارى ژيانمانە، كەۋاتە بۆچى خەلكان ناخەنە جىگەي تىروانىنىيەۋە.

بۆچى خەلگى پەتى ئەۋەدەكەت بە دىلەپاۋكىدا تىپەپىۋىيەت؟ بۆچى بىروايان ۋە ھايە كە شىتەكە ۋە تەنھا توشى ئەۋانى تىر دەبىت ۋە دوۋچارى خۇيان نابىتەۋە؟ ناتۋانىن دىلەپاۋكى پەربەكەين بەلام دەۋانىن ھەلى بسورپىنەين ۋە فىرى چۆنىتى لەناۋىردىنى شوپىنەۋارە مەترسىدارەكانى بىن. بەلى، ئامانچى سەرەكى ئەم بەشى كىتەپە ئەۋەيە كە فىرى چۆنىتى ھەلسورپاندنى دىلەپاۋكى بىت ۋە بەۋىيەۋە ستراتىيەتى بەرگى لەخۇكرىدن دانىي. پىۋىستە لەسەرەتارە دىلەپاۋكى بىناسىت ۋە بىزانىت كە تۋىش كەۋتۋىتە تىر ئەم بارە قورسەۋە.

بۆيە تۋ پىۋىستە بەۋەيە كە ئاۋەزى ھۆشبارت لەئەمە بەئاگابىت“ بۆشەۋەي ئاۋەزى ناھۆشبارت بىتۋانىت بۆتۋ لەدزى دىلەپاۋكى بىجەنگىت، ئەمەش بەشىۋەيەكى خۇكرە دەبىت، بەم شىۋەيەش دەۋانى ژيانى پىر لەخۇشەيت بۆ دەستەبەرىيەت ۋە ھل بە دىلەپاۋكى نەۋى بىكەيت“ بۆ بەدىھاتنى ئامانچەكانت ۋە گەيشتن بە سەركەۋتن دەكارى بىخەيت.

۲۳-ھۆكۈمەت كەڭەشچىسى:

((لەجھاندا دۆلەت بۇيىچە، بەلكىم مۇقەددەسلىك ھەن بىرلەشت گەلىك دەكەنەۋە
ئامازەنى نىگەرەننى دۆلەت بۇيىچە))

د.ۋاين و. دىلېر

ئەھمىيەتلىك ھەننى توش بۇيىچە دۆلەت بۇيىچە
دەھەن جۇرۇقچۇن و دەھەن بۇيىچە ھەلۋىست و
كات و دۆھەكەن، پەنگە بەھەننى فاكىتەرنى ئىلانى
تايىتەننى تۇ و بىرى كەرنى تەندىرەستى ياخۇد
دۆھى دارايىتەننى لىت سەرھەلۋىست.

لە تۇيۇقچە ۋە يەكەن ۳۰۰ بەيۋە بىرى ۱۲
كۆمبەنىيادا ئەنجەمىدرايۇر، بۇ د. جۇن ھ. ھەۋەد

دىارەكەت كە: چۈرە تايىتەننى سەرھەكە ھەن كە ھۆكۈمەتنى پىشت توشىۋىرى
بەيۋە بىرىنى جىيەننى كەرنى بە دۆلەت بۇيىچە، تەۋەننىش:

۱-كەم تەۋەننى:

پەنگە بەيۋە بىرى ھەست بە كەم تەۋەننى بىكەن لە بەر ئەۋەننى كاتىك كىشە بىكى توش
دەھەن بۇيىچە دەھەننى چارە بىكەن، بەلام بەھەننى ناچارى پابەندى بە بەيۋە بىرىنى
سەرھەننى خۇيەۋە ناچارە چاۋەپۇنى بىرىنى ئەۋەن بىكەن بۇ ھەنگاۋەن بەرەۋ بەدەننى
چاكىسازى، بۇيە لەم كەندە ئەم بەيۋە بىرى توشى داپۇرخان ۋە سىتۇردەن بە
كەم تەۋەننى و دواترىش دۆلەت بۇيىچە دەھەننى.

مىرۇدۇتنى فەيەسۇق مەزەن دەھەننى: "تەلۋىن ئازار لاي مۇقەددەس ۋە يەكە خاۋەننى
زانبارىيەكى ئۆزە كەچى كەم ھىزە".

۲-گومان و نادانلىق:

زۆرچا كىشى ناسنوردارى كار توشمان دەپتە ۋە ئەمەش دەپتە ھۆى ئافراندىنى جۆرىك لە گومان، كاتىك بەرپۈە بەرىك ناچار دەپت بىر يارىك بىدات لە سەر كۆمەلە زانىرىيەكى نامتەنى يىخود لە سەر بىنەماى رامىارىيەكى ناپوون ئەۋكات دۇخى بەرپۈە بەرەكە گران و قورس دەپت بۆ دانى بىر يارى دروست و گونجاۋ، ئەمەش دلە پاۋكىنى نوش دەكات.

۳-ماندوۋىيون لە كاردا:

كارىكى ئاسايىيە كار كىردى بەرپۈە بەر لە مەفتە يەكدا بگاتە ۵۵ بۆ ۶۵ كاتىزىمىر، زۆرىك لە بەرپۈە بەران تەنھا تىشك دەخەنە سەر ئەنجامەكان بە چاپۇشېن لە كاتەكانى كار كىردى، ئەم جۆرە خۇماندو كىردە لە كاردا دەپتە ھۆى دروست كىردى دلە پاۋكى، مەرۋەھا مەندىك كىشە و ئاستەنگ لە ژيانى خودى بەرپۈە بەرەكەدا دە ئافرىنىت.

۴-پىداگىرى:

د. ھوارد دەلىت: "بەرپۈە بەر مەر ھوت خولەك جارىك كارىكى نوي ئەنجام دەكات"، پىرۇۋە و پاپۇرتە زۆرەكان گوشارىكى زۆر لە سەر بەرپۈە بەرەكە دروست دەكات، ئەمەش ۋە ھاي ئىدەكات ھەست بە دلە پاۋكى يكات.

ھوارد دەشلىت: "خراپ بەرپۈە بىردن ھۆكارىكى سەرەكى توشبۇنى بەرپۈە بەرە بە دلە پاۋكى، گەر سەرۋەكەكى خاۋەنى توانا و ژىرىيەكى ئەۋانەپىت بۆ نەخشە دانان، ئەمەش ۋە ھەا دەكات نەتوانىت بۆچوونىكى دىارىكراۋى ھەپىت و نەشزانىت بە باشى پەفتار پەگەل ئەۋانى تىدا بگات". زىدەبارى ئەۋ چوار ھۆكارەى پىشى كە د. ھوارد خستىيەپور، بۆخۇم ۋاي دەبىنم كە ھوت ھۆكارى تىرىش مەن:

۱-كەم دەستەلاتى: كاتىك بەرپۆە بەرىك ھەست دەكات بەرپرسىيارىتى نۆرى لەسەر شانە و لەگەل ئەو ھەشدا ناتوانىت ھىچ برپارىك بدات بۆ چاكسازىي ياخود بەدپھاتنى گۆران، ئەمە لای خۆيەو ۋە ھەي لىدەكات توشى دلاپاوكى بىت.

۲-پەلە بەرزكردنەو:

بەرپۆە بەر ھەست بە دلاپاوكى دەكات گەر دلتىانە بىت لەپەلە بەرزكردنەو ۋە خەلاتكردنى و دلتىاش نەبىت لەسەر داھاتووى كارەكەي.

۳-تەنھايى:

نۆرىك لە بەرپۆە بەران پىيان باشە ھەرچى كىشەيانە تەنھا لای خۆيان بىت و بەشدارى ھاوسەر و برادەرانى ناكات، ئەو ھى دەيەو بىت ئەو ھى پاشى نۆرىك لە كاركردنى قورس بگەرپتەو مالى ژەمە خۆراكىكى بەتام ھەبىت و بىتوانىت نەختىك بھەسىتەو، بەلام بە پىچەوانەو توشى چەندىن كىشەي ناھەموار دەبىتەو، ۋەكو: كىشەكانى مندال و خويندنگە، قىستى مانگانە و بارمەنگىرى خانوۋەكەي و ... ھتد .

۴-نارىكخراۋەيى:

كاتىك بەرپۆە بەرىك نارىكخراۋەيى ھەمىشە بەدووى دۆسيەكانىدا وىلە، راپۆورت و كىلىلى ئۆتۆمبىلەكەي نازانىت لەكويى، ئەوجا ھەموانى دەورپشتى بە دزى و گەندەل تۆمەتباردەكات، ئەمەش ۋە ھەي لىدەكات ھەست بە دلاپاوكى بكات.

۵-دىمەن:

دىمەن و پووخسارى بەرپۆە بەر كاريگەرييەكى گەرەي ھەيە لەسەر ھەستكردنى، گەر خووى خۆراكى خراپ بىت و توشى قەلەوى ھاتبىت، ئەوا ۋە ھەست دەكات كە دىمەنى

ناشیرینه، ناتوانیت دیمەنیشی بگۆریت، ئەمەش وەهای لێدەكات هەست بە دلەپاوكی بكات.

٦- ئازاری جەستەیی:

بەپێوەبەرەكە توشی دلەپاوكی دەبێتەو گەر توشی هەر ئازاریك بێت لەجەستەیدا، لەشیوەی: ئازاری گەدە، یان سەرنیشە، یاخود گەر چاوەپوانی ئەنجامدانی نەشتەرگەرییەك بێت، یاخود تەنانت گەر ئەژنۆی بەر میزەكە ی بکەوێت توشی دلەپاوكی دەبێت.

٧- ئازاری دەروونی و سۆزێ:

بەپێوەبەر هەست بە دلەپاوكی دەكات گەر هەستی بە لەدەستدانی كەسیكی كرد، یاخود توشی ئەزموونی جیاپونەوێ هاوسەرگیری ببوو.

ئێستا تۆ بە هیچ كام لە و دێخانەدا تێدەپەڕیت؟

ئایا تۆ هۆكاری پشت دلەپاوكی كارمەندانییت؟

زۆرێك لە بەپێوەبەرانى جێبەجێكارى دەبنەهۆى دروستکردنى دلەپاوكی بۆ كارمەندانىان "چونكە تەنها تیشك دەخەنە سەر هەلەكان و گەورەى دەكەنەرە، زۆر بەكەمى پەسنى كارمەندانى ناوازیان دەدەن.

جۆریكى تری بەپێوەبەران پەنگە میهرەیان و بەبزهبن، بەلام كارمەندانى توشی دلەپاوكی دەكات" چونكە تێبینى زۆرە و لەسەر بۆچونێك ناوەستى و ناشتوانیت بۆخۆى بریارى یەكلاكارەو بەدات. بۆیە زۆر دریا بە و مەبەرە هۆى دروستکردنى دلەپاوكی بۆ كارمەندان. هەولێدە كێشەكان لەقەبارەى خۆیان گەورەتر مەكە، كاتێك لەگەڵ كەسیكدا قسەدەكەیت هەلە پیشترى كەنى خۆت لەیانبێت.

۲۴- نیشانەکانی دلەپاوکى :

((گوى له جهسته بگره " چونکه هه موشتىکت پى ده لیت " له باره ی بکوژه بى دهنگه کانه وه))

د. ئىبراهيم فه قى

ئىستا تو هەندىك له و هۆكاره سه ره كيانەت
ناسىوه و زانیوه كه ده بنه هۆى دلەپاوكى .
ئىستایش بهیله باوه كو پیکه وه ناشنای
نیشانەکانی دلەپاوكى بین:

- له ده ستدانی هەزى خۆراك خواردن.
- به رزبونه وه و زیاووونی لیدانه کانى دل .
- زیاده ربه وى كردن له چىشتخواردن.
- په فتارى دوژمن کارانه .
- نازارى سه ر (سه رئیشه) .
- داپووخان.
- له بیركردن.
- گرنكى نه دان به چالاكى جۆراوجۆر.
- توپه بى .
- ماندوو یوون .
- نازارى پشت و مل .
- وروژاندن .

نەم لیسته په نگه درێژه بکیشیت و دیارکه وته کانى زیادبن، به لام ده بیته زۆر به خیرایی
خۆت له م نیشانانه ده ریا زیکه ییت و سه ردانی پزیشکی شاره زای ده روونی بکه ییت.

کاتیک هه‌ست به‌وه ده‌که‌یت ناتوانی به‌سیته‌وه نۆر به‌خیزایی هه‌له‌چیت، کاتیک
دۆخه‌کان به‌حه‌زی خۆت نابن و هه‌ست به‌ ماندووبوون ده‌که‌یت به‌که‌ترین ئیشکردن، نۆر
به‌که‌می ده‌توانی به‌چپی بیربکه‌یت‌وه و نۆر به‌زوویی شته‌کان له‌بیر ده‌که‌یت، نۆر
کارده‌که‌یت و ئه‌نجامت باش نییه، نیگه‌رانی به‌گۆپه و جگه‌ره‌کێشان و خواردنه‌وه‌ی
مه‌یشت فره‌س.

هه‌موو ئه‌مانه ئاماژه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی تۆ که‌وتویه‌ته ژێر کاریگه‌ری دله‌پاوکی‌وه، پنیسته
کاریک بکه‌یت و خۆتی لی پزگاریکه‌یت.

۲۵-يىڭھاتەي بەرگىرى لەخۇگىردىن دىزى دىلەپاوكى:

((كەسى مەنن دىلەپايە و ئازادە لە دىلەپاوكى، لەكاتىڭدا مىزى ئاسۇتەسك ھەمىشە
گىرەتارى دىلەپاوكىيە))

كۆنلۈك شىۋىس

ئىستائىش ھەندىك پىڭگەي نۆر كارات بۇ بەردەست دەخەين لەبۇ پىۋىپەپو بوونەۋەي
دىلەپاوكى و زالبوون بەسەرىدا، بۆنەۋەيشە بىتۈانى بۇ پاژەي خۆتى دەكارىخەي لەبىرى
ئەۋەي بەخراب بېيىتە كۆيلەي باشار ۋەھايە بىكەت بە داردەستى خۆت.

۱-پىسپاردىن:

كاتىك ھەندىك ئىش و كارى پۆزانەت بە كارمەندانت دەسپىرى، دەتۈانى كاتىكى نۆر و
ھەلى باش بىرەخسىنى بۇ ئەۋەي بە گىرەنگىرەۋە پەگەل دۆخەكاندا بىگونجىي.

2-پىڭخستىن:

كاتىك سىستىمى كارى دەۋرۋەرت، كات و ئىشە لەپىشىيەكانت پىك دەخەيت، يارمەتى
كارمەندانت دەكەيت بۇ ئەۋەي كاروئىشيان پىڭخەن، دەتۈانى خۆت بەدوۋىرگىرىت لە
كەۋتە داۋى نۆر دۆخگەلى ۋەھا كە ھانت دەدەن بەرەۋ دىلەپاوكى.

۳-كارىگىردىن بە گىيانىكى دۆستانەي دەستانەۋە:

كاتىك كارىگىردىن بە گىيانىكى دەستەيى و ھاۋبەشىيەۋە دەبىت بۇ بىرپاردان، ئەمە
نەختىك بارى سەرشانت سوك دەكات و كەمىر دوۋچارى دىلەپاوكى دەبىتەۋە.

۴- پیشبینی کردنی نه وه‌لو‌یستانه‌ی ده‌بنه‌ هۆی ئافرانندی دله‌پاوکی:

پیشبینی نه‌و‌نوخ وه‌لو‌یستانه‌ بکه‌ که وه‌هات لیده‌که‌ن دله‌پاوکی داربیت، ده‌بیت پیشتر خۆت بۆی ئاماده‌کردبیت، بۆمنه‌: نه‌جامدانی کۆبوونه‌وه‌ی کارگێڕی، کۆبوونه‌وه‌ له‌گه‌ل سه‌رۆکه‌که‌ت، یان کارمه‌ندان.

۵- وشیاره‌ له‌قسه‌کردن له‌گه‌ل خۆ به‌ شتوانی نه‌رینی:

گه‌ر له‌خۆته‌وه‌ بیستت که‌ نه‌م ده‌سته‌واژانه‌ به‌خۆت ده‌لێته‌وه‌: نه‌مه‌ کارێکی زۆر گرانه‌، باشه‌ بۆمه‌وو نه‌مانه‌ پوو ده‌ده‌ن؟ باشه‌ سه‌رۆکه‌که‌م بۆچی وه‌هام لی ده‌کات؟ کارکردن لێره‌دا زۆر گرانه‌، گه‌ر نه‌م شتانه‌ت بیست نه‌وا به‌ ده‌نگی به‌رز به‌خۆت بلی: بوه‌سته‌!

په‌وه‌په‌وه‌ی نه‌م قسه‌ نه‌رینیانه‌ت بوه‌سته‌وه‌ و به‌م شتیه‌یه‌ وه‌لامی بده‌ره‌وه‌: من به‌نۆخی خراپتر له‌مه‌دا تێپه‌ریوم، توانیومه‌ به‌سه‌ریدا زالبم، من ده‌توانم نه‌م کاره‌ نه‌جام بده‌م چونکه‌ پیشتر نه‌جام داوه‌، ده‌شتوانم دیسانه‌وه‌ نه‌جامی بده‌مه‌وه‌... له‌بیرت بیت چی به‌ نه‌ندیشه‌تدابیت بۆنه‌وه‌ی نه‌جامی بده‌یت ده‌توانی نه‌جامی بده‌یت، بۆیه‌ به‌ دروی چاره‌سه‌ردا بگه‌ڕێ و قسه‌ له‌گه‌ل خۆداکرده‌ن کانت هه‌لسوێنه‌، ده‌توانی به‌سه‌ر دله‌پاوکیشتدا زالبیت.

۶- ئاکامی دله‌پاوکی:

نه‌م په‌رسیاران ه‌ ئاراسته‌ی خۆت بکه‌:

* خراپترین شت چیه‌ نه‌گه‌ری هه‌بیت لیم

په‌ویدات؟

* چیم لی به‌سه‌ر دیت؟

* باشترین چی ده‌بیت بۆمن؟

بە خۆت بلى: پاش نيوە پۆى ئەمىر گىنگى بەم دۇخەم دە دەم.
 كىشە كەت بنوسەرەو. پىنچ چارە سەرىش بۆەر كىشە يەكت بدۆزەرەو.
 خۆت بە كىشە يەكەرە سەرقال مەكە كە پاشى مانگىك پرویدات. بەلكو دلە پاوكىكەت
 بۇ مانگى داھاتوو ھەلبىگرە "پەنگە لەو كاتەشدا بە بى كىشە پىزگارىيت ، بۆيە دىل
 كارنگى دەلەيت: " كە ۹۰٪ ى ئەو شتاتەى دەبنەھۆى سروسىكرىنى نىگەرانى و دلە پاوكى
 پوونادەن، بەلام لە ۱۰٪ مەكەش پەنگە لە دەرەوہى خوازويستى خۇمانەوہ پرویدات و
 ئەم پۆزە يە دەستەلاى ئىمەى بەسەردا نەبەيت .

۷- ستراتىيەتى ئەجامدراوہ كانى پۆزانە:

دەتوانى تيانوسىك بەئىنىت و لەسەرى بنوسىت: ((تيانوسى ئەجامدراوہ كانى
 پۆزانەم))، ئەوجا ھەلبەدە پۆزانە بەلاى كەمەرە يەك شتى ئەجامدراوت بنوسىتەو، بەم
 شىوہ يە قىزى ئەو دەبەيت كە چۆن تاييەتمەندىيە ئەرئىيەكانت بەكار دەھىنى و كاتىك بە
 دۇخىكى نەخوازادا تىدەپەپەيت و دونيا بە تارىكى دەبىنى تيانوسى ئەجامدراوانت بىتە
 و ھەناسە يەكى قول ھەلبىرە و بىناخوئىتەرەو، ئەوجا دەبىنى نەختىك ھەست بە
 ھەسانەو دەكەيت، كەلە تيانوسەكە دەپوانى دەبىنى كارى زۆرباشت ئەجام داوہ و
 دەتوانى باشتريش ئەجام بدەيت، جا دۇخەكان ھەرجىيەك بن.

۸- نمونەى بالا:

نمونەى كەسايەتى مروفىك ھەربىگرە كە پىنى سەرسامىت، با ئەم كەسە تارپادە يەكى
 باش خاوەن زانىارى و دانايى بىت و چارەسەرى زۆر يەى كىشەكانى لەلادا دەستەبەرييت،
 ئەم كەسە باوہكو بەجوانى بىناسىت، كاتىك كىشە يەكت توش دەبەيت، واى
 بىتەپىشە چاوى خۆت كە ھەمان كەسەيت، بەھەمان پىنگەى ئەو بىر لەچارەسەرى
 كىشەكانت بەرەو.

كۆنۈشۈشۈس دەلىت: " كاتتىك كەسىك لە پىڭگەيەكى بالادا دەيىنى، وە ھابىرېكەرەوۈ كەتۈش بەرە بگەيت " .

۹-شېۋازى ھەناسەدانى ۴-۲-۸ :

دانىشە و گىرنگى بە ھەناسەدانت بىدە. دىنبايە لەرەي ھىچ كەسىك بۆماوۈي كەمىر لە دە خولەك بېزارت نەكات.

- ھەناسەكى قول ھەلمۇھ " لەرنگى لوتەوۈ باوۈكو ۴ چىركە بخايەنىت.
- بۆماوۈي ۲ چىركە ھەناسەكەت لە ھەناوتدا بېئەلەرەوۈ.
- بە ھىمىنى تەواوۈۈ لەماوۈي ۸ چىركەدا ھەناسەكەت دەرېكەرە دەرەوۈ.
- ئەم مەشقى بەلەي كەمەوۈ ۱۰ چار لەسەر يەك نەنجام بىدە.

۱۰-ھەسانەوۈي ھىزى بۆماوۈي ۱۰ خولەك :

بە ئەندىشەت كاتتىك يىادى خۆت بخەرەوۈ كە تۆلە و كاتەدا لە لوتكەي ھەسانەوۈدەبويىتە، لەبىرت بېت لەكۆش بويىتە.

بۆنمۇنە: تۆلە مۆلەتتىك بويىتە لە باھاما لەسەر لوتكەي چىايەك ياخود باخچەيەك.

- دانىشە و بەئاسودەيى رابكشى.
- مەشقى ۴-۲-۸ نەنجام بىدە.
- چاۋانت دابخە.
- بە ئەندىشەت گەشتى ئەو شويىنەبگە كە ھەزەت لىيەتى، جارىكى تىر لەنىو ماوۈي مۆلەتتە بىزى، ئەم چارەيان ھىچ خەرج ناكەيت تەنھا ئەندىشەت نەبېت.
- بەھەمۇرەستەكانتەوۈ وەھاي بېئەپېشەچارى خۆت كە تۆلەوۈيى، ئەوجا تىشك بخەرەسەر شېۋازى ھەناسەدانت.

۱۱-مەشقى ۋەزىشى:

بەشى پزىشكى زانكۆى ماساسىۋىسچ ھەستىا بە ئەنجامدانى تويۇنە ۋە يەك لەسەر ۳۰۰۰ بە پۇتە بەرى جىيە جى كار (تەنفىزى) لە بارەى چۇنئىتى پوۋى پوۋى پوۋى ۋەى دلە پاۋكى، ۋەلامى زۆرەيان ۋەزىش بوۋ.

ئەنجامەكان بەم شىۋەىە بوۋ:

- ۷۲٪ پۇيشتىن ۋ پىياسەى ئاساىى.
  - ۶۴٪ بەكارھىنانى بىزۋىنەرى جىگىر.
  - ۶۶٪ پىكرىدن ۋ مەلەۋانى.
  - ۵۷٪ بەزىكرىنە ۋەى قورساىى .
  - ۲۵٪ تىنىس يان پاكىت.
  - كەمترىن يان كۆيگرتىن بوۋ لە مۇسىك، ئەنجامدانى تىرپان بوۋ.
- بۇيە پىۋىستە بە ھەر جۆرىك بىت چالاكى جەستەىى ئەنجام بەدەيت، بۇئەمەش پەچەتەىەكى ئاسانت بۇ ئامادە دەكەم كە دەبىت بەيانىان پاش ئەۋەى بە ئاگا دىتتە ۋە ئەنجامى بەدەى:
- بە سىستىمى ھەناسەدانى وزە ھەناسەبەدە، ھەناسەىەكى قول ھەلپمۇزە، سىيەكانت بە ئۆكسجىن پىرېكە، ئەۋجا ھەۋاكە ۋە ھا دەرىكەرە دەرى ۋەك ئەۋەى مۇمىك ۋە كۆزىتىنى، ئەمەش ۋ جار لەسەر يەك ئەنجامبەدە.
  - بۇماۋەى ۋ خولەك پاكىتى .
  - لەر شۋىتەدا بۇماۋەى ۋ خولەك پىياسەىكە.
  - ھەندىك مەشقى گوشارى ئەنجامبەدە "گەر تۋانىت.
- بۇ ئاشنا بوۋنى زىادتر لە بارەى وزەۋە دەتۋانى بگە پىتتە ۋە بۇ كىتتەكەم: : ((بەدەم پىنگە ۋە ھۈنەرى فروشتىن يادگرتىن)).

۱۲-گىرنگى پىندانى تايىبەتى:

ئۆز ھەزەت بە چىيە؟ ھەزەت لە چېشت لىئانە، يان وىنە كىتشان، يار مۇسىك يام
خوئىندە... ھەتد، ئەوا ئەنجامدانى ئەم ھەزەت يارمەتت دەدات بۆلەۋەى نەختىك
چىرىپىر كىرگەن ئەكانت لە بارەى ئىش كىرگەنەۋە بىگۇرپىن و نەختىك لە دلەۋار كى بەدووربىت.
گەر ھىچ گىرنگى پىندانىكى تايىبەتت نەبىت، ئىستىكا كاتى ئەۋە ھاتوۋە بىرىكەيتەۋە
لە ھەزەت يان شىتەك “ بۆلەۋەى گىرنگى پىئىدەى، لە بىرت بىت ئەمە بۆتۇ رۆر بە سوود
دەبىت.

بىگومان پىئىستت بە راۋىز كىرگەن پەگەل پىزىشكى تايىبەتدا “ بەر لەۋەى ھىچ مەشقىكى
ۋەرزىشى ئەنجامبەدەى.

26- سىستىمى ((فەقى)) بۆجە سانەوہ:

((گرنگ نىيە تۆلە كۆيۈە ھاتىۋى، گرنگ ئەۋەبە دەتەۋىت بۆ كۆيۈ بېرى))

لەكاتى كاركرىندا لە تۆرىنگە (عیادە) كەم سىستىمىكم داپشەتەۋە كە ھەم بۆ كارناسانكرىدن بۆخۆم و ھەمىش بۆ چارە كررىنى نەخۇشان زۆر بەكەك بۆ، ئەۋىش:

۱- بىرلە كىشەيەك بگەرەۋە كە دەتوروزىنى و چاۋانت دابخە:

- ژمارەى مۇبايلەكەت بەبىرى خۆت بېئىنەرەۋە، بە دەنگى بەرز بىلئىرەۋە.
  - جارىكى تر ژمارەى تەلەفۇنكەت بەدەنگىكى بەرز و بەپىچەۋانەى جارى بەكەمەۋە بلىئىرەۋە.
  - وشەى كۆنترىال بان ھەر شار و ولات كە تۆ تىدايت بىرى خۆت بخەرەۋە.
  - بەدەنگى بەرز بىلئى.
  - بەپىچەۋانەۋەى پىتەكانى بلىئىرەۋە.
- ئايا ھىشتاكە بىر لە كىشەكە دەكەيتەۋە؟ كەۋانە بەباشى مەشقەكەت ئەنجامداۋە،
 ۋەلامەكەت دەبىت نەخىر بىت "چونكە ئىمە ناتوانىن لەيەك كاتدا بىر لە دورىشت
 بگەينەۋە، كاتىك دلەۋاۋىكانت بۆ چەند ساتىك لەبىردەكەيت، ئەمە ھەلىكت دەداتى
 بۆئەۋەى كەمتر لەۋ دۆخەدا پۆچىت كە نوشى گرفتى كررەۋى.

۲- بالەكانت بۆپىشى خۆت بېئىنە و بەھىزەۋە دايىگرە:

بەردەۋامبە لەسەر ئەنجامدانى ئەم كارە، جارىدەۋاى جار ھىزى پىرى تىدا بەكاربىنە،
 ئىستائىش دەستەكانت دايگرە و بىچەسىنەرەۋە، تىببىشنى جىۋاۋى نىۋان گورشار و
 ھەسانەۋەبەكە.

ه‌ردوو ده‌سنت بخه‌ره سه‌ر کورسییه‌ك، نه‌وجا به‌هیزه‌وه به‌رزی بکه‌ره‌وه. به‌رده‌وامبه له‌سه‌ر نه‌م کاره‌ت و جار به‌دوای جار هیزی زیادتری تیدا به‌کاریینه. ئیستایش ده‌سته‌کانت به‌سینه‌ره‌وه، نه‌م مه‌شقه ۵ جار نه‌نجام بده. تیبینی بکه که چون نه‌م مه‌شقه یارمه‌تیت ده‌دات بۆ پرکاربوون له‌وزه نه‌رینه‌کانت و ه‌سانه‌وه و ئاسوده‌بیت پی ده‌به‌خشیت.

۲- به‌شیوازی ۸-۲-۴ ه‌ناسه‌ بده:

- چاوانت دابخه و به‌چپی تیشك بخه‌ره‌سه‌ر ه‌ناسه‌دانت.
- به‌هزرت بکه‌پۆه بۆ نه‌و ساته‌ی له‌لوتکه‌ی ه‌سانه‌ره و ئاسوده‌بیدا بویته، ه‌ولبده چیت له‌و نه‌زمونه‌وه دیته‌وه و بیستوه و چیشته‌وه و بۆنت کردوه وه‌ست پیکردوه ه‌موری به‌یادی خۆت به‌یته‌وه.
- کاتیک له‌قولایی نه‌م نه‌زمونه‌ی رابردوتدا ده‌بیت، په‌نجه‌گه‌وره‌ت به‌په‌نجه‌ی ناوه‌پاستی ده‌ستی چه‌پت بگره.
- نه‌مه‌ش ده‌بیت له‌نگه‌رت و که‌ی پتویست به‌وه‌لام بوو بۆتی ناماده‌ ده‌کات، باوه‌کو ناوی لانکه‌ی ه‌سانه‌وه‌ی لی بنیین.
- به‌شیوازی ۸-۲-۴ ه‌ناسه‌ بده.
- به‌رگی پرسه‌ت داکه‌نه و میشتک ئاسوده‌ بکه.

۴- ستراتیژی ه‌سانه‌وه:

له‌کاتی ه‌ستکردن به‌ه‌سانه‌وه و وه‌رگرتنی نواندنی ه‌سانه‌وه له‌رێگه‌ی ده‌سته‌کانته‌وه، تیشك بخه‌ره‌سه‌ر نه‌مه:

- به‌ته‌واوه‌تی ه‌موو پارچه‌کانی له‌شت ناشنابه، له‌په‌نجه‌ی پێیه‌کانته‌وه ده‌ست پێیکه و به‌ده‌نگی به‌رز به‌خۆت بلی: نه‌م به‌شه‌ی له‌شم به‌ته‌واوه‌تی ه‌ساوه‌ته‌وه.

بۆنمونه: پېيەكانم بە تەواوەتى خەسانەتەو، ئەوجا لەسەر ئەم كارەت بەردەوامبە تاوەكو هەموو لەشت دەخەسپتەو.

• بلى من بە تەواوەتى خەساومەتەو.

۵- ئىستائىش دەتوانى شوپىنك بۆ خەسانەوت هەلبىزى، چاوانت بە هيمنى بگەرەو، دەست لەو شوپنەبدە كە تى دەخەسپتەو، دەبينى كە ئەمە كار لە شتووزى هەناسەدانت دەكات، ئەوجا كار لە خەسانەو هەموو لەشت دەكات.

۶- گەر ئەو شوپنەى لى دەخەسپتەو نەبوو هۆى خەسانەوت، جارىكى تر بگەرێو هەنگاوى ژمارە ۳، بەلام ئەم جارەيان هەولبە چپىركردنەوت لە هەناو هە پتر قولتريت وەك لە جارى پيشووتر.

۷- ئەم كردارە بەردەوام ئەنجام بەدەرەو "بۆئەو هەمان ئەنجامى ئاسودەكارت چنگ بخات و بەپى توانات كەلكى لى وەربگرە.

۸- ئەم كردارە پۆزانە ئەنجام بە تاوەكو دەبیتە شتىكى ئاساى بەلاتەو "دەبیتە بەشيك لە سروشت. ئىستائىش تىدەگەيت لەو هۆى دلەراوكى چى دەنافرىنتى لە مەترسى و نەهامەتى، هەروەها ئەو هەش دەزانىت كە لە رېگەى نىشانەى جۆراوجۆرەو ئاشناى دلەراوكى دەبیت. هەروەها چۆنىتى هەلسوراندنى و كەلك لى بينىنى ئاشنا دەبیت و دەزانىت چۆنىش بەسەرىدا زال دەبیت و دەيقۆزیتەو "بۆ خزمەتکردنى خۆت.

تەنها ئەو بەس نىيە بزانی پەگەل دلەراوكىدا چۆن پەفتار دەكەيت، بەلكو دەبیت ئەو هۆى لەبارەپەو ئەنجامى دەدەى ئەرىيى بىت.

هه‌رئیتا بریارده که قیینی کار و هه‌لسورینه‌ری دله‌راوکی بیت.

کلیلی پینجه م

توانایی و به هره کانی په یوه نندی دابهستن...

رینگه یه ک به ره و هیزی خوددی

((جوری نه و ژبانته ی ده ژین په یوه سته به و رینگه یه ی مامه له ی خومانی پیده کین و نه و

رینگه یه ی که بز مامه له کردنی نه وانی تر ده یگرینه به ر))

د. نیبراهیم هه تی

27-پەيۋەندى دابەستىن جگە لە جۆرتك پەيۋەست(ئىدراك) ھېچى دىكە

نېيە:

((پەيۋەست ئاۋىنەيە و پاستى نېيە، ئەۋەى من لىنى دياردەكەرم ئەۋىنەيەبە كە لە ئارەزىمدا ھەيە و بەرپەرچىكراۋەتەۋە بۇ سەر دىمەنى دەرەۋەم))

A Course in Miracle

كاردانەۋەت چۆنە كاتىك كەسىك پەخنەت دەكات
لەپىش چاۋى ئەۋانى تر؟ ئايا ھەرگىز پوۋىدارە
لەبەرچاۋى كەسانى تر پەخنە لەيەكتىك بىگىت و ۋاى
دەپنى كەبۇ بەرژەۋەندى خۇى قسەدەكەيت كەچى
ئەۋ بەرگى لەخۇى بىكات و بەگۇندا بچىتەۋە؟
ۋەلامدانەۋەت بۆئەم پىرسىيارە كاردانەۋەى
سروشنى پەيۋەستت دەپىست. جارىكىيان لە

بەپىۋەبەرتكى بازاركارىم پىرسى لەبارەى ئەۋ شىۋازەى دەپىگىتەبەر بۇ پوۋبەپوۋ
پوۋنەۋەى ھەلۋىستە ئالۋزەكان و پەفتاركىردن پەگەل ئەۋ كەسانەى كىشەى بۇ دىۋست
دەكەن، ۋەلامەكەى بەم شىۋەيە بوۋ: "من ھەمىشە خۇمىيان لى بى ئاگا و گىل دەكەم،
بۇتۇ پىۋات ۋەھايە ئەۋەندە كام ھەيە بۇ خەلكانى تر پۇلى دايەن بېيىم؟".

بۇيە پەيۋەستى بەرامبەر دۇخەكان ۋەھاي لىكردىبوۋ خۇگىلكردن بەباشترىن نامىراز
دانىت بۇ خۇلادان لەۋ جۆرە كەسانە، بەلام ئەمە ۋەكو ئەۋە ۋەھايە كە مىلى كاتىزمىر
بەۋەستىنى بۇئەۋەى كات نەپۋات، ياخۇد خۇراك نەخۇى بۇ دىۋرگەۋتەۋە لە زىدەكىشى،
يان لىنەخۇپىنى ئۇتۇمبىل بۇ خۇدۋورگىرن لە فەتارەت، لەپاستىدا ئەمانە كەتۋارى و
پاستىنەن و بەخۇگىلكردن كىشە و ناسۇرى و مەملانىكان چارەسەر نابىن، ھەۋەھا ھىچ
شىتىكىش ناگۇپىست، بەلكو بە پىچەۋانەۋە ھەلۋىستەكان خراپترەكات" چۈنكە

بېروا راستى (مىسداقچە) ت وە کو بە پۈتۈ بەر لاواز دەكات، كارمەندانت وە کو بە پۈتۈ بەر
مىمانەت پى ناكەن، ئەمەش لای خۇيە وە كاردەكاتە سەر ئەنجامى كارەكانت.

بۆيىرت شۆلر دەلئىت: " گەر كېشە يەكت توش بوو، ئەوا كېشەكە دەستت لى
هەلناگىت بە لكو ھارپى و ئاراستە كارت دەبىت يان بۇ سەرگە وىن يان بۇ شكست".

تۆ پۈيىستت بە وە يە ھەنگاوى ئەرتىيى بىننى بۆنە وە ي ھەست بە ئەنجامدانى گۆرپانكارى
لە ھەلۈيىستەكانتدا بىكەيت، بۆيە دەبىت ئەو كېشەنەت دىارى بىكەيت كە كار لە ئەنجامى
نواندن و پەفتارەكانت وگىيانى دەستەكارىانت دەكات، پەفتار كىردن پەگەل ئەوانى تر
ئەو ەنيە زەمانى ئەوانى تر بزانى و ئاشناى ئەو و شانەبىت كە دەرى دەبىت، گىرگ
ئەو ە يە بزانىت چۆن ئەمە دەلئى، بېگومان سەرگە وىنت وە کو بە پۈتۈ بەر تارپادە يەكى نۆر
و ەستاو ە سەر تواناكانت " چۈنكە پەفتار كىردن پەگەل ھەركە سىك لە ھەر دۇخىكدا
پەيو ەستە بە شىۋازى پەفتار كىردنتە وە.

((ھەريەكەك لە ئىمە كىچىكى دەكات و پەگەل ئەوانى تردا پەفتار دەكات، پىرسىار
ئەو ە يە: چۆن و چى پۈودەدات لە ئەنجامى ئەمەدا؟))

فرجىنا ساتتېر

وشەكان ماناى جىاوازى ھە يە بۆكە سانى جىاواز، بۆنمۇنە گەر لە ۱۰ كەس پىرسىت كە
تىگە يىشتىيان لە بەرامبەر وشە ي سەرگە وىن چىيە؟ ئەوا دەبىنىت ھەريەكە يان بۆچۈنىكى
دىارىكراوى جىاوازى ھە يە. پەنگە سەرگە وىن بە لاي كە سىكە وە دابىن كىردنى
خۇشگۈزەرانى بىت بۆ خىزانەكە ي، بە لاي پىاويكى سەرمايە دارە وە بە دىھانتى قازانچى
باش بىت، بۆكەسى بفرۆش زىاد بوونى فرۆشەكانىەتى لە بازار پەكان و دۆزىنە وە ي بازارى
نۆيىە، سەبارەت بە خويىندكارىش دەرچوون لە تاقىكردنە وەكان سەرگە وىن، بۆ
و ەرزىشان بە دەستەيىنانى ملوانكە ي زىرپىنە لە يارىە نۆدە ولەتەكاندا... بەم شىۋە يە.

بۆمۆنه: ئەو شیوازەى خەلكان پەفتارى پێدەكەن ئەوا دەبێتە هەوى دروستکردنى كاردانەوهى جۆراوجۆر و لەيەك جودا بەرامبەريان.

هەرتاكێك بە پشت بەست بە سیستمى بەهاى و باوەرپەكانى پەفتارت پەگەل دەكات، وەك لە پەرتوكى ((پەرچووەكان)) دا هاتووە: "تۆ لەگەل ئەو شتەدا كاردانەوهت دەبێت كە پەيتێدەبەيت، ئەو پێگەيش بەهۆیەوه پەيدەبەيت بە شت وێخەكان پەفتارەكانت دیارى دەكات)).

جاریكیان لەگەل سى كەسدا لەبەشى فرۆشەكان قسەم دەكرد، نوكتەيەكم بۆ گێڕانەوه، دوانیان پێگەنن و سێیەمیشیان هەستى بە سەرزەنەشتكردن دەكرد! وەك دەبینى شتەكان هەمیشە بەو شیۆهە نابن كە ئێمە پێمان وایە، شتەكە پەيوەستە بە خەلك و پەوتاركردن پەگەلێاندا، بۆیە تۆیش پێویستت بەوێه كەشوك بیت، لەخەلكیش تێگەيت، وەك ئەوهى هەن پێیان قایل بیت. پێويستە لە تێپوانینى ئەوانى ترەوه لە دۆخەكان بپوانیت، نەوهك لەپوانگەى خۆتەوه و بەس" كە لەگەل ناتاجى و بەرزەوهندیەكاندا گونجاوه. تۆماس ئا. كیمین دەلێت: "تو پەموهە گەر نەتوانى ئەوانى تر وها لێبگەى كە دەتەوێت" چونكە تۆیش ناتوانى خۆت بیت و هیواناخوازیت خۆت بیت".

هەولێدە بە هاوئاستى كەسەكان بیاندوینى، وەهايان لێبگە هەست بە پێزگرتن و قایل بوون بەوهى هەن بكەن، هەركەسێكیش وەها پەفتارى لەگەلدا بكە وەك ئەوهى تەنها خۆى هەبێت و ناك و ناوازهبێت. بابلیلیۆس سیرس دەلێت: "ناتوانى وەها لەهەمان ئاكي پێلۆپكەيت كە بۆ هەردوو پێت بگوجێن".

لەم بەشەدا باشترین توانایی و بەهره و كاراترینیان لە هونەرى پەيوەندى داوەستن و پەفتاركردن پەگەل ئەوانى تر دا فێردەكړییت. ئاشنا دەبیت بەوهى كەچۆن پەگەل ستراتیژیەتى ئەوانى تر دا خۆت رابینى و پەفتاریان پەگەل بكەيت، چۆنیش لەگەل كەسانى هەمەجۆر و سەرسەختدا دەجولێتەوه، هەروەها فێرى ئەوێش دەبیت كە چۆن

پەچەتەى پەفتارکردنى كوتا بەكار دەهێنى “بۆ ئافراندن و بەدیھاتنى ھۆگرى و كەوى
بوونى ئەوانى تر .

وەرە باپىكەو دەست بكەين بە خستنه پووى بابەتى پێگەمان بۆئەوێ بگەين بە
باشترین ئاستى پەيوەندى كردن پەگل ئەوانى تر.

۲۸- نەينى ھۆگر بوون:

((پوختەى پەيوەندى دابەستىن رەگەل ئەوانى تردا دروستكردنى جۆرىك لە ھۆگرىيە رەگەل ئەوانى تردا))

فرجينا ساتىر

ھەرگىز لىت پوويداۋە كە جارى يەكە مېت و كەسك
بېينى و ھەر لە يەكەم چركەى چارپىكە وتنتەۋە بە خۆت
گوتبىت: ئەم كەسەم خۆش ناۋىت؟ ئايا پىچەۋانە
پوويداۋە كە تازە چاۋت پىنى كە وتبىت و دەسودەم
و ھەت ھەست كەردىت تەۋار پىۋەى پەيوەستى؟

دەتوانى كاتىك يادى خۆت بخەيتەۋە كە ھەستت بە

بوونى ھۆگرى لەنتوان خۆت و كەسكى دىكەدا كەردىت؟ رەنگە ئەم كەسە ھاپىيەكت
بىت، يان كپارىك، تەنەت تاكىكى خىزانە كەشت. چىت كەردوۋە بۆ بەدبەتتى ئەم
ھۆگرىيەى نىۋانتان؟

كە ھەستت كەردت تۆ پەيوەستى بە كەسكەۋە لەۋ ساتەۋەى بىنوتە، ئەم كەسە شتىكى
كەردوۋە يان گتوۋە كە تۆ لە بىرت بىت، ئەۋەتا كارى لە ھەستەكانت كەردوۋە، رەنگە
لەكەسك بچىت كە دەيناسىت، يان كەسكى تەرت بىرخاتەۋە. ئەم دياركەۋتە يە كارى لە
ئاۋەزى ھەناۋىت كەردوۋە و ھەستەكانى ناۋەۋەتى جولاندوۋە، جا بەباش بوۋىت يان
خراپ بوۋە و تۆش پىيەۋە پەيوەست بوۋىتە، بەھۋى ئەۋەى ھەستت بە ھۆگرى رەگەل
ئەۋكەسەدا كەردوۋە، جا يان ئەۋەتا وشەكانت گونجاۋبوۋە و ئاۋازى دەنگت شپار بوۋە،
ئامازەكانى پووخسار و زمانى جەستەت باشبوۋە، ھەمو ئەمانە جۆرە لە يەك نرىك
بوۋنەۋە و ھۆگرىيەكى لەنتوانتانا ئافراندوۋە. تۆ زۆر بەئاسانى دەستت بە ھەمو دۈگە
راستەكاندا ناۋە، گەر ھۆگرى لەنتوان خۆت و كەسانى تردا پوۋىنەدا ئەۋا رەنگە بەھۋى

ئەوۋە بېت كە تۇ پېشتىر بېيارت لەسەر ئەو كەسە داۋە و دەستت بە ھەموو دوگمە ھەلە كاندا ناۋە، لە ناكاو وشەى نەكونجاوت بۇ ھاتوۋە و تۇنى دەنگى و ئامازەگەلى پووخسارى نەشیاوت نواندوۋە.

((خەلگى ئەوانەيان خۇش دەۋىت كە لە تايبەتمەندىيەكانياندا ھاۋچەشن و پان))

مايكل بىرلەس

ھۆگرى چىيە ؟ گرىگىرىن پەگەزى پەفتاركردنە پەگەل ئەوانى تردا. ھۆگرى ئەۋەپە كە ھەمان ئاۋاز و تۇنە دەنگى و ئامازەگەلى پووخسارى و جۆلەى جەستەيى و تەنانەت شىۋازى ھەناسەدانى ئەوانى تر ئەتجامبەدى. پېك ۋەكو كەسەكەى تر. بۇئەۋەى ھۆگرى پەگەل كەسىكدا بەدىيىتى دەبېت پۇجىتە نىۋ جىھانى تايبەتمەندىيەكانى ئەو كەسەۋە. دەبېت ۋەھەى ھەست لەلادا دروست بىكەيت كە تۇ پىزى ئەۋاۋى دەگرىت، ۋەكو نمونەپەكى ناۋزە لىنى دەپۋانى، ئەمەش بۇئەۋەپە كە كەشېك لە متمانە و پىزلە نىۋانتاندا دروست بىكەيت.

ھىچ مەۋئىدىكى سۆزدارىت لەبىرە ؟ لەبىرە چۆن ھەموو شتىكت ئەتجامداۋە بۇئەۋەى ھۆگرىيەك لەنئۋان خۇت و كەسى بەرامبەرتدا چى بىكەيت ؟ لەبىرە تۇنى دەنگ و ئامازەگەلى پووخسارت چۆن بوۋە ؟ ئەمەپە كىۋكى ھۆگرى.

كانتېك لە مۇنترىيال سەرقالى كۆپگىران بووم، ئافرەتېكم بىنى لە دىدەنگە(ھۆل)ى مىۋانخانەكە پەگەل مندالىكدا يارى دەكات، پەفتارى ۋەھا دەكرد كە زۆر پىكەنىنارى بوو، دەزانى بۇ ؟ چۈنكە دەبويست ھۆگرىيەك لەنئۋان خۇى و مندالەكەدا بئافرىنىت و تاكە پىگەيش بۇ بەدىھاتنى ئەمە دابەزىن بوو بۇ ئاستى جەھانى مندالەكە. دەزانى چى پوويىدا ؟ مندالەكە دەستى دايە پىكەنىن. بەلى ئەمەپە ھىزى ھۆگرى و ھەرنەمەش ئامانجى پىشت نوسىنى ئەم بەشەپە.

(ا) سیستمی خۆنواندن:

((له‌پێگهی هه‌سته‌کانمانه‌وه جهانی تایبه‌تیمان ده‌نوێنین))

د.میلتون ئاریکسنسون

تێمه وه‌کو مرۆڤ له‌پێگهی هه‌ر پێنج هه‌سته‌کانمانه‌وه په‌گه‌ڵ جهانی چوارده‌به‌رماندا په‌یوه‌ندی ده‌به‌ستین و به‌سیستمی خۆنواندن ئاهاژهی بۆ ده‌کەین، ئه‌مه‌ش په‌یه‌سته‌کان ده‌گۆڕیت بۆ جفهره و ئه‌وجا هه‌له‌ده‌ستیت به‌ پێکخستن و داکردنی، ئه‌وجا ده‌یگه‌یه‌نیت به‌ پالێوه‌ره‌کانی په‌یه‌سته‌کانمان. ئه‌م سیستمه پێنج شیوه یان سیستم له‌خۆ ده‌گرێت، بیهین، بیستن، هه‌ستکردن، بۆنکردن، چێژتن.

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی ئه‌م پێنج سیستمه هه‌میشه پێکه‌وه کار ده‌کەن، به‌لام بۆهه‌ر که‌سیک یه‌کێک له‌م سیستمانه بالایه و ئه‌وانی تر که‌متر له‌سه‌ری کاریگه‌رن.

ئهو که‌سه‌ی گرنگی به‌ سیستمی بیهینی ده‌دات به‌زۆری به‌ شیوه و وێنه‌کردن پشت به‌سته، ئهو که‌سه‌شی ده‌بیستێ گرنگی پشت به‌ ده‌نگ و وشه‌کان ده‌دات، به‌لام ئه‌وه‌ی پشت به‌سته به‌ هه‌سته‌کان ئه‌وا گرنگی به‌ هه‌ست و سۆزه‌کان ده‌دات. فەرموو ئه‌مه‌ش سی جۆره تایبه‌تمه‌ندی خۆنواندن:

۱- که‌سی بیهینی:

به‌خیرایی و به‌ده‌نگی به‌رز قسه‌ده‌کات، هه‌ناسه‌ی کورت و خێرا هه‌له‌ده‌مژیت و پتر ده‌که‌وێته ژێر کاریگه‌ری دیمه‌نه‌کانه‌وه وه‌ک له‌ ده‌نگ و هه‌سته‌کان.

۲- که‌سی بیستۆکه‌یی:

خاوه‌نی ده‌نگێکی خۆشی مۆسیکیه، به‌سنگ فراوانی و ئاسوده‌بیه‌وه هه‌ناسه‌ده‌دات، هه‌زی له‌ گوێگرتنه‌ له‌ ده‌نگه‌کان و پتر ده‌نگی به‌لاوه کاریگه‌ره وه‌ک له‌ دیمه‌ن و هه‌سته‌کان.

۲-گەسى ھەستى:

ھىۋرە و دەنگىكى كزى ھەيە، بە لەسەرخۆيى لەناوچەي سىكەو ھەناسە دەدات،
ھەستكردنەكانى بەر لە وشە و ديمەنەكانە.

(ب)چاو و نامازە ناوازەكانى :

((چاوانت جگە لە كاردانەو ھى بېرۆكەكانت ھىچى دىكە نىن))

د.ئىبراھىم لەقى

تۆ ھەمىشە چاوانت بە كاردىنى، بە تايبەت بۆ چنگ
خستنى زانىارى، ئەزمونىكت بىرى خۆت بېنەرەو،
يان بېرۆكەيەك كە بېرت دىتەو ھاخود ھەلامدانەو ھەت
بۆ پىرسيارىك.

جولەكانى چاو نۆر بەسودە بۆ ديارىكردنى ئەو ھى
چى لە ھزرى ھەر مەزۇفنىكدا لەوساتەدا دەگوزەرەيت.

ئەو كاتەي دەتوانى زانىاي نا دەربراو كۆيكەيتەو ھاخود بۆ ئاستى ستراتىژىيەتى كە سىنكى
تەردابەزىت، ئەو تۆ دەتوانى بەھەمان ئاست پەفتارى پەگەلدا بکەيت و بەمەش
ھۆگريپەكتان لەننۆاندا دروست دەبەيت.

۱-شىۋازى بىنايى:

پونيات ئانى شارەزايى و ئەزمونى بىنايى: كاتىك چاو بەرەو سەرەو ھى لای پاست
ئاراستە دەكرىت، لەم كاتەدا كەسەكە وىنە گەلەك دادەكات كە پىشتەر لەيادگەيدا
داينەكردو ھە.

شارەزایی و ئەزمونە بېژێڵزەییەکان یاددەخاتەو: ئەوکاتە ی چاو بۆ لای سەرەوێ لای چەپ بێت کەسە کە ئەزمونیکی یاد دەکەوێتە کە پێیدا تێپەڕیو.

٢- شێوازی بیستۆکەیی:

پونیا تانی ئەزمونی بیستۆکەیی: چاو بە ئاراستە یەکی رێک بۆلای راست دەبێت، لەم کاتەدا کەسە کە ئەزمون و شارەزایی گەلێک چۆ دەکات کە پێشتر لە یادگەیدا نەبوو. یادخستنەوێ ئەزمونە بیستۆکەییەکان: هەروەها ئاراستە ی چاو بە رێکی بۆلای چەپ دەنگ گەلێکی یاد دەکەوێتەو کە لە یادگەیدا داگراو. ژمارە ی بیستۆکەیی: چاو بۆ خوار ی لای چەپ دەبێت و لەم کاتەدا کەسە کە هەڵدەستێت بە شیکردنەوێ زانیاریەکان یاخود پەگەل خۆیدا قسە دەکات.

٢- شێوازی هەستۆکەیی:

هەستی: چاو بۆ خوارەوێ لای راست دەبێت و لەم کاتەدا کەسە کە زانیاری وەرەگرت. زانیاری بە هەموو هەستەکانی و بە چێژتن و لوتیشەو وەرەگرت.

(ج) زاراوەکان :

((هەولی پاراستنی هەموو دێرەکانی نێوانمان دەدەم، ئەوجا ئەم دێر و پستانە لە کلگای یادگە ی وێژەمدا دەپارێزم " چون لە داها توومدا سودی زۆری دەبێت))

ئەنتۆن بۆلۆفیچ چیکۆف

زاراوەکان ئەو وشە و دێرانە کە لە رێگە ی سیستەمەکانی نواندنەو بە دووبارە ی بەکار دەبرێت، ئەمانە ئەو وشانە کە خەلکی بێهۆشانە بەکاری دێنن، بۆیە بە گۆیگرتن و پوانین لەوێ کەسە کە دەبێت دەتوانی بزانی ئەم کەسە چۆ جۆرە زاراوە گەلێکی

تاييەتتى بەكار دەھىننىت و ئەوجا دەتوانى جۆرتك لە ھۆگرى تەواو پەگەل ئەم كەسەدا
بشافرئىنى.

ئەمەش ھەندىك نەمۇنەى زاراۋەى بەكاربراوە..

بىيىنى	بىيىتوكەى	ھەسقى	چىزى	بۇقى
بېرلە	گوتىگرە	ھەست دەكەم	قوت دەدات	بۇن دەكات
ئىيار دەكەوت	بىيىستە	بەركەوتن	دەچىزىت	بۇن
پوونە	قەسەكە	دەست لىدان	دەخوات	بۇقى ئوكەل
بېرلە	ھاۋاركدن	سارد	دەلىستەۋە	بۇخۇزىل
ۋىنە	گريان	گوشار	ھەس دەكات	بالا
بىيىن	ژلەۋر	بەسەسەۋە	تەپە	ھەلدەمۇت
ھەلجە بىيىنە	بلىن	ئازلارۋىيە	لىك دەردەدات	بۇگەن
سەپرىكە	ئاۋاز	دەلەپۇكىن	گاز دەگرۇت	گولۇ
ۋاى داپىن	دەنگى بەرد	بىگرە	شەپىن	موخۇر
پەنگ	دەنگ	ھەستەكان	تەلت	بۇقى خۇش

ئەمەش كۆمەلىك نەمۇنەى بۇ پتر پوونكردەۋە و باشتر تىگەيشتن:

۱-بىيىنى:

- بەپوونى دەبىنم .
- دەتوانى بۇچونم بىيىنى؟
- بىرۆكەكەت بۇمن پوون نىيە.
- بەئىلە بالەم شتە بېوانم.
- من ئەمە بە شتۋەيەكى جىاۋاز دەبىنم.

2- بېستىركەيى:

- نەم قىسە يە باۋە.
- گویت لىبوو ئىستا چىم گوت...؟
- گوئىگرە بىرۆكە يەكى مەزىنە ھەيە.
- گوئىم لى نەبوو، چىت گوت؟

۳- ھەستى:

- ئەۋەى ئىستا گوتت بەراستى جولاندىمى.
- مەن مەۋقەئىكى ھەستىيارم.
- ۋاھەست دەكەم دۆخەم زۆر باشە.
- كاتىك ھەست بەباشى دەكەم دەست بە جىبەجىكردن دەكەم.

۴- چىزى:

- بىرۆكەكەت چىزىكى تايىبەتى كارى پى بەخشىم(ۋاتە ھانى دام).
- بېئە با ئەم ساتە بچىزىم.
- تامى ئەم ۋشانەت ناخۇش ديارن.

۵- بۆنى:

- بۆنى ئەم دۆخە ئاسودە بەخش نىيە..
- ئەمە بۆنى ماسى لى دىت، ۋاتە گوماناۋىيە.

كاتىك ئاشناى سىستىمى خۇنۋاندنى كەسىك دەبىت تىبىنى دەكەيت كە ھۆگرى پەگەل
ئەم كەسەدا بەخىرايىەكى تەۋاۋ چى دەكەيت، بەجۆرىك دەتۋانىت پەگەل زاراۋە و
جىھانى تايىبەتى ئەۋكەسەدا خۆت بگۈنچىنى، بىئە باۋەكو نمونەيەكت پى بەخشىم،
بۆنەۋەى باشتر تىبى بگەيت:

نمونه:

ئەو: گویم لی بگره .
 قۇ: مەن گویت لیدە گرم.
 ئەو: دەزانى مە بەستم چىيە ؟
 قۇ: بەلى، بىگومان دەزانم مە بەستت چىيە .
 ئەو: دەتوانى گرىمانەى ئەمە بکەى ؟
 قۇ: بەلى دەتوانم گرىمانەى بکەم .
 ئەو: ئەوہى گویت ھەستەکانى جولاندم .
 قۇ: دەزانم، منیش ھەمان ھەستم ھەيە .
 ئېستە لە بىرۆکە کە تىگەيشتى ؟ دەبىت تىيىنى زاراوہ بەکارھىنراوہ تايەتايەکانى
 کەسى بەرامبەرت بکەيت، ھەولیدە پەگەلیدا ھاوتابىت، ئەوہى ھەيە ئەوہى کە بەچىرى
 گرنگى بە شتەکان بەدى، کاتىک بە دوورژنەوت قسان دەکەيت باش گوئیگرە و بدوى،
 کە لە وینەدەنگ گوئزەرەوہ (تەلەفزیۆن) دەپوانى بە جوانى و دىقەتەوہ بپوانى. ھەولیدە
 لە سىستىمى خۆنواندى بەرامبەرت تىيگەيت و ئەوجا لەگەلیدا خۆت بگوئجىنى. لەسەر
 ئەنجامدانى ئەم مەشقە بەردەوامە و بیکەرە ئامرازىک بۆ چىژىيىنىت. بەمەش دەتوانى
 بکەوینە سەر پىگەى دروستکردن و ئافراندى ھۆگرى قول پەگەل خەلکاندا.

(د) مشغومپى پىگەوتن، سەرکردایەتى:

((ھارپىگان لە ھەموو شتىکدا بەشدارن))

ئەفلەکن

۱- مشغومپى:

کردارەى چاکسازى و گونجاندنى خودت و
 پەفتارى دەروەتە لەگەل کەسىكى تردا.
 کردارەيەكى سازاندنى بەردەوامە لە پێناو ئافراندى
 ھۆگرى لەگەل خەلک و پاراستنى.

2-پىككەۋتەن:

كردارەى ئەنجامدانى پىككەۋتەن بەزىمانىكى دركىنەر و نادركىنەر پەگەل كەسى تردا ئەنجامبەدە "بۇئەۋەى بىتوانى جۆرى ھۆگرى كەسەكە لەسەر ئاستى ھۆشيارى و ناھۆشيارى بدۆزىتەۋە و ئاشنايت.

۳-سەركىزىيەنى:

كاتىك ھەستىكرىن بە ھۆگرى لەسەر ئاستىگەلى ھۆشيارى و ناھۆشيارى دىتەبوون دەتوانى مەۋداى كارىگەرى ئەم ھۆگرىيە تاقىپكەيتەۋە بەۋەى جۆرىك لە گۆپان لە پەفتارتىدا بەدى بېئىنىت، تېبىنى كەسەكانىش بىكە گەر لاسايى تۆيان كىردەۋە و پەفتارەكانت كاردانەۋەى لەسەر دوست كىرەبوون، بەۋماناى لەگەل تۆدا سازاون.

نەمۇنە:

گەر دانىشتىرويت و لاقەكانت لەسەر يەك دانائە، دۇخەكەت بگۆرە و پىيەكانت بۆ زەۋى دىزىكە. گەر كەسەكەى تىرىش ھەمان كارى تۆى ئەنجامدا ئەۋا ھۆگرى نىۋانتان بالايە، ھەرۋەھا جۆرىكى ناياب بە ھۆگرى لەننىۋانتاندا دوست بوۋە و لەم كاتەدا تۆ دەتوانى ئاراستەى ئەم كەسەكەيت بۆكۆى بىتەۋىت و ئەۋجا ھەنگاۋى پى بىنىى بەرەۋ بەدىھاتنى ئەنجام .

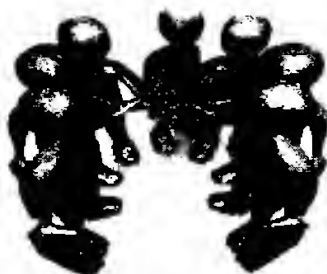
نەخشەى پىككەۋتەن و گونجان

(۱) گونجاننى پاستەۋخۇى نادركىندراۋ:

(۱) ھەمۋەلەش: دۇخى لەشت پىك بەھەمان شىۋەى كەسەكەى تىرىكە.

(۲) نىۋەى لەش: خۆت پىككە بۇئەۋەى نىۋەى خوار يان سەرۋەت لە كەسەكەى تىرىكە.

(۳) گۆشەى سەر/شان: سەر و شانەكانت پىك

بە ھەمان شىۋەى كەسەكەى تر بچولئىنە.

(۴) ئامازەكانى پووخسار: تىببىنى ئامازەكانى پووخسارت بكة و لە برۆ و لىۋەكانتدا تەواو لاساىى بكةرەو.

(۵) ئامازەكان: ھەولبەدە ئامازەكانى پەفتارت ھاوشىۋەى كەسەكەى تربىت "بە پىزەو.

(۶) ھەناسەدان: بۆشەو ھاوشىۋەى سىستىمى كەسەكەى تربىت ئەوا بە ھەمان شىۋەى ئەو ھەناسەبدە، جولە بە سنگ و شانەكانت بكة.

(۷) دەنسگ/ئاواز/خىراىى قسەكردن: ھەولبەدە لەگەل شىۋەى دەنگى/ئاوازى/كەسەكەدا خۆت بگوتىنى.

(۸) ھەندىك بەشى لەش: ھەولى لاساىى كەردنەو ھەندىك جولەى دووبارەى كەسى بەرامبەر بەدە.

(۲) گونجاندىنى نادرگىندراو و ناپاستەوخۆ:

ھەولبەدە پەفتارت گونجاوئىت لەگەل پەفتارى كەسەكەى تر. بۆنمونه گەر چاوانى دەپرتىنىت تۆيش بە ھىمنى سەرىكى بۆ بچولئىنە، گەر لاقەكانى خستبە سەرىكتر، تۆيش دەتوانى دەستەكانت بنوشتىنىتەو.

(۳) رىككەوتنى زارەكى - درگىندراو:

ا- سىستىمى نواندن: ھەمان شىۋەى زاراۋەى كەسى بەرامبەر بەكارىتە.

ب- دەستەواژەى دووبارە: تىببىنى پىكھاتەى دەستەواژەكانى بكة و بىكەرە بۆتەيك بۆ قسەكانت.

زاراۋەى تايپەتەند:

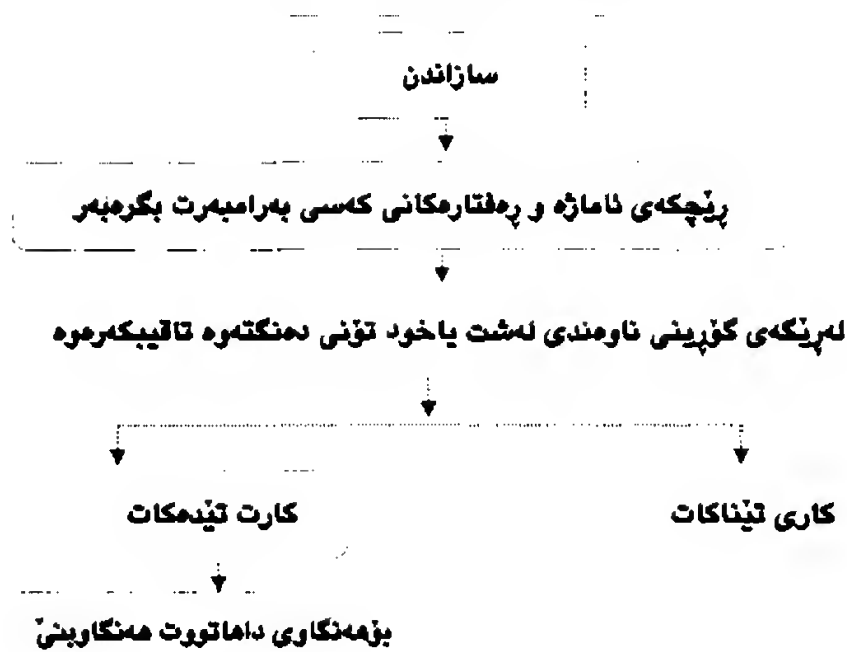
بۆنمونه:

ئايا دەبىنى؟ ئايا دەزانى؟ - تاقي بكةرەو، ئەمە زۆر گونجاو... ھند.

۲-يېزىقە و پېشنىار:

يېزىقە سەرەكى لە قسە کردنىدا بزانە و لە ئاوتويکردنى خوتدا لە کاتى قسە لە گەل کردنىدا بە کارى بېتە .

نمونهى سازاندىن و سەركردايەتى

لەمۆرە دەستت پېچكە و تېپىنى ھەمرو شىتەك بىكە لە كاتى پەفتارکردنت پەگەل ئەوانى ترەدا. سىستىمى خۆنواندىان و جۆرى ئەو زاراوانەى زۆرى بە كاردىن بزانە و تېپىنى جۆلەكانى چاوشىيان بىكە" بۆ ناسىنەوەى ئەوەى كە چۆن پەگەل زانىارپەكاندا پەفتاردەكەن و سازانىان لەگەلدا چۆنە .

بەردەوامبە لەسەر تېپىنى کردنى پەفتارىيان، (لەگەلدا بسازى) بىكەرەو، لىرەدا بەندىكى بەناويانگ ھەپە كە دەلەت: "مەل بە شىوہى خۆى دەكەوئەت" .

كانتېك لاسايى پەفتارى كەسنىكى دىگە دەكەيتەوۋە ئەوا تۆلە جىھانى تايىبەتى ئەودا پىنى دەگەيت و ھەست بە بوونى دەگەيت بە جۆرتك و ھايە كە تۆلە ئاۋىتە يەك بېروانى و ئەو بېينى، ھەولەدە لەكاتى چاپىكەوتەن و پەفتارەكانى پۇزانەتدا ئەم لاسايى كەردنەوۋە بە بگەيتە كەردار، ئەوجا بۇخۇت پادەمىنى لەو توانايى و ھونەر و بەھرەيىت كە لەكاتى پەفتار كەردن دەگەل ئەوانى تەردا بەكارى دەخەيت.

مايكل بىزۇكسى نوسەرى پەرتوكى: "ھۆگرى راستەوخۇ" دەلەيت: ((ھۆگرى بە پىچەوانەى مەزىنەرىن ياساى فېزىياوۋە كاردەكات ئەويش ئەوۋە يە كە: لەبرى ئەوۋەى دورى دۇر يەكتر كىشېكەن كەچى لە ھۆگرىدا ئوۋجەمسەر يەكتر كىش دەكەن)).

تېبىنىيەكى گىرنگ

سازاند و پىككەوتەن ماناى لاسايى نادات...
 لاسايى = گالتە كەردن بەوانى تەر و بەسوك پىشانەدانىيان.
 سازاندن = ئافراندىنى ھۆگرى لە ئىوانتانداندا.

۲۹- کهسانی کارگران ده‌وروبه‌رتیان ته‌نیوه:

((خودا پاقرئی بی به‌خشیوین بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و شتانه وه‌ریگرین که ناتوانین بیانگۆرین، نازایه‌تیش بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و شتانه بگۆرین که ده‌توانین بیانگۆرین، داناییش بۆ ئه‌وه‌ی جیاوازی له‌نتوان ئه‌و دووشته‌دا بکه‌ین)).

فرجینا ساتیر

هه‌میشه حه‌زم له‌ خسته‌پووی ئه‌م پرسیاره‌یه" له‌و کۆپانه‌ی ده‌یگتیرم: که‌ستیک ده‌ناسیت به‌لاته‌وه کارگران بیت؟ وه‌لامه‌که هه‌میشه به‌لێ ده‌بیت.

جاریکیان کابرایه‌ک هه‌ستایه‌سه‌رپێ و گوتی: ئه‌م پرسیاره‌ چیه‌؟ من نه‌ک ته‌نها یه‌ک که‌سی کارگران ده‌ناسم به‌لکو به‌روام وه‌هایه هه‌موو خه‌لک کارگران!!
ئایاده‌زانی هه‌موو دامه‌زراوه و کۆمپانیایه‌ک خاوه‌نی یه‌ک که‌سی کارگرانه، ئه‌م که‌سانه وه‌ها خۆیان پیشان ده‌ده‌ن هه‌مووشتی‌ک ده‌زانن، هه‌میشه سکالاکارن، کیشه‌ دروستکارن، سه‌رزده‌شتکار و له‌ بۆسه‌دان.
له‌م به‌شه‌دا ئه‌م که‌سایه‌تیانه‌ت بۆ پوون ده‌که‌مه‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی کاتی‌ک توشیان ده‌بیت دووچارى شیتی نه‌بیت و به‌ئاسایی لێیان ئاشنا و پزگارییت.
که‌واته باوه‌کو ئیستایش بیان ناسین..

۳۰- چۆن له گەل نۆ تەرزە كەى كەسانى كارگراندا پەفتار دەكەيت؟

((پەفتار كردن گۆرىنه وهى ماناكانه، دان و ستهندنه له نىوان دوو كه سدا))

فرجينا ساتير

دەستەى نوژمنگى:

۱- شۆپشچى:

كەسكى چەقەچناوهى جنىوده ره و لىزانە له بهكارهينانى هونەرى گەمە و فیلکردن. زۆرجار دەنگسى بهرزده كاتسه وه، هاوارده كات و هه په شه نه نجام ده دات و ده كيشيت به مېزو كورسپه كانى ده وروپشتى دا و زۆرجارش له ناكاو په لامارت ده دات لیت ده دات.

۲- ته قینه وهى:

زۆر به گومان و هه په شه كارە، ناتوانريت به سه ريدا زالبیت، سه ربارى نه وهى هه ستي ناسكه كه چى زۆر ده قيرىنى و هاوارده كات، زۆر هه ستياره، گەر ئيش و نواندنه كانى توشى په خنه هاتن نه وا به په خنهى كه سىتى و تايبه تى ده يگريت.

چۆن له گەل كەسانى شۆپشچى و ته قینه وه بيدا پەفتار دەكەيت؟

كانى ته واوى بدهرى بۆنه وهى هيمن بېته وه، هه ولېده به شىوازی نه رىيى وه لامى كاردانه وه نه رىنيه كانى بدهيته وه، بۆنمونه: به ناوى خويانه وه بانگيان بکه، بېرۆكه كانيان

بېچرىنە بەردى قەلەمىك لە دەست دەكەۋىتە سەرزەۋىيەكە. دىق بەچاۋت لەناۋچاۋى بېۋانە و مەھىلە تۆرەمەى ترست تىدا ديارىكەۋىت. داۋايان لىيكە دانىشەن، گەر پەتەيان كردهۋە ئەۋا بۆماۋەى ۳۰ چركە تۆ بەپتۈە بۈستە و دواتر داۋاى لىيكە رەۋە دانىشەت، بە راستى بۆچۈنەكەت بخەرە پروو دەمەقالەى لەگەلدا ئەنجام مەدە. گىرنگى پىدانى خۇتەيان بۆ ديارىخە و ھاۋبەشى بۆچۈنەيان بۆ دوۋپات بگەرەۋە. باسى چارە سەركىردنى كىشەكانيان لەگەلدا گەلەلە بگە بەبى تىكدان و ئالوزاندنى پەۋشەكە.

۲-دائە پالكار:

ئەم جۆرە كەسانە ھەمىشە لەدۇخى بەرگىرىكدندان و بېۋايان ۋە ھاۋبە ھەموان ھەلەن و ئەنجامى خراپى شتەكان دەدەنە پال ھەموانى تر، ئەم كەسانە زوۋ توپە دەبن و ھەۋلى تۆلە سەندەۋە دەدەن و دەيانەۋىت بە ھەرجۆرىك بىت ماف و يەقى خۇيان ۋە رىگىرەۋە.

۴-گازندەچى:

بلىمەتە لەدۆزىنەۋەى ھەلەى ھەمورشتىك (كارگىپى، دەۋلەت، رىكخراۋ، كەش... ھتە)، گىرنگى بە دۆزىنەۋەى چارەكانىش نادات و زۆركات ئەم وشانە بە كاردە ھىنەت: ھەمىشە، بەردەۋام، ھەرگىز، گىشت، ئەۋان.

۵-نەۋىنى:

ئەم جۆرە مەۋقە خاۋەنى تايىبە تەندىيەكى نەۋىنى و نۆر خەماۋىيە، كارلىك لەگەل ئەرى ياخود ھەر بىرۆكە و گۆرپانىكى نويدا ناكات. ھەمىشە ھەلە لەشتەكان دەدۆزىنەۋە و دەلەن: ئەمە سودى نىيە و پىشتەر تاقىمان كىردۆتەۋە، ياخود: ۋاز لەم كارە بىنە، دەستى لى ھەلگىرە، ئەمەش دەبىتە ھۆى ئافراندى ئەنجامى نەۋىنى و زىاناۋى.

چۆن پەگەل ئەم کەسانەدا پەفتاردەگەیت؟

بەباشی گوئیان بۆ بگرە، بۆچوونیان وەر بگرە و پیتیان قایل بە، بەلام لەگەڵیان مەسازێ "چون گەر بسازتی ئەوا بەلگەئ پاستیتی قسە و پەفتارەکانی بۆ دووپات دەکەیتەرە و ئەمەیش لای خۆیەو دۆخی نەرتنی ئەو کەسە خراپتر دەکات.

تورپەئ مەکە و سەر مەخەرەسەری و داوای لێبوردنیشی لێ مەکە. پەفتارە نەرتنیەکانی بچرتنە بە ئەنجامدانی پەفتارگەلێک کە کردنی ئاسان نییە. بۆنمۆنە بپرسە: دەبیت چی بکەیت؟ چۆن ئەم کێشە بە چارە دەکەیت؟ تۆ چارەسەری ئامادەئ بۆ بەردەست مەخە، بەلکو دلتیابە لەوێ کە ئەم کەسە بەتەواوەتی لەدۆخەکە بەناگایە و هەمووشتیگ وەر دەگریت.

کەئ دلتیابوێتەرە کە ئامادەئ بۆ هەنگاونان بۆ بەدیھاتنی چارەسەر ئەوا دەتوانی تۆیش یارمەتی بدەیت و پێنمایی ئەنجامدانی هەنگاوە چارەسەرییەکەئ بکەیت.

دەستەئ دەم کوو/بێدەنگی داپلۆسینەر:

٦- زۆر ناسکۆلە:

کەستکی ناسک و میهرەبانە، خەزی لە گەمە و سوخەتە، دەپەوێت خۆشەویستی و قایلەندی هەمووان چنگ بخات و هەمووان پیتی قایل بن، هەرچی بەک دەلێی پەگەلتدا هاوقسە بە "چون دەترسیت هاوڕێیەتیت لەگەڵیدا بچرت یان

بەهۆیەو تورپەبیت، ئەم کەسانە هەستەکانی خۆیان دەشارنەرە و هەمیشە داوای لێبوردن لەسەر زمانیانە، تەنانت لەو کاتانەشی کە پێویستی بە داوای لێبوردن نییە، بۆنمۆنە: کەش لەدەرەرەو زۆر خۆشە، دەلێت: داوای لێبوردن لێدەکەم.

چۇن لەگەل كەسى زۇر ناسكدا پەفتاردەكەيت؟

ھەولبەدە ۋە ھەي لىيىكەيت بەشپۈەيەك ھەستىكات كە تۇ خۇشت دەۋىت بەچارپۇشىن لەھەرچىيەك پوۋىداۋە ۋە پاستگۇبە لە پىياھەلدانت بۇشە، ھانى بدە بۇ ديارخستنى بۇچوۋنى راستەقىنەي ۋە كاتىك ئىشىكى باش ئەجام دەدات ھەمىشە پىرۇزىيى لىيىكە ۋە پىرسىيىرى سنوردارىشى ئاراستەبەكە ۋە ئىشەكانى ۋەكو ئەندامىكى دەستەي كسارت پەسنبەدە.

۷-بىكۇزى بىدەنگ:

پەنگە ھەست بە بەھەي خۇي نەكات ۋە پىزى خۇي نەگىت ۋە خۇي بە خاۋەنى بۇچوۋنى تايىبەتى نەزانىت ۋە دەترسىت لەكىشەۋە تۆۋەبگىلەيت، بۇيە دەلەيت: "تۇ راست دەكەيت. مەن ھەلەم"، ھىچ كات لەبارەي بۇچوۋنى خۇيەۋە قسە ناكات تەنانت كاتىك تۇ داۋاي بۇچوۋنى تايىبەتى ئەۋى لىدەكەيت شىتىكى ۋەھات پىنادات لىيى بگەيت.

چۇن لەگەل بىكۇزى بىدەنگدا پەفتار دەكەيت؟

ۋەھەي لىيىكە ھەست بەۋەبكات كە ھەرچىيەكىش پوۋىدات تۇ لەگەلەيدا بە نەرنى پەفتارناكەيت، ھانى بدە بۇ قسەكردن، پىرسىيىرى ئازاد ۋە گەرم ۋە گورپى ۋەھەي ئاراستە بەكە كە كۇتايىكەي كراۋەبەيت، كە قسەت بۇ دەكات بەجۋانى گوتى لىيىگە ۋە مەپچىرەنە ۋە گەۋەلامى نەدايتەۋە دىسانەۋە پىرسىيىرى لىيىكەرەۋە. ئەۋجا بىدەنگە بۇنەۋەي ھەل ۋە كاتى ھەبەت لەبۇ ۋەلامدانەۋەت، ئەۋجا پىيدا ھەلەدە ۋەقەكانى بەجۋان بىخەرە پوۋ، گىرنگى پىدە.

۸-خۇيىدەۋار:

كەسىكى پۇشنىر ۋە بەھىز ۋە چالاک ۋە كارامەيە، ۋادەزانىت ھەموۋشت دەزانىت ۋە بۇچوۋنەكانى باشتىرىن ۋە پىشنىار بۇ ئەۋانى تىرەكات، لەكاتىكدا ئەمانە تەنھا قسەي لاپەلان. بۇيە ناتوانىت بە بۇچوۋنى ئەۋانى تىر قايىل بىت ۋە گەرقسەت لەگەلەدا كىرد ۋە بۇچوۋنەكانىت پەت كىردەۋە، ئەۋكات ئەم شىكستەي دەخاتە ئەستۇي كەسانى تىر.

چۆن لەگەل كەسى خويىندە وارىدا پەفتار دەكەيت؟

خۆتى پىندامە كىشه گەر بە تەواوەتى خۆت بۆى نامادى نەكردووه، بەجوانى گوتى لىبگەرە، بۆچوونى ئەوانى تىرى بۆ پوون بگەرەوه، نامادەبە بۆ ئافرانىدن و وەرگرتنى چارەسەرى ناوەندى، بەلام لەگەلدا مەش سازى "نامانجى تۆ قۆستەنەوى ئەم كەسەيە بۆ بەرژەوەندى خۆت.

۹-هەستە درۆينه:

وہا پەفتاردەكەت كە تەواو ناشنا و شارەزای دۆخ و پەوشەكانە لەكاتىكدا هيجى لى نازانىت، حەزى لىيە هەمووان پىسى قايل بن و پەسنى ئەنجامدراوەكانى بدەن، ئىشە باشەكان دەكەتە مولكى خۆى و بەدرۆ ئىشى خۆى بەپى دەكەت.

چۆن لەگەلدا پەفتاردەكەيت؟

لەسەرەتاوە تىى بگەيەنە كە نابىت بۆچوونەكانت بە قسەى تاييەتى و كەسىتى شكىن وەرەبگرت، راستىەكانى بۆ پوون بگەرەوه و بەلگەى دۆخە راستىەكانى بۆ بىنەوه. كاتى تەواوى پىيدە بۆ زالبوونى بەسەر ئەم گرى دەرونيەيدا "هاوكارى بگەر لەم بوارەدا پىويستى پىت بوو.

ئایا تۆ خۆت لەنىو يەك يان دور جۆر لەو كەسايەتياەدا دەبينىتەوه، ياخود كەسىك دەناسىت ئەم تاييەتمەنديانەى بەسەردا بچەسپىت؟ گرىنگ نىيە پىشتر چۆنت پەفتار لەگەلدا كەردووه، بەلام گرىنگ ئەوہە كە ئىستا بزانى چۆن بە ئەريى پەوتارى دەگەل دەكەيت.

بەباشى ئەم بەشە بخويىنەرەوه، دەست بگە بە تىيىنى كەردنى پەفتارى ئەوانى تر، ئەوجا ئەم شارەزايىيە نوپيانەت بەكاربىنە بۆئەوہى بىيتە خاوەنى توانايى و ژىرى تەواو بۆ بپياردان و پەفتاركەردن لەگەل ئەوانى تر.

۳۱- بیست قه‌ده‌غه‌گراوه‌که‌ی کاتی په‌یوه‌ندی به‌ستن ره‌گه‌ل که‌سانی تودا:

((په‌یوه‌ندی دابه‌ستن له‌ په‌یوه‌ندییه‌ مروییه‌کاندا وه‌کو هه‌ناسه‌دانی مرۆڤ وه‌هایه، هه‌ردووکیان ئامانجیان به‌رده‌وامی دانه‌ به‌ ژیان))

له‌رجینا ساتن

ئێستایش لیستی بیست باشت‌ترین ڕێگه‌ت بۆ ده‌خه‌ینه‌به‌رده‌ست، به‌مه‌به‌ستی باشت‌بوونی به‌هره‌ و هونه‌ری په‌یوه‌ندی دابه‌ستن:

(۱) هه‌رگیز که‌س مه‌چرپه‌ و به‌ئێله‌ باوه‌کو به‌ ئازادانه‌ قسه‌بکه‌ن.

(۲) هاوارمه‌که‌، هه‌مین به‌ و له‌گه‌ل تۆنی ده‌نگیدا خۆت بگوئینه‌.

(۳) کاردانه‌ وه‌کانت باوه‌کو زیاده‌بۆی و هه‌لچوونی تیدا نه‌بێت، به‌ لکو تیشک بخه‌ره‌سه‌ر نه‌نجامه‌کانت.

(۴) گازنده‌ مه‌که‌، به‌ لکو پوو له‌ که‌سی گونجاو بکه‌ و کێشه‌که‌تی ره‌گه‌ل باسبکه‌ و به‌دووی چاره‌دا بکه‌ری.

(۵) جاپی زانا بێت لی مه‌ده‌ له‌ باره‌ی هه‌سته‌کانی خه‌لک و داواکاریه‌کانیان وه‌.

(۶) گریمانه‌ی ئه‌وه‌ مه‌که‌ خه‌لکی بزاتن چۆن هه‌ست ده‌که‌یت و چیت ده‌وێت؟ به‌ لکه‌ پێویسته‌ خۆت تێیان بکه‌یه‌نیت.

(۷) گاته‌ به‌ هه‌چ که‌س مه‌که‌ و پێز له‌ بۆچوونی ئه‌وانی تر بگره‌.

(۸) په‌خنه‌ و شکادنه‌وه‌ به‌ کار مه‌هینه‌ (به‌تایبه‌ت له‌ پێش چاوی ئه‌وانی تر)، به‌ لکو به‌ شیوه‌یه‌کی تێگه‌یشتوانه‌ و تاییه‌تی قسه‌ی ره‌گه‌ل بکه‌.

(۹) شه‌ره‌ قسه‌مه‌که‌ به‌ لکو گوێ له‌ وانی تر بگره‌ و ئه‌وجا بۆچوونت پوونت بکه‌ره‌وه‌.

(۱۰) هه‌ره‌شه‌ی ئه‌وه‌مه‌که‌ که‌ هه‌چ که‌سیک له‌ سه‌ر کاره‌که‌ی وه‌ده‌ر ده‌نیی "چونکه‌ ئه‌مه‌ له‌ ماوه‌یه‌کی درێژدا ئه‌نجامی خراپی له‌سه‌رت ده‌بێت.

(۱۱) نه‌رێنی مه‌به‌، به‌ لکو هه‌ولێده‌ بۆ پێشنیاره‌ نوێیه‌کان کراوه‌بیت.

- (۱۲) قىسەي زۆر لەگەل كارمەنداندا مەكە، دەبىت ھەلى قىسەكردن بەوانىش بدەيت.
- (۱۳) ھەرگىز لايەنگىرى مەكە، دادگەربە، يارمەتى چارەكردنى كىشەي نىوان كارمەندان بە دادگەربى.
- (۱۴) سەرزەنەشتى ھىچ كەسك مەكە، ۋەكو بەپتوۋەبەر بەرپرسىيارىتى خۇت ھەلبىگرە و بەدوۋى چارەدا بگەرى.
- (۱۵) كاتىك كەسك قىسەت بۆدەكات جىتى مەھىلە، بەلكو بوۋستە و گوۋى لى بگرە و كاتىكى تىرى بۇ قىسەكردن لەگەلدا بۇ دىارى بگە.
- (۱۶) وشەي گىستاندن (ۋەكو: ھەمىشە، گىشت، ھەرگىز) زۆر بەكارمەھىتە "چون ئەمە ۋەھات لى دەكات بە درۆزن دىاربكەويت" لەبەرئەۋەي ھىچ كەسك نىبە ھەمىشە ھەلبەكات، بۆيە وريابە و بە وردى و دىارى كراۋى قىسەبگە.
- (۱۷) وشەكانى ۋەكو: پىۋىستە، دەبىت بەكارمەھىتە، بەلكو لەبرىدا وشەگەلى ۋەكو: كاتىك، ھەرچۇنىك .. بەكارىتە.
- (۱۸) ئەم چوار دەستەۋازە نەرتىبە بەكارمەھىتە:
- بەلام... دەبىتە ھۆي پەتكەرنەۋەي ھەموو قىسەكانى پىشتەرت، بۆيە لەبرىدا (و) بەكارىتە.
- بۇچى...چونكە بەدوۋى ھۆكارەكاندا دەگەپت لەبرى چارەسەر، لەبرىدا وشەي(چى)بەكارىتە.
- گەر...بۆگومانكردن بەكاردىت، لەبرىدا (كاتىك) بەكارىتە.
- ھەلدەدەم.. ماناى ئەۋەپە كە پابەندى دۆخەكە نىت، بۆيە لەبرىدا بلى: ئەنجامى دەدەم.
- (۱۹) كەسانى تر بەكەم مەزانە و پىزىيان بگرە.
- (۲۰) كىشە تايبەتەكانى كارمەندان لەبىرمەكە و سۆزىيان بۇ دەربەرە، گىنگىيان پىتەدە.
- (۲۱) ئەم نامۇشيارانە بەلاى تۆۋە ئاشنان؟ بىيان خويىنەرەۋە و بەو كارانەتدا بچۆرەۋە نەخشەي ئەنجامدانىت دارىشتوۋە، لەبىرت بىت گەر لەو بىست ھەلەپەي پىشتوۋتر بەدورىت ئەوا ناياب دەبىت لە پەفتاركردن لەگەل ئەۋانى تردا.

۳۲- ده نامۆزگاری پیویسته به‌کاریان بهینی.. له‌بیریان بکه‌ی نه‌نجام

له‌ئه‌ستۆده‌گریت:

((پێگه‌ی من له‌ ئه‌ستۆگرتنی نه‌هامه‌تییه‌ قورسه‌کاته‌ تا دۆزینه‌وه‌ی وشه‌یه‌کی گونجاو نه‌وجا زۆر به‌ هه‌مینی و له‌سه‌رخۆیی ده‌ری ده‌بێم)).

جۆرچ بێرناردین

ئێستا ده‌زانیت ده‌بیته‌ له‌په‌فتاره‌کانتدا خۆت له‌چی به‌دووریگریت، ئێستایش پیویستت به‌وه‌یه‌ فێری نه‌وانه‌ش بیت که‌ ده‌بیته‌ نه‌نجامیان بده‌یت. له‌م بواره‌شدا لیستیکی ده‌ خالیت پێشکه‌ش ده‌که‌ین، بۆئه‌وه‌ی پێوه‌ی پابه‌ندبیت:

۱- خه‌ڵکان به‌ناوی خۆیان‌وه‌ بانگ بکه‌ “چونکه‌ خۆشترین و ویستراوترین ده‌نگ ناوی خاوه‌نه‌که‌یه‌تی.

۲- به‌باشی گوێیگره‌ و هانی نه‌وانی تریش بده‌ بۆ ده‌ربیرینی بۆچونه‌کانیان.

۳- نواندنی باش په‌سه‌ندبکه‌ و به‌پینی باشیه‌تی باشتی پێیدا هه‌لبده‌.

۴- هه‌میشه‌ هه‌ست به‌چی ده‌که‌یت و چیت ده‌وێت ده‌ری بپه‌، منگه‌ منگ مه‌که‌.

۵- لێبۆرده‌ به‌ و له‌بیریکه‌، واز له‌ راپه‌ردووبیتنه‌ با به‌خێراییی بپوات.

۶- پێکه‌نه‌ ته‌نانه‌ت گه‌ر هه‌ستت به‌ پێکه‌نینیش نه‌کرد.

۷- به‌سۆز و میهره‌بانیه‌، له‌کاتی ئیشکردندا بیر له‌کێشه‌ تایبه‌تیه‌کانت مه‌که‌ره‌وه‌.

۸- گه‌ر پیویستی کرد زانیاریه‌کانت باره‌کو ته‌نها لای خۆت بیت.

۹- سه‌ردانی کارمه‌ندانته‌ بکه‌ له‌کاتی کارکردندا، نه‌مه‌ پتر هانیان ده‌دات بۆ باشتی کارکردن.

۱۰- جارجاره‌ بانگێشتی داوه‌ تیشیان بکه‌.

هه‌ولێده‌ باشتی به‌پێوه‌به‌ران بیت..

۳۳- ئایا ده زانی چۆن له گەل مروۆفی دوو پوودا په فتار ده کهیت؟

((پێکه نینه که ی هه موو چواردوو به ری بۆخۆی کێش ده کرد، به لام په فتاره کانی تری هه مووانی لێده کرد))

جۆرج من سکۆت

دوو زمانه دوو پووه کان له ده وروپشتن و زۆریان هه ز به وهیه له کاتی ئاماده نه بوونی کهسانی تر دا قسه ی پێ بلێن. لێره دا شتوازی په فتار کردن په گەل ئه م که سانه ده خه ی نه پوو:

۱- پووه پوو ببینه و له بۆچونی بپرسه له باره ی کاره که یه وه، زۆربه ی جاره کان وه لاهه که ی به لێ و باش ده بێت.

۲- له باره ی خۆته وه لێی بپرسه، ئه مێش دیسانه وه به ئه رتیی ده بێت.

۳- ئه وجا ئه وه ی ده ته ویت پێی بلێی به جوانیه وه پێی بلێ: بیستومه وه ها و وه هات گتووه، ئه وجا پێی بلێ: پێویسته ده ست له م په فتاره ناشیرینه ات هه لێگریت. له م کاته دا چاوت بخه ره نیو چاری و ئه وجا لێی بپرسه: تو گویت لێمه؟ ئه وجا پێی بلێ: گه ر لێره به دواوه ویستت شتیکم پێی بلێی ئه وا پاسته وخۆ وه ره و پێم بلێ.

۴- گه ر جاریکی تر ئه م که سه دوو پوویی نه جامدا و هه ستت کرد کاری کردۆته سه ر کار و کارمه ندانی کۆمپانیا و دامه زراوه که ت ئه وا جاریکی تر بانگی بکه ره وه و لێپرسینه وه ی له گه لدا بکه و له م کاته به دواوه چیت ناوێریت کاری وه ها ئه نجام بدات، گه ر دووپه ویشی کرد ئه وا له ده ره وه ی سنوری تۆوه ئه نجام ده دات.

۳۴- ئایاده‌زانی چۆن ورته‌ورت و واته‌وات چاره‌سه‌ر ده‌که‌یت؟

((باشترین درۆزن ئه‌وه‌یه که ده‌توانی‌ت درۆیه‌کی که م بۆماوه‌یه‌کی زۆر وه‌ک پاس‌تی
پیشان بدات))

ساموئیل بتلر

ئه‌وکاته‌ی به‌پۆه‌به‌ری میوانخانه‌یه‌ک بوم، پاهاتوم که بیهه
ئامانجی واته‌واته‌کان. ئه‌مه‌ت بۆیه‌ پێ ده‌لیم، بۆئه‌وه‌ی نه‌ختیک
کاریگه‌ری ئه‌م کیشه و دۆخه نه‌خوازاه‌ت بۆ سوک بکه‌مه‌وه ،
له‌بیرت نه‌چیت که‌تۆ به‌پۆه‌به‌ریت و سه‌ره‌کترین ئامانجی

ویتوواتی و هه‌ریۆیه ئیستایش پێگه‌ی زالبوونت به‌سه‌ریدا بۆ ده‌خه‌مه به‌رده‌ست:

۱- له‌گه‌ل ده‌سته‌ی کاریدا کۆبوونه‌وه‌یه‌ک پێک به‌خه .

۲- له‌باره‌ی ده‌نگۆ و واته‌واته‌کانه‌وه قسه‌یان له‌گه‌ل‌دابکه و تێیان بکه‌یه‌نه که ئه‌مه
هه‌مووی قسه‌ی هه‌لبه‌ستراوی ناپاسته و پاس‌تییه‌که‌یش ئه‌وه‌یه .

۳- به‌مه‌ش ده‌توانی کاردانه‌وه‌یه‌کی ئه‌رییی و دووپاتی بنوێنی و ئه‌م واته‌واتانه
بوه‌ستێنی .

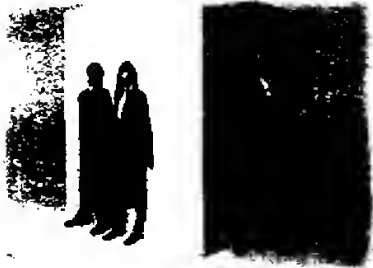
۴- گه‌ر واته‌واته‌که زۆر مه‌ترسیداربوو، ئه‌وا کۆبوونه‌وه‌یه‌کی گشتی بۆ هه‌موو
کارمه‌ندان‌ت بیه‌سته و پاس‌تییه‌که‌یان بۆ پوون بکه‌ره‌وه .

هه‌روه‌ها وه‌کو چاره‌سه‌ریکی جێگه‌ره‌وه ده‌توانی گویت له‌م واته‌واتانه که‌پکه‌یت "گه‌ر
مه‌ترسیدارنه‌بوو .

۳۵- چۆن ملاملانئىي نىۋان كارمەندانت چارەدەگەيت؟

((پاستىرىن بىگرە و پىشېخە، بەمە ھەندىك قەزارت دەبىن و ئەۋانى تىرىش لىت پادەمىن))

مارك توپىن

ۋەك دەزانىت لەكاردا زۆرچار كىشە پوودەدات و ئەمەش لای خۆيەۋە كاردەكاتەسەر دەستەى كارت، گەر ئەمە نەۋەستىنى ئەۋا خراب كارت دەكاتەسەر، لىرەشدا چۆنىتى پەفتاركدنت لەم كاتەدا بۆ دەخەمە پوو:

- ۱- دەبىت لەسەرەتاۋە ھانى ھەردوو كەس و بەرە بدەيت بۆئەۋەى بە گفتوگۇ چارەيەك بدۆزنەۋە.
- ۲- گەر ئەمە بۆخۇيان چارە نەكرا، داۋايان لىيكە كەسىكى متەانە پىكراۋ بىننە نىۋ كىشەكەيانەۋە بۆ دۆزىنەۋەى چارەسەر، بە پىشنىار و چارەخراۋە پوۋەكانى قايل بن.
- ۳- گەر ئەمەش شكستى ھىنا ئەۋا بانگىشتى نوسىنگەكەى خۇتياى بكە و بۆچوۋنى خۇتياى لەبارەى ئەم كىشەيەۋە پى بلى.
- ۴- باسى باشى پابردوۋيان بكە.
- ۵- كىشەكەيان بۆ پوۋىبەكەرەۋە لەۋەى بەچى شىۋەيەك كار لە پۇل نواندەكانى دەستەى كاركدن و ئەنجامەكان دەكات.
- ۶- بەبى پچران گوۋيان لىيگرە. ئەۋجا داۋايان لىيكە ھەردوۋلايان پىز لەقسە و پەفتارەكانى يەكتر بىگرن.

- ٧- داوايان لایبەگە بە زووترین کات چارەسەریکی باش بدۆزنەوه، ئەوجا بۆچوونی خۆتیان لەبارەوه بخەرە پوو.
- ٨- دەستی یارمەتییان بۆ درێژبکە و دلتیابە لەوهی هەموان تێگەشتوون و بە چارەسەرەگە قایلن و دلتیابەرەوه لە قایل برونیان. سوپاسی گوێزایەل برونیان بکە.
- ٩- لەنزیکه‌وه بەدواداچونیان بۆیکە "لەبارە‌ی چارە‌بوونی کێشە‌که‌وه.

۳۶-رەجەتەي كارا بۇ پەيوەندى سەرگە وتوو:

((ھەموومان كۆپرەكىنى يەكتەردە كەين، رەگەل يەكتەردا رەفتار دە كەين، گىرەنگ نە رەيە
چۈن ئەمە ئەنجام دە دەين و بەرئە نجامە كە شمان چى دە بىت))

فرجىنا ساتىر

لېرەدا كاراتىن و سەرگە وتوتىن پىگەت پىش
دەست دە خەم بۇ بە دىھاتنى ھۆگرى رەگەل
ئەوانى تر، لەگەل گە شە پىدانی پەيوەندىت
دەگەل ئالۇزىتىن كە سانى خراب خو:

۱-تېبىنى/خۇگۇنجاندىن/سەرگەردايەتى:

دەست بگە بە تېبىنى كۆردىنى ئەو زاراۋانەي كەسى بە رامبەرت بە كارى دە ھىيىت،
جولەي لەشى و تۆنى دەنگى و زمان و ئامارە تايە تىە كانى لەقسە كۆردىش يادىگرە و
ئەوجا ھەمان شت ئەنجام بدەرەو و سىستىمى خۇنۋاندنى ئەو بە كارىيە، گەر تېبىنىت
كرد كە سىكى بىنايى، بىستۆكەيى، ھەستى... يە، دە بىت تۆيش ۋەكو ئەو رەفتار بگەيت.
ھەولبەدە بۇماۋەيەكى كەم رەگەلدا ھارقسە و بۇچوون بىت ئەوجا نەختە نەختە
لە سەرگەردايەتى داىبىگرە خواری و خۆت بىە بە سەرگەردە بۇ بە دىھاتنى ھۆگرى تەواو
لە ئىۋاتقاندا" لەسەر ئاستى ھۆشيارى.

۲-باش گىرەنگى پىدان و نەچچە پىدان:

ھەرگىز پىۋىداۋە كە سىك لەكاتى قسە بۇ كۆردىدا تۆ بېچىرەيتىت" ۋەك تەواكارىك بۇ
قسە كانى تۆ؟ لەو كاتەدا ھەستەت بە چى كۆردوۋە؟ رەنگە بزانىت خواۋەند يەك دەم و

دوو گوئی بۆ دروستکردوین بۆ شه‌وه‌ی هینده‌ی ده‌بیستین نیوه‌ی بدوئین. بابلیلیۆس سیرس له‌م چوارچێوده‌دا ده‌لێت: " کاتێک قسه‌ده‌که‌م هه‌ست به‌ په‌شیمانی ده‌که‌م، نه‌وه‌ک کاتێک بێده‌نگ بم"، هه‌روه‌ها ده‌شێت: " گه‌ر به‌که‌سیکی گه‌مزه‌ت راگه‌یانده‌یه‌چ قسه‌نه‌کات ئه‌وا خه‌لکی به‌ زانی ده‌بینن"، گوینگرتن گرنگیه‌کی زۆری هه‌یه‌ چونکه‌ یارمه‌تیت ده‌دات بۆ تیگه‌یشتن له‌که‌سی به‌رامبه‌ر نه‌وه‌ک ته‌نها ئه‌مه‌ و به‌س به‌لکو یارمه‌تیشته‌ ده‌دات بۆ به‌دیهاختنی هۆگری. هه‌ربۆیه‌ پێویسته‌ به‌ باش گوینگرتن و نه‌پچراندنی قسه‌ی ئه‌وانی تره‌، هه‌ولێده‌ هانی ئه‌وانی تریده‌ی بۆ قسه‌کردن له‌ریگه‌ی ئاراسته‌کردنی پرسیا‌ری گشتی و کراوه‌وه‌ و گرنگی به‌ تێبینی شتی ناپێویسته‌ مه‌ده‌، ته‌نها مه‌گه‌ر بزانیته‌ ئه‌مه‌ زۆر پێویسته‌، دانته‌ ده‌لێت: " شه‌وه‌ی به‌باشی گوینگرتن ده‌توانیت تێبینی پوخت به‌ره‌م به‌یئت".

۲- پێکه‌نین:

هه‌ولێ هیشته‌شه‌وه‌ی زه‌رده‌ خه‌نه‌ی گه‌رمی سه‌ر پوو‌خسارت بده‌ " بۆ شه‌وه‌ی لایه‌نی به‌رامبه‌ر هه‌ست به‌ ئاسوده‌یی و دلنایایی بکات. په‌ندیکی چینی‌ش هه‌یه‌ ده‌لێت: " شه‌وه‌ی نه‌زانیته‌ پێکه‌نیته‌ ناییت فرۆشگا دابنێت"، بۆیه‌ هه‌رچه‌یه‌ک پوویدا، زه‌رده‌ خه‌نه‌ت بپاریزه‌، ده‌زانم کاریکی ئاسان نییه‌ به‌لام هه‌ولێکی بۆده‌.

((وه‌ها په‌فتاریکه‌ وه‌ک شه‌وه‌ی ده‌توانی، ئه‌وجا به‌کرده‌ ده‌توانی))

وليام جيمس

۴- گرنگی دان به چاوله چاو خستن:

نۆز کەس به هه‌ڵه‌ له چاو خستنه ناوچاو
تینگه‌ یشتوون، هه‌ندێك به کارێکی نه‌شیاوی ده‌زانن که
چاو له‌ ناوچاوی به‌رمبه‌ریان بخن، به‌وه‌ی ده‌بێته‌وه‌ی
په‌رێشانکردنی لایه‌نی به‌رامبه‌ر، له‌ کاتێکدا هه‌ندێکی تر
به‌کارێکی باشی ده‌بینن به‌تایبه‌ت گه‌ر که‌سی به‌رامبه‌ر
سه‌بری ناوچاوانی تۆی ده‌کرد، ئه‌مه‌ش پاسته‌، به‌لام

گه‌ر که‌سی به‌رامبه‌ر به‌چاوانی یاری ده‌کرد و هه‌رجاره‌ و له‌جینگه‌یه‌کی ده‌پوانی شه‌وا
به‌پیتی یاسای تێپامان ده‌بێت که‌ ده‌لێن: له‌ چاوی سییه‌می بپوانه‌، له‌ ناوه‌پاستی ته‌وتلی.
به‌لێ ئه‌مه‌ باشترین به‌ دڕوستکردنی په‌یوه‌ندی و دواتریش هۆگری.

۵- چرێشك خستنه‌ سه‌ر مه‌رامه‌كان:

گریمانه‌یه‌ك له‌ به‌رنامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی ده‌ماریدا
هه‌یه‌ ده‌لێت: هه‌موو په‌فتاریك مه‌به‌ستێکی نه‌رێبی
له‌پشته‌، گه‌ر له‌دژێك بپرسیت بۆچی دزی کردوه‌؟
ئه‌وا په‌نگه‌ وه‌لامه‌که‌ی وه‌هابێت: چونکه‌ ویستومه‌
تۆتۆمبێلێك بکړم، که‌شتێك ئه‌نجام بده‌م، خانویه‌کی
باشتر بکړم و به‌خته‌وه‌ربم.

تۆیش هاو‌پای من نیت به‌وه‌ی هه‌رچی مرۆڤ ده‌یکات بۆ به‌دیها‌تنی به‌خته‌وه‌رییه‌ و نیتی
ئه‌و ده‌زه‌ش کارێکی باش بووه‌، به‌لام په‌فتاره‌کانی و نه‌و‌پێکه‌ی بۆ به‌دیها‌تنی ئه‌م
به‌خته‌وه‌رییه‌ گرتویه‌تی به‌ر هه‌له‌بووه‌ و وه‌های لێکردوه‌ ته‌ڤلی به‌ندیخانه‌بێت.

لێره‌دا پتۆیسته‌ تیشك بخه‌یته‌ سه‌ر نیت و مه‌رامی ئه‌وانی تر ته‌نانه‌ت گه‌ر له‌گه‌لێشیدا
ناکۆک بیت، یاخود گه‌ر یه‌کێك قسه‌یه‌کی پێ گوتی نه‌که‌وینه‌ داوی وشه‌کانیه‌وه‌.

ئەلبېرت مۇربىيان دەلىت: " وشەكان تەنھا ۷% ى تىكراي پەيۋەندى كىردن و مامەلە پىك دەھىتن".

۶-سۆزگۈرپىن:

جىاۋازىيەكى نۇر ھەيە لە نىۋان سۆزگۈرپىن و ھاسسۆزى، سۆزگۈرپىن ماناى لە ھەناۋەۋەيە، بەلام ھاسسۆزى ماناى لەدەرەۋەۋەيە. بۇيە كاتىك ھاسسۆزدەبىت پەچارى سۆزى ئەۋانى تر دەكەيت، بەلام كاتىك لەدۇخى سۆزگۈرپىندا دەبىت ئەۋالە ھەناۋەۋە كارى بۇدەكەيت و دەتۋانىت بەكەسى بەرامبەر بىلىت: من لەدۇخى تۇتقەدەگەم و پىزىشت دەگرم، ھەرۋەھا دەتۋانى بىلى: پەنگە ھۆكارىكى مەزنت ھەبىت كە پالت پىۋەبىت بۇئەۋەي بەم شىۋەيە پەفتارىكەيت.

۷-پوۋىكردنەۋە:

بەزۇرى خەلىكى پەنا بۇ بەكارھىتۋانى گىشتاندن دەبەن كاتىك ھەست بە تەنگەتاۋى دەكەن، بۇنمۇنە دەيانبىنىت وشەكانى ۋەكو: ھەمىشە، ھەرگىز، گىشت بەكاردىنن. ياخود دەستەۋازەگەلى ۋەكو: ئەۋان ھەمىشە ۋەھام لىدەكەن، ھەموو كارمەندەن بەھەمان شىۋە بىردەكەنەۋە... بەكاردىنن، بۇيە لەسەرتق پىۋىستە ھانى كەسانى لەم جۇرە بدەي بە دىارىكراۋتر بدوۋىن و گىشتاندن بەكارنەھىتن. دەتۋانى بە پىرسىياركردنى: بەدىارى كراۋى جى ۋەھات لىدەكات بەم شىۋەيە ھەست بەكەيت؟ ئاراستەي دىارىكردنىان بەكەيت و لە گىشتاندنىان ۋەدوۋىرخەيت، كاتىك زاراۋەي بەتايىبەت و بەدىارىكراۋى بەكاردەھىتى ئەۋكات دەتۋانى زانىارى دىارى كراۋ و ورد بەدەست بىتى.

۸-دوويارە دارېشتنەوہ:

دوويارە دارېشتنەوہ ماناي دوويارە وتتەوہى دېرەكانى كەسى بەرامبەرە، بەلام بەشتۈزى تايىبەتى خۇت و بەوشەكانى خۇت، ئەمەش يارمەتت دەكات بۆ دۇنيابوون لەوہى تۆلەوہ گەيشتووي گتويەتى، ھەرۈھا ئەمە ھەلىكىش بە لايەنى بەرامبەر دەدات بۆئەوہى بەباشى گويى بۆ بېرۆكەكانى خۇى بگريىت و دۇنيابېتتەوہ لەوہى دەيلىت و مەبەستىەتى، بۆنمۇنە: لەوہى دەيلىتت من وەھا تىدەگەم كە تۆ زۆر گرنكى دەدەيت بە...ئەوجا بوەستە تاوہ كۆرەلامت دەداتەوہ.

۹-دابرېن !!! :

كاتىك كارمەندىك كىشەيەكت بۆ دەخانەپوۋ دەيىت كار بۆ دابرېنى بگەيت. پىرسىارى ئەوہى لىكىكە گەر كىشەى تىرىش ھەيىت لەگەل ئەم كىشەيەدا بېخانەپوۋ، دەشتوانى لەم كىشانەشى دابرېنى بەوہى لىتى بېرسىت: سەربارى ئەم كىشانە كىشەى ترھەن؟ گەرۈەلامەكەى بەلى بوو، ئەوا لە كىشەى تىرىش لىتى بېرسە و گەرۈەلامەكە نەخىرېبوۋ ئەوكات ھەولى پوۋبېرۋ بوۋنەوہى كىشەكە و دۆزىنەوہى چارەسەرىدە.

۱۰-داواكردنى چارەسەر:

كاتىك كارمەندىك كىشەيەكت بۆدەخانەپوۋ پىويستە بەدووي چارەسەرىدا بگەريىت، نابىت خۇت پاستەوخۇ چارەسەرى ئامادەى پىشكەش بگەيت“ چونكە ئەمە وەھاي لىدەكات ھەركاتىك بچوكتىن كىشەى توش بىت ھانا بۆ چارەكانى تۆ بەريىت و پىشت بە تۆ دەبەستى و خۇى لەبىردەكات و تۆيش توشى گرفت دەكات. لىتى بېرسە: ئايا ئىستا دۆخەكە بە جياوازتر لەپىشوتىر دەبىنى ياخود بۆچوونت چىيە لەبارەى چارەكردنى كىشەكەتەوہ؟

کلیلی شه‌شه‌م
دیاری کردنی ئامانج..
رینگه‌یه‌ك به‌ره‌و به‌خته‌وه‌ری و سه‌ره‌نج راكیشی

((له نوکته‌کانی ژیان ئه‌وه‌یه که : گه‌ر هاتوو نه‌ن‌ها به‌ باشترین قایلبی به‌ده‌ستی دینی))

سومرست مۆم

۳۷- ئایا ده‌زانی تۆ به‌ره‌و کوئوه ده‌رۆیت؟

((جهان ریگه‌ی فراوان ده‌کات بۆئو که‌سه‌ی بزانی‌ت بۆکۆی ده‌رۆات))

پالف و ئیمرسۆن

ئالیس پرسى: " شیشهرى پشيله ، به‌يارمه‌تیت ده‌توانی پىم بلئى ده‌توانم بۆکۆی

بىرۆم؟"، پشيله‌که وه‌لامى دایه‌وه و گوتى: " نه‌مه

به‌شيوه‌یه‌کى گشتى په‌یوه‌سته به‌وه‌ی ده‌ته‌وێت بۆکۆی

بىرۆی"، ئالیس گوتى: " نه‌مه بۆمن زۆر گرنگه"،

شیشهرى پشيله گوتى: " که‌واته گرنگ نییه بۆکۆی

ده‌رۆی".

لويس کارۆل له سه‌رکیشيه‌کانى ئالیس له نیشتمانى

سه‌مه‌ره‌کاندا.

دیاریکردنى ئاراسته‌کانت په‌که‌مین هه‌نگاوه له‌سه‌ر ریگه‌ت بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌یت به‌و

جیگه‌یه‌ی ده‌ته‌وێت، که‌واته باوه‌کو پرسیارێکت لێبه‌که‌م: ئامانج هه‌یه؟ په‌نگه سه‌یرت

به پرسیاره‌که‌ی من بێت و بلئى: به‌لئى ئامانج هه‌یه. به‌لام لێره‌دا ئه‌وه‌ی من مه‌به‌ستمه

ئه‌وه‌یه: ئایا به‌رنامه‌یه‌کى دیاریکراوت هه‌یه بۆ دیاریکردنى ئامانجه‌کانت؟ ئامانجه‌کانت

تۆمارکردووه و نوسيوته‌ته‌وه؟ کاتێکت دیاریکردووه بۆ به‌دیهاى ئه‌و ئامانجان هه‌یه و

به‌دیهاى؟

گه‌ر وه‌لامه‌که‌ت به‌لئى به‌، ئه‌وا تۆ په‌کێکى له‌ ۲٪ی خه‌لکى که‌ باشتري‌ن.

گه‌ر وه‌لامه‌که‌شت نه‌خێر بوو ئه‌وا بزانه که‌ تۆ له‌نیۆ ۹۷٪ی که‌سانى ئاسایى و بى

ئامانج و بى وه‌رنامه‌ی دیاریکراوى، ئه‌م قسانه‌ش پشت به‌سته به‌ توێژینه‌وه‌کانى زانکۆی

هارفهرده. هه‌موو مرۆفیک خه‌ونێکى هه‌یه، ئامانج و ئه‌ندیشه‌ی تايبه‌ت به‌خۆی هه‌یه،

هەندىك كەس دەتوانن خەونەكانيان بگۆرپ بۆ كرده و هەندىكى تریش خەونەكانى تەنها لەمیشكیدا بۆخۆى دەيهێلێتەوه و هیچ هەنگاویك نانىت بۆ بەديهاتنى و گەيشتن به دۆخى راستەقىيەى خەونەكانى، ئەو كەسانەى دوتىنى پۆيشتوون بۆسەركار نەمپۆيش دەپۆن "چون ژيان لاى ئەوان پێگەيه كە بۆگەيشتن به بەختەوهرى. نامانجى گەورهش كە ئەم كەسانە بەكار دەخات ئەوهيه كە: "چون بتوانم قەرزەكانم بدەم؟ ئەمۆ لەتەله فزىۆن چى پيشان دەدرێت؟ ئىوارى دەبێت چى بخۆين؟"، ئەمانە برىوان وەهايه كە سەرکەوتن پەيوەستە به بەختەوه و هەركەسێك سەرکەوتنى مەزنى چنگ خستووه ئەوا كەسێكى بى ئابووو!! ئەمانە بەدرێژايى ژيانيان لە لالانەوه و هەلەدان بۆ ئەوهى ژەمەنانيان چنگ بخەن لەبرى ئەوهى نەخشەيه كى ماوه درێژ بۆ ژيانيان دانين.

زاناکان توێژينه وەكيان لەسەر دوومشك ئەنجامدا و بۆماوهى دووههفته بەبرسىتى هيشتنيانەوه و دواتر خستنيانە نيو شوشەيه كى پێچدارى خانەخانەيى و لەگۆتايى پێگەكه دا پارچه پەنيرىك دانرابوو.

كۆپىكى نىوان ئەم دوومشكە بۆ گەيشتن به پارچه پەنيره كە دەستى پێكرد، كامپىكان ژيرتر و خيراتر بێت ئەو دەتوانيت زووتر به پەنيره كە بگات. بىگومان خيراترين و ژيرترينيان توانى پارچه پەنيره كە بەدەست بێنيت، ئەمەش بۆ مرقۇ هەمان شتە. مرقۇهەكانيش بەردەوام لە هەول و تىكۆشانەدان بۆ گەيشتن به پارچه پەنيره كە. وزە و توانا شاراوەكانيان بەكارناخەن، بەلكو تەنها هەمان كارى پۆزانەى پيشووتريان ئەنجام دەدەن.

((كارمەندگە لێكم پێبده لە كۆگادابن و نامادجيان هەبێت منيش پياولتيگست پێدەدەمەوه مېژوو دروستبەن.. پياوانى بى نامادجم بدەرى منيش كارمەندى كۆگاكانت پێدەدەم))

ج.س.بىنى

جارتىكيان لە بەپۆتەبەرىكم پرسى: ((ئايا پېشىتر مۆلتەت وەرگرتووه؟))، گوتى: "سالى پار پۆشىتم بۆ مەكسىك، دوو ھەفتەى خۆشم بەسەربرد"، لىم پرسى: ((چۆن پلانت داپشتىبوو بۆئەو ھەم خۆشىيەو مۆلتەكەت بەسەربەرىت؟))، گوتى: "مەن و ژەكەم شوپىنكى گونجاومان ديارىكرد و دواترىش پارەى پيوست، پەيوەنديمان بەسى پتەركارەو ەكرد بۆئەو ەى نرخ و كرى و چۆنپتەكان بزانين، بىگومان گونجاوترينمان ھەلبەرزاد و پۆشىتىن بۆ مەكسىك". پىم گوت: ((پەنگە تۆلەو كەسانەبىت كەنەخشە بۆھەموو شت دادەننى))، پىكەنى و گوتى: ((بەلى، بەتايبەت لەكاتى مۆلتەت و پشوەكاندا. گرنگى بە ھەموو وردەكارىەكان دەدەم بۆ دووركەوتنەو لەشتى لەناكاو))، ئەوجا لىم پرسى: ((كەتۆ لەكاتى پشوەكاندا گرنگى بە ھەموو وردەكارىەكان دەدەيت، ئەى لە بارودۆخەكانى تری ژيانىش ھەمان شت پتەرەو دەكەين؟))، ئەوجا وەلامى دايەو ە گوتى: "نەخىر" چۆنكە ئەمە كاتى زۆرى دەوېت و منىش زۆر سەرقالم، ئەوجا مەن دەزانم چىم دەوى و بۆكۆ دەپۆم، ھەمووشتىكم لەنىو مىشكىمدا داكرىو ە". ئەم بەپۆتەبەرە گرنگى بە پىكەستنى پشوەكانى دەدات، بەلام كاتىك شتەكە پەيوەست بىت بە ھەموو ژيانپەرەو ئەوا كاتى نابىت بۆ نەخشەدانان !!

لەچاوپىكەوتنىكمدا پەگەل بەپۆتەبەرىكى گشتىدا لىم پرسى: گەر بەرنامە و نەخشەيەكت ھەبىت بۆ ديارىكردنى ئامانجەكانت، ئەوېش گوتى: "بەپاستى بېروام بەم شتانە نىيە و بەكات بەفېرۆدانى دەزانم. ئامادەى زۆر كۆپ و كۆبوونەو ە بووم لەبارەى ئامانجەو ە و كىتېبى زۆرىشم خويندۆتەو ە لەبارەيەو ە، ھەولى جىبەجىكردىم دا بەلام سودىكى نەبوو". لىم پرسى: "بەبى بوونى نەخشەپتەك دەتوانى دەست بەگەشت بەيت؟".

و ەلامى دايەو ە و گوتى: "ئەو ەى و ەھابىكات شىتە، بۆچى كارى و ەھابىكەم و خۆم بۆھەمە ترسىيەو ە"، ئەوجا ھەمدىس لىم پرسىيەو ە: "كەواتە لەم دۆخانەدا چى دەكەيت؟".

گوتى:

يه كه م: من بۆكۆي بۆم دياريدەكەم و دەشزانم بۆچى دەبۆم، ئەوجا نەخشە پىنگە يەك نامادە دەكەم و ھەموو زانیارییەكى پىئويستىش لەبارەى ھەودا و كات و پارەى پىئويستەو دەست نیشان دەكەم.

لیم پرسى: "چى پوودەدات گەر ئەم پىئوشوئىنانە نەگرىتە بەر و خۆت نامادە نەكەيت؟"، گوتى: "بىنگومان پىنگەكەم و ن دەكەم، ھەرچۆنێك بێت ئەمە ھەرگىز ئەنجام نادەم و بەبى نەخشە پى ناكەومە پى". ئەم كەسە پەتە گەشتكردن دەكاتەو بەبى خۆنامادەكردن و نەخشە يەكى ديارىكرۆي پىنگە. بەلام گرىنگى بەو نادەت كە نەخشە پىنگە بۆ ژيانى دابنیت و بەخۆشى بژیت. بەپىو بەرانی لىھاتوو ئەوانەن كە نەخشە بۆ ھەموو شت و ئەگەر و پىشھاتىك دادەنن، نەخشەى بازارىكرۆي، نەخشەى ستراتیژى، نەخشەى پاگەياندى و پارەداركردن و فراوانىكرۆي. ئەمانە ھەمیشە كۆبونەو ئەنجامدەدەن بەمەبەستى پىداچوونەو بە نەخشەكانیان و دلتىابوونەو لەپاستى ئەو پىنگە يەى گرتوینانە، ھەروەھا بەردەوامیش دەبن لە چاكسازى كردن بۆ زامىكردنى سەرکەوتنى.

گەر ھەر ھەلە يەك پوويدا، ئەوا ئالای سور بەرز دەكەتەو و دەست دەكەن بەگەپان و پاوێژكردن تاوەكو دەگەن بە خالى شىكست و كێشەكانیان، ئەوجا دىسانەو لە نەخشەكانیان دەپواننەو. گەر لە يەكێك لەم بەپىو بەرانە بپرسیت: دەتوانیت بەبى ديارىكردنى بودجە و نەخشەى بابەتەى كاریكات؟ دەبینى تۆ بەشیت دیتە پىش چاوى و بە تەواوەتى نەخشەى گەشتكردن دادەنى، بەلام گرىنگى نادەن بەھىچ نەخشە يەكى ژيانیان.

۳۸- پىنج ھۆكار ۋەھا لە ۹۲٪ ى خەلگى دەكات ئامانجيان ديارى

نەكەن:

((مۆڤ بەبى ئامانج ۋەكو كەشتى بى سەول ۋەھايە، ھەردووكيان بە خۆكېشان بەبەردا
كاريان تەواودەبىت))

تومارس كارايل

پىنج ھۆكارت بۇ پىتش دەست دەخەم كە ۋەھا لەزۆرىنەى
خەلگى سەر زەوى دەكات نەخشە بۇ بەدبەھاتنى
ئامانجەكانيان دانەپژىن:

۱- ترس:

ترس سەرسەخترىن دوژمنى مۆڤە (ترس لە شىكست، ترس لە نادىيار، ترس لە
پەتكەردنەۋە، ترس لەسەركەۋىتىش).

ترس بەھەموو جۆرەكانىيەۋە يەك ئاراستەى دەبىت ئەۋىش ئازارە - مۆڤەكان نامادەى
ئەنجامدانى ھەمووشتىك بۇ دووركەۋىتەۋە لە ئازار، زۆرىنەى خۇيان لە توشىبون بە ئازار
بە دووردەگىر تەنەت گەر ئەم ئازارە لېرژەۋەندى خۆشياندايىت، ۋەرە باۋەكو
پرسىيارىكت لىبىكەم:

بىروات ۋەھايە مىندالىكى سى سالان لەھىچ شىتەك بىرسىت؟ پەنگە بلىنى لەۋانەيە،
كەچى ۋەلامەكە نەخىرە، تەنەت گەر لەگەل ئەمەشدا ناكوك بىت.

لەپاستىدا مىندالەكە لەھىچ شىتەك ناترسىت تەنەمەگەر بىئەزمۇيت بىكات. مىندال
ھەموو شىتەك ئەنجام دەدات گەر يەككە نەبىتە پىگىرى. دەست دەخاتە نىۋ ئاگر، لە
لېزىدا باز دەدات. ھەموو شىتەك ئەنجام دەدات بەلام كاتىك كە گەرەدەبن و پى دەگەن
فىرى ترسان دەكرىن.

ئەودەمەي پى دەگەن ترسەكانيان پىگلايان دەپىت لە ئەنجامدانى ھەرشىتىك" چۈن دەترسن لە شكست. شكست بۇخۇي لە پابردودا توشيان بوو و دەترسن دووبارە دوچارى بىنەو، بۇيە فېربوونە يەيى ھىچ بەرنامەيەكى ئاييەت بۇ ديارىكردىنى ئامانجانيان بۇين و بگوزەرېن.

وەك زج. زىچلار دەلئيت: " ترس بەلگەيەكى درېينەيە بەلام وەكو پاستى دياردەپىت"، ھۆراسىش دەلئيت: " ئەوئى بەترساويىو وە بۇيت ھەرگىز ئاييەتە مۇھىتىكى ئازاد".

گەر فېرنەبىن چۈن شكست بە ترسى ھەناومان دېئىن ئەوا ئاتوانىن لە گومان و ترس و ئەندىشە پۈچەلەكانمان خۇمان پىزگارېكەين، وەك فرانكلين پۇفيلت دەلئيت: " گومانى ئەمۇمان تاكە لەمپەرمانە بۇ گەيشتن بە سبەي".

۲-خۇق وادنان:

د.جۇيس براورز دەلئيت: " ئواندنت نەشپاودەپىت گەر لەگەل شىۋازى خۇ وېنەکردنتدا نەگونجىت". كاتىك مۇۋۇ خۇي بە دارووخا دەبىنئيت، ئەمە كار لەسەر پووخسار و پەيوەندى و ئواندەكانى و ئەنەت شىۋازى پى ژياوېشى دەكات. كە لە دەورېشت دەپوانئيت وەھا ھەست دەكات

كە سەركەوتن بۇ ئەوانى تر ئافرىندراو و ئەم لىتى بېبەشە. ئەم مۇۋۇ لەم كاتەدا بەوشىوئە دەپىت كە زج زىچلار دەلئيت: " ئۆرىنەي پىاسەكار(بىزارى سەرلى شىۋاوان بىرۈكەيەكى تىكدراويان ھەيە لەبارەي ئەوئى دەيانەوئيت".

بەلام باشى ئەمە لەوئەدايە ئەم چەشەنە رەفتارانە وەرگىراون و دەتوانرئيت بگۇپىن. گەر مۇۋۇ كارى نەكردەسەر وادانانە ھەلەكانى بەرامبەر بەخۇي ئەوا بە ھەموو شتىك قايىل دەپىت و پىنى رازىيە لەوئى لەداھاتوودا بەسەرى دىت، ھىچ ديارىكردىنىكى ئامانجىشى بۇ

دیارناکه‌وئیت و نایه‌وئیت ئامانجه‌کانی بپیکیت. وه‌ک د.لاری کیمسری ده‌لئیت: "شکستی مه‌ترسیدار نه‌ویه که مرۆڤ له‌هه‌ولدان بوه‌ستیت"، وه‌ک جۆن که‌نه‌دیش ده‌لئیت: "ئه‌وکاته‌ی پۆژیک تۆ به‌خۆت ده‌لئیی که ده‌بیته پله‌ دوو. ئه‌وا له‌ژياندا ئه‌مه‌ت لی پووده‌دات".

۲- دواخستن:

ئیدوارد دۆینگ ده‌لئیت: "دواخستن دزی کاته"، کاری نه‌مرۆ بخه‌یته سبه‌ی ده‌یخه‌یته هه‌فته‌ی داهاتوو، هه‌فته‌ی داهاتوو بریارده‌ده‌یت ئامانجه‌کانت دیاری بکه‌یت که‌چی بیانوی زۆر ده‌هێننه‌وه و ده‌بخه‌یته هه‌فته‌ی داهاتووتر، له‌و کاته‌شدا ده‌لئیی: که‌شی نه‌مرۆ خۆشه و ده‌بیته له‌ده‌ره‌وه بیگوزهرێنم و دواتر کار بۆ ئامانجه‌کانم ده‌که‌ن... له‌مه‌به‌ستم تێده‌گه‌یت؟ تۆ بپروات وه‌هایه ته‌نها له‌یه‌ک ژياندا ده‌ژیت و پێویستت به‌ دیاریکردنی ئامانجه له‌م ژيانه‌تدا، به‌لام که‌چی هیچ ده‌ست پێشخارییه‌ک نانویینی بۆ دیاریکردنی ئامانجه‌کانت و کار بۆ به‌دیهاونی ناکه‌یت.

۴- بپوا و باوه‌پ:

زۆرکەس باوه‌ریان به‌ به‌های دیاریکردنی ئامانجه‌کان نییه، بپوایان وایه کات کوشتنه، ئه‌مانه بۆ پشنگیری قسه‌کانیان بیانوی زۆر ده‌هێننه‌وه و ته‌نانه‌ت نمونه‌ی زۆریش بۆ خه‌لکی ده‌خه‌نه‌پوو که‌به‌ی دیاریکردنی ئامانجه سه‌رکه‌وتوو بوونه، هێشتا که‌یش له‌سه‌ر لوتکه‌ی سه‌رکه‌وتندان. له‌و نمونه‌نانه‌ش: باسی که‌سیکت بۆ

ده‌کات که ته‌مه‌نی ۱۰۰ ساڵه و به‌رده‌وام جگه‌ره ده‌کێشیت، بنگومان نه‌مه‌ش پاسته و

مەرج نىيە ئەو ۹۷٪ ى مۇقايەتى كە ئامانجىيان دىيارى ئاكەن شىكىست خواردووين، بەلام تۆرىنەى زۆرىيان ھەمىشە توشى گىرفتى زۆر و جۇراوبۇر دەبن. ولىيام شىكىسپىر دەلىت: " شىتىك بەناوى باش يان خراپ بوونى نىيە، بەلكو ئەو بىركىرنەو ھەى ۋەھى لىكىرىو ۋە ئەم يان ئەو بىت "

شىۋازى بىركىرنەو ۋەت لە دىارىكىردى ئامانجىت ۋەھات لىدەكات لەزىاندا بەبى ئامانجى بىزىت.

۵-زانىارى:

زانىارى ھۆكارىكە ۋەھالە ۹۷٪ ى دانىشتوانى سەرزەۋى دەكات كە ئامانجەكانىيان دانەپىژنەو. مەبەستە ئەو ۋە ئەم كەسانە خەزىيان بە ئەنجامدانى شىكەكانە، بەلام نازانن چۆنى بەدەست بىنن، ئەوجا ھەنگاۋى پىۋىست نانىن بۇ فىرىۋونى چۆنىتى بەدەست ھىنانى.

گوپم لە ھاورىيەكم بوو چەندان جار پىنى دەگوتم كە دەبەۋىت بىبىتە خۆنۋىن(ئەكتە)ىكى بەناۋىانگ، كەچى ئەم بىنى ھىچ ھەنگاۋىك بۇ بەدەھاتنى بىت، ئەنجامەكەشى ئەو ۋەبوو كە خەۋنەكەى بە خەۋنى ماپەو ۋ بەدرىزايى زىيانى نەيتوانى بىكانە راستىنە.

ئەۋكاتەى لىم پىرسى كە بۆچى ھىچ شىتىك ئاكەيت بۆئەۋى بىبىتە خۆنۋىن، لەۋەمدا گوتى كە نازانم چۆن ۋەھابكم. گەر نەزانى چۆن ئامانجەكانت دەست نىشان دەكەيت و چۆنى بەدى دەھىنى ئەۋا تۋىش دەبىتە ئەندامى يانەى(نازانم چۆن). زىج زىلار دەلىت: " ئەۋانى تر دەتوانن بەماۋەى كاتى تى بوەستىنن، بەلام ئەۋە خۆتى كە دەتوانى بەشىۋەيەكى بەردەوام خۆت بوەستىنى "

لەم بەشەدا فىرى ھەموو ئەۋ ھەنگاۋ و شىتانە دەبىت كە پىۋىستە بۇ دىارىكىردى ئامانجەكانت و بەدەھىنانى ئەۋەى شاپەنىت... ملوانكەى زىرىن.

٣٩- پێنج سوودی پشت دیاریکردنی ئامانجەکان:

((ئامانج تەنها پێویست نییه بۆ ئەوەی هاندەرمان بێت، بە لێكو بنچینهی راستە قینەیه بۆ هێشتنە وەمان لە ژيان))

پۆیترت شۆلەر

١- هەلسۆپاندنی خود:

كاتێك خاوەنی بەرنامەیهكی پێكخراو و هاوسەنگ دەبێت بۆ دیاریکردنی ئامانجەكانت بە گشتی ئەوكات هەست بەوە دەكەیت پتر دەتوانی ژيانت هەلسۆپینێ جێ هەرجێبه كیشت لێ پووبدات.

ئەو تۆی بپاری ئەو دەدەیت كام ئاراسته هەڵدەبژیری و كەئێ بە ئامانجی خوازاوت دەگەیت، هەستکردن بە هەلسۆپاندنی دۆخەكانت یارمەتیت دەكات بۆ زالبوون بەسەر لەمپەرەكانی پێشتدا و گەر سەركێشیت ئەنجامبەدەئێ بە توانا و خواوەن پێگە دەبێت. وەك والتر جاگهات دەلێت: "بەختەوهری گەورە لە ژياندا ئەوەیه كه ئەو شتانهی خەلكانی تر دەلێن ناتوانن تۆ بتوانی و ئەنجامی بدەئێ".

٢- متمانه بە خۆكردن:

كاتێك باشتر خۆت رادەگری و هەڵدەسوپینێ، متمانهت بە خۆت پتر دەبێت، هەروەها پتر متمانه بە سەركەوتنت دەكەیت و ئەزێتیانە تر بێردەكەیتەو و ئەنجامی مەزنتەر چنگ دەخەیت، هەروەها وەهات لێدەكات باوەپت وەهەبێت كه دەتوانی ئامانجەكان بە گشتی بكەیتە راستی و خەونەكانت بۆ راستینه و كەتواری بگۆڕی.

۳- بە ھای دەروون/خوود:

گەر ئامانجێکت پێکا، ئەوا پتر متمانە بەخۆت دەکەیت و ھەستەکانت بەرامبەر بەخۆت باشتر دەبێت، ھەروەھا خاستر سێقە بە توانایی و لێھاتوبیەکانت دەکەیت و کاتی زۆریش تێپەڕناوێت تاوێک تێبێنی گرنگتر بوونی خودت دەکەیت.

کاتێک ئاستەنگێکی کاتیت دووچار دەبێتەوە، ئەوا کەلەک لەم ئەزمون و شارەزاییە وەر دەگریت و توانا دارتربیش دەبیت بۆ پووبەپوو و ھەستانەوێ ئەو دۆخانە ی لەوانە یە لە داھاتوودا یەقەت بگرنەو، بۆئەوێ لەم پێیەو بترانی ئامانجە بالاكانت بپێکی، ھەروەھا ئەمە ھەستپێکردنت فراوانتر دەکات و ئاوزیشت بەدانا ی گۆشتن دەکات، وەك ئۆلیفردنل ھۆلمز دەلێت: "ئاوێزی مرقی گەر بە پێرۆکە یەکی نوێ فراوانتر بوو ھەرگیز بۆ پەھەندە بنچینەییەکانی ناگەرێتەو دواو".

۴- جوان کات بە کارھێنان:

گەر کاتێک بۆ بەدی ھاتنی ئەم ئامانجە دیاری بکەیت ئەوا باشتر و وردتر کار دەکەیت و دەبیت بۆ بەدیھێنانی ئامانجەکانت، ھەروەھا تاوێک ئارەزوێ کانت گرتوتترین" بۆ بەدیھاتنی ئامانجەکە ئەوا باشتر پابەندی بەدیھاتنی ئامانجەکانت دەبیت" لەسایە ی کاتی دیاریکراودا، ((پێویستە ئامانجەکانت کما ی دیاریکراویان ھەبێت، بەکاتی دیاریکراو

دەتوانیت ئامانجەکانت بەدی بێنیت، بوونی کات و ئامانج وەکو ئەستێرە و ئاسمان و ھاتان و لەتەنیشتی یەکەو کارا و یەکتر تەلوکارتر دەبن)).

ئێبرامیم ئەفی

ه-باشترکردنی دۆخی ژیاونت:

گه‌ر به‌رنامه‌یه‌کی رێکخراو و هاوسه‌نگت هه‌بیت بۆ به‌دیهانتی ئامانجه‌کانت شه‌وا به‌چپتر تیشک ده‌خه‌یه‌سه‌ر ئامانجه‌کانت، که ده‌بیته‌هۆی به‌رزکردنه‌وه‌ی ناستی ژیاونت و هاندراوترده‌بی و ده‌بیت به‌خاوه‌نی وزه‌ی باشتر و دۆخی خاستر و له‌وه‌ش گرنگتر شه‌وه‌یه تو به‌خته‌وه‌رت ده‌بیت. فرانکلین پۆفلت ده‌لێت: "به‌خته‌وه‌ری له‌چپتری شه‌جامدراوه‌کان و به‌ره‌می کۆششی داهێنان کارانه‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت".

۴۰- چواربەشەگە ی دیاریکردنی ئامانج:

((گەر نەزانی بۆکوئی دەپۆی پەنگە لە ناوچە یەکی تر کوتایی بە گەشتە کەت بیت))
 دایەنگامبەل

ژیاانی ھاوسەنگ لە ۴ بەشی سەرەکی پێکدێت و گەر یەکیکیان توشی گرفتاری بیت ئەوا ھەموو بەشەکانی تری دووچاردەبن، لە کتییی ((چینی دڵەراوکی)) د.بیترە. ھانسۆن دەلێت: "سەرکەوتن مانای خەباتکردنە بۆ بەدبەختانی پلە ی بالا لە ھەر چوار بەشەگە ی ئامانجدا، گەر شکست توشی ھەر یەکیک لەم بەشەنە بیت ئەوا بێگومان کار لە تەمەنت دەکات".

نێستایش باوەکو ئاوتوئی چواربەشەگە ی دیاریکردنی ئامانج بکەین:

۱- بەشی کەسیتی:

لە نێو ئەم بەشەدا شت گەلێکی وەکو پەویەندی، خێزان، ھاوسەرگیری، پشووکان، ھاوڕێیەتی، ئۆتۆمبیلی نوێ، گەشت و سەیران.. ھتد ھەن.

۲- بەشی پیشەیی:

لە نێویدا نواندن و پلە بەرزکردنەو و بەدەستھێنانی پێزی ھاوڕێیان و فێربوونی بە ھەری نوێ ھەن، مەبەست لێی بەدەست ھێنانی کاریکی نوێ و گۆڕانی پیشەکەت و زیادتر فێربوونتە.

۳- بەشى دارايى:

لېرەدا جىڭگىرى دارايىت، نەخشەى خانەششىنى، ۋە بەرھىنانەكانت، كرىنى كۆمپانىيائى نوئى، ھتد دەيىن.

بەشى تەندروستى:

لەم بەشەدا تەندروستى لەش، شىۋازى ژيان ۋە مەشقە ۋەرزىشەكان ۋە سىستىمى خۇراكى ۋە توانا بۇ پەفتارکردن ۋە دلەپاۋكى ۋە تەندروستى ھزرىش دەگرىتەۋە .
ۋەرە باۋەكو نمونەيەكت بۇ بخەمەپوۋو بۇئەۋەى پوۋنتر تىڭگەيت: ئەلقىس برىسلى خواۋەنى توانايەكى زۆرى ھونەرى ۋە ناۋبانگ باشى ۋە كەشخەيى ۋە پارەدارىش بوۋ، دەيتوانى چى لەژياندا بوىستايە چىڭكى بخات، بەپىي پىۋەرە گىشتىەكان دەبوۋ كەسىكى بەختەۋەربايە، سەربارى ئەم ھەموو تايىبەتەندىيە باشىيە كە تىيىداۋو، كە خواۋەنى تەندروستىيەكى زۆرىش باش بوۋ، بەلام بەشى كەسىتى ۋە تايىبەتى ژيانى بەخراب كارى لىي كرىدبوۋ، بۇيە ژيانى تال بىوۋ، ئەنجامەكەشى ۋەك دەيىننى ئەۋەبوۋ كە ئەلقىس لەنتوانماندا نەماۋە ! ھەمان شىتىش بەسەر مارلەن مۆنرۇ ۋە دالىداى ئەستىرەى گۇرانى ئەۋروپا ۋە زۆرى ترىشدا ھاتوۋن، بەتىكچوۋنى بەشنىك لەم بەشانە ژيان لە تىۋىكى خۇشىيەۋە بۇ بنكى ناخۇشى تالى ۋەردەچەرخىت.

بۇنمۇنە: كەسنىك لەسەر كورسىيەكى سى پى دانىشتوۋە ، كە پىيى چوارەمى شكاۋە، بۇيە ھەرچەندە خۇي بە ھاۋسەنگ پابگىرىت ھەر دەبىت پۇژىك بىت ۋە بە زەۋىدا بگەۋىت.
(ئەۋ ئاراستەيەى لەگەل فېرىونندا دەست پىدەكات داھاتوۋت دىارى دەكات))

ئەفلاقون

بۇئەۋەى بەختەۋەربىت پىۋىستە دلفىابىت لەۋەى ھەر چواربەشەكەى ژيانى ھاۋسەنگن. پەنگە بېرسى چۇن دەتوانم ئەم ھاۋسەنگىيە بەدېيەنم ؟ ۋەلامەكە بەم شىۋەيە دەبىت:

۱- تېببىنى بگە و چاودېرىش بە:

بۇخۇمان زۇرجار بە شىۋە يەكى ئامىز كىردە (ئالى) و بىسى ھەستىكردن دەجولتېنە ۋە و تېببىنى ئەتجامدراۋە كانمان ئاكەين.

ۋەرە باۋەكو پرسىيارىكت ئاراستە بگەم: ئايا پوويداۋە كلىلەكانت لەجىگە بەك دانىنى و دواتر لەبىرت كىردىت لەكوپت داناۋە؟ ئەمە يە پىنى دەگوتىت نائامادەيى ئاۋەز، ۋەك ھارى بوراين دەلئىت. لەكاتىكدا تۇ لەھەموو كون و قوزىنىكى مالاكەتدا دەگەرىت لەناكاۋ بىرت دەكەۋىتە ۋە كە كلىلەكەت لە چىشتخانەكە داناۋە، كاتىك دەپۇتە چىشتخانەكە و ھىبىنى كلىلەكەت ديارنىيە، ئەۋكاتىش ژنەكەت لىت دەپرسىت كە بەدوى چىدا دەگەرىتى؟ تۇيش بەدەم ھەلچوونە ۋە دەلئىسى: كلىلەكەم لىرە دانابوو، بەلام ديارنەماۋە، لەۋانە يە بەكتىك بىردىبىتى. ئەۋجا ژنەكەت دەست دەكەت بە گەپان بەدوى كلىلەكەدا و دواتر دەپدۆزىتە ۋە. ئايا ھەرگىز دۆخى ۋە ھات لى بەسەر نەھاتوۋە؟ ئەى ئەگەر ھەمان شت لەكاتى كاردا لىت پوويدا و دۆسىيە و پاپۇرتىكت ون بوو، چى دەكەيت؟ پزىشكانى دەروونى بەم دۆخە دەلئىن: "Seatoma"، نمونەى ئەمەش بىبىنى كلىلەكە يە لە ئاۋەزى ناھۇشيارتدا، بەلام خۆت لەناكاۋ بپوا بەخۆت دەھىنى بەۋەى ناپدۆزىتە ۋە، ئەمەش لە ئاۋەزى ھەناۋتدا ۋىتە دەكىشرىت، بۆيە ناتوانى كلىلەكە بىبىنى سەربارى ئەۋەى لەپىشتدايە. ھەموو ئەمانە پووياندا تەنھا لەبەرنەۋەى گىرگىت بەو شوپنە نەداۋە كە ئەو كلىل يان دۆسىانەت تىيدا داناۋە.

ئىمەى مۇۋۇ بە چوار قۇناغدا تىدەپەرىن "بۇئەۋەى قىرىپىن:

(۱) كەمتوانايى ناھۇشيارى:

لەم ئاستەدا دەبىنى ئاۋەزى ھەناۋىت نازانئىت چۇن كارىكى ديارىكراۋ ئەتجامىدات. سەبارەت بە ئاۋەزى ھەناۋىت ئەم ئەزمونە بوونىكى نىيە.

(۲) كەمتوانايى ھۆشيارى:

لەم قۇناغەدا ھەست بە بوونى ھەولئىك دەكەيت بۇ فېربوونى چۆنىتى ئەنجامدانى ، بەلام بەھۆى نەبوونى ئەزمونى پېشترەو، ئەوا ھەولەكانت بۇ چۆنىتى فېربوون بۇ ئەنجامدانى ئەم كارە لە برەودا دەبىت.

(۳) توانايى ھۆشيارى:

لەم ئاستەدا ، فېرى چۆنىتى ئەنجامدانى ئەم كارە دەبىت، دەتوانى بەئاسانى ئەنجامى بدەى، جار ئاجارىكىش ئەنجامى دەدەى، بەلام دەشزانىت بەرەو شوئىنىكت ئاراستەدەكات و تاوەكو بەردەوامبىت لەدوبارە ئەنجام دانەوہى ئەوہندەى تر توانايى و لېھاتوويىت پتر دەبىت.

(۴) توانايى ناھۆشيارى:

لەم ئاستەدا ئاوەزى ھۆشيارى توانادارە، وەرنامەكان لە داتاگەى يادگەى ساوہ دريژتدا داكراون، ئەمەش وەھات لیدەكات بى ھۆش و ئاگادارىش بتوانى ھەمان كار ئەنجام بدەيتەوہ. باوہكو نمونەيەك وەربگرين: بۇنمونه لىخوپىنى ئۆتۆمبىل. ئەوكاتەى دەستت داوہتە لىخوپىنى ئۆتۆمبىل نەت زانىرە چۆنى لى بخوپىت، بەلام ئىستا بەبى بېركردنەوہش دەتوانى لى بخوپى و ھەموو ھەنگاوە پېويستەكانى ئەمە بە شىوہەكى خۆكرە ئەنجام دەدەيت.

زۆر شت ھەن لەژياندا لەدەستمان دەردەچىت "چونكە گرنكى بە تىببىنى كردنى بوونى نادەين. كارى قورس بەدرىژايى پۆژ وەھات لیدەكات گرنكى بە تەندروستىت نەدەيت و پەيوەندىت بە ژن و منداڵەكانتەوہ لاواز دەكات، بەلام پېويستە بزانى كە تابىت ھىچ كام بەشىكى چوار بەشەكەى ئامانچ لەسەر ھساپى ئەو بەشەكانى تر برەوپیئەى، ئەگينا

ئەوھى دەستت دەكەۋىت ئەوھىيە ھېچت دەست ناكەۋىت، ياخود ئەوھى بەدەستى دەھىتى كەمتر دەبىت لەوھى لەدەستى دەدەيت.

((مەۋىي بەختەۋەر ئەۋىيە كە ھۆكەرى شتەكان دەزانىت))

فەرجىل

۲-ئەم پەرسىيارانە ئاراستەى خۆت بگە:

ۋەك چۆن پەرسىيار لەخۆت دەكەيت لەبارەى تەخشەى بازار كەردنەۋە، دەبىت بەھەمان شىۋە پەرسىيار لەبارەى كەسىتتەۋە لەخۆت بگەيت، بەم شىۋەيە:

(ا) ئىستەن لەكۆيم؟

گەر لەھەموو شتەكدا باش بويت جگە لە پەيۋەندىيەكانت، تەندروسنى يان پىشەت ياخود لەپوۋى دۇخى دارىتەۋە، ئەۋا ھەۋلى تېيىنى كەردنى ئەم دۇخەت بەدە ۋ دواتر بەرەۋ قۇناغى ب ھەنگاۋ بىتى.

(ب) چىم دەۋىت؟

كاتىك ۋەلامى ئەم پەرسىيارە دەدەيتەۋە ئەۋا دەستت داۋەتە ھەنگاۋنان بۆ بەدەيتەنەى چارەسەرى گونجاۋ ۋ لەئىستادا لەرېگەدا دەبىت بۆ بەدەيتەنەى ھاسەنگى لەنتوان ھەر چوار بەشەكەى ژىانت، پەنگە ۋەلامەكەت: دەمەۋىت لەپوۋى تەندروسنىيەۋە باشترىم، ياخود دەمەۋىت پەيۋەندىم پەگەل ژەكەم يان مەندالەكان يان سەركارەكەمدا خاسترىت ۋ باشترىش پەگەل كارمەنداندا ھەلسوكەوت بگەم، ياخود دەمەۋىت پارەى زۆر چىنگ بىخەم، تۆتۈمبىل بىكەم، ياخود ھەر ئىشنىكى نوپىر بدۆزمەۋە، كاتىك ئەم پەرسىيارە لەخۆت دەكەيت ئەۋا ھەنگاۋ بەرەۋ قۇناغى ت دەنەيت.

(ت) كەي ئەمەم دەۋىت؟

ئىستايىش چېرىكردنە ۋە كانت ئاراستەي كەي يان كات كراون، پەنگە بلىنى: ھەرتىستا يان ھەفتەي داھاتوو، ياخود لە ماۋەي يەك مانگدا، لىرەدا گرنگ ئەۋەنىيە چەندە كاتى بۇ دادەننى گرنگ ئاراستە ۋەرگرتنە بەرەو پىگەي راست، ئەمەش ۋەتات لىدەكەت باشتر پىش بگەۋىت و بگەيتە دوورتىن خالى دەست پى ئەگەشتوو.

ئەم پرسىارانەش ئاراستەي خۆت بگە:

(پ) چۈن دەتوانم بگەم بەر جىگەيە؟

ئىستايىش بىر لە و نامراز و پىشۋىتانا بەرەۋە كە بەۋىيە ۋە دەتوانى بە ئامانجەكەت بگەيت، پەنگە بلىنى: پىۋىستەم بە ۋەرگرتنى خولىكى وتارىيىيە، ياخود لە بارەي چۈننى بەستىن و بە پىۋەبىردنى كۆرگەلى سەركەۋتوو. پەنگە ژەكەت بۇ گەشتىك بەرىت، يان سەۋك كارەكەت بانگىشتى نان خواردنى ئىۋارى بگەيت بۇ باشترىۋونى پەيۋەندىيەكەت، پەنگە لە يانەيەكى تەندروستىدا بەشدارىيەت ۋە ھەفتەي سى جار مەشق ئەنجام بەدى، گرنگ نىيە چى دەكەيت، گرنگ ئەۋەيە لە سەر پىگەي راست بىت. ئەۋەي پىۋىستە پىي ماۋە بۇ بەدىھاتنى ئامانجەكەت ئەۋەيە كە پرسىارى (ج) ئاراستەي خۆت بگەيت.

(ج) ئىستا چى دەكەم بۇ بەدىھاتنى ئەۋەي دەمەۋىت؟

كاتىك ئەم پرسىارە ئاراستەي خۆت دەكەيت ئامادە دەبىت بۇ دەستكردن بەكار بۇ بەدىھاتنى ئامانجەكەت، بۇيە ھەرتىستا پەيۋەندىيەكى دوروىيىزى ئەنجامبەدە بۇ بانگىشتىكردنى سەركارەكەت ياخود شۋىنگرتن بۇ گەشتەكەت كە دەتەۋىت دەگەل ژەكەتدا بەسەرى بەرىت، ياخود گەرەكەت بىيە ئەندامى يانەيەكى تەندروستى ھەرتىستا پەيۋەندىيان پىۋەبەك، دىارى كىردنى ئامانج زۆر گرنگ بەدىھاتنى گرنگترە.

نەمپۇ دەست پىنېكە، تېيىنى بىكە و بېيىنە و زىانت بىنەزموۋە. وەك ئەفلاتۇن دەلىت: "ئەو زىانەى نەت ئەزمواندوۋە شاينەى ئەوۋەنپىيە تېيىدا بىزىت". ئەو پىرسىيارە بەھىزە لەخۇتېكە و دواتر ھەنگاۋ لەبۇ جېيە جىكردنى بىنى و لەپشتەۋەى خۇت مەپوانە و كاتېك ئەمانە ئەنجام دەدەيت دەبىنى پۇيشتويىتە تە نىو پىزى سەركە وتوتىرىن كەسانى جەھانۋە، خەلاتەكەت زىانتكى ھاۋسەنگ و پىرلە خۇشى و تەۋاۋىراۋ دەبىت. كۇنفۇشىۋس دەلىت: "بەسروشەت مۇۋەكان ۋەكى يەكن، بەلام بە ئەجامدان جىاۋازى گەۋرە دەكەۋىتە نىۋانپانەۋە".

۴۱- سی شیه‌که‌ی ئامانج :

((هیچ شتیکی مه‌زن به‌بی که‌سی مه‌زن به‌دینایات، که‌سانیش مه‌زن ده‌بن که‌ی ویستیان به‌پاستی مه‌زن بن))

شارل دی گزل

کاتیک ده‌ست ده‌که‌یت به‌ وه‌رنامه دارشتن له‌بارهی جیه‌جیکردنی ئامانجه‌کانت‌وه‌ه
ئه‌وا پتویسته جیاوازی نیوان ئامانجه‌کاتی و به‌رده‌وامه‌کانت بکه‌یت. ئامانجی کاتی
وه‌کو هه‌رلدان بۆ که‌مکردنی پینج کیلو له‌ گۆشتی له‌ش یاخود هه‌رلدان بۆ چنگ خستنی
ئیشیکه‌ و به‌ ده‌ستکه‌وتنی کۆتایی پیندیت، به‌لام ئامانجی به‌رده‌وام وه‌کو پیکخستنی
سیستمی ژیان یان پلاندانان بۆ ده‌هاتووی پیشه‌ییت یاخود دامه‌زاندی په‌یوه‌ندییه‌کی
هه‌میشه‌یه‌ ئه‌مه‌ کۆتایی نایات، بۆیه‌ وریابه‌ و پتویسته ئامانجه‌کانت به‌و شیه‌یه‌بن که
به‌ده‌ستکه‌وتنی کۆتایی نه‌یات و هه‌میشه‌ پلانی ماوه‌دریژ دابریژه‌.

سی شیه‌ سه‌ره‌که‌ی ئامانج:

۱- ئامانجی ماوه‌ کورت:

ئه‌م ئامانجه‌ به‌زۆری ماوه‌یه‌کی که‌م ده‌خایه‌نیت له‌ ۱۵ خوله‌که‌وه‌ ده‌ست پینده‌کات
تاوه‌کو سالتیک ده‌گریت‌وه‌، ئه‌م جۆره‌ ئامانجانه‌ وه‌کو ئه‌وه‌یه‌ که‌: له‌ کۆبونه‌وه‌کاندا چی
ده‌که‌یت یاخود له‌بارهی پرۆژه‌یه‌که‌وه‌ چی ده‌لێی، یان راپۆرتیکی گشتی چۆن بنوسی،
خولیکی مه‌شقه‌وانی بته‌ویت ئاماده‌ی بیت، پشویه‌ک گه‌شتی تیدا بکه‌ی، بریک پاره‌ی
دیاریکراو بته‌ویت به‌ده‌ستی به‌ئینیت...

ئەم جۆرە ئامانجە ماوۋە كورتانە بۆتۇق زۆر ناوازەن لەبۇ پاھاتىن بەرەو ديارىكرىدى
ئامانجە مەزىنەكانت.

2- ئامانجى ماوۋە ناوۋەندى:

ئەم جۆرە ئامانجە ماوۋە يەك سال بۇ پىنج سال دەخايەنىت. لەم ماوۋە دا ھەول
دەدەيت كە بېروانامە يەك بەدەست بېنى، يان پلەيەكى زانستى، ياخود ھەنگاۋ بەرەو
باشتركرىدى دۆخى پېشەيىت بېنى، ئەو ئۆتۈمبىللەي ھەتە بېگۈرپىت. ئامانجى تىرى لەم
شېۋەيە. ئەم جۆرە ئامانجە ماوۋە ناوۋەندىانە ھۆكارىكن بۇ بەردەوامى دان بە ئامانجە
ماوۋە كورتەكان و ھەنگاۋنان بۇ بەدىھاتنى ئامانجى ماوۋە درىژ.

۳- ئامانجى ماوۋە درىژ:

ئەم ئامانجە لە ۲۵ سالى داھاتوردا بەردەست دەبىت و چىنگ دەخرىت. ئامانجى
رىكخستىن و نەخشە رېژكرىدى تەواۋى ژياننە، بۆنمۇنە: ديارى كرىدى ئەو شوپىنەي تىپىدا
دەژىت، پەيوەندىت پەگل ژن يان خىزانەكەتدا.
ئىستايىش باسى چۈنىتى بەكارھىنانى ئەم ئامانجانەت بۇ دەكەم لەلايەن خۆمەۋە،
تاۋەكوگە يىشم بە پلەي بە پىۋە بەرى گشتى:

ئامانجى ماوۋە كورت:

- لەسەرەتاۋە لە ئوتىلىكى پىنج ئەستېرەيى بە قاپ و دەفر شىشتى دەستم
پىكرىد.
- دەستم داۋە خويندىن لەبارەي ئوتىلكارىۋە، ئەوجا پاشى يەك سال لە كىۋېك
بىرۈم بەخاۋەنى بېروانامە يەك.

ئامانجی ماوه ئاوه‌ندی:

- ئامانجیم بوو که بېم به به‌رپوه‌به‌ری به‌شیک، بووم به به‌رپوه‌به‌ری به‌شی خۆراک و خواردنه‌وه‌ی ژووره‌کان.
- ئامانجیم چنگ خستنی دېلۆم بوو له‌باره‌ی ئوتیلکه‌نه‌وه چنگم خست.
- بېروانامه‌ی دېلۆم له‌باره‌ی په‌فتاری مرقه‌وه به‌ده‌ست بیتیم، به‌ده‌ستم هیتا.
- به ئینگلیزی و فه‌هنسی به پاراوی قسه‌بکه‌م، ئەمەش فێربووم.

ئامانجی ماوه درێژ:

- ئامانجیم بوو بېم به به‌رپوه‌به‌ری گشتی ئوتیلکه... له‌سالی ۱۹۸۷ دا بووم.
- سی پۆست له کارگێری ئوتیلکه‌دا به‌ده‌ست بیتیم، ده‌ستم خست.
- به‌ناویانگ و ناسراویم، به‌خواه‌نی خه‌لاتی زانیاری بم... له‌سالی ۱۹۸۷ دا بووم به‌خواه‌نی بېروانامه‌ی باشترین خویندکاری توێژینه‌وه‌ی ماله‌وه‌یی له دامه‌زراوه‌ی ئەمه‌ریکی بۆ ئوتیلکاری.

به‌رده‌وامبووم له‌سه‌ر توێژینه‌وه و خویندن و له‌پرووی کارگێریشه‌وه پله‌م بالاتر ده‌بوو، تاوه‌کو بپارمدا که کۆمپانیا‌یه‌کی تایبەت به‌خۆم دا‌بینیم و سه‌رله‌نوێ ده‌ست پێبکه‌م، ئیستایش خاوه‌نی زانیاری و پێژ و پله و شاره‌زاییه‌کی زۆرباشم و ده‌توانم له‌ پاس‌تینه‌ی خه‌ونه‌کانمدا بژیم، سه‌رباری ئەوه‌ی هه‌موو پۆژیک ئاسته‌نگه‌ گره‌وی خۆی پێبوه‌ بۆمن، به‌لام من گویم لێ نه‌داون و به‌دووی چاره‌یدا گه‌راوم. ئامانجه‌کان به‌دی نایه‌ن مه‌گه‌ر هه‌ولی ته‌واوی بۆ بده‌یت و ئاواي کۆل‌دان نه‌زانیت و پووخان و نه‌توانینیش له‌بیر بکه‌ی.

واشه‌نتۆن ئیرقینگ ده‌لێت: "ئاوه‌زی مه‌زن ئامانجی هه‌یه، به‌لام نه‌وانی تر ئاواتیان هه‌یه." ئامانج ده‌ست نیشان بکه، نه‌خشه‌ی بۆ دا‌پێژ و مه‌هێله به‌ فێر بپرات. وینستۆن چرچل ده‌لێت: "هه‌رگیز خۆت به‌ده‌سته‌وه مه‌ده، هه‌رگیز، نه‌که‌یت خۆت به‌ده‌سته‌وه بده‌یت هه‌رگیز".

۴۲- چۆن ئامانجه گانت دهست نیشان ده کهیت-سیازده بنه ما:

((بۆنه وهی به خته وه ری چنگ بخهین پئویسته دلنیا بینه وه له بوونی ئامانجی مه زن))
ئیریل نیتنگال

۱- بزانه چیت ده ویت:

دۆگلاس لۆرم ده لیت: "کاتیک دیاری ده کهیت چیت ده ویت نه وکات تق گرنگترین بریارتداوه له ژوانتدا"، له پیشی هه ره نگاوانانیکدا ده ویت بزانیته چیت ده ویت چونکه نه مه گرنگترین نه نگاوه بۆ بۆبه دیهاتنی ئامانجه کهت. هه موو مروفیککی سه رکه وتوو له سه ره تادا

خه ونی بینوه، نه وجا خه ونه کانی ده خاته بواری جینه جیکردنه وه. که واته خه ونی تق جیه؟ ده ته ویت چی بیت؟ ده ته ویت له ژوانتدا زۆرتر له هه موو شتیک چی نه نجامبده ی و به دی بهینیت؟ ده ته ویت په یوه ندی باشترا دابه ستی؟ هاوسه رگیری باشترا، یان ده ته ویت کاریکی تایبه تی نه نجامبده ی؟ گرنگ نییه چیت ده ویت، گرنگ نه وه یه بزانیته و په فتاریکه یته له سه ره نه و بنه مایه ی چیت ده ویت؟ وه ک بنیس واتلی له: کتیه که ی ((چیزی کار)) دا ده لیت: "بۆنه وه ی بگه یه یته به شوینیک پئویسته له سه ره تاوه بزانیته تق بۆ کوی ده پوی".

۲- ده ویت ئامانجه کهت راسته قینه و پوون و دیاری کرلوییت:

چیرۆکی نه و پیاوه ت له بیره که له پیشی ئاگردانیک دانیشته و به ئاگردانه که ی ده گووت: که رمیم پی بیه خشه کۆتره دارت پی ده به خشم. سه ریاری نه وه ی زۆر وه ستا به لام هیچ که رمیه کی چنگ نه که وت، هه رچه نده ئامانجه که ی ده سته وتنی که رمی بوو،

که چسپ له بیرى کردبوو پیویسته له سه‌ره‌تادا ببه‌خشیت ئه‌وجا وه‌ریگریت، واتا ئامانجه‌که‌ی که‌تواریانه نه‌بوو، بۆیه گرنه‌گ نییه ئامانجه‌ت چیه‌یه پیویسته پوون و دیاریکراو و که‌تواریانه‌بیته.

۲- ئاره‌زووی به‌هیز:

جاریکیان که‌نجیک له‌باره‌ی نه‌یتیه‌کانی سه‌رکه‌وتنه‌وه له‌ دانایه‌کی پرسى، ئه‌ویش قاپیکی پر له‌ئای ساردی هینا و ئه‌وجا داوای له‌ که‌نجه‌که‌کرد له‌ ئاوه‌که‌ بپوانیت له‌ کاتیکدا که‌نجه‌که‌ له‌ ئاوه‌که‌ی ده‌پوانی داناکه‌ سه‌ری که‌نجه‌که‌ی گرت و کردی به‌نیو قاپه‌ئاوه‌که‌دا، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ که‌نجه‌که‌ هیچ به‌رگری نه‌نواندن، به‌لام دواتر ده‌ستی دایه‌ قورله‌فرتکی و کاتیک که‌یشته‌ که‌ناری خنکان پالیکى به‌ داناکه‌وه نا و خوی لیتی پزگارکرد و دواتر به‌سه‌ریدا هاواری کرد و گووتی:

((ئه‌وه‌چیت به‌چی وه‌هام لیده‌که‌ی، ده‌نه‌ویت به‌ کوژیت؟)) .

داناکه‌ به‌ پیکه‌نینه‌وه وه‌لامی دایه‌وه و گووتی: ((له‌مه‌وه چسپ فیزیوویت؟))، که‌نجه‌که‌ش گووتی: ((هیچ شتیک)).

داناکه‌ گووتی: ((بیکومانم له‌وه‌ی شتیک هه‌ر فیزیوویت، له‌چهند چرکه‌ی سه‌ره‌تادا ویستت سه‌رکه‌وتووویت له‌ خۆ لى پزگارکردم، به‌لام هاندهرت به‌هیز نه‌بوو بۆ ئه‌م کاره‌ت، بۆیه کاتیک وه‌خت بوو بخنکیت پالنه‌ری راسته‌قینه و مه‌زنت لادروست بوو و هه‌موو هیز و هونه‌ری خۆت به‌کارهینا به‌مه‌به‌ستی خۆپزگارکردن. کوپم له‌مه‌وه فیزیبه‌ که‌ نه‌یتى سه‌رکه‌وتن جولانی ئاره‌زووی گرگرتوه‌ بۆ به‌دییه‌نانى سه‌رکه‌وتن)). .

ده‌بیته‌ بزانیت چیت ده‌ویت و ئامانجه‌کانیشت باوه‌کو به‌ها‌دارین و هیچ که‌سێک-ته‌ناته‌ خۆیشت-نه‌توانی بیته‌ پنگرت له‌ به‌دییه‌نانى .

۴- وادانان و ئەندېشە كۆردى:

كاتىك بىرۆكەي شەوت لەلادا دەستە بەردەبىت كە
چىت دەوتت و شارەزوى گرگروت لەلادا ھەست
پىكرارە شەوا پىويستت بەو ھەيە بىرۆكەكانت بەرەو
ئاو ھەزى ھەناوېت ئاراستە بكەيت. وادانان ھەلقەي
پەيوەندى نىوان ئاو ھەزى ھۆشيار و ئاو ھەزى ھەناوېيە.
ئالبېرت ئىنشەتائىن دەتت: "ئەندېشە كۆردى لە زاننى
گرنگرە"، جۆرج بېرنسارد شۆيىش دەتت:

ئەندېشە كۆردى ھەنگاوى يەكەمە بەرەو دامەتئان. بۆيە بە وشيارىيەو ھەناجەكانت
ئەندېشەكە و باو ھەكو ھەمىشە لەپىش چاوانت بىن و بىكە بەپاستى پوون، تاو ھەكو بتوانى
ھەناجەكانت بە پوونتر بېيىنى و خۆت بېيىنەو ھەكو ھەناجەكەت بەدېھتارە
ھەناجەكانت بەرەو ئاستىكى قولتر لە ئاو ھەزى ھەناوتدا ئاراستەدەين و بەھىزترىش دەين.
زانستى پشت سروسى پىداگىرى لەسەر شەو ھەكەت كە: ئاو ھەكو موگناتىسە،
كاتىك خۆت ھەكو دەبىنەت كە ھەناجەكانت بەدى دەھىنەت شەوا خەلكى بۆخۆت كىش
دەكەيت، دۆخ و ھەلوئىستەكانىشت بەشەو ھەكو دەبىت ھەكو ھەناجەكانت بەدى
ھاتىن و يارمەتەت دەدەن بۆ بەدھاتنى. وريابە و بەباشى ھەناجەكانت لە ئەندېشەدا
بېيىنەو بۆئەو ھەكو بەپاستى بېيىتە بەشەك لەو كەتوارىيەي ژيانە.

۵- بېيار:

باو ھەكو ھەكو دابىنەي كەتۆ دەزانەت چىت دەوتت و
مەنەت بەخۆتە كە ھەناجەكەت پوون و دىيارىكراو و
كەتوارىانە و بەھادارە، ھەرو ھەكو ئارەزوويەكى مەزەت ھەيە
بۆ بەدھاتنى، دەتەوتت ھەكو خۆت بېيىنەو ھەكو تۆ بەپاستى بەدەت ھەناو، ئىستائىش

کاتی نه‌وه هاتووه که برپاریکی هۆشمه‌ندانه بده‌ی و جاپی نه‌وه‌بده‌ی که تۆ هه‌ولێ به‌دهاتنی ده‌ده‌یت. له‌باره‌ی خوشویستنی ئامانجه‌کانته‌وه ئاگاداری ده‌ووبه‌رت بکه‌ره‌وه و له‌باره‌یه‌وه بۆیان بدۆی، ده‌بینی ئه‌وانیش به‌پیتی توانای خۆیان ده‌ستی یارمه‌تیت بۆ درێژ ده‌که‌ن، له‌بیرت بیت برپاردانت له‌باره‌ی ئامانجه‌کانته‌وه دیاری کردنی شیوازی چاره‌نوسه، ئه‌و ساته‌ی به‌ وشیارانه‌وه برپاری لێ ده‌ده‌ی ئه‌وکات پنگه‌ت به‌ره‌و به‌دیهااتنی ئامانجت دروست ده‌که‌یت.

۶- ده‌بیت ئامانجه‌که‌ت بنوسیته‌وه:

لی ئایا کوکا ده‌لێت: "نوسینه‌وه‌ی ئامانجه‌کانت یه‌که‌مین هه‌نگاره‌ بۆ به‌دیهااتنی".
براین تراس ده‌لێ: "شته‌که‌ به‌ خامه‌یه‌ک و کاغزه‌ و تۆ ده‌ست پێده‌کات".
کاتێک داده‌نیشی بۆ نوسینه‌وه‌ی ئامانجه‌کانت ئه‌وا دوو هێزی مۆییت به‌کارده‌خه‌یت:
۱- ئه‌ندامه‌کانی له‌شت... تۆ خامه‌یه‌ک به‌ده‌سته‌وه ده‌گرییت و ده‌سته‌کانت ده‌جولێنیته‌وه.

ب- چڕپیرکردنه‌وه‌ی هه‌زی... تۆ بیر له‌ ئامانجه‌کانت ده‌که‌یته‌وه ده‌یان بینیت، له‌سه‌ر پارچه‌ کاغزه‌ێک ده‌یان نوسی و ده‌یان خوێنیته‌وه، له‌م کاته‌شدا هه‌ست به‌ دووباره‌ بوونه‌وه‌ی ده‌نگی خۆت ده‌که‌یت له‌ هه‌ناوته‌وه و هه‌موو هه‌سته‌کانت ده‌روژێتی و هه‌موو هه‌سته‌کانت له‌ لوتکه‌دا ده‌بن، به‌م هه‌نگاوه‌ت شه‌قاویکی تر له‌ به‌دیپێنانی ئامانجه‌که‌ت نێزیک که‌وتیته‌وه.

۷- کات بۆ ئامانجه‌که‌ت دیارییه‌که:

ئامانج به‌بێ کاتی دیاریکراو هیچ نییه‌ جگه‌ له‌ ئاوات،
ده‌توانی یاری تۆپی پێ گریمانه‌ بکه‌ی به‌بێ بوونی کاتی دیاریکراو؟ یاریکاره‌کان

به ردهوام ده بن له سه ر ياريکردن و ياريه کهش هه ر کوتايي نايات!! ئه وکاته ي وه ختيگي ديار يکراو بۆ به ديهاتناني ئامانجه کهت ده ست نيشان ده که يت تۆ ده بيهت خاوه ني پا به ندي و هانداني به هيز بۆ به که تواري بووني ئامانجه کانت له م ماوه يه دا. گه ر گرنگ ئه وه بيهت که پلان بۆ به ديهاتني ئامانجه کهت دا بنئي ئه و گرنگ ئه وه ش ده بيهت که کاتيگ ديار ييکه ي که به شيوه يه کي که تواريانه هه و لي به ديهاتني بده ي و له م کاته دا توانا دار بيهت بۆ کردني خه ونه کانت به راستينه .

۸- سامانت بزانه:

سامانه کانت چين؟ چي شتيگ ده به خشيه وه؟ سامانه کانت هه رچيه ک بيهت له و چوار به شه ي که ژيان ت پيگده هينن: زانياريت، شاره زاييت، يارمه تي هاوړيه کت، خيزانت، دۆخی داراييت، کام له مانه ده توانييت يارمه تيت بدات بۆ به ديهاتني ئامانجه کانت؟ ليستگ به ناوي هه موو ئه و که سانه بنوسه ره وه که توانا دارن بۆ يارمه تي کردنت و ئه وانه شي ده سه لاتت به سه رياندا نيه، هه موو ئه و سامانانه ي هه ته و پيويستت پتيانه بۆ به ديهاتني ئامانجه کهت بيان نوسه ره وه.

۹- له مپه ره کاني ريگه ت بزانه:

گه شتيا ريگ پروي له که نا راويگ کرد و ديتي راوچييه ک به قولاپ راوه ماسي ده کات، ماسي گه و ره راوده کات پاش پيواني فرتي ده داته وه ناو ئاوه که! به لام بچکولانه کان فرتي ناداته وه!! گه شتيا ره زۆري سه ير ليها ت، بۆيه هۆکاره که ي له راوچييه که پرسي، ئه و يش له وه لامدا گو تي: ئه و تا وه يه ي من هينا و مه نه نها ده توانييت ماسييه کي بيه ست سانتيمه تري تي دا بېرژيني و له وه گه و ره تربيت به که لکي من نايات. ئه م راوچييه کيشه ي خۆي به باشي ده زاني و له بري ئه وه ي هه و لي چاره کردني بدات که چي ماسيه گه و ره کاني له ده ستی خۆي ده دا.

زۆرێك له كۆمپانیاكان توشی مایه‌پووجی دین و هاتوون "به‌هۆی نه‌زانین بۆ چاره‌كردنی نه‌و كێشانه‌ یاخود پێشبینی نه‌كردنییه‌وه‌. بۆیه‌ كه‌ بێرۆكه‌یه‌كت بۆدیت بزانه‌ چی شتیك كاریگه‌ر و له‌مپه‌ری ڕێگه‌ته‌ و كه‌ئه‌مه‌ت زانی ده‌سته‌وه‌ستان مه‌وه‌سته‌ و به‌دووی چاره‌دا بگه‌ڕێ."

به‌مه‌ش ده‌بیته‌ خاوه‌نی ڕێگه‌ و ئامرازى پتویست بۆ به‌رگری له‌خۆكردن له‌به‌رامبه‌ر مه‌ر كێشه‌یه‌كدا كه‌ دووچاره‌ ده‌بیته‌وه‌، تیری بیسۆڵ ده‌لێت: "په‌ند له‌وه‌دا نییه‌ كه‌ چه‌ند جار له‌ژياندا پشتت له‌زه‌وى دراوه‌، به‌لكو په‌ند له‌ چاره‌كانی هه‌ستانه‌وه‌ته‌ پاش ئه‌وه‌ی پشتت له‌زه‌وى دراوه‌".

۱۰-كردار:

كه‌سیك ده‌ناسیت بزانیته‌ چی ده‌وێت و كه‌ی ده‌یه‌وێت؟ تێبشت ده‌گه‌یه‌نێت كه‌ چۆنی به‌ده‌ست ده‌هێنێت، به‌لام هه‌یج شتیكى له‌باره‌وه‌ ناكات.

له‌ وانه‌یه‌كمدا له‌ مۆنتریال ۲۰ دۆلاریه‌كم له‌گه‌رفانم ده‌ره‌یتنا و له‌ ۲۰۰ به‌شدارییوم پرسى كه‌ كێ ده‌یه‌وێت به‌خواه‌نی ئه‌م پاره‌یه‌بێت؟ هه‌موان ده‌ستیان هه‌لبێ، ته‌نها یه‌ك كه‌س نه‌بێت كه‌ ده‌ستى هه‌لنه‌بێ به‌لام هه‌ستایه‌ سه‌رپێ و به‌ناو هه‌مواندا هات و پاره‌كه‌ی لێ سه‌ندم، هه‌موان سه‌یریان لێ ده‌كات! منیش گوتم: ((ئه‌مه‌یه‌ كردار، ده‌بێت ئه‌و كاره‌ ئه‌نجام به‌ده‌یت كه‌ ده‌ته‌وێت، نه‌وه‌ك ته‌نها هیواى به‌دیهاتنی بخوازی))، هه‌موان ده‌ستیان دایه‌ پێكه‌نین و منیش له‌و كاته‌ به‌دواوه‌ بڕیارمدا چێتر پاره‌ بۆ پوونكردنه‌وه‌ به‌كارنه‌هێنم. پلاندانان كاریكى باشه‌ و دیاریكردنی ئامانجه‌كانیش مه‌زنه‌، به‌لام گه‌ر پلانه‌كه‌ت نه‌خه‌يته‌ بواری جێبه‌جێ كردنه‌وه‌ و نه‌یه‌كه‌یت به‌كردار ئه‌وا هه‌یج ده‌ست ناكه‌وێت. ئالان كۆكس ده‌لێت: "ده‌زانم كه‌ خه‌ونه‌كان پتویستن، به‌لام ڕێگه‌ی جێبه‌جێكردن و به‌دیهاتنی ئه‌م خه‌وانه‌ ئه‌وه‌ ده‌ست نیشان ده‌كه‌ن كه‌ ئایا ئه‌م خه‌وانه‌ به‌دیدین یاخود نا"،

ئەرسىتۈش ئىتۇت: " مۇقۇمىنچىنەي كىدارەكانىيەتى"، بۇيە لەم ساتەو دەستىكە بە جىتە جى كىردى پىلانەكانت و دواتر دەيىنى كە بەختەو و خوشحاللىش دەيىت.

۱۱- ھەلسەنگاندن:

پىاوتىك ويستى بگاتە لوتكەي چىايەك بۇئەو ھەندىك وئىنەي يادگارى لەويدا بگىت، ئەم كارەي يەك بۇزى خاياند، كاتىك گەيشتە لوتكەي چىايەك تەوا ماندو و بىو، دىتى كابرايەكى چىنى لەويە، بۇيە لىي نىزىك كەوتەو و دەستى دايە گازندە كىردى لەو ەي تاو كەيشتە ئەم لوتكەي چىايە زۆر ماندو بوو، كابراي چىنى پىكەنى و گوتى: " گەر جارىكى تر ويستت بەسەر ئەم چىايەدا سەرىكەويت، ئەوا بىرۆرە ئەو لايەكەي تى چىايەك، لەويدا ترامىك دەيىنى كە بە يەك دۆلار تاو كەسەر ئەم چىايە دەتەيىنى"، ەك دەيىنى ئەم كابرايە بەھۆي ئەو ەي بەھەلە بەدەيىتەنى نەخشەكەي خەملاندىو بۇيە پىگەي ھەلەشى گىتەو، كاتى زۆر كوشىبوو، وزەشى كەمى كىردىو. مەبەست لىرەدا زۆر ئاسان و پوونە، كاتىك ويستت نەخشەيەكت بگەيتە كىدار لەچەند لايەكەو ەلسەنگاندنى بۆكە و چى پىويستى بە گۆپان بوو بىگۆرە، ئەمە باشترە لەو ەي لەوا دوايدا توشى پەژىوانى و داپووخان بىيەو.

۱۲- كىشۇكى (مرونت):

يەكەك لە كىلە سەرەكەيەكانى سەركەوتن كىشۇكەيە. كىشۇكى توانايى تۇيە بۇ ئەجامدانى چاكسازى و گۆپانكارى لە نەخشەكەتدا، ەروەها جولانە بەدەسوبرد و خىرايى و ەولدانە بۇ ئەجامدانى كارى نويتىر بۇئەو ەي بەئامانجەكت بگەيت.

۱۲-پىداگىرى-سورىبون:

كالۋنى كۆلىد دەلىت: "ھىچ شتىك لەم جھانەدا ناتوانىت جىگەى پىداگىرى بگرىتەو،
تەنات بەھرەش ناتوانىت". ھىچ شتىك لەم جھانەدا لە پىاوانى ناسەركەوتو باوتر و
دىارتىپىيە كە خاوەنى بەھرە و ژىرى و زانىارين، كەچى شكست خواردوشن جھان،
پىرىتەى لە تاوانبارانى خويندوار، ئەو تەنھا پىداگىرى و ھەتەرىي(عەزىمەت)ە كە ھىزى
رەھا بەمروۋ دەبەخشن.

من بىروام وەھايە كە پىگەى سەركەوتن ھەمىشە لە ژىر دروستكردندايە. والت دىزنى
پابەند بوو، بۆيە ئىستا تۆ سەرزەوينى خەونەكانى دەبىنى" دىزنى لاند، ھەرەھا
تۆماس ئەدىسۇن ىش پابەند بوو، بۆيە خەونەكانى كرد بە راستى، تۆيش دەتوانى
خەونەكانت بەدى بەينى، پابەند و سوربە لە سەر بىپارەكانت و مەھىلە ھىچ شتىك
بىتەلەمپەرى بەدىھاتنى ئامانجەكانت" ئەو ئامانجانەى تۆ دەتوانى بەدىيان بەينىت.

۴۳- چۆن ئامانچە كانت بەدى دەھىت؟

((ئىمە دەژىن نەۋەك بەۋشپۈەيەى ھىۋاى بۆ دەخۋازىن، بەلگۈ بەۋجۈرە دەژىن كە دەتۋانېن بژىن))

مىاندر

۱- ئامانچە كانت بىنوسەرەۋە:

ئەۋ ئامانچانەت لەسەر لاپەرەيەك بىنوسەرەۋە
كە دەتەۋىت بەدىيان بەھىت، بىنۋىستە
ھەر ئامانچىك تايىت بىت بە بەشېك لە
چۈرەشەكەى ئامانچى ژيان:

كەسىتى، پىشەيى، تەندروستى، دارايى، ئەم
لاپەرەيە بارەكەر ھەمىشە لە گىر فانتادىت، ھەركاتىك بەيانىان بە ناگا ھاتىرە
بىخۋىنەرەۋە، كاتىك بۆكار دەۋى، بەرلەۋەى بىنۋى بىخۋىنەرەۋە، كەى وىست
بىخۋىنەرەۋە.

۲- ۋاى بىنە پىشە چارى خۆت بەىت ھىناۋە:

پۇرۋانە سى جار ئامانچە كانت يادى خۆت بخەرەۋە. بەيانىان، دۋاى نىۋەپوان، شەۋان،
پىشنىارت بۆ دەكەم بەم شىۋەيە ئەنجامى بەدى:

- (۱) جىگەيەكى ھىمىن و ئاسودە بەخش و گونجاۋ بۆ ھەسانەۋە دىارىيەكە.
- (۲) بەھىمنى ھەناسە بەدە، چۈرە جار ھەناسەۋە رىگرە و ئەۋجا بە چۈرە چارىش دەرى
بەكەرە دەرەۋە.

۳) چاوانت دابخه و وه‌های بینه پیشه‌چاوی خۆت که ئامانجه‌کانت به‌دی هیناوه، هه‌ولبده به پوونی ئەمه ببینی. له‌بیرت بیئت ئە و ئامانجه‌ی ئاوه‌زی هه‌ناوی وه‌ری ده‌گریت و وه‌رنامه‌پێژی بۆ ده‌کات، کارده‌کات بۆ سازاندن ته‌گه‌ل جهانی ده‌ری و تایبه‌تیتدا.

۴) چاوانت بکه‌ره‌وه! وینه‌یه‌ک له‌پیش چاوت دروستبکه‌ وه‌ک ئە وه‌ی خه‌ونه‌که‌ت کردبیته‌ کرده‌ی که‌تواری و هه‌ست به‌ جینه‌جی بوونی بکه‌یت. ئاوه‌کو جوانتر ئەم وینه‌کردنه‌ت ببینی باشت‌ر و خێراتر ده‌توانی ئامانجه‌کانت به‌دی به‌یتیت.

۲- دووپاتی:

هه‌موو پۆژتیک دووپاتی نه‌رییی بۆ ئاوه‌زی هه‌ناویت به‌هه‌نیره و هه‌نزی دووپاتی بقۆزه‌ره‌وه بۆ هاندانی ئەم وه‌رنامه‌یه‌ت و ئاراسته‌کردنی به‌ره‌و ئاستیکی قولتر له‌ئاوه‌زی هه‌ناویت، له‌بیرت بیئت که‌ دووپاتییه‌کانت پێویسته‌ به‌شیوه‌ی نه‌رییی داهاتوویی بیئت. بۆنمونه:

((ده‌توانم کام ئامانجم بویت به‌دی به‌یتیم. من بپوام به‌ تواناکانمه‌ بۆ به‌دییه‌تانی سه‌رکه‌وتنم)).

۴- په‌فتاریکه‌ وه‌کو ئه‌وه‌ی که‌:

په‌فتاریکه‌ وه‌کو ئه‌وه‌ی ئامانجه‌کانت به‌دی هیناوه، قسه‌بکه‌ و هه‌ناسه‌بده و بچولتیره‌وه به‌شیوه‌یه‌ک وه‌کو ئه‌وه‌ی شکست نه‌کرده‌یی بیئت ((وه‌ک ئه‌وه‌ی سه‌رکه‌وتنت مسۆگربیت)).

وه‌ها په‌فتاریکه‌ وه‌ک ئه‌وه‌ی ئامانجه‌کانت هه‌رئێستا به‌دی هاتوون. تۆ به‌پاستی ده‌یبینی، ئەمه‌ش په‌یوه‌سته‌ به‌کاته‌وه‌ به‌رله‌وه‌ی به‌دی بیینی. کاتی که‌ له‌ته‌مه‌نی شه‌ش سالی‌دا بووم، خه‌ونم به‌وه‌وه‌ ده‌یبینی که‌بیم به‌ به‌پێوه‌به‌ری گشتی میوانخانه‌یه‌کی گه‌وره‌،

پاشى ئەمە ھەمىشە ۋەكۆ بەرپۆۋەبەرى مېوانخانىەكان لەگەن ھاورپىكانمدا پەفتارم دەکرد و گوتم دەردەبەرى و بەرپىگەدا دەپۆيشتىم، زۆر پىم پىكەنن، بەلام من توانىم بۆيان بەلمىنم و لەسالى ۱۹۸۷ دا بووم بەرپۆۋەبەرى گشتى يەككە لەگەردەترىن ئوتىلە پىنج ئەستېرەبىيەكانى مۇنتريال-كەندەدا.

ۋەكۆ ئەۋەى بەرپۆۋەبەرى گشتى بىم ۋەھا پەفتارم دەکرد بۆيە بووم بەرپۆۋەبەرى گشتى ئوتىلەكى گەردە. توانىم سود لە دەستەواژەى ((ۋەكۆ ئەۋەى)) بەكاربىنم، تۆيش دەتوانى كەلكى لى بىيىنى و دواتر دەبىيىنى كە چۆن بە ئەنجامەكان سەرت سورپدەمىنىت.

۵-بىرۆكەى يەك ئىنج:

ھەلبەدە ھەموو پۆژىك شتىك ئەنجامبەدەى بۆنەۋەى يەك ئىنج لە ئامانجەكەت نىزىكت بكانەۋە.

۶-شپوانى من بەرپرسىارم بەكاربەيتنە:

بىرۆكەى ئەۋەى كە بەشىكى لەكىشەكان دەست لى ھەلبىگرە! ھەولى دۆزىنەۋەى بىيانو مەدە و گەر كىشەبەك پوويدا مەيخەرە ئەستۆى ھىچ كەسىكى تر، بەلكو خۆت بەرپرسىارىتى كىشەكانى خۆت ھەلبىگرە و بەدووى چارەى گونجاودا بگەپى و سودىش لە ئەزمونە ھەلەكانت ۋەربىگرە بۆنەۋەى پىچەۋانە پاستەكەى بىيىنى.

گەر سەرزەنەشتى ئەۋانى تىرەكەى ئەۋا تۆ ھەركىز ناتوانى توانا شاۋاۋەكانت بەكاربىتى، بەلام كاتىك بەرپرسىارىتى تەۋاۋى كىشەكانت لەئەستۆى خۆت دەگرىت ئەۋكات دەتوانى چارەسەرىش بدۆزىتەۋە و دەبىتە داھىنەر و سەركەوتوتور لەچاۋ ھەركاتىكى تردا.

ئىستىبا بەتەۋاۋەتى بويىتە بەخاۋەنى بىرۆكەى گونجاۋ لەبارەى چۆنىتى دەست نىشانكردنى ئامانچەكانت و بەدىھىئەتەۋە، بۆيە لەمىۋە دەساپىيىكە و ھەنگاۋى گونجاۋى بۇ بىنى و بىەرە بەشىك لە و كەمىنەيەى سەرزەۋى كە خاۋەنى ئامانچى دىيارىكراون و كار بۇ بەدىھاتنى دەكەن، مەبەرە بەشىك لە و زۆرىنەيەى كە گازندە دەكەن و ھەمىشە دەتالىن و ھىچىش بۇ پرگاربون ناكەن. ھۆراس دەلىت: " مرقۇ ئازانىت چى دەتوانىت، تاۋەكو ھەۋلى بۇ نەدات". دەست پىيىكە و ھەۋلىدە و چىز لە سەركەۋتنى تەۋاۋەرىگرە.

((خەۋن بىنن بەۋەى خەۋنى پىۋە دەبىنى جۋانى ئاۋەزى مرقۇ، ئەجامدانى ئەۋەى دەتەۋىت ئەجامى بەۋەى ھىزى خاۋزويستنى مرقۇ، مەمانە بەخۆت بگە لە ھەلبىزارىنى تواناكانتدا ئەمەش زىرەكى و بويىرى مرقۇ بۇ بەدەست ھىنانى سەركەۋتن))
بۆرنارد ئاممۇندس

۴۴- سودەگەننى دىيارىگەردىنى ئامانچەگەن لەبوارى كاردە:

((ھېچ شەننىك نىيە لەزىئەتدا لىتى بىرسىن بەلگە شەن لىتىان تىنەگەن))

مەنەم كۆرى

لەبوارى كاردە پىار ھەمىشە ھەللى رۆر دەدات بۇ پاگرتىنى دلى كپياران ئەگىنا وھە
نەبىت مەزۇ كارى دەوھەستىت.

ئەي چى دەربارەي كپيارانى دامەزىوھەگەت؟

چى دەربارەي:

۱- سەرۆكت .

۲- كارمەندانت.

بەللى ئەوانىش كپيارن، گەر قايلەتدىيان بەدەست نەھىتى ئەوان كارت دەكەنەسەر و
نەندەت بەلەزىدا دەبەن و پەنگە كارىش بىكەنەسەر داھاتووى خۆت و دامەزىوھە يان
كۆمپانىياكەشت و بەنەتارەتەكتە بەن.

-ھەلى ئەوھەم بۇ پەخسا كەلەگەل ھەزاران كەسدا كارىكەم، سەدان كۆمپانىيا و
دامەزىاشم ئەي كەدوھە، ئەمەش يارمەتى باشى دام بۇ فېرىوونى شىوازى كارىگەردىيان،
بۆم دىياركەوت كەزۆرەس نازانن چۆن سەرۆك و كارمەندانىيان قايل بىكەن، پەنگە ھەموو
شەننىك ئەنجام بەدات بۇ قايلەگەردىنى دلى سەرۆكەكەي، بەلام ناتوانىت و بەو شىوھەنەبىت كە
سەرۆكى دەيەوئەت، ئەمەش بۇخۆي بەتەرىنى كار لە ئىش و پىنگەكەت دەكات. بۇئەمەش
دەبىت لەبارەي ئامانچى گەرەي كۆمپانىياكەوھە لە سەرۆكەكەت بېرسىت و ھەرەھە بۇ
قايلەگەردىنى كارمەندانت ئامانچى كۆمپانىيەكەيان بۇ پوون بىكەرەوھە. پەنگە ئىستە لەخۆت

بېرسىت: ئىستا من چۆن دەتوانم ئەمە ئەنجام بدەم؟ سودى پىشت ئەمە چىيە؟
بۆئەمەش وەلامەكە بەم شىۋەيە دەبىت:

(أ) ھەرتىستا پەيوەندى بە سەرۆك كارەكەتەۋە بىكە و داۋى لىيكە كە بەتايىت بۆ
نانى نىۋەرۆ بېيىنى، بۆئەۋەى كەس نەتوانىت قىسەكانت بېچىرىنىت.

(ب) پرسىارى لىيكە لەبارەى ئامانجى ماۋە كورت و ماۋەدرىزى كۆمپانىياكە و ھەۋلەدە
بىانوسىتەۋە.

(ج) تۆيش ئامانجەكانى خۆتى بۆ بخەرە پرو، داۋى ئامۆشيارى لىيكە.

لېرەدا سودەكانى پىشت ئەمەت بۆ دەخەمەپرو:

۱- ئەمە ۋەھا لەتۆ و سەرۆكەكەت دەكات بىنە يەك دەستە و كارىق بەدىھاتنى
ئامانجەكانتان بىكەن.

۲- پەيوەندى تۆ و سەرۆك كارەكەت باشتر دەبىت.

۳- ئەمە ھانى ئەۋىش دەدات بۆ ھاندانى لەبۆ ئەۋەى يارمەتى تۆيش بدات بۆ
بەدىھاتنى ئامانجەكانت و ئەمەش دەبىتە بەشىك لە نەخشە پىگەى سەرکەۋىتتەن.

۴- ئەمە ۋەھات لىدەكات بە ھەلەكانى خۆتدا بچىتەۋە و كارىق بەدىھاتنى
ئامانجەكانت بىكەيت.

۵- ۋەك دەبىنى سودە مەزنەكان و ئەۋەشى پىۋىستت پىيەتى لەم كاتەدا برىتپىيە لە
پاراستنى ۋەشەكانى سەرۆكەكەت و ھەۋلەدان بۆ جىيەجىكردنى بەشىۋەيەكى پىكخراۋانە.

۶- ئىستايىش باۋەكو بەرەۋ ئەندامانى دەستەكەت ھەنگاۋىنىيەن، ئەۋانەى كە پىۋىستىيان
بە يارمەتى و پىشتىگىرى تۆ ھەيە:

چۆن دەتوانى دىارىكردنى ئامانجىيان پەگەل بەكارىيەنى؟

۱. كۆبۈنۋەيەك لەگەل كارمەندانتدا پىكبخە.

۲. لەم كۆپونە وە يەدا كىردارەى دانان و دىيارىكىردنى ئامانجىيان بۇ پوون بىكەرە وە داوا لە ھەر كەسك بىكە بىرۆكەى تايىبەتى خۇى بخانە پوو.
۳. پاشى دور ھەفتە كۆپونە وە يىبەكى بە دوا داچوونى پىكىخە.
۴. لەم كاتە دا باسى ئامانجەكانى كۆمپانیاكەيان بۇ بىكە:
۵. ھەلىكىيان پىبىدە بۇ پىشكە شىكرىنى ئامانجەكانيان.
۶. ھەموو ئامانجىك پوخت بىكەرە وە.
۷. ھەندىك ئامانج بۇ دەستەى كاركەرانت دىيارىبىكە.
۸. كاتىك بۇ بەدھاتنى دىيارى بىكە.
۹. ئامانجەكانت بە تەواوۋەتى تۆمارىبىكە و لەبەرگىراوۋەى بە ھەموو كارمەندانى بىەخشە.
۱۰. بە دوا داچوون و ھەلسەنگاندنى كىشۆكىش لەبىر نەكەيت.

سودەكانى دىيارىكىردنى ئامانجەكان بۇ دەستەى كاركەرانت بىرىتى دەپىت لە:

- ۱- پەيوەندى باشتر.
  - ۲- ھاندانى خاستر.
  - ۳- مەمانە بەخۇكىردن بە چاكتر لە دۆخى پىشتر.
  - ۴- دەرئەنجامى باشتر.
- بە شىئوۋەكى تايىبەتى چاوپىكەوتن لەگەل ھەموو كارمەنداندا بىكە و يارمەتىيان بەدە بۇ بەدېھاتنى ئامانجەكانيان و بەدرىزايى رىگەيان ھان و كرمەيان بەدە.
- گەر يارمەتىيان بەدەيت بۇ بەدېھاتنى ئامانجە تايىبەتەكانيان ئەوانىش كۆمەكىت دەكەن بۇ بەدېھاتنى ئامانجە تايىبەتەكانت. ئىستا دەتوانى بۇخۆت ئامانجە مەزىنەكانت بىبىنى. بۆيە ھەرتىستا تۆيش ئامانجەكانت دىيارىبىكە و ھەولى كىردنە كىردارىيان بەدە لەكاتىكى دىيارىكراودا و دلىياشەبە لەوۋەى ھىچ زىيان ناكەيت.

((رێگه‌ی هه‌زارمیل به‌یه‌ك هه‌نگاو ده‌ست پێده‌كات))

تاوتسۆ

له‌م به‌شه‌دا چى پێویست بوو له‌باره‌ی ئامانجه‌وه، به‌تازه و کۆنه‌وه بۆم به‌رده‌ست خستیت، ئه‌وه‌ی ئێستا له‌سه‌ر تۆیه ئه‌وه‌یه که ئامانجه‌كانت به‌خێته بواری جێیه‌جی کردنه‌وه. هه‌رچی گومان و خۆبه‌که‌م زانی هه‌یه له‌پشته‌وه‌ت غه‌ڕیی بده. جۆن هه‌ی ژده‌لێت: "مرۆڤ ده‌توانێت ئه‌سپ بپاته‌سه‌ر کانیاو به‌لام ناتوانێت به‌زۆر ئاوی ده‌رخواردبدات"، به‌نهرمه‌ نهرم ده‌ست پێیکه و ورده ورده خوازویست(ئیراده) و تواناییت فراوانتریکه، هه‌روه‌ها هه‌ی ژده‌شلێت: "ئه‌جامی باش له‌ ده‌سپێکی باشه‌وه سه‌رچاوه ده‌گریت"، بیرۆکه‌ی ئه‌مرۆت ده‌بێت به‌ نوێنه‌ری کاراکته‌ری سه‌به‌یت. ئه‌رستۆ ده‌لێت: "ئه‌وه‌ی تاییه‌ت بێت به‌ بالاییه‌وه ناسینی به‌س نابێت، به‌لکو پێویسته زانیاری فراوان به‌ده‌ست به‌خیت و هه‌ولی به‌کارهێناتی بده‌ی"، بۆیه ئه‌و گره‌وه‌ناسته‌نگانه‌ی که‌له‌پێشتن بۆ بڕینی پێویستت به‌وه‌یه هه‌رئێستا ده‌ست پێیکه‌یت، هه‌ر ئێستا. چى درۆیه‌کی گه‌وره‌یه کاتێک مرۆڤێک ده‌لێت: سه‌به‌ی ده‌ست پێده‌که‌م و ئه‌جام ده‌ده‌م! خۆمنیش ده‌زانم سه‌به‌ی پۆژیکى نوێیه، بۆیه هه‌رئێستا ته‌له‌وزوینه‌که‌ت بکوژینه و کاغه‌ز و پینوسێک بپنه و ده‌ست به‌م گه‌شته‌ت بکه، له‌بیرت بێت که ته‌نها یه‌ك زیانت هه‌یه بۆئه‌وه‌ی پێی بژیت، بۆیه چێژى لێوه‌ریگره و خه‌م بۆ نادیار مه‌خۆ و بزانه چى مرۆڤێک کردبێتی بۆتۆیش کرده‌بیه.

۴۵- ھەولەدانى گەستى بۆ ديارىگەردنى ئامانجەگان :

ئىستە، بەپىي گەنگىيان ديسانەرە
ئامانجەگان داپىزەرەرە.

لەزىز ھەربەشىكى چواربەشەگەي ژياندا
ئەو شتەنە بنوسەرەرە گە دەتەرەت
بەدەپپەنەت .

لەستى لەپىشىيەگان گەستى :

.....
.....
.....

پىشەيى

.....
.....
.....

تەندروستى

.....
.....
.....

دارايى

.....
.....
.....

لەستى خەونەگان گەستى :

.....
.....
.....

پىشەيى

.....
.....
.....

تەندروستى

.....
.....
.....

دارايى

.....
.....
.....

جیبه جیکردن.. جیبه جیکردن.. جیبه جیکردن

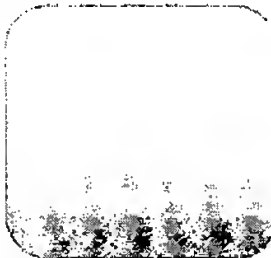
Action

بۆهه‌ر به‌شیکی ژيانت ئامانجێك هه‌لبژێره و بزانه بۆچی ده‌ته‌وێت به‌دی بێنی و چۆن و

که‌ی به‌دی ده‌هێنیت؟

ئامانجه‌که‌م	بۆچی	چۆن به‌دی دێنم؟	که‌ی؟
که‌سیه‌تی			
پیشه‌یی			
ته‌ندروستی			
دارایی			

به‌دیهاونی ئهم ئامانجانە چۆن ژيانى پيش خستم؟

.....-۱	
.....-۲	
.....-۳	
.....-۴	

هه‌ر ئێستا بریارى دیاریکردنى ئامانجه‌کانى ژيانت ده‌.

کلیلی جه‌وته‌م
به‌کاره‌یتانی کات..
به‌های راسته‌قینه‌ی زیان

((کات نه‌وتاکه شته‌یه مرۆفه‌میشه هه‌ولی کوشتنی ده‌دات، به‌لام نه‌نجامه‌که
هه‌میشه نه‌وه ده‌بیت که کات مرۆفه‌ده‌کوژیت))

هێزیرت سبنسر

۴۶- بۆچی خه‌لکی کاتی خۆیان به‌فیرو ده‌دهن؟

((گه‌ر خوله‌کیکت به‌فیرودا نه‌وا به‌ک کاتژمیرت به‌فیروداوه، گه‌ر کاتژمیرکت به‌فیرودا نه‌وا پۆژیکت له‌کیس داوه، گه‌ر پۆژیک له‌ده‌ست چوو نه‌وا مه‌موو ژیانست له‌ده‌ست ده‌رچوو))

برایان تراس

کات پاره‌یه، کات زێره، کات ژیانه. کاتیکت کاتست به‌فیرو ده‌دهی ژیانست به‌فیرو ده‌دهی، کات تاکه شته تاوه‌کو له‌ژیانداين خاوه‌نین.

بنیامین فرانکلین جاریکیان گوتی: "کاتیکت له‌ده‌ست چوو مه‌رگیز ناگه‌پیتته‌وه"، گه‌ر کات به‌م شیوه‌یه گرنک و پێویسته، گه‌ر کات تاکه شته که مرۆفه‌کان بێ جیاوازی له

ژیاندا خاوه‌نین، که‌واته بۆچی مرۆڤ له‌به‌فیروانی کاتی به‌رده‌وامه؟ نایا به‌هۆی نه‌وه‌یه که گرنکی نادات به‌کات و نه‌و شیوازه‌ی کاته‌که‌ی تێیدا به‌سه‌ر ده‌بات؟ یاخود به‌های کات نازانیت؟ وه‌لامه‌که‌ ئاسانه: مرۆفه‌کان گرنکی به‌کات و چۆنیتی به‌سه‌ربردنی ده‌دهن، به‌لام نازانن چۆنی بقۆزنه‌وه، هیچ ئامانجیکی دیاریکراویان نییه هانیان بدات و بیان ورۆژنیت، لێره‌دا مه‌به‌ستم له‌هیچ ئامانجیک نییه به‌لکو مه‌به‌ستم ئامانجیکه هانی که‌سه‌کان بدات به‌یانیان زوو به‌ئاگایان بپیتته‌وه و هانیان بدات بۆئه‌وه‌ی تا دره‌نگانیکت سه‌رقالب و نه‌نون، ئامانجیک جۆریتی ژیانیان به‌ره‌و باشتی بگۆریت، تاکی ئاسایی له‌مه‌لقه‌ی ئالادا ده‌خولیتته‌وه، به‌یانیان زوو به‌ئاگا دیتته‌وه و شه‌پی پێگاوبان ده‌کات بۆ نه‌وه‌ی به‌خیرایی بگاته سه‌ر ئیشه‌که‌ی، نه‌وجا بگه‌پیتته‌وه بۆ مائی و خۆراک بخوات، سه‌یری نه‌له‌وزوین بکات، نه‌وجا بنویت، سه‌بی دواتر به‌ئاگا بپیتته‌وه و ده‌ستبکاته‌وه به‌پۆشتن بۆ سه‌رکاره‌که‌ی، به‌مه‌ش له‌خولانه‌وه له‌نیو بازنه‌ی ئالادا به‌رده‌وام ده‌بیت، ئه‌م

كەسە بەردەوام گەلەي دەكات لەوەی كە ژيان دادووەرانی نییه، ئەمە كات بە كەم دەزانن و گازەندەي ئەوەيش دەكەن كە كاتی تەواویان نییه بۆ ئەنجامدانی كاروبارەكانیان. كاتێك دەستم كرد بە نوسینەوێ ئەم كۆتییە لێكۆڵینەوێیەم، بەشێك لە نەخشەي نوسینەوێكەم لەسەر بنەمای چاپێكەوتنی ۲۳۵ بەپێوەبەر دامەزراو، لەئەنجامی ئەوەشدا :

هەستام بە ئەنجامدانی چاپێكەوتن لەگەڵ بەپێوەبەری گشتی كۆمپانیایەكی گەورەي بەئێندەرایەتی لە مۆنتریال و لێم پرسى كە: هەرگیز مۆلەتی ئاسایی وەردەگریت؟ گوتی: "چی؟ مۆلەت! گالته دەكەیت؟ وا بۆ ۴ سال دەچیت هیچ مۆلەتێكم وەرنەگرتووه!"، لێم پرسى بۆچی؟ گوتی: "چی پرسیارێكی گەمژانەيە، من بەو پەڕی تواناموێ كاردەكەم و خۆم ماندور دەكەم و گەر وەها نەكەم كۆمپانیاكەم شكستی ترووش دەبێت"، منیش پێم گوت: "بۆچوونەكەت جوانە، بەلام گەر وەها بەردەوام بیت ئەوا خۆت تەواو دەبیت لەبری كۆمپانیاكەت!".

بەپێوەبەریكی تر گوتی: "قەسەكردن لەبارەي بەكارخستنی كاتەوێ ئیشێكی ئاسانە، بەلام گەر تۆ لەجێگەي من بیت دەبینی كە ۲۴ كاتژمێر بەس نییه بۆ ئەنجامدانی هەموو ئەوانەي مەبەستم، من پێویستم بە كاتی زیادتره!".

بەپێوەبەریكی تر داھێنانە گوتی: "ئایا دەزانى سەرباری ئەو هەموو یارمەتیەي تەكنەلۆژیا پێشكەشمان دەكات لە، كۆمپیوتەر و مۆبایل و هیتەر كەچی من هیشكە پێویستم بە كاتی زیادتره بۆ ئەنجامدانی كارەكانم".

سەد خۆزگە تۆیش برۆی گوی لەبۆچوونی هیتەر بگریت، ئێستایش باوەكو گوی لە بۆچوونی شارەزایانی كات بگرین، لە پەرتووکی : ((چۆن بەسەركات و ژيانقدا زالدەبیت؟)) دا ئیلیان ئالكن شارەزا لە بەكارخستنی كات و خواوەنی پەر فروشترین كۆتیبەكان دەلێت: "هیچ شتێك بەناوی كەمی كاتەرە بوونی نییه، هەموومان وەكو یەك كاتمان هەيە، كاتی تەواومان هەيە بۆ ئەنجامدانی ئەوەي دەمانەوێت و مەراممانە".

مارتن فورتینوی شماره‌زای بواری کات بۆ ماوه‌ی ۲۰ سال خه‌ریکی لیکۆلینه‌وه‌بوو له‌باره‌ی ئه‌وه‌ی که مرۆفی ئاسایی چۆن کاته‌کانی به‌سه‌ر ده‌بات، له‌ئه‌نجامدا گه‌یشت به‌وه‌ی که: مرۆفی ئاسایی جه‌وت سال له‌ سه‌رئاو وگه‌رماودا به‌سه‌رده‌بات، شه‌ش سال به‌ خۆراک، پینچ سال له‌ ریزه‌کاندا چاوه‌پوان ده‌بێت، سی سال له‌ چاوپیکه‌وتن و کۆبوونه‌وه، سالتیک به‌دووی شه‌کاندا ده‌گه‌ریت، ۸ مانگ وتاری نه‌شیاو ده‌ست پیده‌کات و له‌به‌رخۆیه‌وه‌ ده‌یرتسیت، شه‌ش مانگ له‌پیش پوناکیه‌ سوره‌که‌ی هاتوچۆدا چاوه‌پوان ده‌بێت، ۱۲۰ کاتژمیر ددانه‌کانی ده‌شوات، پۆژانه ۴ خوله‌ک له‌گه‌ل ژنه‌که‌یدا قسه‌ده‌کات، ۲۰ چرکه‌ پۆژانه له‌گه‌ل منداڵه‌کانیدا قسه‌ده‌کات. کاتیک ئه‌وه‌م بینی که ۷ سال له‌گه‌رماودا به‌سه‌ر ده‌به‌ین و ۲۰ چرکه‌یش قسه‌ له‌گه‌ل منداڵه‌کانماندا ده‌که‌ین و به‌راوردیم کرد گوتم: ئه‌وه‌ی گرنگه‌ کاتی زیاده‌تر نییه‌، به‌لکو چۆنیتی دابه‌شکردنی کاته بۆ به‌کارهێنان. ئامانجی پشت ئه‌م به‌شه‌ ئاشناکردنته‌ به‌ چۆنیتی به‌کارهێنانی کاته‌کانت به‌باشترین شیوه، به‌جۆرتیک قۆستنه‌وه‌ی کات به‌ باشترین شیوه‌ ده‌بێته‌ رێچکه‌ی سه‌ره‌کی ژیاونت.

۴۷- دوو کۆسپى دەروونى پېش بە کارخستنى کات:

((جۆزىتى ژيانىت بە پلەى دانايىنت بۆ بە کارخستىن و قۆستىنەوہى کاتەوہ دياردە کەوتىت)))

د. ئىبراھىم فەقى

مەموو شتىك لە ژياندا كاتى خۆى مەپە،
جاريك دلشادى و جاريكيش خەمبار،
ئەمەش ھۆكارى قول و كۆسپى دەروونى
لەپشتە. بە كارخستنى كات پەيوەستە بە
دوو كۆسپى دەروونى سەرەكى كە پىنگە
لەمۆفنى ئاساى دەگرن لە قۆستىنەوہى
كاتەكەى بە كاراىى و ئەم دوو كۆسپەپش برىتىن لە:

۱- بەھا و باوہ پەکان:

وليام جايمنس ى باوكى دەرون ناسى نوئى دەلئيت: "باوہ پە پارمەتيم دەدات بۆ
ئافراندى پاستىيەکان"، تۆيش باوہ پەت لە دوو سەرچاوەى سەرەكیيەوہ يادگرتووە:
يەكەم: باوك و دايكت: ئاراستەكارى و پىنمايىەکانيان لە بارەى كات و چۆنىتى
بە کارخستنى كاتيانەوہ كاريگەرى گەرەى لەسەر تۆ دەپيت. گەر دايك و باوكت بە باشى
كاتى خۆيان بە کارخستووە ئەوا زۆرجار تۆيش وەكو ئەوان دەپيت، بەلام گەر باوك و
دايكت لە ھەلقەى فالادا خولانەوہ و زۆرىك لە كاتەكانى ژيانيان لە گازندە و ناقايلى
دەرپەين بە کارخست و زۆر سەبرى تەلەوزوئىيان كرد ئەوا بەھا و گرنكى پىدانى تۆيش
بۆ كات زۆر لەوان دەچيت.

دووهەم: كارتىكارە دەره كىيەكان: ئەندامانى خىزانەكەت، ھاوپىكانەت، خىزم و دراوسى و مامۇستاكانى خويىندىنگەت، ھەروەھا ئەوشتانەى دەيخوئىنىتەو و دەزگاكانى پاگە ياندنىش پۇلتىكى مەزنىان ھەيە لە داکوتان و جىيىگرتنى بۆچوونت لەبارەى بەھا و گرتىكى كاتەو.

ئىمە لەگەل باوہ پەكاندا گەورە دەيىن، باوہ پەوہ دەھىنن كە بەكارخستنى كات يان گرتىگە ياخود بى كەلگە، ئەم باوہ پانەشمان دەگوازيەوہ بۆ مندالە كانمان. ھەرى فۆرد دەلەيت: "گەر باوہ پەت وەھايە كە دەتوانى، ياخود ناتوانى. ئەوہ تۆ لەسەر پۇگەى راستى و ھەلەت نەكردوہ"، قەيسەريش دەلەيت: "مەقۇلەكان ئامادەى بارەپرکردن بەوہى دەيانەوئەت باوہ پەى پى بىنن"، بۆيە پىويستە بۆچونە نەريئىيەكانت لەبارەى بەكارخستنى كاتەو بگۆرپەت ئەگىنا لەسەر ئەنجامدانەوہى ھەمان كار و وەرگرتنەوہى ھەمان ئەنجام بەردەوام دەيىت.

۲-خۆ بە نەريئىيە بىنن:

لەوكاتەوہى ھاتويەتە ئەم جەھانەوہ تۆ سەرقالى خۆ پونياتنانيت، جاريك نەريئىيە و جاريك ئەريئىيە دەيىت لەسايەى باوك و دايك و دراوسى و دەزگاكانى پاگە ياندن و ھەركەسيك پى دەگەيت. ئەم پىكەيتان و خۆبەرنامە پىزكردنە كار لە خۆ وئەكردن دەكات لەوہى چۆن خۆت دەيىنيت.

باوہكو نمونەيەكت بۆبخەمە بەردەست: ئەو نىردەى كاركردنەى كە ھەقدەستەكەى ۲۰۰۰ دۆلارە لەمانگىكدا و تاوہكو ۱۸ مانگ بەو پەرى توانايەوہ كاردەكات و ۱۸۰۰ دۆلارى دەست دەكەوئەت، دەزانى ئەو ۱۲ پۆزەكەى تر چى دەكات؟ بەو پەرى ھىواشيەوہ كاردەكات؟ چونكە تەنھا ۲۰۰ دۆلارى دەست دەكەوئەت، ئەم كابرايە تاوہكو خۆى بەو شىوہەيە وئە بكات كە شاينى ئەوہەيە تەنھا لە مانگىكدا ۲۰۰۰ دۆلارى دەست بەكوئەت ئەوا ھەر بەم شىوہەيە كاردەكات، بۆيە خۆ وئەكردنە كارىگەرى گەورەى دەيىت

لەسەر ھەستىكرىنت بەرامبەر كات و بەكارخستنى كات، بودا دەلئىت: "ئەوھى تۇرۇپىستا تىيىدايت تەنھا ئەنجامى ئەوھىيە كە تۇر لەبىركىرەنەوھىتدا تىيىدا بويىتە"، ئايا تۇرۇپىتىكى بەسكار ياخود كارايت؟ بەر لەوھىلەمدانەوھى ئەمە لەپىشدا لەم بۇچوونەى پۇيىرت شافر بېوانە لەبارەى كەسايەتى بەسكار و كاراوه، كە لە كىتەپكەيدا بەناوئىشانى: ((سترانىزىيەتتەكانى تىيەپاندن))، دەلئىت:

بەسكار	كارا
<ul style="list-style-type: none"> • سەرقال • كارىبەسەر خۇيدا دەدات • شىتەكان بەرپىگەى راست ئەنجام دەدات • كارەكان بەرمو باشتەر دەبات • زىادتر ئەنجام دەدات بۇ • بەدىيەتتە زىادتر، شىتە • ئاپتويىستەكانى تر كەمتر دەكات. 	<ul style="list-style-type: none"> • سەركەوتوو • كارىبەسەر ئەوانى تۇردا دەدات • شىتى راست ئەنجام دەدات • ئەنجامى كارى دەست ئەمگەرت • بەباشى دەزانئىت چ • ھەلەبىزىرت و ئەنجام دەدات، • بەرمو باشتەر ھەنگاو دەكات.

مۇقى سەركەوتوو ھەمىشە گىرنگى بە نەخشەپى ساغ و زامنى سەركەوتىيان دەدەن، بۇئەوھى ئەنجامى خوزراوىيان چىنگ بىكەوئىت و بەھۇيەوھى قايلەندى زۆرىنەش چىنگ بىخەن، نەوھى تەنھا خۇوھى پىشان بەدەن كە سەرقالن. ((بىر لەخۇت بىكەرەوھى، ھەموو پۇزىك دوايىن پۇزى ژيانقە...ئەو كاتۇمپىرەى بۇ پىشەوھى لىتى ئاپوانى، وەكو مۇجافات بۇ پىشوازىت دىت))

ھۇراس

گەر بزانى تەنھا شەش مانگى تر دەۋىت، چى دەكەيت؟ كاتەكانت چۆن بەسەر دەبەيت؟ بۆكۆي دەۋىت؟ پېشتر بېرت لەمە كرەۋتەۋە؟

لەقسەكانى مەۋە بۆت دياركەوت كە: "تاۋەكو مەۋە پەتر گىرنگى بە كات بەدات، ئەۋەندەش سەركەۋتوتەر دەبېت و بەھاي كات لەلەي مەزىن و گەۋرەتر دەبېت"، گەر بەجۋانى بېرىكەيتەۋە دەبېنى كەسانى سەركەۋتوتەر بەچىركە كاتەكانيان دەۋمىرن لەكاتىكىدا كەسانى ناسەركەۋتوتەر بە كاتەۋمىز و پۇژانە كاتيان دەۋمىرن. كەسانى سەركەۋتوتەر ئەستە دەست پېدەكەن و بەخىزايى دەجولتەۋە، لەكاتىكىدا دەبېنىن كەسانى ناسەركەۋتوتەر تەمبەلى دەكەن و تەنھا لەكاتى وىستراۋدا دەجولتەۋە.

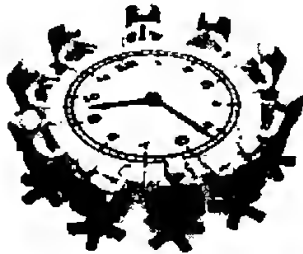
ھارپىيەكم لەبارەي كىتېپكەۋە قسەي بۆ كرەم، كە دەۋىست بېنوسىتەۋە، مەنىش لىم پەرسى: "كەي دەست بە نوسىنەۋەي كىتېپكەت دەكەيت؟"، گوتى: "لېرەۋە تاۋەكو دووسالى تر"، گوتم: "پېت وادەبېت كە ئەم كىتېپە مەزىنە و يارمەتى خەلك دەدات؟"، گوتى: "بېگومان"، گوتم: "كەۋانە بۆچى دەبېت دووسالى تر چاۋە پوانبېت بۆ نوسىنەۋەي كىتېپكە؟"، گوتى: "ئېستە كاتە نىيە!". ئەم كەسە بېرۆكەيەكى مەزىنى ھەيە، بەلام ئەم بېرۆكەيە كەۋتېۋە نىۋەندىخانەي كاتەۋە. ئەي چى لەبارەي تۆۋە؟ ئايا بېرۆكەكانت دۈۋادەخەيت و دەيخەيتە لېستى چاۋە پوانكرەنەكانەۋە" چۈنكە كاتە نىيە؟

٤٨- پینج تەرزە گە ی بە پێوە بەرانی کات:

((پێویستە هەموو پۆژێک وە هابژین وەک ئەوەی دوایین پۆژی ژيانمانبێت))

بابیلیقیس سیریس

١- بە پێوە بەری نۆر پێکخراو:

ئەم بە پێوە بەرە نۆری حەز بەوەیە کەسانی تر
لە بارەو بەلێن: نۆر سەرقال و پێکخراوە. هەمیشە
خەریکی نامادەکردنی لیستی نوێیە. گەر ئەوەی
پلانی بۆی دانائە بەدی نەهێنا ئەوا نەخشە و
لیستی نوێ دادەپێژێتەو و بەهۆی نۆری

لیۆردبۆنەو بە بۆ ئەم کارە ی کاتی نۆر بەفێرۆ دەدات. ئەم کەسە ئەوەندە گرنگی بەو
دەدات بە پێکخراو دیاربکەوێت ئەوەندە گرنگی بەو نادات کە کارەکانی بە پێکخراوەیی
ئەنجام بدات.

٢- بە پێوە بەری نۆر سەرقال:

ئەم بە پێوە بەرە هەمیشە سەرقال دیارە و هاتووچۆیەتی، بەردەوام خەریکی
ئەنجامدانی شتیکی، ئەم بە پێوە بەرە گازەندە ی ئەو دەکات کە کاتی تەواوی نییە بۆ
ئەنجامدانی هەموو ئێشەکانی پۆژانە ی. کە سێکی کار گرانه و سەرپەرەشتی کەسانی
دەورو بەری دەکات، کاتی نییە بۆ حەسانەرە، هەروەها هەست بە تارانیشت دەکات گەر
کاتیکی کەمی بۆ حەسانەرە وەرگرت، خۆ ئەگەر بەراستی پوویدا و کاتیکی بۆ حەسانەرە
تەرخان کرد ئەوا بە باسکردنی کارەو بەسەری دەبات، بەخیراییشت توپە دەبێت و لەم
کاتەدا کەس ناوێرێت توخنی بکەوێتەو و هەمیشە لێی دەبیستی کە بەراستی کارەدەکات

كەچى كاتى تەۋاۋى نىيە بۇ ئەنجامدانى تەۋاۋى كارەكانى “چونكى شەۋ و پۇزۇك تەنھا
۲۴ كاترۇمىرە و بەشى ئەم ناكات!

۲- شىئى كات:

ئەم جۇرە بەپۈرەبەرە نۇر گىرگىسى بە كات دەدات و
كاركردن رەگەلدا ئاسان نىيە، ژورەكەى ھەمىشە پىرە لە
ئامپاز و كەرەستەى تايىت بە پىكخستنى كات، ۋەكو
كۆمپيوتەر، فاكس، سىستىمى تايىتەى دۆسىيەكان و ھىترى
لەم جۇرە، گەر سەيرى خىشتەى پۇژانەى بىكەى دەبىنى
بەم شىۋەيە: ۶ خولەك بۇ قاۋەلتى، ۹ خولەك بۇ كۆبۈنەۋە، ۳۰ چىركە پەيۋەتدى كردن
بە ھاۋسەرەكەيەۋە، گەر ئەۋەى نەخشەى بۆى دانابوۋ بەدى نەھىنا ئەۋا سەرزەنەشتى
ئەۋانى ئىر دەكات و ھەمىشە گازەندەى ئەۋە دەكات كاتى لە دەستداۋە، بەگشتى
كەستىكى گالته جاپرە و خەزى بە پىداچوۋنەۋەى ھەموو دۆسىيەكانە و ھەرچىيەكى بەدل
نەبوۋ دەيسىرپتەۋە، بۆيە وريابە گەر لەلاى ئەم كەسە كار دەكەيت و پىتىنچ خولەك
دوابكەى ئەۋا كارت تەۋاۋىۋە، ئەم كەسە شىئى كاتە.

۴- جەدجال:

ئەم بەپۈرەبەرە ناپىكخراۋە، دەبىنى لە ھەموو كونجىكى نوسىنگە كەيدا لاپەپەى
لەسەر زەۋى بلاۋكردۆتەۋە، لىرە لەۋى، خۇشى ئەم كەسانە لەۋەدايە گەر پىرسىارى
شىتىكى لىيكەى لە بارەى دۆسىيەكانەۋە دەبىنى بە ئاسانىش دەتوانىت بىدۆزىتەۋە.
خۇئەگەر لە بارەى كەسانى پىكخراۋەۋە لىيان پىرسىت ئەۋا بە گالته جاپرەيەۋە دەلتىت:
بوۋنى نوسىنگەى پىكخراۋ ماناى بوۋنى ئاۋەزىكى نەخۇشە، نۇرجارىش شتى لى ۋن
دەبى ۋ ئەۋانى ئىر تۆمەتبار دەكات كە دىۋىيانە.

۵- پىڭخراۋ:

ئەم بە پىۋە بەرە زۆر پىڭخراۋانە كاردەكات، دەزانىت چۆن پەگەل ھەموو كىشە كاندا دەجولتەۋە، دەزانىت چۆن گرنگى پىدانەكانى دەست نىشان دەكات. كاركردن لەگەل ئەم كەسە زۆر ئاسودە بەخشە، بەباشى بەھاي كات دەزانىت، بەپاستى ئامانجى پشت ئەم بەشە ديارخستنى تايبەتمەندى ئەم جۆرە بە پىۋە بەرانە يە.

۴۹- شەش سودەگە‌ی پەشت بە‌کاربردنی کات:

((ئەو‌ە‌ی هەتە تەن‌ها بیست و چوار کاتژمێره، ژمارە‌ی کاتژمێره‌کانی ئەم‌ڕۆ نە‌زیاده و نە‌ش کە‌متر، گەر پۆیشتن و تە‌واوبوون ئە‌وا بۆ هە‌تاهە‌تایە تە‌واوبوون))
د. ئیبراهیم ئە‌قی

۱- دە‌توانی بە‌لای کە‌م‌و‌هە‌ پۆژانە دوو کاتژمێری بە‌سوود چنگ ب‌خە‌یت:

کاتی‌ک ستراتیژیە‌تە‌کانی بە‌کارخستنی کات
دە‌قزیتە‌وه ئە‌وا بە‌لای کە‌م‌و‌هە‌ لە‌شە‌وو پۆژێکدا دوو
کاتژمێرت دە‌بی‌یت کە‌ بە‌سوود ب‌ئۆت، نە‌مە‌ش هانت
دە‌دات و پێ‌ئۆی‌نی‌یت دە‌کات بۆ ئە‌نجامدانی کاری
پێ‌ویست و گرنگ، ئە‌وجا دە‌بی‌تە‌هۆی پترکردنی دا‌هاتت
و باش‌ترکردنی ئە‌نجامی ب‌ن‌چینه‌یی ئامانجی کارە‌کە‌ت.

۲- لە‌پۆژی کار‌دا باش‌تر دە‌توانی هە‌لی بسور‌پێ‌نی:

کاتی‌ک دە‌زانێ چۆن هە‌موو بە‌ر‌به‌رە‌سته‌کان تێ‌پە‌ر‌پێ‌نی، دە‌شتوانی بە‌باشی بە‌سەر
کاتە‌کە‌ندا زالبیت و بە‌کاری ب‌خە‌ی، بە‌جۆ‌ری‌ک دە‌توانی ئە‌و ئە‌نجامە چنگ ب‌خە‌یت کە
مە‌بە‌ستتە.

۳- دە‌توانی بە‌ئاسانی زالبیت بە‌سەر دڵە‌پاوکی و گوشاری کار‌دا:

بە‌کارخستنی کات و سترتیژیە‌تە‌کانی پێ‌ک‌خار یارمە‌تیت دە‌کات بۆ ئە‌نجامدانی کار
لە‌کات گە‌لیکدا کە‌ تۆ لە‌دۆخی دە‌روونی و ه‌زری خ‌وا‌زراودابیت. چیت بو‌یت دە‌توانی

بە ئاسان ئەنجامى بدهى، ئەوجا بە تەواوەتى زالدەبىت بە سەر کاتە کە تدا، لەم کاتە شدا دەتوانى بە ئاسانى زالبىت بە سەر ئەو دۆخانەى دلە پاوکى هەين و گوشار بە خشن.

۴- توانات زیاد دەبىت بۆ ئەنجامدان و تەواکردنى کارەکان سەر شانت:

کاتىک دەزانى کاتت بە باشى پىکبخەى و بە کاربىنى کاتىکى زۆرت دەبىت بۆ ئەنجامدانى ئەوەى دەتەوێت. بەم کاتە زۆرە بۆ دەستەبەرەت دەتوانى ئاستى زانینت بەرز بکەیتەو و بەهرەى نوێتر فېربىت و گوێ لە کاسىت بگىریت یاخود کتیبى هاندەر بخوینیتەو.

۵- وزەى تەواوت بۆ دەستەبەر دەبىت:

کاتىک ئەنجامدراوەکان زۆر و بەسود دەبن ئاستى هاندانت فرەتر دەبن، بەخاوەنى وزەىکى زۆرتىش دەبن، ئەمە سەربارى ئەوەى کە تۆ کاتى تەواوت دەبىت بۆ گرنگى دان بە دۆخى دەروونىت و ئاستى وزەشت بەرزتر دەکەیت.

۶- کاتى زیادترت دەبىت بۆ ئەوەى پەگەل خەزان و ھارپىکانندا بەسەرى بەرىت:

کاتىک دەتوانى بە کاراىى کاتت بگىرێ، کاتى زۆرتىر دەبىت بۆ بەسەربردنى لەگەل خەزانە کە تدا، کوپ و کچە کانت، ئەرکە کۆمەلایەتە کانت جىبە جى بکەى و ھارپىکانت بەسەر بکەیتەو.

۵۰-پازدە دزەكەى كات (كە زۆرتىن وئرانكارى دەئىئەو)

((كات گرنگترىن شتە كە مۇقۇ دەتوانىت خەرجى بكات))

تىۋىغراستىس

۱-پىچىنەرى دورىيىژە (تەلەفۇن)ى:

كاتىك پەيۋەندى و قسەى دورىيىژەى
دەتپىچىننى ئەوا ئەمە ھزرت دەتوچىنى. بۆنمۇنە:
گەر سەرقالى ئەنجامدانى كارىكى گرنگى كە
دەبىت ئەنجام بىدرىت، لەناكاو زىنگى
دورىيىژە كەت ھات و بىرۆكە كەت دەپچىننىت،
جاۋارەكو قسەكارەكە ھەركى و چىيەكىش بىت،

گرنگىش نىيە چى دەۋىت گرنگ ئەۋەيە بىرۆكەكانى تۆى پىچاندوۋە و ھزرتى توچاندوۋە.
تۆ و بەپىۋەبەرانى ھارۋىيە تۆ پۇژانە بەناۋەندى ۲۸ چار بە دورىيىژە پەيۋەندىتان
پىۋە دەكرىت، بۆيە ھەركاتىك پەيۋەندىيان پىۋەكردى تۆ لە بىرۆكەكە كەت دەپچىننى،
ھەروەھا كاتىك بىرۆكەيەكت دەپچىننى پىۋىستت بە سى ئەۋەندەى وزەى پىشۋە بۆ
ھىنانەۋەى.

۲-پىچانەكانى تر:

ھەندىك كەس بۆخۇشى لەناكاو دىئەسەردانت ياخود بۆ سكالادىن، پەنگە بىرىكار و
فرۇشيارەكانت بىن. گەر تۆيش بەپىۋەبەرىت ئەوا پۇژى ۵ كەس بەبى بوۋنى مەۋنىدى
پىشۋەخت دىئە سەردانت. ئەۋكەسانەى لە نىۋ كارنامەى پۇژانەتدا نىن كە دىئە
سەردانىت دەپچىننى و بىرۆكەكانت دەپچىننى.

3- پچرانه کانی خوت هۆکار:

خراپترین پچراندن خۆ پچراندنه... بۆنمونه: که سه رقالي ئه نجامدانی شتیکی له ناکاو به یادگه تدا دیت که ده بیئت په یوه ندییه کی دوربیتزی ئه نجام بدهی، له هه موو شتیکی ده وهستی و ئه م په یوه ندییه ئه نجام بدهی یاخود به شتیکی تردا ده چیته وه، ئه م کاره پووده دات کاتیک هه لده ستیت به ئه نجامدانی ئیشیک یاخود هه زت له ئه نجامدانییه تی و زۆرجاریش به دواخستنی کاره که ت کۆتایی دیت.

4- کۆبوننه وه و چاوپێکه و تن:

تویژینه وه و لیکۆلینه وه کان دیاریان خستوه که به پێوه به ران به تیکرای ۲۸٪ی کاته کانیان به کۆبوننه وه و قسه کردن په گه ل کارپه وانکاریان (سکریتیره که ی)، کارمهند و به پێوه به رانی به ش و لیژنه ی جێبه جێ کاریاندا به سه ر ده بن. کۆبوننه وه کان له لیستی دزه تایبه تیه کانی کاتن سه باره ت به به پێوه به ر.

5- دواخستن/ته وه زه لی:

ئیدوارد دینگ ده لیت: "دواخست ندری کاته"، دواخستن مانای ته وه یه ئیشی نه مپۆ بخریته سه ی، که به مه ش هه رگیز ناتوانی ئه نجامی بدهی" چونکه هه مدیس دوا ده خه یت. به پێوه به ری ئاسایی زۆرجار به فاکنه ری چه ندین هۆکار و بیانوو کاره کانی دوا ده خات، که چی راستیه که ی ته وه یه ئه م به پێوه به ره هه زی به ئه نجامدانی ئه م کاره نییه، بۆیه تاوه کو ده توانیت لێی به دورور ده که ویت و هه لدیت.

6- پۆسته و کاری لاپه په یی:

مایکل فۆرتینۆ ده لیت: "به پێوه به ران له ژانیاندا ۸ مانگ به کردنه وه ی پۆسته که یانه وه به سه ر ده بن"، که ر له و به پێوه به رانه ی هه زت له خویندنه وه ی

پۇستەي تايىبەت بەخۇت و خويىندەنەۋەي ھەموو ئەو گوتارانەيە كە بۆت ھەنئىرداۋىن، ئەۋا تۆ كاتىكى زۆرى بەنرخت بەفېرۆ دەدەي، ھەرۋە ھا ئەنجامدانى كارى لاپەپەيى لەشپەنەي نوسىنەۋەي يادگارېش كارى دەست پەتالان و بەفېرۆ دەران و بكوژانى كاتە.

۷-پاپۇرتەكان:

پاپۇرتەكان بەگشتى، جا پاپۇرتى كارگېرى بېت ياخود پۇژانە يان ھەژمارى، ياخود پاپۇرتىك بېت لەبارەي پېرۆژە تايىبەتەكەتەۋە يان پاپۇرتى بانكىت بېت ھەمويان دىزى كاتە بەنرخەكانتەن" چونكە پېۋىستيان بەكات بەفېرۆدانى زۆرە، بەلام ئەمە ماناى ئەۋەنپىيە لە خويىندەنەۋەي نوسىنەۋەي پاپۇرتەكان خۇت قەدەغە بىكەيت، بەلكو گرنگ ئەۋەيە بزانى چۆنى دەنوسى و دەخويىنەۋەي و چەندە كاتى بەنرختى بۆ دەفەۋىتىنى.

۸-تېكەلاۋكردنى پېشپىيەكان(ئەۋلەۋىيات)

رەنگە بە ئەنجامدانى كارىكتەۋە سەرقال بېت، ئەۋجا لەناكار شىتېكى تر ئەنجام دەدەيىت و دواتر دەگەرپىتەۋە بۆسەر كارە بنچىنەپىيەكەت. تېكەلاۋكردنى كارە پېشپىيەكان ماناى ئەۋەيە تۆ دەتەۋىت كارگەلىكى زۆر لەيەك كاتدا ئەنجامبەدەي! لەمبارەيە بابلىلىۋىس سىرس دەلىت: "ھەۋلەدان بۆ ئەنجامدانى دوۋىست لەيەك كاتدا ماناى ئەكردنى ھەردوۋىكىانە".

۹-ماندوۋوبونى زىاد:

ئەمە ماناى ئەۋەيە بە ئەنجامدانى كارىكتەۋە خەرىك بېت دواتر دەستى لى ھەلبىگىرى، كەچى دواتر بگەرپىتەۋە بۆ تەۋاۋكردنى. ئەمەش ماناى ۋەھايە تۆ كاتىكى زۆرت بۆ ئەنجامدانى يەك كار كوشتوۋە.

۱۰- نەخشەنى ئاۋىرانە:

تۇرغار لىستىك دەنوسىتەۋە كە ناۋى ھەموو ئۇششاقەنى تىدايە كە دەتەۋىت ئەنجامى بەدى، ئەۋەندە زۆر و قورسەن كە بەچەند پۇزىكىش ناتوانى ئەنجاميان بەدى، بەم كارەت تۇ خۇت توشى دىلەپاۋكى دەكەيت و كاتەكەيشت بە ئەنجام نەدانى ھىچەۋە دەكۈزى.

۱۱- ئاپىگەستەن:

كاتىك نوسىنگەكەت پىك ناخەيت و ھەرشىتىك تورپەدەيتە جىگەيەك ئەۋا بۇ دۇزىنەۋەى دۇسىيە و شتە گرنگ و پىۋىستەكانت كاتى زۆرت دەۋىت و بەفپۇدەدەيت.

۱۲- سىستىمى نەگونجاۋ بۇ ھەلگرتنى دۇسىيەكان:

كاتىك خاۋەنى سىستىمىكى گونجاۋ نەبىت بۇ ھەلگرتنى دۇسىيەكانت ئەۋا كاتى زۆر بەفپۇدەدەى لەگەپان بەدۋى ئەۋ دۇسىيەنى پىۋىستە پىيان دەبىت و ناتوانىت بىياندۇزىتەۋە. ئەمەش بىگومان تورپەى و ھەلچونت پى دەبەخشىت و توشى نەخۇشى ھەمەجۇر و كىشەى زۆر و كات بەفپۇدانىشت دەكات.

۱۳- پەيۋەندى كۆمەلەيتى:

بانگىشتىكردن بۇ قاۋەلتى، نانى نىۋەپۇيان ئىۋارى، ئاھەنگى پىشۋازى ياخود تەنانەت خواردنەۋەى شەۋەتتىكىش كاتى لى بەفپۇدەدات. بەپىۋەبەر كاتىكى زۆرى بە كۆپۈنەۋەۋە بەفپۇدەدات و بەۋىۋە پەيۋەندىيە كۆمەلەيتەكانى ئەنجام نادات، ئەۋەى لىرەدا ئەنجامى دەدات ئەۋەيە كە نازانىت چۆن چى دەكات و بۇ كام بانگىشت دەبىت بىۋات و كامىش دەبىت پىشت گۈى بخت.

۱۴- نه‌توانین بۆ گوتنی (نه‌خیر)

له‌ناکاوه‌رییه‌کت دیته‌ نویسینگه‌کت و داوات لیده‌کات
په‌گه‌لیدا بپۆی بۆ نان خواردن، به‌پۆیه‌به‌ریکی تر
دیته‌سه‌ردانت بۆ خواردنه‌وه‌ی کویپک قاوه، سه‌رکاره‌که‌ت
بانگت ده‌کات تۆیش به‌یی دواخستن ده‌پۆی و کاره‌کانی
خۆت دواده‌خه‌یت، گهر نه‌توانی بلایی نه‌خیر کاتی زۆر

به‌فیرۆ ده‌ده‌ی و به‌م هۆیه‌وه‌ کارگه‌لیک نه‌نجام ده‌ده‌ی خه‌زی پی ناکه‌ی، به‌هۆیه‌وه‌ کاتی
زۆر به‌فیرۆ ده‌ده‌ی.

۱۵- نامپازی نه‌گونجاو:

په‌نگه‌ که‌ره‌سته و نامپازه‌کانی نیو نویسینگه‌کت کۆن و خه‌وشدارین، نه‌مه‌ش
پنویستی به‌وه‌یه‌ راسته‌وخۆ په‌یره‌ندی به‌ کارمه‌ندای چاک‌کردنه‌وه‌وه‌ بکه‌ی. خراپی نامپاز
و نامپازی به‌کارهاتو ده‌بیته‌ هۆی مه‌لچونت، نه‌مه‌ش دزیکی مه‌زنی کاتت ده‌بیته‌.
مه‌روه‌ها تۆیش ده‌توانی دزگه‌لیکی دیکه‌ی کات بخه‌یته‌ نیو لیسته‌که‌ی پیشووتره‌وه‌ و
به‌مه‌موو شیوه‌یه‌ک هه‌لی خۆلادان بده‌ی له‌ نه‌نجامدانی.

۵۱- بىست رىگەي زۆر كارا بۇ پاراستنى كات:

((ئىستا تەنھا ئەم خولەكەت ھەيە... ئەم خولەكانەي ھەيتە بىيانپارىزە، ئەوجا دەبىنى گرنكى بە كاترمىر و پۆزەكانىش دەدەيت، ھىز و زالىتەيت بۇ دەستەبەر دەكات))
 برايان تراسى

ئىستائىش لىستىكت پىشەست دەخەم كە بەرھەمى ۲۲ سال
 كاركردن و تويزىنەو و لىكۆلەنەو، بۇ پاراستنى كاتە
 بەنرخەكەت، ئەمەش بۇئەو ھەيە فەرت بگەم كە چۇن ستراتىزىيەتى
 پىويست دادەپىزى بەمەبەستى خۇقايمكردن لەھەمبەر دزانى
 كاتدا.

۱- پچرىنەرى دورىيۇزە (تەلەفۇنى)

(أ) ئەو ھەيە پەيوەندى پىئەكرىدوى دەتوانى پىيى بلى كە ئىستا ئىشم ھەيە و دەبىت
 بىئۆمە دەرەو، ياخود بۇ كۆبوونەو ھەيە گرنىگ دەپۇم و داواي لىبىكە كاتىكى تر تەلەفۇنت
 بۇ بىكاتەو.

(ب) داوا لە كار رەوانكار (سكىترەكە) ت بگە، وەلامى پەيوەندىيە دورىيۇزەكانت
 بداتەو و لەبرى تۇدا نامە و پەيامەكان وەرگىرت. لەم كاتەدا دەتوانى پىيى
 ئەو بەدەي كەي دەتەوئەت وەلامى پەيوەندى دورىيۇزى و نامەبۇھاترەكان بەدەيتەو.
 كاتىك بى ئىش و چالاكىت پەيوەندى دورىيۇزىت ئەنجامىدە، بۇنمۇنە پاشى نان خواردن،
 يان پاش كاتى كاركردن، ھىچ كاتىش وەلامى پەيوەندىيەكان مەدەرەو مەگەر
 لەدۇخىكى زۆر پىويستدا نەبىت.

۲- پچرانه‌کانی تر:

- (أ) کاتیک که‌سیک قسه‌ت پی ده‌بریت تۆ به‌پتوه قسه‌ی له‌گه‌لدا بکه بۆنه‌وه‌ی دانه‌نیشیت و به‌زوترین کات قسه‌کانی ته‌واویکات.
- (ب) پيشنپاریکی بۆ بکه که تۆ ده‌ته‌ویت دواتر له‌ده‌ره‌وه بیبینی یاخود ناننکی له‌گه‌لدا بخۆ یان شتیکی پیشان بده‌ی.
- (ت) له‌بری نه‌وه‌ی که‌سی بیرۆکه پچرینه‌رت بیته‌ سەردانت تۆ بپرە سەردانی، به‌م شتیه‌یه ده‌توانی که‌ی به‌ته‌ویت کۆتایی به‌قسه‌کان بیینی و بیرۆکه‌کانت به‌ نه‌پچراوی به‌تلیته‌وه، کاته‌کانت به‌ نرخ‌دارییه‌وه به‌کاربیینی.
- (پ) گەر ویستت له‌ بیتزارکاری دووربیت نه‌وا ده‌رکی نوسینگه‌که‌ت دابخه و داوا له‌ کاراییکاره‌که‌ت بکه هه‌رکه‌سیک دیت بیگنیریتته‌وه و داواي لیبکات داوی نیوه‌پۆ بکه‌ریتته‌وه، یان له‌سه‌ر ده‌رکی داخراوی نوسینگه‌که‌ت بنوسه: "تکایه بیتزارمان مه‌که". به‌م پێگه‌یه نه‌وانی تریش رادین و پیز له‌کاته‌که‌ت ده‌گرن و کاتی خوشیان به‌باشی به‌کاردین.
- (ج) هه‌روه‌ها کورسی که‌م له‌ نوسینگه‌که‌ت دانیه‌و بۆنه‌وه‌ی که‌سانی که‌م بیتنه نوسینگه‌که‌ت و هانیان مه‌ده بۆ دانیشتن و مانه‌وه له‌ نێو نوسینگه‌که‌ت.

۲- پچرانه‌کانی خۆت هۆکار:

هه‌ولبده کاره‌کان یه‌کجاری نه‌نجامبده‌ی، هه‌رگیز کاره‌کانت دوامه‌خه و به‌چپی تیشک بخه‌ره‌سه‌ر نه‌و کاره‌ی نه‌نجامی ده‌ده‌ی، گەر هه‌ستت به‌ ماندوویی کرد یان زانیت بیرت شیواوه نه‌وا چپیرکردنه‌وه‌ت ئاراسته‌ی نه‌نجامه‌کان بکه، که‌به سود بۆت ده‌گه‌ریتته‌وه.

۴- کۆبونەوێ و چاوپێکەوتن:

لەسەرەتاوە لەخۆت بپرسە: چى پوودەدات گەر بۆنەو کۆبونەوێیە نەپۆم؟ ئەوجا ئەمانە ئەنجام بدە:

- ا- گەر وەلامەکەت ئەوێیە کە: "هیچ پوودەدات" و ئەوا مەپۆ بۆ کۆبونەوێ کە.
- ب- گەر وەلامەکەت: "هیچ پوودەدات بەلام دەبێت بزانم چى پوودەدات" ئەو دەتوانى کەسێکی تر لەبری خۆت بنێرى.
- ت- گەر وەلامەکەت بەلێ شتێک پوودەدات ە، ئەوا ئەم کۆبونەوێیە بخەرە نێو لیستی ئەنجامدراوەکانى پۆزانیەتو.

۵- دواخستن/تەوێزەلى:

- گەر شتێک هەبێت لە لیستى ئەو شتانەى کە دەبێت ئەنجامى بدەى و پتر لە سێ جاره دواتخستووه، نیتەر دەست لەم خووت هەلبگره و وازى لێبێنە، هەرئێستا لاپەرە و کاغەزێک بەدەستوێ بگره و ئەم پرسىاره لەخۆت بکە: "چى پوودەدات گەر هیچ نەکەم؟ و تاجەند ئەم بۆ من گرنگە؟"، دواتر ئەمانە ئەنجامبدە:
- ا- گەر وەلامەکەت ئەوێبوو کە گرنگە ئەوا ئەنجامى بدە.
  - ب- گەر وەلامەکەت ئەوێبوو کە گرنگە بەلام کەسێکی تریش دەتوانی ئەنجامى بدات ئەوا بەیەکیکی دیکەى بسپێره.
  - ت- گەر وەلامەکەت: هیچ پوودەدات و گرنگ نییه بوو ئەوا وازى لێبێنە.

۶- پۆسته و کارى لاپەرەى:

- ا- هەستە بە مەشقپێکردنى کارپەرەونکارت بۆ وەرگرتنى نامە و پۆستهکانت و ئەنجامدانى کارى لاپەرەى و لەیهک جیاکردنەوێ و پێکخستنیا و خستنه پووی گرنگەکان بۆتۆ.

ب- پۆسته‌کانت بخه‌ره‌نیو دۆسیه‌ه‌لگریکی تایبه‌تییه‌وه و کاتیك ئاستی ئه‌نجامدانی چالاکیه‌کانت نزم ده‌بیته‌وه ئه‌وجا سه‌یریان بکه‌.

ج- وه‌لامدانه‌وه‌ی پۆسته و نامه‌کانت بخه‌ره ئه‌ستۆی که‌سیکی تر.

د- ئه‌نجامدانی دووکار له‌یه‌ک کاتدا. بۆنمونه: مه‌وئیدت په‌گه‌ل پزیشکدا هه‌یه و ده‌زانی پتیویستت به‌ چاوه‌پوانی ده‌بیته‌، بۆیه ئه‌و دۆسیه و لاپه‌پانه‌ی پتیویستن له‌گه‌ل خۆت بیان به‌ و لییان به‌روانه و پتیاندا بچۆره‌وه، به‌مه‌ش دووکار له‌یه‌ک کاتدا ئه‌نجام ده‌ده‌ی و کانت به‌ چاوه‌پوانی سه‌ره‌ی دکتۆره‌وه ناکۆزیت.

۷- راپۆرتی کانت:

ئه‌م پرسیاره‌ له‌خۆت بکه‌: چی پووده‌دات گه‌ر ئه‌م راپۆرتی نه‌نوسم؟ که‌سیکی تر ده‌توانیت له‌جینگه‌م بینرسیته‌؟ گه‌ر وه‌لامه‌که‌ت: هیچ پوونادات بوو، که‌واته‌ مه‌ینوسه‌، به‌لام گه‌ر پتیویست بوو ئه‌وا با که‌سیکی تر بینوسیته‌وه و دواتر خۆت چاویکی پێدا بخشینه‌ره‌وه، ده‌شتوانی له‌و کاتانه‌دا بینوسیت که‌ چالاکیت کز و لاوازه‌.

۸- تیکه‌ لاوکردنی پێشییه‌کان (ئه‌وله‌ویات)

لیستی هه‌موو ئه‌و شتانه‌ بنوسه‌ره‌وه که‌ ده‌ته‌وێت ئه‌مرۆ ئه‌نجامیان ده‌ی، ئه‌وجا به‌پێی گرنگیان لیسته‌که‌ داپۆژه‌ره‌وه. به‌ گرنگترین ده‌ست پێیکه‌، به‌و شتانه‌ی که‌ ده‌بیته‌ راسته‌وخۆ ئه‌نجام بدریت، ئه‌وجا ئه‌وانه‌ی که‌ ده‌توانی دواتر ئه‌نجامیان ده‌ی، ئه‌وجا له‌کۆتاشدا ئه‌وه‌ی که‌متر ده‌ته‌وێت بینوسه‌ره‌وه. له‌ لیسته‌که‌تدا کاتیك بۆ چاوپێکه‌وتنیش دیاریبکه‌، کامیان له‌پیشتر و گرنگتر بوو ئه‌نجامی ده‌ی، ئه‌وجا بۆ ئه‌وانی تری که‌متر گرنگ هه‌نگاو بێ.

۹- مائىدوۋىيىنى زىياد:

ھەر ئەمىر دەست پىيىگە و شتەكان يەكجار ئەنجام بدە، گەر ئەمىر كۆمەلەك لىست و دۆسيەت لەپىش دەستە و گىرنگن ھەر ئەمىر تەواۋيان بگە ياخود بەكەسىكى تىرى بىسپىرە و كارى ئەمىر مەخەرە سبەي "چون گەر ئىستا كاتى ئەنجامدانىت نەبىت ئەوا لەداھاتوشدا بۆت نالوۋىت و كاتت نەبىت: بۆيە كەدەستت پىيىر زوۋ لىتى بەرەوہ.

۱۰- نەخشەي نازىرانە:

بەزىرانەوہ لە نەخشەي كاركرىت پىوانە، لەخۆت بىرسە: ئايا دەتوانم نەخشەكانم بەپىي ئەو كاتەي بۆم ديارىكرىدون ئەنجام بدەم و جىيەجى بگەم؟ گەر وەلامەكەت نەخىرە ئەوا نەخشەكات بگىرە و چاكسازىيان تىدايگە.

۱۱- پىكىستىن كارىيە:

- ا- ھەموو پەقەي نوسىنگەكەت پەتال بگەرەوہ.
- ب- لىستى ناۋى ئەو شتەنە بنوسەرەوہ كە بەراست دەتەۋىن و پىيىست پىيانە، ئەوانى تر لەكۆل خۆت بگەرەوہ.
- ت- ئەم جۆرە دۆسيانە لەخۆت دووربەرەوہ: دۆسيەي گشتى، دۆسيەي ھەمەجۆر "چون ناچارىت دەكەن بەردەوام لاپەرەي تىران بۇ زىادىگەي و پىيانەوہ سەرقال بىت.
- پ- ئەوہي كە دەزانى زۆر گىرنگ و پىيىستە بۇ ئەنجامدانى كارەكانت تەنھا ئەوانە لە نوسىنگەكەت بەيلەرەوہ.
- ج- دۆسيەيەك بگەرەوہ باۋەكو لەخۆگىرەي ئەو كارانەبىت كە پۆزانە دەتەۋىت ئەنجامى بدەي، ھەولبدە چى تىدا نوسراۋە ھەموۋى ئەنجام بدەي.
- ح- بەجۋانى و پىكىراۋەيى و خاۋىنىيەوہ كارانت ئەنجام بدە.

خ- پئویسته له نویسنه‌گه‌که‌تدا ته‌ن‌ها یه‌ك شتت له‌پیش چاپیت...ئه‌و کاره‌ی ده‌ته‌ویت نه‌نجامی بده‌ی.

۱۲- سیستمی گونجاودابنی بۆ هه‌لگرتنی دۆسیه‌كانت:

له‌بیرت بێت پئویستت به‌ سیستمی‌کی گونجاوه‌ بۆ هه‌لگرتنی دۆسیه‌كانت به‌ کۆدی په‌نگاوپه‌نگ. به‌ کارپه‌وانکارت بلی: لیستی ناوی هه‌موو دۆسیه‌كانت بۆ رێك بخت و به‌م رێگه‌یه‌ش ده‌توانی چیت بویت به‌ زووترین کات بیدۆزیته‌وه‌ “گه‌ر پئویستت به‌وه‌ بوو خۆت بۆی بگه‌رێ. دۆسیه‌ ناپئویسته‌كان له‌خۆت درووخه‌ره‌وه‌” چونکه‌ به‌بێ هیچ گرنگیه‌ك شوینه‌كه‌ت قه‌ره‌بالغ ده‌که‌ن. له‌بیرت بێت که‌ ۸۰٪ی ئه‌و شتانه‌ی ده‌یه‌یته‌ نێو دۆسیه‌كانته‌وه‌ دووباره‌ لێیان ناروانیته‌وه‌، بۆیه‌ به‌رله‌وه‌ی هه‌ر شتێك هه‌لگه‌رت له‌خۆت بپرسه‌: چی پووده‌دات گه‌ر ئه‌م لاپه‌ره‌یه‌ هه‌لته‌گرم؟ گه‌ر وه‌لامه‌كه‌ت: هیچ بوو، ئه‌وا توپی بده‌ و فێری بده‌، گه‌ر وه‌لامه‌كه‌شت گرنگ و پئویسته‌ بوو ئه‌وا بیخه‌ره‌ نێو دۆسیه‌كانته‌وه‌ و هه‌موو ۹۰ پۆژ جارێك پێیاندا بجۆره‌وه‌ و کامیان کۆن و بێ کە‌ك بوو له‌ نویسنه‌گه‌ك لایان به‌ره‌، نابیت به‌هیچ شیوه‌یه‌ك قه‌باره‌ی هیچ دۆسیه‌یه‌ك له‌ یه‌ك ئینج زیادتربكات.

۱۳- په‌یوه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی-کۆبوونه‌وه‌:

له‌خۆت بپرسه‌: چی پووده‌دات گه‌ر نه‌پۆم بۆ ئه‌م بانگه‌ش‌تکردنه‌ یان نانی ئیواری خواردنه‌؟ گه‌ر وه‌لامه‌كه‌ت هیچ پوونادات بوو ئه‌وا هه‌رئێستا په‌یوه‌ندی بکه‌ و مه‌وئیده‌كه‌ت په‌تبه‌که‌ره‌وه‌ و گه‌ر ئاسانه‌تریش بوو ئه‌وا که‌سیکی تر به‌هه‌نێره‌ با نوینه‌رایه‌تی تۆ بکات، یاخود خۆت بپۆ و نه‌ختێك له‌وێ بمێنه‌ره‌وه‌ و دواتر به‌خیرایی ئه‌و جێگه‌یه‌ به‌جێ به‌یتله‌.

۱۴-فېئىرى گوتنى (نەخىر) بە:

مەھىلە وشەى نەخىر وەھات لىيىكات ھەست بە تاوان
بەكى، باشتر وەھايە بىللىى لەبرى نەوہى كاتە
بەنرخەكەت لەدەست بەدەى و خىشتەى كارەكانت
قەرەبالغ بەكى بە كارى ناپىويستەوہ، كە ئەمەش بارى
سەرشان و دەروونت سوكتەر دەكەت و گوشارەكانى

سەرىشت كەمتر دەكەت. بۆيە بەرلەوہى بلىى : بەلى، لەخۆت بېرسە: چى پوودەدات گەر
بېزۇم: نەخىر، گەر وەلامەكەت: ھىچ پوونادات بوو، كەواتە بە بىزەوہ بلىى نەخىر.

۱۵-ئامرازى نەگونجاو:

تازەترىن و باشترىن و گونجاوترىن ئامىز بەكارىيىنە. ئامىزى لەبەرگىرنەوہى دۆسىيە و
قەوالەكانت بگۆرە و دانەبەكى باشترىيىنە، ئەمەش كاتىكى نۆرت بۆ دەگەرپىننىتەوہ و
تورەيش ناپىت. كىپىنى ئامىز وەكو وەبەرەيىنان و ئەنجام بىيىنە نەوہك خەرجى، ھەرەوہا
لە ئامىزى ناپىويست و ناگىرنگ بەدوربە“ چونكە دەبنەھۆى خاوكىردنەوہت لەئىش و
كارت و كوشتنى كاتەكانت.

۱۶-كاتى نان خواردن:

گەر ھەمووان نىوہپوان دەپۇن بۆ نان خواردن ئەوا تۆ بە نىو كاتىزۇمىز پىشى ھەموان
بىرۇ ياخود نىو كاتىزۇمىز پاشى ھەموان، بەم كارەت ھەم باشتر خىزمەت دەكرىى ھەم
خۆراكەكەت زوو بۆ دەھىنن و خىراتر لىى دەبىيىتەوہ و كاتى باشت بۆ دەگەرپىتەوہ.
ھەرەوہا لەكاتى خۆراكدا دەتوانى كەسپك بانگىيىشت بەكى كە ئىيشت پىيەتى بۆئەوہى
دوو چۆلەكە بە يەك بەرد بېيىكى.

۱۷- دوریپژ (ته‌له‌فون) هکات دابخه:

خه‌لکی نزیکه‌ی دوو کاتژمیر و نیو یان زیادتری پۆژانه له‌پیش ته‌له‌فون به‌سه‌ر ده‌بن، به‌پشت به‌ست به‌تویژینه‌وه‌کان. خۆت مه‌ده‌ره ده‌ست نه‌و خووه خراپه و ده‌ست له‌زۆر سه‌یرکردنی ته‌له‌فون هه‌لگیره، باشترو هه‌ایه‌ نه‌م کاته‌ ره‌گه‌ل خه‌زان و هه‌چه‌کاندا به‌سه‌ر به‌ریت، ده‌توانی هه‌زت له‌چی به‌رنامه‌یه‌ک بوو سه‌یری بکه‌یت و دواتر نامیره‌که بکوژینیه‌وه.

۱۸- کاتی نوستن:

زۆریک له‌ پزیشکان ده‌لێن: خه‌لکان له‌کات گه‌لێکدا ده‌نون که له‌په‌وی جه‌سته‌وه پنیوستان نییه، یاخود له‌کاتی ماندوویی و شه‌که‌تیدا ده‌یان‌ه‌ویت بنون. نه‌مانه‌ ته‌نها به‌پێی خوو و نه‌ریته‌کان ده‌نون. بۆیه زوو نوستن و زوو هه‌ستان باشتترین ئامۆشیاری به‌نرخه‌ بۆتان، له‌لایه‌ن پزیشکانه‌وه ئاماده‌کراوه و چه‌سپینراویشه بۆتان.

۱۹- کاتی فرین:

یه‌ک کاتژمیر له‌نیۆ فرۆکه به‌بێ هیچ په‌چرانی‌ک هاوتایه‌ ره‌گه‌ل ۴ کاتژمیری نو‌سینگه‌که‌ت به‌ په‌چرانه‌وه. بۆیه داوا‌ی نه‌وه بکه‌ که شوێنه‌که‌ت له‌ ته‌نیشتی په‌نجه‌ره‌وه‌بێت و دوریش بێ له‌ سه‌رئاو و چیشخانه‌که‌وه. به‌م جه‌وره‌ش هیچ که‌سی‌ک ناتوانیت بت په‌چرینی. ده‌توانی نه‌م کاته‌ بۆ ئاماده‌کردنی راپۆرت و کاری لاپه‌ره‌بیت بقوزیته‌وه. من بۆخۆم له‌کاتی گه‌شتی فرۆکه‌ییمدا زۆریک له‌ لیکۆلینه‌وه‌کانم ته‌واوده‌که‌م. له‌نیۆ فرۆکه‌ گه‌ر ویستت شتیکی به‌نرخ بنوسیت له‌ سه‌یرکردنی ته‌له‌فون و خۆینده‌وه‌ی پۆژنامه و گۆزاره‌کان به‌دوریه.

٢٠- ھەموو سالتیک با مانگیک زیارەت ھەبێت:

گەر بتوانی ھەموو پۆژیک یەك کاتژمێر زووتر بەخەوەر بێیت، ھەفتەی پێنج کاتژمێرت بۆ دەگە پێت، ھە ٥٠ ھەفتەی بکە، ھە ٢٥٠ کاتژمێر و دابەشی ٨ کاتژمێر نیشی پۆژانەی بکە دەکاتە ٣١ پۆژ یاخود مانگیک لە سالتیکدا.

$$31 \text{ پۆژ} = \frac{1 \times 5 \times 50}{8}$$

ئەوکاتەی دەزانێ ئەم کاتە بە دانایی بە پێکە ی ئەوکات دەتوانی بە پێژە ی ٢٪ داھاتت زیادبکە، دەچیتە پێزی کەسانی سەرکەوتوو، ئەوکە سەنە ی بە باشی کاتە کانیان پێکخستوو. بزانە گەر یەك کاتژمێر بۆ نەخشە سازی و پلانکاری خەرج بکە ی ئەوا ھاوتایە بە ٤ کاتژمێر کارکردن. واتە داھاتە کەت یە کسان دەبێت، ھە بە ٤٠٠٪ .

۵۲- چۆن ده توانی خووی کارا بۆ به کارخستنی کات گه شه پێدهی:

((زۆر کهس ده لێن: کاتم نییه بۆ نه خشه دانان یان رێکخستن. به راستی سه یزین گهر کاتیان نه بێت!))

د. ئیبراهیم له قی

- ۱- ئه مۆ ده ست پێکه و به پێوه به رێکی کار به بۆ کات.
- ۲- به لێنیک به خۆتبه ده "بۆ نه مه و نه و جا به لێنی نه وه ش به چواردوو به رت بده که ده بێته به پێوه به رێکی کارا.
- ۳- بپوات به وه هه بێت که به پێوه به رێکی کارای کات ده بێت.
- ۴- چاوانت دا به، به سه یره وه و هه ولبده وه ها خۆت ببینی که به پێوه به رێکی کارایی و ریزی کات ده گریته.
- ۵- لیستیک ئاماده بکه هه موو نه وانه ی تێدا بێت که ئه مۆ ده ته ویت نه نجامی بدهی، نه و جا به پێی پێشیه کان (نه وله ویا ت) ریز به ندییا ن بۆ بکه، له گرنکه وه بۆ که م گرنک، هه ولبده ئه م لیسته ت شه وان ئاماده بکه ی بۆ نه وه ی کاتی ئیشکردن لێ نه گریته، کاتیک چالاکی ت خۆت به نوسی نه وه ی لیسته وه سه رقان مه که.
- ۶- هه ولبده هه میشه زوو بپۆی بنوویت و هه موو پۆزیکیش به لای که مه وه ۱۵ خوله ک زووتر به ئاگا ببێته وه "چونکه ئاوه زی هه ناوی له کاتی به یانیا ندا زۆر به ئاگا و هۆشیار و داهێنان کاریشه.
- ۷- هه ولبده له پێشی هه موو کار مه ندانته وه بپۆیت بۆ سه رکار، به مه ش که سی تر ناتوانیت بت پچرینی.

۸- ھەلۋىدە ھەمىشە ئامادەيىت، كاتىك دەتەۋىت ئىشلىك ئەنجام بىدەي، ھەموو ئەوانەي پىۋىستت پىيانە پىش دەستيان بخە: كۆمپىوتەر، پاستە، دۆسىيە، خامە، ھەموو شىئىكى تر، بەم كارەشت ھزرت ناتوچى“ لە گەپان بەدوۋى شتەكاندا.

۹- ھەرچى كارى لاپەرەيىت ھەيە بەيەكجارى ئەنجامدا و دواتر لەخۇتيان دووربخەرەۋە.

۱۰- پىۋىزەي گەرە دەتوانى دابەشى چەند بەشىك بىكەيت/بەشى بچووك. ئەۋجا دەتوانى بەش بەش ئەنجاميان بىدەي.

۱۱- ھىزى دەيى: گەر توشى كارىكى قورس و بىزاركار بوۋىت و ھەستت كرد ناتەۋىت ئەنجامى بىدەي، ئەۋا بۆماۋەي ۱۰ خولەك پىياسەبىكە و دواتر ۋەرەۋە بۆسەر ئەنجامدانەۋەي ھەمان كار، كاتىك دەست بەكارەكە دەكەيتەۋە ھەستت بە تەۋابوۋى دەكەيت. ئەۋجا تىشك بخەرەسەر ئەنجام و ھەستتەكەنت كاتىك لە پىۋىزەكە دەيىتەۋە.

۱۲- ھىزى ۋەرنامە پىۋىزەكەنى دەروۋن: ھەلۋىدە ھەموو پىۋىزەك ئەۋە بۆخۇت دوۋپات بىكەيتەۋە كە تۇ بەپىۋەبەرىكى كارا و چالاک و پىۋىزەك كاتىت، كاتىك ئەم نامەيە دوۋبارە دەكەيتەۋە ئاۋەزى ھەناۋى بە دۆخى پاستەقىنەتى ۋەردەگىرىت و كار بۆ بەدېھاتنى دەكات. خۇ بەرنامە پىۋىزەكە بىكەرە بەشىكى كارى پىۋىزەت. ئەمەش چەند نەمۇنەيەكە دەتوانى پىۋىزە ئەنجامى بىدەي:

- مەن بەپىۋەبەرىكى باشم/ مەن بە باشى كاتەكانم دەگۈزەرىنم.
- مەن بەباشى سىستەمەكەم بەكاردىنم و دەپپارىزىم.
- دەتوانم بەباشى كاتەكانم بىقۇزمەۋە.
- ھەموو پىۋىزەك لە ھەموو لايەكەۋە باشتر و باشتر ئەنجام دەدەم بۆ باشترىۋون.

۱۲-هینزی ۲۱: ئەم خووه بۆماوه‌ی ۲۱ پۆژ لەسەریەك ئەنجامبەدە، ئەوجا بۆ هەمیشە خووی پێوه دەگرت. دەتوانی ئەم کردارەیه خیراتر بکە‌ی و ببیتە بە‌پێوه‌بە‌رتکی کارای کات، لە‌پێگە‌ی:

ا- گفتوگۆ: دەتوانی لە‌گە‌ڵ ئەو کە‌سە‌دا قسە‌بکە‌ی کە‌ دەزانن ئەو بە‌باشی کاتە‌کانی پێک‌خستووه و بە‌کار‌ده‌هێنیت.

ب- کلای بە‌پێوه‌بردنی کات لە‌سەر بکە‌: وای دابنێ تۆ مە‌شق پێک‌اری و بۆماوه‌ی یەك مانگ مە‌شق بە‌ کار‌مه‌ندان دە‌کە‌یت لە‌بارە‌ی چۆنیت بە‌کار‌هێنانی کاتە‌وه. بۆیه لە‌م‌پێوه‌ دە‌توانی بە‌خیراتر و باشتر فێربیت و بە‌راستی بە‌وه‌بیت کە‌ دە‌ت‌و‌یت ببیت.

ت- ستراتیژیە‌تی (چی دە‌بێت گەر) بە‌کار‌بێت: ولیام جایمس دە‌لێت: "گەر باشترت دە‌و‌یت وە‌ها ئە‌نجامبە‌دە کە‌ باشتر‌بویتە"، گەر وە‌ها پە‌فتار دە‌کە‌ی وە‌ك ئە‌وه‌ی شارە‌زابیت لە‌ بە‌کار‌خستنی کات ئە‌وا ئە‌م هینزە پۆدە‌چیتە نێو ئاوه‌زی هە‌ناوێتە‌وه و دواتریش بە‌وه‌ دە‌بیت کە‌ دە‌ت‌و‌یت. ئە‌م بە‌شە‌م بۆ دانای بۆ فێربوون و یاد‌گرتنی ئە‌وه‌ی بە‌راستی پێ‌ویستە‌، لە‌گە‌ڵ ئاشنا‌بوون بە‌ بە‌کار‌خستنی کات و چۆنیت بە‌کار‌هێنانی لە‌ ژبانی رۆژانه‌دا. کاتێک بە‌هەرە‌کانت دە‌کە‌یت بە‌ کردار ئە‌وا خۆ‌واب‌بینیت و خۆ ریز‌گرتنت بە‌شیوه‌یه‌کی کارا زیاده‌بێت. هە‌روه‌ها بە‌هات بۆ باشتر دە‌گۆریت، هە‌روه‌ها باوه‌ریش وە‌ها دە‌بێت وە‌ك ئە‌وه‌ی کات تاکە‌ شتی بە‌نرخ هە‌بوومان بێت و تاوه‌کو ماوین گەر بە‌کاری نە‌خە‌ین لە‌ دە‌ستی دە‌دە‌ین. زالبە بە‌سەر کاتی خۆ‌دا و ئاژه‌وه‌ری کە‌شتی ژیا‌نتبە‌، ئە‌وجا دە‌چیتە ریزی ۲٪ی کە‌سە‌ ژیره‌کانی جهانە‌وه" ریزی ئە‌و کە‌سانە‌ی گە‌یشتون بە‌ سەر‌کە‌وتن و ویستراوه‌کان.

ههولێ زیادکردنی به رهه مه کانت و باشتکردنی ئاستی زیانت بده، له بیرت بێت گۆته ی
 فهیله سووق شه لمانی پیشی ۱۰۰ سال گتویه تی: "زانست به س نییه پتویستمان به
 جیه جی کردیه تی، ئاره زوو به س نییه پتویستمان به ئه دجامداننیتی."

هه رتستا بریاربده که

به به رتوه به رتکی کارا و کات به کارهینه رتکی سه رکه وتوو بیت..

کلیل هه‌شته‌م

سه‌رکردایه‌تی کردن..

رێگه‌یه‌ك به‌ره‌و لوتكه‌ی نه‌جامدان

((کاتێک هه‌لده‌ستیت به‌کاری به‌پێوه‌بردن و ده‌ته‌وێت ناوازه و نایاب بیت، ده‌بێت
وه‌کو نه‌ستێره‌ی باکوربیت، کاتێک نه‌و له‌جیگه‌ی خۆی ده‌مینێته‌وه نه‌ستێره‌کانی تر
به‌دووریدا ده‌خولێنه‌وه))

کۆنفلۆکسیۆس

۵۴- شیوازی تۆ چۆنه؟

((هه‌موو مرۆفێك له هه‌ناویدا هه‌موو شتانه ده‌سته‌به‌رن كه ئاماژه‌ن بۆ شكۆمه‌ند
نواندن و پزیزگرتن له به‌رامبه‌ر، به‌لام گرنگی پێ ناده‌ن))

هه‌نشوس

هه‌ر گۆرانبێژێك شیوازی تایبه‌تی خۆی
هه‌یه بۆ گۆرانی وتن: ئه‌و شیوازه‌ی ده‌نگی
تێدا به‌کارده‌هێنێت(چینی ده‌نگی)
ئاماژه‌کانی پووخساری، جوله‌کانی
جه‌سته‌ی و هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی تر که
وه‌های لێ ده‌کات له گۆرانی بێژانی تری
جودابکاته‌وه، هه‌روه‌ها هه‌ر وێنه‌کێشێک

خواه‌نی تایبه‌ت مه‌ندی خۆیه‌تی بۆ وێنه‌کردن و هه‌موو سه‌ماکارێکیش به‌جودا له‌وانی تر
ده‌په‌قسیت، خۆنۆین(ئه‌کته‌ر)یش. له‌پاستیدا هه‌ریه‌که له‌ئێمه‌ خواه‌نی تایبه‌تمه‌ندی و
شیوازی تایبه‌تی خۆیه‌تی له‌ژياندا که کار له‌هه‌ڵبژاردنه‌کانی ده‌کات. ئه‌م نمونه‌یه‌ کار له
خاوزه‌یستیش ده‌کات. هه‌ر به‌پێوه‌به‌رێک خواه‌نی شیوازی تایبه‌تی خۆیه‌تی، که‌واته
شیوازی تایبه‌تی تۆ چیه‌؟ ئایا تۆ سه‌رۆک کارێکی کارایت، یان سه‌رکرده‌ یان ته‌نها
به‌پێوه‌به‌ری و هه‌یچی تر؟ جیاوازی له‌نیوان ئه‌مانه‌دا ده‌بینی؟ بێگومان جیاوازی زۆر
هه‌یه.

سه‌رۆک کار ئه‌و که‌سه‌یه ته‌نها فه‌رمانه‌کان ده‌رده‌کات و خه‌ڵکانی ده‌وروپشتی ئاراسته
ده‌کات. بپوای وایه هه‌میشه له‌سه‌ر پاسته و هه‌میشه په‌خنه‌ی ئه‌وانی تر ده‌کات،
ئه‌مه‌ش وه‌ها له‌وانی تر ده‌کات به‌رده‌وام توشی شه‌رمه‌زاری بن له‌ پوویه‌پوو بوونه‌وه‌ی،

ھەمىشە ئەوانى تر لۆمە دەكات بەي پوودانى ھىچ ھەلەيەك. سەرۆك ھىزو سىزا ۋەكو
 ھۆكاريك بۇ ھاندان بەكاردە ھىتەن لى پىئاو تە ۋاۋىردىنى كارەكاندا، ئەم دووپاتى ئەۋەش
 دەكاتە ۋە كە ئەۋەش لى دەۋىرۋىشتىن ھەمىشە بەئەگان لەم سەرۆكەيان ۋە ئەمىش
 ھەمىشە دەلەت: مەن سەرۆك، يان شوۋىن قىسەكانى مەن دەكەۋىت، ياخۇد بىرۇ سەر جادە.
 بەلام ئەنجامدەر كەسىكە مەنەنە بەۋانى دەۋىرۋىشتى ناكات، زۆرەي كاتى بە
 ئەنجامدانى كارەكانى خۇي بەسەر دەبات. ئەم ھەمىشە دەتالەتتە بەۋەي بەپاستى
 كاردەكات ۋە كاتەمىرەيى زۆرىش لە ئىشكردىن بەسەر دەبات ۋە يارمەتى لەۋانى ترەۋە بۇ
 نايات ۋە تەنەت كارەندەنىشى يارمەتى ناكەن. ئەم كەسە ناتۋانەت بىرۋا بەۋە بكات
 كەسانى ترىش ۋەكو ئەم بەتۋانان بۇ ئەنجامدانى كارەكانى ئەم، بۇيە مەنەنە بەۋانى
 ترىش ناكات ۋە ھەمىشە لە گوماندايە. بىنگومان ئەم بەپىۋەبەرە بىرۋا بە پى سپاردىن
 نىيە، پىي باشە خۇي ھەموو كاريك ئەنجامدات. ئەم كەسە ھەمىشە سەرقالە ۋە زۆر ژىر ۋە
 خاۋەن زانىارى ۋە ئەمكارىشە بەلام گوماندايە ۋە مەنەنە بەكەس نىيە ۋە ئەمەش ۋە ھەي
 لى دەكات ھەست بە خەمۇكى ۋە ناشارامى بكات ۋە خۇي ھەموو خەۋشەكان لەئەستۇ
 دەگىت ۋە كاري خۇي بەكەس ناسپىرەت.

بەپىۋەبەر بەپىي كىدارەي بەپىۋەبىردىن كارەكانى رايى دەكات، لە نەخشەدانانەۋە بۇ
 بىرۋادان ۋە ۋەجا بىرۇ چاۋدېرى ۋە
 بەدۋادچوۋن ھەنگاۋ دەتەت. ئەم كەسە
 شوۋىن كەۋتەي سىستەمى دانىراۋى
 كۆمپانپاكەيە بۇ ھەلسۈراندن ۋە بىرەۋدان
 بەكارەكەي. پامپارىتى كۆمپانپاكە پەرتۈكى

پىرۋىتەتى. ئەم دەتۋانەت ۷۵٪ كاتەكانى بۇ پوۋىكردەۋەي كارە كارگىرەكانى
 تەرخان بكات ۋە كار بە ئەنجامە ناراستە بۈۋەكانى دەكات. لەكوتاشدا سەركرەۋە ئەۋ
 كەسەيە كە تۋاناي ئەنجامدانى ھەموو كاريكى ھەيە بە چاكسازىيەۋە، ئەۋجا دەيخاتە

بواری جیبه‌جی کردن و به نه‌نجامی خوازراو ده‌گات، ئەم کەسە مەشق‌پیکراوینکی زۆرباشە، هاندراو و هاندە‌ریشە، خۆی توانای دروستکردنی دەستە‌ی کاری یارمە‌تی دە‌ری هە‌یه، لێهاتووە لە پە‌یوە‌ندی دروستکردندا، بە‌توانایە لە چاره‌کردنی کێشە‌کان، خە‌زی بە سه‌رکێشییە، ب‌رپار دە‌ریکی لێهاتووە، چاره‌پوانی پ‌وودانی شتە‌کان ناکات بە‌لکو خۆی ئە‌نجامیان دە‌دات و پ‌یش پ‌ووداوه‌کان دە‌که‌ویت، گرنگی بە ئە‌ندامانی دە‌ستە‌ی کاری دە‌دات وەک چۆن گرنگی بە ئە‌نجامه‌کانیشی دە‌دات، کارکردن پ‌ه‌گە‌ل ئە‌م کەسە زۆر بە‌جێ‌ژ و ویستراوه‌.

گۆ‌فاری فۆ‌رچن جیا‌وازی نێ‌وان بە‌پ‌یوه‌به‌ر و سه‌رکردە‌ی بە‌م شێ‌وه‌یه‌ دیاری کردوو‌ه:

- بە‌پ‌یوه‌به‌ر کاری کارگێ‌ری ئە‌نجام دە‌دات.
- سه‌رکردە‌ نوێ‌کاری ئە‌نجام دە‌دات.
- بە‌پ‌یوه‌به‌ر یارمە‌تی بە‌رده‌وامی‌وون لە‌کار دە‌دات.
- سه‌رکردە‌ گە‌شه‌ بە‌کارده‌دات و پ‌یشی ده‌خات.
- بە‌پ‌یوه‌به‌رپشت بە‌ زانی‌تی ده‌به‌ستێ‌ت.
- سه‌رکردە‌ پشت بە‌ متمانە‌ ده‌به‌ستێ‌ت.
- بە‌پ‌یوه‌به‌ر کاره‌کان بە‌پ‌یگه‌ی پ‌استی خۆی ئاراسته‌ ده‌کات.
- سه‌رکردە‌ کاری دروست ئە‌نجام دە‌دات.
- سه‌رکردە‌ خاوه‌نی تاییه‌تمه‌ندی داهێ‌تان کاریبه‌، شتە‌کان بە‌جوانی ده‌بینی، دووپاتکار و چ‌رپ‌رکردنه‌وه‌ئیشه‌، متمانە‌ی زۆری به‌خۆی و ده‌سته‌که‌یه‌تی. کاری به‌پ‌یوه‌به‌ردن به‌باشی ئە‌نجام دە‌دات و خاوه‌نی پ‌ه‌وشتیکی زۆر سوپاس گوزاریانه‌یه‌.
- له‌هه‌ندێ‌ک گۆ‌پ‌دا(هه‌لقه‌ی فێ‌رکاری) ئە‌م پ‌رسیاره‌ ئاراسته‌ ده‌کرێ‌ت:

((مرقد به ختہ ورنابیت تاوہ کو بروای بہ و نہ بیت بہ ختہ و ہرہ))

له بهرنامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی دهماردا گریمانه‌یکه هه‌یه ده‌لێت: "گەر مرقفیک توانی هەرشتیک ئەنجام‌بدات.. که‌واته هەر مرقفیکی تریش ده‌توانیت ئەمه ئەنجام‌بدات"، بۆ‌یه تۆ‌یش ده‌توانی فێری هه‌مووشتیک‌بیت، فێری مه‌له و سه‌ما و وینه‌کێشان و چێشت‌لێنان و کاراته‌یه و هەرشتیکی تریش‌بیت" گەر مرقفیک به‌ر له‌تۆ فێری‌ببیت. به‌لام ئەم بێ‌ڕۆکه‌یه کۆمه‌لێک‌ پێ‌سا هه‌لی ده‌سوپێنی، له‌پێشیان‌وه بوونی ئاره‌زووه‌ بۆ فێربوون و ده‌ستکه‌وتنی ئه‌وه‌ی ده‌توێت. ئه‌وجا ده‌بێت بزانی‌ت چۆن ئەمه ئەنجام‌ده‌ده‌ی و جێبه‌جێی ده‌که‌یت به‌هه‌مان پێگه‌ و شی‌واز و جۆله‌، هه‌روه‌ها پایه‌ن‌دبوون به‌که‌سی به‌که‌میشه‌وه، له‌م کاته‌شدا تۆ ده‌بێت خاوه‌نی هه‌مان ئەنجام، ئەمه‌ش پێی ده‌گوتریت :

پروگرامسازی (به رنامه سازی) زمانه وانیانه ی ده مار،
ده توانی به همان شیوازی که سیکی سه رکه و توو
قسه بکه یت و بجوئیتیه ره و نه نجامبده ی، ده بین ی
وه کو نه و سه رکه و توو ده بیت. برابان تراس خاوه نی

كتىبى ((۱۰ كلىل بۇ ھىزى كەسىتى)) دەلئىت: " گەر لەو كەسانە بىكۆلپە ۋە كەسەر كەۋتور بوونە ۋە ھەمان شىۋازى ئەوان پەفتارىكەى ئەوا تۇيش دەتۋانى ۋەكو ئەوان سەركەۋتوۋىت، بەلام گەر چۈپتە ۋە سەر كەسانى شىكست خواردور تۇيش ۋەكو ئەۋات لى دئىت " .

ئىستائىش پىت دەلئىم: تۆ دەتۋانى بىپىت بە سەركردەيەكى مەزن، ئەمەيە ئامانجى پىشت ئەم بەشە .

ھەندىك بېۋايان ۋە ھايە خويندە ۋەى كتىب ۋ ئامادە بوونى لە كۆرەكان ۋ تويۇنە ۋەى ھەندىك دۆخ ۋە ھايان لىدەكات بەسەركردەبن! ھەر ۋا بەم ئاسانپە ھىچ دەستكەۋتىك بوونى نىيە . بۇ بەدبەختى ئەمە بەتەۋاۋەتى لە ھەموو كەتۋارىيەكە ۋە دورە " چونكە خويندە ۋە تويۇنە ۋە ئامادە بوون لە كۆرەكان تەنھا ئامرازى يارمەتى دەر ۋ پىنۋىنى كارى تۆن بۇ بوون بەسەركردە نەۋەك خۇبان بىگۆرپن بۇ سەركردە، ئەمانە زانپن ۋ زانپارى بەھىزت لەبارەى سەركردايەتى كىردە ۋە فىردەكەن ۋ پى دەبەخشىن . فرانسىس بىكۆن دەلئىت: " زانپن لاي خۇيە ۋە ھىزە " .

زانپىش بەتەنھا بەس نىيە، تۆ پىۋىستت بە ئەنجامدانى كار ۋ كىردەشە لەپال زانپەكەتدا . سەركردايەتى پىۋىستى پابەندىيە بە ئاستى ناۋازەيە ۋە، شىۋازىكى تايپەتى ژيانە، كىردارەيەكى بەردەۋام چاكسازى تىداكراۋە ۋە لىسەفەيەكە پىۋىستى بە تىگەيشتى قول ۋ بەكارھىنانى پۇژانەيە .

تەنھا لە ۋشەكە بېۋانە ((سەركردايەتى)) ۋ ھەست بە ھىزەكەى بىكە دەپىنى ئەم ۋشەيە ئازە ۋەرى لىخۇپى كەشتىكە دەئافرىنى ۋ دەنۋىنى .

ئەم بەشە ھەموو ئەو زانپارىانەت بۇ پىش دەست دەخات كەبۇ بوون

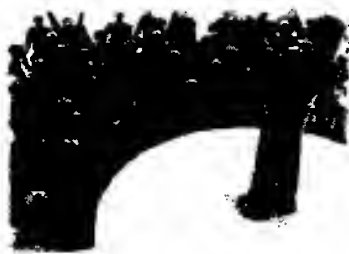
بەسەركردە پىۋىست پىيەتى. تەنھا ئەو دەمىنىتەو تۆيىش لاي خۆتەو پۇلى
 راستەقىنەت بىيىنى و ئەو زانىارىانەي پىت دەدرىت بەكارىان بىيىنى. تۆ بە ئەجامدان و
 كردار فېردەبىت پىر لەو لە خويندەو فېردەبىت، وەك ئەرەستق دەلىت: " ئەو
 شتانەي پىۋىستە فېرىان بىن، فېرىان نابىن تاوەكو ئەجامىان نەدەين".

۵۴- ۲۰ ئايەتمەندى بۇ سەركىدايەنى:

((لەسەرەتاي پۇژەكانى بەھىزىدا دەيىنى پىر بىزەيە و سلاو لەھەموان دەكات))

ئەفلاتۇن

پىئاسەى مەن بۇ سەركىدايەنى بە تىپەپوونى
سالان لەبوونىدا دەيىت گۆپان. تاوۋەكو
تويژىنەۋەكانم فراوانتر و كارەكانم زىادتر و
پۇستەكانم جۇراوجۇرتىر بوون باشتر ئاشناى ماناى
سەركىدايەنى كىردن بووم، بۇيە ئاتوانىن تەنھا
بەيەك وشە و دىپى پىئاسەى سەركىدايەنىت بۇ

بگەم. سەركىدايەنى تەنھا كىردارەيەك نىيە و بەس، بەلكو شىۋازى ژيانى بەپۇەبەرە
سەركەۋتوۋەكانە. سەركىدايەنى خاۋەنى تايەتمەندى بەھىز و مەزىنە، ۋەكوئە و تۆرە
ۋەھايەكە لە باخچەكەتدا دەيچىنى و پىۋىستى بە چاۋدىرىيە، ھەموو پۇژىك ئاۋى بەدى و
لە گۆگىيە زىاناۋى و بى كەلك پىزگارى بگەى بۇئەۋەى لەكۇتادا بەرى خۇى بدات و
تۇيش شانازى پىۋەبگەيت. سەركىدايەنى پىۋىستى بە سىستىم و پابەندى و پىداگىرى و
سورىۋونە، بۇئەۋەى پۇژ لە دۋاى پۇژ گەشەبكات و ھىزى پىرت پى بىخىشەيت. ئىستائىش
باۋەكو بىست تايەتمەندى سەركىدايەنى كارا بۇ بخەمە بەردەست:

۱-ئەخشەدانانى ورد و دوست:

ئەفلاتۇن دەلەيت: ((سەرەتا گىرنگىرىن بەشى كارە))، تويژىنەۋەكان بەۋە گەيشتون
كە سەركىدەكان ۸۰٪ كاتەكانيان بە ئەخشەدانان بەسەر دەبەن و ۲۰٪ بۇ جىبەجى
كىردى. پەنگە ئەمە ئەختىك زىادە پۇيى بىت، بەلام بىرۆكەكە ئەۋەيەكە سەركىدەكان

ئۆز گرنكى بە نەخشە دانانى تەندروست دەدەن" بۆ زامىنکردنى سەرکەوتنى نەخشە كانىيان و لىكۆلىنەوہى وردى ئەنجامە كانىش دەكەن.

سەرکەردە كان هېچ شتىك بۆ ئەگەر و بەخت و لەناكاو ناھىلنەوہ، لىكۆلىنەوہى وردى ھەموو دۆخە كان دەكەن بەر لە دەستکردن بە ئەنجامدان. تۆماس ئەدیسۆن دەئىت: "ھەرگىز پوونادات شتىكى بەھادار لەناكاو ئەنجامت دابىت"، ھەرۈەھا سەرکەردە كان نەخشە دانەرى ورد و لىھاتوون.

۲- پىكخستىن:

لە پەندىكدا دەگوتىت: "پىكخستىن يەكەمىن ھەرمانە كانى ئاسمانە". برايان تراسى ئىزى: "پىكخستىن يەكەمىن ھەرمانى زەويپە"، سەرکەردە باش بەھاي كات دەزانىت نەوہك تەنھا بۆ پىكخستىنى كات و پارە و كۆششەكان، بەلكو بۆ چىنگ خستىنى ئەنجامى باشتى. دەبىنى نوسىنگەى سەرکەردە پىكخراوہ، نەو شتەنەى پىوېستىيەتى ھەمىشە لە نىزىكى خۆيەوہ و پىزى پىشەوہ داىان دەئىت و ھەموو پۆزىكىش لىستى ئەنجامدراوہ پىوېستەكان دادەپىزىتەوہ و بەپىي لەپىشىيان ئەنجاميان دەدات و كارى نوئى ئەنجام نادات تاوہكو ئەوكارەى بەدەستەوہ گرتوېەتى تەواوې نەكات، ھەرۈەھا خاوەنى سىستىمىكى تايپەتى ھەلگرتنى دۆسىەكانە بە وردى و تازەترىن شىوہ، سەرکەردە لە چىوہيەكى پىكخراو و گونجاودا كاردەكات.

۳- ديارىکردنى ئامانجەكان:

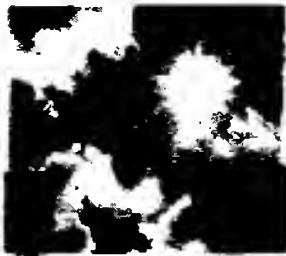
بروام وەھايە هېچ سەرکەوتنىك مسۆرگرنابىت تاوہكو پىشەوخت ئامانجەكانت ديارى نەكەيت. سەرکەردە ھىز و گرنكى ديارىکردنى ئامانجەكانى باش دەزانىت. سەرکەردە كاتى

گونجاو ده‌ره‌خسیتی بۆ به‌دیهاتنی ئامانجه‌کانی جا تاییه‌تی بن یان ئیشی، سهرکرده کات بۆ خیزانه‌که‌یشی دیاری ده‌کات، کات بۆ هیوايه‌ته تاییه‌تیه‌کانی و خویندنه‌وه و هه‌سانه‌وه و گه‌شه‌پیدانی که‌ستنی و کارکردن بۆ گه‌شه‌پیدانی ده‌سته‌ی کاریشی ده‌ره‌خسیتی و دیاری ده‌کات. سهرکرده هاوسه‌نگی ده‌نوینتیت له‌نیوان ئامانجه جۆراوجۆره‌کانی بۆ به‌دیهتانی باشتین زیان و مانه‌وه‌ی خۆیشی وه‌کو سهرکرده مسۆگرده‌کات.

۴- بپیاردروستکردن:

سهرکرده پاماتوه له‌سه‌ر چۆنیتی بپیاردانی بی‌که‌شه و ده‌پاوکی. سهرکره‌ چیت له بپیاردروستکردن وه‌رده‌گریت و چاوه‌پوانی پوودانی شته‌کان ناکات، به‌لکو بپیری پوودانی ده‌دات.

۵- سهرکیشی:

سهرکرده هه‌زی به سهرکیشیه‌و چون باش ده‌زانیت سهرکه‌وتن پتویستی به سهرکیشیه. سیمۆن دی بو‌قوار ده‌لایت: "مرۆڤ له‌ئاره‌ی بالاتر ده‌بیت نه‌که به‌وه‌ی زیان دروست ده‌کات به‌لکو به‌وه‌ی سهرکیشی نه‌نجام ده‌دات".

۶- توانایی په‌یوه‌ندی:

سهرکرده زۆر به‌زۆر توانای به‌ستنی په‌یوه‌ندی هه‌یه، گوێگریکی زۆرباشه، ده‌زانیت که‌ی قسه‌ده‌کات و چۆن بیرۆکه‌کانی ده‌روژین و نامه و په‌یامی خۆی ده‌گه‌یه‌نی. ده‌زانیت چۆن پوویه‌پووی ناکۆکیه‌کان ده‌وه‌ستیته‌وه و په‌خه‌کان وه‌لام ده‌داته‌وه و

خاوهنى تواناييهكى گهرهه هۆگرييه و نه نانه ت سهرسه ختيرين مرقفه كانيش ده كاته هۆگري خۆي.

۷- به كارخستنى گۆرانكارى:

سهركرده پيشوازي له گۆرانه كان ده كات، له راستيدا گۆرانكارى به شىكى تاييه تى پهفتاره كانى پۆزانى ده بىت، خه زى به پۆتين نيه و نايه وىت دووجار يه ك كار نه نجام بدات، له وهش گه يشتوه كه گۆران تاكه سهرچاوه ي راستى ژيانه، ههروهها پيشبينى نه و گۆرانانه ده كات كه به سهر بازاردا دىت و به پيتى نه م شيمانانهش پهفتار ده كات.

كونفوشىوس ده ئىت: "گهر مرقفه پيرى له دور نه كرده وه، نه وا كۆف و ناله له نزيكه وه ههست پنده كات".

۸- ههلسوپاندنى دله و پاوكى و گوشارى كار:

سهركرده هه ميهه خاوهنى نه و بۆچوونه يه كه به رده وام كارى بۆخۆي ده كات ته نانه ت گهر لاي كه سىكى تريش كارىكات، خه زى له كاره كه يه تى و چىژ له نه نجامدانى وه رده گرى و له مه ترسى دله و پاوكى تى ده گات، بۆيه ده زانىت چۆن هه لى ده سوپىنى و بۆ به رژه وه ندى خۆي به كارى ده هينى. زۆرىك له و سهركرده تى من چاوم پىيان كه و توه گوتوبانه كه بۆ خۆ بىزگاركردن له گوشارى ده روونى پۆزانه بۆ چه تد خوله كىك پياسه ده كهن يان له يانه يه كى وه رزشى ته ندروستيدا به شدارده بن بۆ خۆ بىزگاركردن له م گوشاره كه له كه بوانه ي سهر يان. سهركرده به هه موو شىوه يه ك ناماده ي خۆ ماندووكرده "بۆ زالبوون به سهر دله و پاوكى و گوشارى كاردا.

۹- پی سپاردن:

سه‌رکرده برپای به‌وانی تر و گرنگی کاتیشه. متمان‌ه‌ی به ده‌سته‌ی کاره‌که‌یه‌تی و ده‌زانیت که‌ی و چۆن و به‌کیشی ده‌سپیریت له‌بۆ به‌دیها‌نی ئامانجه‌که‌ی. هه‌روه‌ها باش ده‌زانیت که‌ پتویستی به‌ ئه‌نجامدانی ئه‌م کارانه‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ستی فالاییت له‌بۆ ئه‌نجامدانی کاری تر و به‌رده‌وامبوون له‌ پیشکه‌وتن.

۱۰- بینین و داهینان:

سه‌رکرده‌ خاوه‌نی هه‌ستکی ناوازه‌ی کارکردنه، ئه‌و توانای بینینی شت‌گه‌لیکی هه‌یه‌ که‌سانی تر به‌ئاسانی نابینن و لێ ناگه‌ن. هه‌روه‌ها خاوه‌نی بیرۆکه‌ی داهینانکارانه‌ و پۆشن هه‌زانه‌شه‌. سه‌رباری ئه‌وه‌ی جاروبار په‌خه‌ ئاراسته‌ی ئه‌ندیشه‌کانی ده‌کریت، به‌لام به‌تپه‌رپه‌وونی کات خه‌لك ده‌توانن له‌وه‌ تپه‌گه‌ن که‌ بۆچی سه‌رکرده‌ به‌م شتیه‌یه‌ له‌شته‌کان ده‌پوانیت.

۱۱- مه‌شق و فێرکردن و دروستکردنی ده‌سته:

سه‌رکرده‌ خۆی پاهینه‌ر و مه‌شق پێکاره‌ و چێژ له‌ پاهینان کردن به‌ ده‌سته‌ی کاره‌که‌ی وهرده‌گریت و به‌های کاری به‌گیانی ده‌سته‌یه‌وه‌ وهرده‌گریت و گرنگی زۆریش به‌ ده‌سته‌که‌ی ده‌دات، ئه‌ندامانی هانده‌دات بۆ کارکردن و فێری ئه‌وه‌شیان ده‌کات چۆن به‌ئامانجی خۆیان بگه‌ن و بره‌و به‌ئامانجه‌کانی دامه‌زراوه‌ی کار تیدا کردوشیان بکه‌ن. منسیۆس ده‌لێت: "هیچ په‌سنداتیك بۆ سه‌رکرده‌ مه‌زنتر نییه‌ له‌وه‌ی که‌ سه‌رکرده‌ یارمه‌تی پیاوانی خۆی ده‌دات بۆ مه‌شق وهرگرتن له‌سه‌ر هێز و کارایی و کاریگه‌ری".

۱۲-ھاندان:

سەرکردە بۇخۇي كەسكى ھاندراوۋە (پالئەر و ھۆكاری ھەبە كە وەھای لیدەكات لە دەرهو و ناو وەپەو و بچولتتەو و بۆ بەدیھاتنی تامانجەكانی). سەرکردە لە گرنگی ھاندان و مەودای ھیزەكەي تیدەكات. بۆیە ئەوپەپى ھەولئى كەسانى نئو دەستەكەي دەدات و پەسن و ستیشیان دەكات جا بەتەنھا بیئت یان لەپیش چاوی ھەموو ئەندامانى دەستەي كارەكەي و ئەوانەي باشتەين كار ئەنجامیدات باشتەين پۆزی لیدەنیت. كینیس بلانكار لە كئیبەكەیدا ((بەپۆھەپەري یەك خولەك)) دەلئیت: "خەلكى سەیریان دیت لەوێ كاری راست ئەنجام دەدەن".

۱۲-بەھرەكان:

سەرکردە كەسكى زانستدار و ژیر و خاوەن ئەزمون و پئیشینەي مەزنە. دەزاننیت لەبارەي چیبەو و قسەدەكات، ھەمیشە بەدووی ئەو ھۆكارانەدا دەگەرئیت كە گەشە بە تواناكاني دەدات و ئاستی نواندن و ئەنجامدانەكانیشی باشتەر دەكات، وەكو: خویندنەو و گوێگرتن لە كاستیت و ئامادەبوون لەكۆپى ھاندان و خولئى فێركاری تاییەت بەپیشە و بەھرەكان و توانای كەسئیتی، زۆری حەز بە بەھرەي نوێ و باشتركردنی جۆرئیتی ژيانى و چەشنی كارەكەشیەتی، ھەمیشە لە خەباتدايە بۆ ھەلشاخانە سەر چیاكان بەرەو سەرکەوتنی مەزن و گەيشتن بە تەواوی ئامانج و مەبەستی خوزراو.

۱۴- متمانە:

سه‌رکرده‌ خاوه‌نی متمانە‌ی ته‌واوه به‌خۆی له پووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی فه‌یرانه‌کاندا،
ده‌زانیت چۆن به‌سه‌ر هه‌ر کێشه‌یه‌کدا زالده‌بیت که
دووچاری ده‌بیت، لێیه‌وه‌ فێری شتی نوێیش ده‌بیت.
متمانە به‌خۆکردن ده‌بیت‌هه‌وی پێزگرتنی له‌لایه‌ن
ده‌سته‌که‌یه‌وه‌ هه‌رکه‌سیک له‌گه‌ڵیدا کاربکات هه‌ست
به‌ ئارامی و متمانە‌ش ده‌کات.

۱۵- جوله و کردار:

سه‌رکرده‌ که‌سیکی ئۆر بزۆک و به‌جوله‌یه و ده‌زانیت ده‌سته‌ مانای گوته و کرداره،
هه‌میشه له‌جوله‌دایه‌ بۆ نه‌جامدانی کاره‌کان و کاتیکی نه‌خشه‌ داده‌نیت و کات بۆ
ئامانجه‌کانی دیاری ده‌کات، نه‌وا به‌خیراییش ده‌جولیت بۆ نه‌جامدانی کاری پێویست.
کۆنفۆشیۆس ده‌لێت: "که‌سی سه‌رکرده له‌ قسه‌کردندا ئاساییه، به‌لام له‌کرداردا سنور
په‌ڕێن و نااساییه".

۱۶- پابه‌ندی:

سه‌رکرده‌ ئۆر پابه‌ندی نه‌و نه‌خشانه‌یه که‌ دایده‌پێژێته‌وه، ده‌زانیت سه‌رکه‌وتن
پێویستی به‌کاته و ئاشتنا‌ی هێزی پابه‌ندیشیه و هه‌رگیز به‌ئاسانی خۆی به‌ده‌سته‌وه
نادات. نه‌مه‌کدار و پابه‌نده به‌کاری دامه‌زراوه‌که‌یه‌وه و نه‌و گروپه‌شی که‌ سه‌رکردایه‌تی
ده‌کات بۆ گه‌یشتن به‌ باشترین ئامرازێ پێ‌ زیان و به‌دیهێنانی ئامانجه‌که‌ی.

۱۷-وزە:

سەرکردە وزەيەكى مەزنى ھەيە، گرنكى بە خوە خۇراكيەكانى دەدات، پېز لە جەستەى دەگرېت، ھەموو پۆزىك بېرىكى گونجاو ئاو دەخواتەو، بەرىكى مەشقى وەرزشى ئەنجام دەدات، خاوەنى وزەيەكى باشى جەستەيى و ئاوەزىيە كە ئەمەش يارمەنى دەدات بۆ ئەنجامدانى ئەو كارانەى دەيەوئە ئەنجاميان بدات.

۱۸-سۆزەكان:

بەچاوپۆشین لەو ھەى لەبارەى سەرکردايەتيەو ھەستوتە و فيئىرى بویتە، دەبينى ھەميشە سەرکردە كەسنىكى سۆزدارى ھەستيارە، ھەزى بەو ھەيە كە ئەنجامى دەدات لەچوارچىو ھەى سۆز و خۆشەويستيدايى و پۆز بە دواى پۆز ئەنجامدراو ھەكانى پتر خۆش دەوئە.

۱۹-كشوكى و تواناي گۆراندن:

سەرکردە خاوەنى گيسانىكى كشۆك و قابليرونە بە گۆرانكارى، پلانەكەى دەخاتە بوارى جىبەجىكرەنەو ھە پىيەو ھەبەند دەبيت و پىداگىرى لەسەر جىبەجى كەردنى دەكات، بەلام گەربۆى دياركەوت نەخشەكانى ئەنجامى خوزراوى نادەنى ئەو بەخىرايى بەدووى نەخشەى جىگرەو ھەدا دەگەپى بۆ گەيشتن بە ئامانجى خاوارا، بۆئەمەش ئەوپەرى ھەولى گونجاندى نەخشەكانى دەدات لەگەل كار و دۆخەكاندا بەمەبەستى بەديھاتنى ئامانجەكانى.

۲۰- سپارده:

سه‌رکرده که سبکی تونده/به‌هیزه له‌کاتی پتویستدا، به‌لام له‌گه‌ل شه‌وه‌دا دادوهر و داخوازه، زۆر به‌ئه‌مه‌که بو دامه‌زراوه و ده‌سته‌ی کار و کرپار و سه‌ردانکارانی. هه‌روه‌ها سه‌رکیشی به‌خودی کاره‌که‌یه‌وه ناکات، ناپاکی له‌ سپارده ناکات و راستگۆیه و په‌ندی زۆری لاده‌سته‌به‌ره و له‌لایه‌ن ئه‌ندامانی ده‌سته‌که‌یه‌وه زۆر باس ده‌کریت.

به‌لێ، ئه‌وانه‌ی پیشووتر گرنه‌تر تاییه‌تمه‌ندپیه‌کانی سه‌رکرده‌بوون، تۆیش ده‌توانی شه‌وه‌ی بو زیاد بکه‌ی که سه‌رکرده به‌ زیرانه و سوڕبوونه‌وه کارده‌کات و به‌رله‌ هاورپیکانی ده‌پواته سه‌رکار و پاشی هه‌موانیش ده‌گه‌ڕێته‌وه. هۆراس ده‌لێت: "ژیان هیچ به‌ئیمه‌ی مرقۆ نابەخشیت به‌بی ئه‌جمادانی کاری سه‌خت"، هه‌روه‌ها بابلیلیۆس سیرس ده‌لێت: "کاره‌کان پتویستی به‌ کاتیکی زۆره‌ بۆ شه‌وه‌ی به‌ نایابیه‌وه بگاته‌ دقخی پیگه‌یشتن".

۵۵- چوار شىۋازەگەي سەرکردايەتى كىردى:

((دوايىن ھەلبۇزاردەي سەرکردە ئەرەپە لەپىشتىيەۋە كەس گەلىك بەجىي بېھلىت خارەنى باۋەپ ۋەز و ئارەزۋى بەردەۋامى دانىن بەكارەكانى))

ۋالئەر لىيمان

بىست سال لەمەۋبەر، كاتىك خەرىكى ۋانە خويىندىن
بىوم لەبارەي كارگىرى ئوتىلەكانەرە، فىرى شىۋاز
گەلىكى جۇراۋجۇرى سەرکردايەتى بىوم، فىرى
ئەرەش بىوم كەئەم سەرکردانە دابەشى دۈۋجۇرى
سەرەكى دەبن: سەمكارانە ۋ دىمۇكراتى.

۱- سەمكارانە/ئۆزىكراتى:

ئەم سەرکردەپە ھەمىشە بە كارمەندانى دەلىت ۋەھابكەن ۋ ئەنجام بەدن، ئەرانىش
بەبى ھىچ ئەملا ۋ ئەۋلەك جىبەجىي دەكەن. ئەمىش تاكە سەرچارەي پىپارەكانە ۋ
گرنگى بەكارەكانىش دەدات ۋ تىشك دەخانەسەر ئەنجامەكان، بۆيە دەيىنى لەكار ۋ
ئاستى بەرھەمىدا ئاۋازەپە، بەلام لەپوۋى پەيۋەندىيە مۇيىيەكانەرە لاۋازە.

۲- دىمۇكراتى:

لەگەل كارمەندانىدا پىۋزەكان ئارتۇي دەكات ۋ بە گرنگىيەۋە لە پىشنىارەكانىان
دەپۋانىت، ئەۋجا دۈبىپار لەبارەپەۋە دەدات. سەرکردەي دىمۇكراتى گرنگى بە
پوۋىكرەنەۋەي كىشەكان دەدات بىۋ دەستى كارەكەي ۋ يارمەتىيان دەكات بىۋ
دۆزىنەۋەي چارەكان ۋ تىيىنى ئەرەش دەكرىت گرنگى دەدات بە پەيۋەندىيە مۇيىيەكان
ۋ كاركرىن بە گىيانى دەستەيىانە.

هه‌میشه هه‌ستم به‌وه‌ده‌کرد ئه‌م ته‌رزانه ناته‌واو و که‌موکورتن، بۆیه به‌رده‌وامبووم له‌سه‌ر لیکۆلینه‌وه و توێژینه‌وه تاوه‌کو له‌ کۆتادا بۆم دیارکه‌وت که چوار جۆری سه‌ره‌کی سه‌رکردایه‌تی هه‌یه و ناتوانن له‌یه‌کتر جودا بینه‌وه. ئه‌مه‌ش نمونه‌یه‌که:

کاتیک ده‌ستم دایه ئه‌نجامدانی وه‌رزشی تینسی سه‌رمیز (بنگ بونگ)، ئامانجی بوون به‌ پالێوانی یارییه‌که بوو. من زۆر به‌خته‌وه‌ریبووم به‌ دۆزینه‌وه‌ی مه‌شقوانیکی ناوازه... مه‌شق‌وانه‌که له‌سه‌ره‌تای مه‌شق‌کانه‌وه چه‌ندین چیرۆکی بۆ گێڕامه‌وه له‌باره‌ی بنگ بونگه‌وه و باسی زمانی یاریه‌که‌ی بۆکردم، ئه‌وجا هه‌نگاو به‌ هه‌نگاو فێری چۆنیتی یاریکردنی کرد. پۆژانه سی کاتژمێر له‌هه‌فته‌یه‌کدا جه‌وت پۆژ و بۆماوه‌ی شه‌ش مانگ مه‌شق ده‌کرد، ئه‌وجا وه‌ها له‌گه‌ڵدا ده‌ستی پێکرد وه‌ک ئه‌وه‌ی له‌ یاری کۆتایی و پالێوانییه‌که‌دا بم، ئه‌وجا به‌رده‌وامبوو له‌سه‌ر مه‌شق پێکردن تاوه‌کو تاراوه‌یه‌کی زۆرباش فێری یارییه‌که‌ بووم، دواتر یاریکردن په‌گه‌ڵ یاریکاره جیاوازه‌کانی یانه‌کاندا بۆی پێکخستم، کاتیک دلتیابوو له‌وه‌ی کاتی ئه‌وه‌هاتوو هانی دام بۆ به‌شداری کردن له‌یاری نێوده‌وله‌تی، توانیم بێم به‌ پالێوانی تینسی کۆماری میسر، ئه‌وجا سه‌ره‌له‌نوێ له‌گه‌ڵدا ده‌ستی پێکرده‌وه، دیسانه‌وه ئاراسته‌ی کردم و هه‌له‌کانی بۆ راستکردمه‌وه و هه‌روه‌ها فێری فێل و هونه‌ره‌کانی یاریه‌که‌ی کردم، ئه‌وجا بوومه به‌شداری پالێوانیتی جیهان که‌له‌میونخ ی ئه‌لمانیا ئه‌نجام درا.

ئایا ئه‌و مه‌شق پێکاره سه‌رکرده‌ بوو؟ کاره‌که‌ی سودی هه‌بوو؟ بێگومان، به‌ئێ. توانی هه‌ر چوار ته‌رزه‌کانی سه‌رکردایه‌تی به‌کاربه‌نیت، به‌پێی کات و هه‌لوێسته‌کان:

۱- ئاراسته‌کردن: له‌سه‌ره‌تاوه به‌ قسه‌کردن له‌باره‌ی یاریه‌که و ناسینی له‌گه‌ڵدا ده‌ستی پێکرد.

۲- مه‌شق‌کردن: ئه‌وجا ده‌ستی دایه مه‌شق‌پێکردن، له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی یارییه‌که.

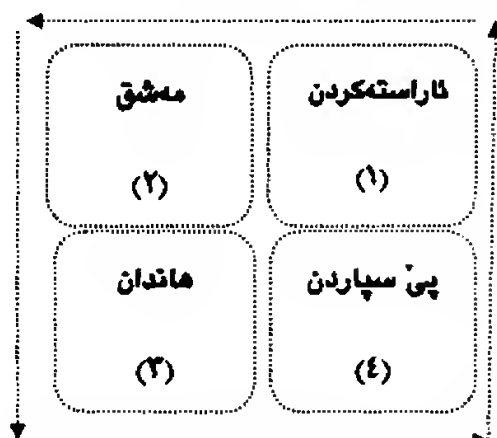
۳- هاندان و یارمه‌تی و پشتگیری: هه‌میشه له‌پاڵم بووه و هانی داوم و پشتگیری

کردووم.

۴- پى سپاردن: وای لیکردم به شداری پالەوانتیه کان بکەم و بۆخۆم کاری خۆم ئەنجام بدهم.

زۆریك له به پێوه بهران ده که ونه هه له ی نه وه وه که خه لکی داده مه زریتن و پێیان ده لێن: ئە مه بکەن و ئە وه بکەن، ئە و جا بپوایان وه هاپه به یی مه شقی پیکردن و هاندان کارمه نده تازه کان کاره کانیا ن ئەنجام بدن. ئەنجامی ئە مه ش شتواندنی بیری کارمه نده تازه کان و تیکدانی کاره که و زۆربوونی پێژه ی ده ست له کارکی شان وه ده بیست. تۆ پتویستت به وه یه پاسته وخۆ چاوت به کارمه نده تازه کانت بکه ویت، فیریان بکه ی و پریان بیانی له سه ره مه مو شتیك، تا وه کو ته واو ده زانی ئە وان له هه موو شت تیده گەن، ئە مه هه نگاوی یه که م ده بیست، ئە و جا راهینانیا ن به شتیه یه ک که به یی یارمه تی ئە وانی تریش بتوانن کاره کانیا ن ئەنجام بدن، سێیه م: ده بیست له بواری کارکردندا هه لی ته واویان پێده ی بۆ متعانه به خۆکردن، ئە و جا هه نگاوبنی بۆ قوناغی دوایین که ئە ویش پى سپاردنه.

نیستا پاش ئە وه ی پى سپاردنت ئەنجامدا، ئە و جا چاریکی تر ئاراسته یان بکه ره وه فیری به هره و کاری نوێیان بکه و چوار شتێواز و ته رزه کانی سه رکردایه تییا ن پى ناشنابکه، بۆ ئە وه ی به رده وام سه رقالبێ به ئەنجامدانی کار و فیریوونی شتی نوێ و هه ولدان بۆ گه یشتن به ئەنجامی ئامانجی خوا نزاو.

۵۶-چۆن دەستەلەت بەدەست دەھىنى و بەكارىشى دىنى:

((تەنھا يەك خالى وەستەم بىدەرى بۆتەوۋى لەسەرى بوەستم، ئەوجا مەنىش
ھەسارەى زەوى دەجولئىنمەو))

ئارخەمىدس

كاتىك تۈندەردەبىت بۆتەوۋى بەسەركردەبىت، پىئويستە
لەبىرى نەكەيت تۇ خاۋەنى نازناۋىكىت دەبىت رىزى
بگىت، تۇ يارىچى دەستەكەتى، بەلام دەبىت جارىجار
بىرىارى گۆرپىنى يارىكارەكانىش بىدەى" چۈن ئەمە
لەبەرۋەندى ھەمواندا دەبىت. وليام شىكسپىر جارىكىان

گوتى: "جىاۋازى نىۋان سىۋى چاك و خراب زۆر كەمن"، دەبىت بزانىت چۆن يارى
دەستەلەندارىتى خۆت دەكەيت، بۆتەمەش فەرموۋ بەم رىگەيە ئاشنابە:

۱- وەھا لە ھەموان بىكە وای بىيىن كە تۇ زالى بەسەر ئەو دۆخانەى پىئويستى بە
سەركردايەتى و كەسىتى مەزە.

۲- ھەروەھا پىشانى ئەوانى تىرىشى بىدە كە تۆيش خاۋەنى بەھرە و زانىارى
پىئويستى بۇ ئەنجامدانى كارى باشتر لەوان.

۳- بىرۆكەى نوۋى بەيئە ئاراۋە، رىگەى سەركىشانە ھەلبىزىرە، لە بۆچۈنى ئەوانى
تىرىش بىپرسە و ۋەھايان پىشانىدە كە تۇ خاۋەنى تۈنلەيەكى باشىت بۇ پىشخستىنى
ئەنجامەكان.

لەم كاتەدا زۆر وشىاربە لەۋەى نەكەۋىتە دارى ناۋيانكى و نازناۋەكەتەۋە و تەنھا پىشت
بە نازناۋەكەت بىسەتت بۇ بەدستەيتىنى رىز.

ئىستا دەتوانى بېيت بە سەرکردە يەكى كارا و ئەوھى پىويستت تەنھا بە بېياردانە بۇ

جىبە جىكردن. سەرکردايەتى بىكەرە پىگەى
تايىبەتى خۇت لەژيانندا و دەبىنى كەتۇ دەست
بە گۇرپانكارى دەكەيت و لىرەوھش زالدەبىت
بەسەر تەواوى ژيانندا و لەھەر چواربەشەگەى
ژيانندا سەرکەوتن و پىشكەوتنى بەردەوام
بەدەست دەخەيت.

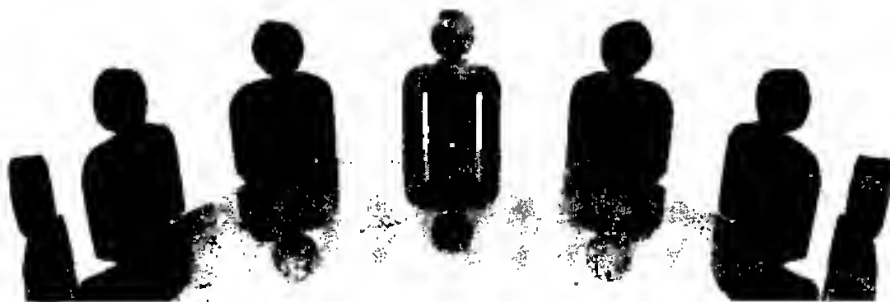
سەرکردايەتى كارگىرى نىيە و بەس بەلگە تەرزىكى فەلسەقى و شىۋازىكى ژيانە.
(پىويستە لەسەر ئەوانەى دەيانەوئىت بىن بە دەستەلاتدار دەست بەدۇزىنەوھى
سەرکردەى خۇيان بىكەن، ئەوانەشى بەسەر كىپرەكى كارانىندا زالدەبن پىويستە بەھىز و
سەزىن، ئەوانەشى دەيانەوئىت بەھىزىن دەتوانن ھىزى ئەوانى تىرىش بەكارىتىن،
بۇئەوھى ھىزى ئەوانى تر بۇخۇت بەكارىتىن پىويستە خۇشەويستىيان بەدەست بخەى،
بۇئەوھى خۇشەويستى ئەوانى تر چىنگ بخەيت دەبىت خۇت ھەلبسوپىنى، بۇئەوھى
خۇت ھەلبسوپىنى پىويستە كىشكۆك بىت)). كىتەبى سەرکردايەتى ستراتىژى-چىنى.

ھەرىستا بېياردە كە بە بەرئوھەرىكى كارايت..

کلیلی نۆیه‌م

دروستکردنی ده‌سته...

هیزیک‌ی ره‌ها بۆ دامه‌زراوه‌ی سه‌رکه‌وتوو

((ته‌و بنه‌مایه‌ی ناوه‌زی ناراسته‌کراوی له‌سه‌ر داده‌مه‌زیت ته‌ویه‌ که دوو یان زیاتری
که‌سان له شوین که‌وتنی یه‌ک ناماجدا کۆششی زیادتر ده‌که‌ن و له‌گه‌ن گرتنه‌به‌ر یه‌ک
ناراسته‌ی هزری نه‌ریییدا هیزیک پێکدینن که‌نارووخیت))

ناپلۆن هیل

۵۷- ده‌سته‌ی کار.. شوین ده‌ست دیار:

(یه‌ک شتی زۆر گرنگ له ژیان فیزیووم ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌ که ده‌توانم هه‌موو شتی‌ک نه‌نجام بده‌م به‌لام ناتوانم به‌ته‌ن‌ها ئه‌نجامی بده‌م، هیچ‌که‌سیش ناتوانیت نه‌مه‌ نه‌نجام بدات))

د. رۆبێرت شۆلر

پیاویکی پیر ده‌ منداڵه‌که‌ی له‌ ده‌ه‌و‌روپشتی خۆی کو‌کرده‌وه‌، ئه‌وجا هه‌ریه‌که‌یان چیلکه‌ دارێکی پێدان و داوای لێکردن یه‌ک به‌ داوای یه‌ک بیه‌شکێن. منداڵه‌کان زۆریان سه‌یر لێهات و له‌نیوخۆیاندا کردیان به‌ چرپه‌چرپ و پرسیارکردن له‌باره‌ی ئه‌م په‌فتاره‌ی باوکیانه‌وه‌، به‌لام باوکیان داوای لێکردن چی پێ گوتن ئه‌نجامی بده‌ن، ئه‌وانیش ئه‌نجامیان دا، کاره‌که‌ بۆ هه‌ندیکیان ئاسان و بۆ

هه‌ندیکیش گران و ناره‌حه‌ت بوو، هه‌رچۆنێک بیت توانییان داره‌که‌ بیه‌شکێن. ئه‌وجا باوکیان که ئه‌مه‌ی بیه‌ی بزه‌یه‌کی کرد و دواتر هه‌ریه‌که‌ و چیلکه‌ دارێکی تری پێدان و داوای لێکردن هه‌مووی پێکه‌وه‌ بیه‌ستنه‌وه‌، ئه‌وانیش وه‌هایان نه‌نجامدا. ئه‌وجا داوای لێکردن دانه‌ دانه‌ هه‌ولی شکاندن ئه‌م کو‌له‌ چیلکه‌ داره‌ بده‌ن، به‌لام هه‌موویان تاقیان کرده‌وه‌ و نه‌یان توانی. ئه‌وجا باوکیان داوای لێکردن به‌جوانی گوتی بۆ پادیرن و پاش نه‌ختێک بێده‌نگی ئه‌وجا پێی گوتن: "کو‌ره‌کانم دیتان کاتی‌ک هه‌ریه‌که‌ و چیلکه‌یه‌کم پێدان توانیتان بیه‌شکێن، به‌لام کاتی‌ک هه‌موو چیلکه‌ داره‌کانم پێکه‌وه‌ بۆ کو‌کردنه‌وه‌ نه‌تان توانی بیه‌شکێن و ته‌نانه‌ت زیانی‌کیشی پێگه‌یه‌تن. ئه‌مه‌ به‌سه‌ر ئیوه‌شدا جیه‌جی ده‌بیت، گه‌ر جیا بیه‌وه‌ و ناکۆکین به‌ ئاسانی به‌سه‌رتاندا زāلده‌ین و له‌ناوتان ده‌به‌ن، به‌لام گه‌ر وه‌کو‌ یه‌ک ده‌سته‌ پێکه‌وه‌ کو‌وه‌بوون ئه‌وا هیچ‌که‌س ناتوانیت زه‌فه‌ره‌تان پێ

به ریت، به لئی ئەمە ئامانجی ئەم کارەى من بوو: هێز لە کێتیدا، بەك دەستەبوون نەهێشتنى هەلە بۆ دوژمن".

بیرۆکەى دەستەى کارمان لە هەموو شوێنێکدا پێویستە، گەر لە ئازەلێش بپوانى دەبینى شێر و پلنگ و گورگیش بە دەستەو بەلامار دەدەن و پاودەكەن، ئەم بیرۆکەى دەستەى کارە دەگەرێتەو بۆ دیزەوان، باوداپیرانى سەرەتاییمان پاهاتیبوون لەسەر ئەنجامدانى کارى هەرەوێزى لە پێتتاو مانەو دا. کاتیك دەپۆیشتن بۆ پاو، چاو تیزەكان بۆ پاسەوانى و چاودێرى دادەنران، ئەوێشى لە پاگردندا خێرا بوو هەلەستا بە ئەنجامدانى کارى پاوکردن. لە جەنگى جیهانى دووهمیشدا ئەو هێزەى بەگيانى دەستەپێوە کارى دەکرد سەرکەوتنى مەزنى تۆماردەکرد. سەرکەوتنى بەردەوامى ژاپۆنیەكان توانا دارپێانە بۆ ئەنجامدانى کارى هەرەوێزى و دەستەپێ، گرنگ نییە بەلایانەو کى خەلات دەکرى. گرنگ ئەوێ بە کارەكەيان ئەنجامى هەبى و پێکەو سەرکەوتووبن، هەرئەمەشە وەهاى لە ژاپۆن کردووە ببێت بە یەكێك لە دەوڵەمەندترین دەوڵەتانی جەهان.

بەلێ، دەستەى کار شێوازیكى کارکردنى کارا و بەردارە "چون هەلە هەستکردن بە بەرپرسیاریتى بۆ هەموو تاکێكى دەستەكە دەپەخسێنێت، ئەمەش وەهايان لێدەكات پتر پابەندبن و بەسوربونیشەو کارەكانیان خاستر ئەنجام بدەن و چاوەپوانى بەدیھاتنى ئەنجامى مەزن بن، کارکردن بەگيانى دەستەپێوە یارمەتى خەلكى دەدات بۆ بەدیھاتن و بەردەست خستى باشتەرى چێژ و متمانە بەخۆکردن و خۆ بە بەھاردارزانینیش دینیتە بوون. ئەمەش لای خۆیەو دەبێتە هۆى باشتەركردنى پەيوەندییەكان و و پترکردنى ئەنجامەكان و بەدیھاتنى بەرئەنجامى ناوازه. دەستى کار بە هەموو ئاسانییەكەو هێزى بنچینەى هەموو دامەزراوەیەكە.

((ئۆزینەو و داھێنان و دەستكەوتى مەزن پێویستى بە ھاریكاری دەستگەلى ژۆرە))

ئەلێكساندەر گراھام بیل

گەر دەستەى كار ئەۋەندە گىرگى ھەيىت، كەۋاتە بۇچى زۆرىنەى دامەزراۋەكان بەكارى ناھىتىن و كەلگى لى ئابىتىن؟ تاۋەكو ۋەلامى پىرسىيارەكانم بدۆزمەۋە لە سەدان بەپۆۋەبەر و كارمەندەنم پىرسىيۋە، بەتايىبەت ئەۋانەى كە بىرۆكەى دەستەى كار بەكارناھىتىن، زۆر قىسەم لەگەلدا كىردوون، زۆرەشيان بەم شىۋەيە ۋەلامىيان دايىنەۋە:

- نىمە بېوا بەۋە ئاكەين ئەم بىرۆكە كارايىت و كەلگى بۇنىمە ھەيىت.
- بېواناكەين ئەم بىرۆكەيە لەگەل جۆرى ئىشەكەى ئىمە دا بگۇنجىت.
- ئەمە تىچوونى زۆردەيىت و كاتىش زۆر بەقىرۆ دەدرىت.
- ئەرك و مائىدووبونى زۆرە.
- ئەۋەندە سەۋر و تەھەمولمان نىبە بۇ ئەۋەى لەگەل كارمەندەندا دانىشىن.
- ئەمە پىۋىستى بەۋەيە خۆت مەشقىپىكار و مامۇستا و بەدواداچونكارىش بىت، كى ئەۋەندە كات و سەۋرى ھەيە ئەم كارانە بىكات؟ بەپاستى ئەمە سۆپەرمان و مەۋفى سەيرەكار(خارق) دەۋىت.

سەير ئەۋەيە بەپۆۋەبەرەن ھەمىشە كۆبۇنەۋە لەگەل كارمەندەندەندا ئەنجام دەدەن و ئاراستەيان دەكەن و پىشتىيان پى دەبەستەن بۇ بەدىھاتنى ئەۋ ئامانجەى دەيانەۋىت، كەچى پقىشىيان لە بىرۆكەى دەستەى كارە، لىرەدا تاكە جىاۋزىيەكى ئەم بەپۆۋەبەرەنە و دەستەكاران ئەۋەيە كە ئەم

بەپۆۋەبەرەنە ھەمىشە داۋا لە كارمەندەندەندا دەكەن ۋەھابكەن و ۋەھا تەكەن و گەر ھەلەپەكىش پوۋىدات دەيخەنە ئەستۇ ئەۋانى تر و خۇيانى لى بەدروردەخەن. دەست دەكەن بە ھەپەشەۋگۈرەشە ۋە ھەمىشە گۇشار دەخەنە سەر كارمەندەندەندا و دەيانەۋىت بەم رىگەيە ئەنجامى خوازراۋ چىگ بىخەن. ھۆراس جارىكىيان كوتى: "ئەۋ ھىزەى دانايى جىب دەگىرتەۋە بەھۋى زۆر كىشىۋە دادەكەۋىت"، ئەم بەپۆۋەبەرەنە ھىچيان دەست

ناکه ویت و به ترسنۆکانه تر له کارمه ندانیاں چاوه پوانی هه لیکن بۆ دهست له کارکێشانه وه .

لیکۆلینه وه کان ده لێن که زۆریک له به پێوه به ران له دهستی کار ده ترسێن له بهر ئه وهی له م کاته دا ههست به که مپوونه وهی دهست له لات و ئاسایشی ده که ن، یا خود په نگه کێشه ی تایبه تیا ن هه بێت که په یوه ست بێت به خوده وه، له راستیدا په گه ل دهستی کاردا پێچه وانه ی ئه و بۆچوونه راسته، ئه وان ده توانن ئاسایشدارتر و دهسته لاتدارتریش بن.

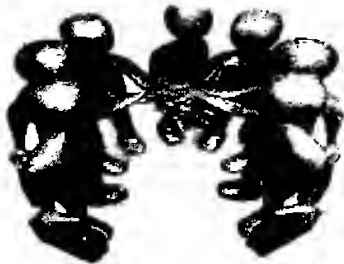
گه وهره ترین بنه مای به پێوه به رن بریتیه له: " گه ر باوه پت به وانی تر هه یوو ده توانی په رچوو بئا فرینی، بۆ ئه وهی باشت رینی ئه وانی تریش به دهست بخت، تۆ به باشت ر له وان بیر به که ره وه و متعانه شیا ن پێیکه"، له به ر ئه وهی دهستی کار هتیزکی ناوازه ده به خشی ت بۆیه ئامانجی پشت ئه م به شی کتیه یه .

۵۸- پینج بنه‌ما بو دروستکردنی ده‌سته-گروپی کار:

((گه‌ره‌مووان به سه‌رکه‌وتن پیکه‌وه به‌ره‌و پیشه‌وه ده‌پۆن، نه‌وا سه‌رکه‌وتنیش
خۆی گرنگی به‌خۆی ده‌دات(خۆی ده‌هینیته بوون))

هه‌ری فێرد

پێویسته ده‌سته‌ی کار له‌سه‌ربه‌نمه‌یه‌کی به‌هێز پونیا‌ت بنه‌یت. متمان‌ه و پێز دوو
کۆله‌که‌ی سه‌ره‌کی و به‌هێزی پارێزه‌ری ده‌سته‌که‌ن
بو‌ پووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی که‌شه‌ ناهه‌مواره‌کان. نه‌م
دوو کۆله‌که‌یه‌ به‌سودن بو‌ پونیا‌ت نانی ده‌سته و
له‌پێکه‌یه‌وه ده‌سته‌که ده‌توانیت به‌سه‌ر چیا‌ی
سه‌رکه‌وتندا سه‌ربه‌که‌ویت و بگاته به‌رزایی و لونکه‌ی
نویی دوورتر و به‌پیت تر. پینج بنه‌مای سه‌ره‌کی
هه‌یه که ده‌سته‌ی کاری له‌سه‌ر پونیا‌ت ده‌نریت، نه‌وانیش:

۱- متمان‌ه:

چۆن. ئا. هۆمز ناماژه به‌وه‌ده‌کات که: "هیچ شتی‌ک له‌وه باشت‌ر نییه‌ بو‌ دل‌ که‌ خۆت
نهم بکه‌یت‌وه و نه‌وانی تهریش بو‌ به‌رزتر
ئاراسته‌بکه"، ده‌بی‌ت یارمه‌تی نه‌ندامانی ده‌سته‌که‌ت
به‌ده‌ی بو‌نه‌وه‌ی هه‌ست به‌ متمان‌ه‌کردن به‌خۆیان و
توانا‌کانیان بکه‌ن له‌بو‌ به‌دیها‌تنی سه‌رکه‌وتن و له
به‌رامبه‌ر نه‌مه‌شدا متمان‌ه‌یان به‌رامبه‌ر به‌ تو‌ زیاده‌تر
ده‌بی‌ت، هه‌روه‌ها متمان‌ه‌یان به‌ دامه‌زراوه‌که‌ و
نه‌ندامه‌کانیشی ده‌بی‌ت. هه‌روه‌ها ده‌سته پێویستی به‌ که‌شیکه متمان‌ه‌ی تێدا زالبی‌ت،

ھەر ھەم ئۇ ئىندامە كانىشى پىئويستە بىرۋايان بە ۋە بىت كە كار كىرەن بە دەستە بى يارمە تىيان دەدات بۇ ئاسان گە يىشتىن بە ئامانچى دەستە كە و تايىبە تى خۇشيان، بە تايىبەت دەتوانن بە ئامانچە كە م بە دىھاتو ۋە كانىشىيان بگەن.

۲-گىرنگى پىدان:

ھەر مەۋقەك مىلوانكە يەككى شاراۋە ي ھە يە كە لەسەر سىگىتە تى و لەسەرى نوسراۋە: " ۋە ھام لىيەكە ھەست بە گىرنگى بىكەم"، ھەر ئۇ ئىندامىكى دەستە كە ت دە يە ۋىت ھەست بە گىرنگى پىدانى بىكە ي، لە راستىدا ئۇ ئىندامانى دەستە كە پىئويستە بە باشى ھارىكارى يە كىرەكەن و گىرنگى بە يە كىدى بىدەن، ھەر ۋەك چۆن

گىرنگىش بە دامە زراۋە كە يان بىدەن. گىرنگى پىدان يەككىكە لە ۋە بىنە ماپانە ي كە دەستە كە ي لەسەر دادە مە زىت نە ۋەك لە بۋارى كاردە بە لىكە لە لايەنى ژيانى كە سىتتىشە ۋە.

ھەر ۋە ھە پىئويستە ھەر ئۇ ئىندامىكى دەستە كە چارپىتى ئۇ ۋە نە كات كە س كارە كە ي ئۇ م بىكات، بە لىكە دە بىت ئىشى خۇ ي بە باشى و بە بى دۋاكە ۋە تىن ئۇ نىجامبىدات، دە بىت تىزى بە رتو ۋە بىرىش ئۇ ۋە يان بۇ دىيارىخە ي كە بە راستى گىرنگىيان پى دە دە ي. بە ندىكى لاتىنى ھە يە دە لىت: " ئۇ ۋە ي بۇ كە سىكى ئۇ نىجام دە دە ي لە راستىدا بۇ خۇتى دە كە پىت"، كاتىك گىرنگى بە كە سىك دە دە ي ئۇ ۋە كات ھەست بە گىرنگى خۇت دە كە پىت، ھەر ۋە ھە ئۇ ۋە يىش لە بە رامبەردە گىرنگىت پى دەدات، لىرە ۋە بە ختە ۋە رى رە ھە بە رچەستە دە بىت.

۳-پا بە ندى:

مىن باۋە پىم ۋە ھە يە كە كارى راستە قىنە و قورس ھۇكارە بۇ سەركە ۋە تىن، سەركە ۋە تىنىش بە لوتكە ت دە گە يە نىت، بە لام پىئويستىشمان بە پا بە ندى و پىدا گىرىيە بۇ مانە ۋە لە

لوتکه‌" به‌به‌رده‌وامی، پێویسته ئه‌ندامانی ده‌سته‌که‌ پابه‌ندی کار و ئامانجه‌کانی دامه‌زراوه‌که‌ بن، هه‌روه‌ها پێویسته له‌سه‌ریان پابه‌ندی ئامانجه‌ گشتی و تایبه‌تیه‌کانیش بن.

٤- هاریکاری:

گه‌ر کۆمه‌ڵێک که‌سی ئاسایی پێکه‌وه هاریکاربوون نه‌وا ده‌توانن کاری ئاسایی ئه‌نجام بده‌ن و ئه‌نجامی ناچاوه‌پوانکراو به‌رده‌ست بخه‌ن، به‌ هاریکاری که‌سانی ئاسایی ده‌توانن بگه‌ن به‌ ئاستی ناوازه و سهرکه‌وتنی بێ سنوور. لی‌هه‌وه‌ش پێویسته له‌سه‌ر ئه‌ندامانی ده‌سته‌که‌ پێکه‌وه هاریکار بن له‌سه‌ر بته‌مای به‌رژه‌وه‌ندی گشتی نه‌وه‌ک به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی. په‌ندێکی چینی هه‌یه ده‌لێت: "گه‌ر به‌ بۆچوونی هه‌زار که‌س قایلبه‌یت ده‌بێته‌ خاوه‌نی هه‌یزی هه‌زار که‌س، به‌لام گه‌ر له‌گه‌ڵ بۆچوونی ده‌هه‌زاردا ناجۆربه‌یت په‌ک دانه‌شیان تیا تابه‌یت که‌لکی بۆت هه‌بێت".

٥- به‌شداریتی له‌ به‌روا پاستی (مسداقیه‌ت) دا:

پێویسته هانی هه‌موو ئه‌ندامانی ده‌سته‌که‌ت بده‌یت بۆ ئه‌وه‌ی به‌پاستی به‌روایان به‌یه‌کتر هه‌بێت. ده‌بێت به‌وه‌یان رابینێ که‌ ناتوانن به‌ته‌نها کاره‌کانیان ئه‌نجام بده‌ن به‌بێ یارمه‌تی هاوکاری ده‌سته‌که‌یان، پێک وه‌کو ده‌سته‌یه‌کی یاریچی تۆپی پی. ده‌بینی یاریکاره‌کان به‌خێراپی پاده‌که‌ن و حوڵات ئه‌نجام ده‌ده‌ن و پاسات ده‌که‌ن بۆ بردنه‌وه، کاتێک بردیا نه‌وه هه‌موویان له‌و بردنه‌وه‌یه‌دا به‌شدار ده‌بن و ئه‌وان ده‌لێن: بردمانه‌وه نه‌وه‌ک بردمه‌وه.

۵۹- ھەوت بىنەما بۆ دوستكردنى دەستەيەكى سەرگە وتوو:

((كە كۆبويىنە ۋە كە سەمان لە ۋى تر باشتىرنيە))

كىنيس بالانشارد

گەر بىرارتدا بۆ جىگەيەك بېرۆى ئەوا
پىۋىستە بزانى بۆچى بۆ ئەو جىگەيە دەپۆى،
دواتر بزانى بەچى بۆى دەپۆى؟ پىۋىستە بە
نەخشە پىگەيەكە كە بىت گەيە نىت بە ۋ جىگە
يان شۋىتە ۋ بە ئاسانى بى كىشە بىتۋانى لە ۋىدا
خۆت بىيىنە ۋە. ئەمەش دىسانە ۋە ھاۋتايە

لەگەل كىردارەى دوستكردنى دەستەدا. لەسەرە تاۋە دەبىت بىرپاربدەى كە دەستە
دروست دەكەيت ۋ مەمانەت بە ۋە ھەبىت كە ئەمە بە پاستى خواستى تۆيە ئەۋجا دەبىت
نەخشە پىگەيەك داپىرۆى بەرە ۋ سەرگە وتن. بۆ ئەمەش پىۋىستە بە پىبەريەكە،
سىستەمىك، نەخشەيەك پىگەت بۆ پوون بگاتە ۋە پىشانىدات، بۆ ئەۋەى بىتۋانى
دەستەيەكى بە ھىز ۋ پتە ۋ سەرگە وتوو پونىات بىنى، لىزەشدا دەبىت بزانى كە ئەم
پىگەيە ئاسان نىيە. سىنكا لەم بارەيە ۋە دەلەت: "پىگەيەكى چەفت ۋ چىلە ئەۋ
پىگەيەى دەتگەيە نىتە بەرزاىيەكانى سەرگە وتن". بۆيە پىگەبدە مەنىش ئەۋ نەخشە
پىگەيەت پىشان بەم كە يارمەتەت دەكات بۆ پونىات نانى دەستەى كارى سەرگە وتوو،
ئەمەش ئەم ھەوت بىنەمايە دەگىتە ۋە لەخۆ دەگىت:

۱- دوستكردنى دەستە:

بەلى بىرپاردان لەسەر دوستكردنى دەستە گىرگە، لەۋەش گىرگىر بەشدارپىكردنى
كەسانى گونجاۋ ۋ ژمارەى كەسەكان ۋ بىچىنەى دىارىكردنىانە، بۆيە پىۋىستە سەرگەردە
بەباشى گىرگى بىدات بە پىكەيتانى دەستە، ناپىت ھەرلەخۆيە ۋە كەس گەلىك بىخاتە نىۋ

ده‌سته‌که یه‌وه ته‌نھا له‌به‌رئه‌وه‌ی به‌دلی خوین، به‌لکو پیویسته له‌سه‌ر بنه‌مای شیای بیست، هه‌روه‌ها پیویسته داوا له‌ئەندامه‌ دیاریکراوه‌کان بکات یارمه‌تی بده‌ن بۆ هه‌لبژاردنی که‌سانی گونجای تر. جاریکیان به‌پێوه‌به‌ریک پێی گوتم: "توانای سه‌رکه‌وتنی من به‌نده به‌هه‌لبژاردنی کارمه‌ندگه‌لیکی گونجاو بۆ کارکردن په‌گه‌لمدا"، کاتیک لیم پرسى چۆن ئەم کاره‌ ئەنجام ده‌ده‌یت، گووتی: "من ئەو که‌سانه‌ هه‌لده‌بژییم که‌ په‌فتاریان جوانه‌ و چه‌زبان له‌پیشکه‌وتن و گه‌شه‌ و به‌تایبه‌ت ئەو که‌سانه‌ش ئاره‌زووی کارکردنی ده‌سته‌یی ده‌که‌ن".

۲-مه‌شق:

پاش دیاریکردنی ئەندامه‌کانی ده‌سته‌که، سه‌رکرده‌ هه‌لده‌ستیت به‌مه‌شقپیکردنی ده‌سته‌که‌ یاخود که‌سیکی تر بۆ ئەنجامدانی ئەم کاره‌ پاده‌سپێریت. له‌سه‌ره‌تادا هه‌لده‌ستیت به‌ئاراسته‌کردنی کارمه‌ندان بۆ ئەوه‌ی کارمه‌ندان بزانن ده‌بیست چی بکه‌ن و له‌چی به‌دوورین، هه‌روه‌ها به‌پێوه‌به‌ره‌که‌ هه‌لده‌ستیت به‌ناسینی کارمه‌نده‌ تازه‌کان به‌ئەندامانی تری کارکه‌ری، ئەوجا به‌کار و ئیشی ئەوانی تریشی ناشنا ده‌کات. ئینجا هه‌موو ئامرازه‌ پیویسته‌کانی کارکردن به‌ئەندامه‌ تازه‌که‌ ده‌به‌خشیت، هه‌روه‌ها پیویسته‌ به‌پێوه‌به‌ره‌که‌ به‌ته‌واوه‌تی به‌ناگابیت له‌وه‌ی ئەم کارمه‌نده‌ به‌توانایه‌ بۆ ئەنجامدانی ئەو کاره‌ی پێی ده‌سپێریت. زۆریک له‌ دامه‌زراره‌کان پێگه‌ به‌کارمه‌نده‌ تازه‌کان ناده‌ن ناشنای کرپار و سه‌ردانکاران بن مه‌گه‌ر سی مانگ به‌سه‌ر بوون به‌کارمه‌ندیاندا تێپه‌ر بووبیت. مه‌شقی باش خاسته‌ره‌انی کارمه‌نده‌که‌ ده‌دات بۆ جوان ئەنجامدانی کاره‌که‌ی، به‌مه‌ش ئەنجامی خوازراو به‌رده‌ست ده‌خات. لێره‌دا په‌ندیکی به‌ناوبانگ ده‌هێنمه‌وه‌ که‌ ده‌لێت: "ماسیه‌که‌ بده‌ره‌ که‌سیک ئەو پۆژه‌ تیرت کردووه‌، فێری ماسی گرتنی بکه‌ هه‌موو ته‌مه‌نی تیرت کردووه‌".

۳- پەيۋەندى:

ئەۋكاتەي باشتىن كارمەند بۇ كاركردن ھەلە بۇيرىدىت و بە باشى مەشقىيان پى دەكرىت و ئامادەي ئەنجامدانى كارەكانىيان دەبن، لەم كاتەدا پىۋىستە لەسەر سەركرده كىردارەي پەيۋەندى ئەنجام بدات. ھەندىك لە بەرپۋەبەرەن برۋايان ۋە ھايە كە پىۋىستە لەسەر كارمەند خۇي كارى خۇي بەپشت بەستىن بە خۇي ئەنجام بدات، ئەۋجا زۇريان سەير لىدەت كاتىك كارمەندەك دەست لەكارەكەشتەۋە! ئەۋان نازانن ئەم كارمەندە بۇيە دەستى لەكارەكەشتەۋە چونكە ھىچ ھاندەرىكى نەبوۋە بۇ كاركردن و ھىچ كەسك نەبوۋە ئاراستەي رىنگەي راستى بكات، بەكورتى لەبەرئەۋەي پەيۋەندى بەۋانى ترەۋە پىچراۋە بۇيە دەستى لەكارەكەشتەۋە. ھەربۇيە پىۋىستە دەركى پەيۋەندى رەگەل كارمەندەندە بكةيتەۋە بەتايىت كارمەندە تازەكان. ھەۋلىدە بەردەۋام رەگەلئان كۆبىيەۋە و كەي پىۋىستىيان پىت ھەبو لەلايان ئامادەبىت. گرنگ نىيە چى دەكەيت، گرنگ ئەۋەيە بە باشى ئاراستەيان بكةي و پەيۋەندىيان رەگەل دىروستبەي، بۇنەمەش پىۋىستە ئەم خالانە رەچاۋ بكةيت:

• ۋاي تىبگە يەنە سەرکەرتنى ئەو سەرکەرتنى ھەموو كارمەندانى تىرى دامەزراۋەكەيشە.

- ۋە ھا رەتار لەگەل ھەموو كارمەندىكتەدا بكة ۋەكو ئەۋەي باشتىن بىت.
- گرنگى پىدانى خۇتيا بۇ دياربە، بەمرۇل لىيان برۋانە ئەۋەك كارمەند.
- بەزۇرى ناۋى خۇيان بەكاربىتە، بزەيان بۇ بكة و پىياندا ھەلىدە و پەسنىيان بدە.

۴-يىنىن-بۆچۈن:

پىۋىستە لەسەر سەركردە يارمەتى كارمەندانى بدات بۆ ئەو ۋە ئىش بۆچۈن و پوانگە خۇيان دابە زىنن و گەشە پىيدەن، ھەروھە پىۋىستە ھانى بىرۈكە كانيان بدەى و پەسنيان بکەيت بۆئەو ۋەى بىرۈكەى نوپتر بھىننە ئاراوھ.

۵-دىيارىکردنى ئامانچ:

سەركردە ھەلدەستىت بە بەشدارپىنکردنى ئەندامانى دەستەكەى بۆ دىيارىکردنى ئامانچەكانى دەستەكە و نوسىنەو ۋەى راپۇرتى ستراتىژى و نەخشەى كار، لەپىناو بەدىھاتنى ئامانچە مەزەكاندا. كە دەستەكەشت بەشدار دەبن لە دارىشتەو ۋە دىيارىکردنى ئامانچەكانى دەستەكە ئەوا ئەم كارە پتر ھانى دەستەكە دەدات بۆ بەدىھاتنى ئامانچەكان. تۆم بىترز دەلتىت: "بەھۋى ئەزمون و شارەزايىمەو ھەموو كەس لەھەموو شتدا بەشدار پىدەكەم".

۶-پىزگرتن:

پىۋىستە لەسەر سەركردە و ھەموو ئەندامانى دەستەكە ئاھەنگ بگىپن و خۇشى دەرپن" لەكاتى سەركەوتنى ھەر كارمەندىكىاندا.

كاتىك بەرپەو بەرى گشتى ئوتىلىك بووم لە مۇنتىيال و پرونامەى (Certified Food And Beverage Executive (CFBE) م لە كۆمەلەى (The American Hotel and Motel Association) ۋە ۋەرگرت، وتارىكى پىرۋىبايىم لە سەركى كۆمپانىياكەو پى گەشت، بۆبە منىش وىنەيەكى ئەم وتارەم نارد بۆ خاۋەنى كۆمپانىياى كارتياكردوم، ئەمەش ۋەھى لىكردم زۆر ھەست بە مەزنى و گرنگى خۇم بکەمەو، لەناكاو كاترۇمىر ۴:۳۰ى پاش نىوہىق بانگىشت كرام بۆ كارىكى لەناكاۋى زۆر گرنگ، توشى سەرسورمان ھاتم لەو ۋەى دەبىت قەومايىت؟! كاتىك پۇشىتم

بۆ شوپىنى ديارىكراو بىنىم ھەموو ھاورىكانم كۆبونەتەو و بەيۆنەى بەدەستەيتانى ئەم
 پرونامەيەى مەو ھاھەنگ دەگىن و ديارىيەكيشيان بۆ نامادە كىردوم كەناو و نازناوى
 تازەى منى لەسەر ھەلکۆلرايوو، بىگومان ئەمە ئەوئەندەيتەر ھانى دام بۆ باشتەر کارکردن و
 خۆ بەباش زانين و چىژبىنين لەکارکردنەكەم.

۷- ھەستکردن بە يەك ئامانج:

لەكۆتادا پاش ئەوئەى سەرکەردە دەستەكەى دامەزراند و ئەندامانى ديارىكرد و فيرى
 كردن چۆن بىن بە ئەندامى يەك تىم و پىكەو ھەكارىكەن، ئامانجى پىشت ئەم
 كۆکردنەو ھەيەيان پى رايگەيەنيت، لەگەل ئەو گۆرپانكارىيانەى بەم ھۆيەو ھەسەر خۆيان و
 دامەزراو ھە و ژيانيشياندا دىت. ھەستکردن بەتاك ئامانجى لەگەنگەرتين بىنەماكانى
 سەرکەوتنە، ئەو ھەك تەنھا لەبوارى كاردا بەلکۆ لەبوارى ژيانى تاييەتیشماندا.

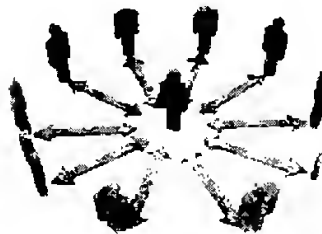
دروستکردنى دەستە كارىكى زۆرباشە، بەلام گەر ئامانجىكى ديارىكراو لەپىشتەو
 نەبىت ئەوا بە خىرايى ئەم دەستەيە ھەلەدەو ھەشەتەو و بوونى نامىنيت، بۆيە ھەستکردن
 بەيەك ئامانجى ھۆكار بنچىنەى سەرکەوتنى دەستەيە، بەرلەوئەى دەست بە دروستکردنى
 دەستەى كارکردنت بکەى، ياخود گەر ھەيشتە و دەتەوئىت كاراترىي بکەيت، ئەوا بۆ
 چەند خولەكەك بۆستە و دواتر بگەرئۆو بۆ خويندەوئەى بەشى پىشەو و دەبىنى
 ھەلامى زۆريەى ئەو پرسىيارانەى تىدايە كە بە مەشكەندا دىن.

ئەو ھەوت بىنەمايەى بۆمان خستىتە پوو ھەكو نەخشەپىگەيەكى بەنرخ ھەھان و
 ئاسانكارى و خىرايى پەريشمان پى دەبەخشن بۆ دروستکردنى دەستەيەكى كارى كارا.
 بابلىليۆس سىرس دەئىت: " زۆر ئەوانەى ئامۆزگارى ھەردەگەن، كەمن ئەوانەى سود
 لەم ئامۆشپارىيە ھەردەگەن"، بۆيە وريابە و بەباشى سود لەم ئامۆزگارىيانە ھەريگەر،
 دەبىنى چۆن رىگەت بەرەو سەرکەوتن بۆ خوش دەكەن. بىگومان بەلەوئەى ئەو ھەوت
 بىنەمايەى پىشووئەر بەرى پەنجى دەيان سال لىكۆلینەو ھەو كارکردنە، باشتەرين پىگەن بۆ
 بەدەيتانى دەستەيەكى كارى سەرکەوتوو.

۶۰- کی پیویسته بهیته نیو ده‌سته‌گه‌ته‌وه (هه‌ل‌ب‌زاردنی که‌سانی گونجاو):

((کاتیک ده‌سته‌یه‌ک دروست ده‌که‌م هه‌میشه به‌دووی شه‌و که‌سانه‌دا ده‌گه‌پنم که‌
حه‌زیان له‌بردنه‌وه‌یه، گه‌ر نه‌مانه‌م نه‌د‌زیه‌وه شه‌وا به‌دووی که‌سگه‌ل‌یک‌دا ده‌گه‌پنم که‌
رقیان له‌شکست بیته‌وه))

ه‌پ‌س بروت

کی هه‌ل‌ده‌ب‌زیری بۆشه‌وه‌ی له‌نیو ده‌سته‌ی
کاره‌که‌ت‌داییت؟ که‌س گه‌ل‌یک هه‌ل‌ده‌ب‌زیری بۆشه‌وه‌ی ر‌یک
وه‌کو تۆبن؟ یاخود که‌س گه‌ل‌یک هه‌ل‌ده‌ب‌زیری هه‌ست
به‌ئاسوده‌یی ده‌که‌یت به‌کارکردن له‌گه‌ل‌ی‌اند‌ا و ر‌یک
هاوب‌پ‌یار و نزیک بۆچوونت؟ یاخود که‌س گه‌ل‌یک

هه‌ل‌ده‌ب‌زیر پیچه‌وانه بۆچوون و پاتن و ژبانت قورستر ده‌که‌ن؟

گونجاو شه‌وه‌یه که‌س گه‌ل‌یک هه‌ل‌ب‌زیری له‌گه‌ل‌ خۆت‌دا گونجاوبن. به‌لام بۆ بیته‌خنی شه‌م
که‌سانه‌ ناتوانن زۆر یارمه‌تیت بده‌ن بۆ به‌دیهاونی ئامانجه‌که‌ت“ چون تۆ پیویستت
به‌که‌سانی جۆر و بۆچوون جیاوازه‌” بۆشه‌وه‌ی له‌پوانگه‌ی جیاوازه‌وه ئامانجه‌کان پوون
بک‌رتفه‌وه، که‌س گه‌ل‌یک بۆچوونیان له‌یه‌ک‌تر بجیت، به‌لام جیاوازییان زۆرت‌ریت. شه‌مه
هه‌مووی به‌شینک ده‌بیته‌ له‌یاریه‌که‌” چون یارمه‌تیت ده‌کات بۆ دیتنی دۆخه‌کان
له‌پوانگه‌ی جۆراوجۆره‌وه و په‌نگه‌ بۆچوونی وه‌هات بۆ بخه‌نه‌به‌رده‌ست که‌ زۆر
به‌سوودبن.

هەندىك نمونه‌ى كەسايەتى كە دەستكەت پىئويستىيەتى:

۱- جىبەجى كار: ئەم كەسە گىرنگى بە كىردار و ئەنجام دەدات، بە خىزىيى بىرپار دەدات، خاوەنى كەسئىيەكى بەهيزە و خەزى بە سەركىشىيە و مەزىيەكى كارا و چالاك و دەستپاكىشە.

2- كىمپىوتەر ئاسا: ئەم جۆرە كەسە خەزى بە كۆكردنەوہى زانىبارى زۆرە، خەزى بە لەسەرخۆكار كىردن و بىرپارنەدانى بەپەلەيە. زۆر ئارامگر و بىفەكارە، خەزى بە تويۇزىنەوہى دۆخە جىرداكانە " بۇ دۇنيا بونەوہە لەوہى كە بىرپارى دراو پاستىيە. ئەم جۆرە كەسانە پاستىت پىشان دەدەن لەسەر بىنەماي كەتواری و پاستىنەيى.

۳- كارگىرئى: ئەم كەسە گىرنگى بە كاروبارى كارگىرئى دەدات و خەزى لە بەدواداچوون كىردن، خەزى لە پاپۆت و كارى لاپەرەيىيە، پابەندى نەخشەرىنگەكانە، خەزى لە زالىتىشە بەسەر دۆخەكانداو ئەم كەسە تواناي گىرپانەوہى دۆخى ناھەموارى ھەيە بۇ دۆخى ئاسايى خۆي.

۴- سەرەنج پاكىش: ئەم كەسئىيە زۆر بەسۆز و مېھرەبانە و دەزانىت چۆن ھەمىشا ھانى ھەموو ئەندامانى دەستكەي دەدات بۆنەوہى بەردەوام باشتەر و باشتەر ديارىكەون | ئەنجام بەدەن. كى لەگەلدا كارىكات زۆر ھەست بە خۆشەويستى و چىزىيىن دەكەت | لای ئەندامانى دىكەي دەستكە خوازراوہ.

۵- خەونبىن: ئەم كەسە تواناي بىننى دوورى ھەيە، داھىنان كارە، بىرۆكەكام زۆرجار بەنرخن، زۆر گىرنگى بە وردە شىكارى نادات، بەگشتى تىشك دەخاتەسا داھاتوو.

چەند لە وەكەسانە‌ی پێشتر لە‌نیو دەستە‌كە‌ی خۆتدا دە‌بینیت؟ وەك دە‌بینی جیاوازی
بە‌سودن پێویستە. بە‌راستی سازاندنی ئەم جۆره كە‌سایە‌تیانە پێكە‌وه كاریكی نا‌ئاسانە
بە‌لام بە‌چێژیشە، لە‌هە‌مووی گە‌رنگ‌تر دە‌ست‌كه‌وتنی دە‌ستە‌یه‌كی بێ‌خە‌وش و مە‌زن و
بە‌هێزه.

۶۱-چۈن ۋە ھا لە دەستەگەت دەگەيت بەرھەم ھېن بن؟

((گەر كەسنىڭ شىمانەى شىتەكى كىرە ۋە ھەنەى پىئەھىنەى "مىۋە گەلەكى تىرىش دەتەنەن بۇى بىكەن بەپاستى))

جۇلىس ھەن

پاۋچىيەك ھەبوو ناۋى جۇن بوو، كەسىكى بالابەرز ۋە چارشانە ۋە كەلەگەت بوو، تا پادەپەكى نۇرباشىش ژىرېو، ھەموو پۇتەك دەچوۋە پاۋ ۋە بەر لە خۇرئاۋابوون نەدەگەپاھە، پۇتەكەن ھاپىيەكى بىنى كە جۇن خەمبار دىيارە بۇيە ھۇكارەكەى

لېتېرسى، ئەۋىش گوتى: "مەن ھەموو تەمەنم لە خۇرھەلاتنەۋە بۇ خۇرئاۋابوون خەرىكى پاۋكەردن بووم، كەچى ھىچم بە بەھىچ نەبوۋە"، ھاپىيەكىشە پىكەنى ۋە گوتى: "پىۋىستت بەكەسانى ترە كەلەگەلتە كارىكەن ۋە يارمەتەت بەدەن".

جۇن سوپاسى ھاپىيەكى كىرە ۋە دەستى داپە گەپان بەدوۋى كەسگەلەكە بۇ يارمەتەدانى، تەۋانى دەكەسى زۇر بەھىز بدۇتەتەۋە بۇتەۋەى لەگەلتە كارىكەن. لەبەرئەۋەى جۇن لەۋان ژىرېر ۋە خاۋەن ئەزمونترېو بۇيە دەستى داپە پەھىنانىان لەسەر چۇنەتەى ۋە شىۋازەكانى پاۋ، لەسەر ئەم كارەى بەردەۋام بوو تاۋەكو ئامادەى كىرەن.

بەپانىيەك جۇن كۇى كىرەنەۋە ئەمەى پى گوتەن: "ھاپىيانم، مەن فېرى چۇنەتەى پاۋكەردەن كىرەن، كەۋاتە ئىستە ئىۋەش ئامادەى كارىكەن. بۇيە ئەمپۇ ئىۋە بەبى مەن دەپۇن بۇ پاۋ، تاۋەكو دەتەن ھەۋلى خۇتان بەدەن، ھىۋام سەرگەتتەنە"، پىۋەكان زۇر بەم قسانە دۇخۇش بوون "چونكە جۇن مەمانەى پىپانە ۋە ئىستە ئەمانىش بەبى جۇن دەتەن پاۋكەن. پىۋەكان پۇشەن ۋە ماسىيەكى زۇرپان ھىپاھەۋە، ئەمەش جۇنى زۇ دۇشادكەد" چۇن دەستەپەكى ھەپە ۋە بەباشى كارى بۇ دەكەن.

به‌لام پاشی شه‌ش مانگ مه‌ستی کرد به‌ره‌می کاری ده‌سته‌که‌ی که‌می کردوه،
خاوه‌نی هه‌مان مه‌ست و جه‌زی پیشووترنن، له‌به‌رته‌وه‌ی نه‌یزانی چی بکات، بۆیه جۆن
رۆیشه‌وه بۆلای هاوړیکه‌ی جارانی داوای یارمه‌تی و راوړی لیکرد، هاوړیکه‌یشی به‌جۆنی
گوت: "کاریک‌ی باشه بتوانی ده‌سته‌که‌ی دروست بکه‌یت، به‌لام گه‌ر نه‌توانی
به‌رده‌وامبیان پنبده‌ی شه‌وا تۆ ئازاری خۆت داوه، بۆیه پتویستت به‌وه‌یه مه‌میشه
پیاوانت بخته‌ به‌ر گره‌وه‌کیشه‌ی نوته‌وه."

جۆن ده‌سته‌که‌ی کۆکرده‌وه و پتیی راگه‌یاندن: "شه‌مۆ ده‌پۆین بۆ راو به‌لام
له‌جنگه‌یه‌کی تر، ئاماڤمان راوکردنی ۲۰۰ ماسی گه‌وره‌یه"، بێگومان ده‌سته‌که‌ی پۆشتن
بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی شه‌م سه‌رکیشیبه‌ نوته‌یه و پر جۆش و خروش بوون و توانییان له‌گه‌ل
خۆیاندا ۲۰۰ ماسی گه‌وره‌ به‌پننه‌وه، به‌م بۆنه‌یه‌وه ئاهه‌نگیک‌ی گه‌وره‌یان سازدا.
له‌و‌پۆزه‌وه، به‌م شیوه‌یه جۆن فیری شه‌وه‌بوو که بۆ به‌رودان به‌کاره‌کان پتویستی به
تاقیکردنه‌وه‌ی سه‌رکیشی نوێ و نه‌جامدانی کارگه‌لته‌که‌ی پتیشتر نه‌جامی نه‌دایت.

به‌رۆکه‌ی پشت شه‌م چیرۆکه‌ شه‌وه‌یه که ده‌توانی به‌ئاسانی ده‌سته‌یه‌کی مه‌زن
دروستبکه‌ی، به‌لام گه‌ر نه‌زانی جۆن ده‌یکه‌ت به‌ ده‌سته‌یه‌کی به‌ره‌م هتین شه‌وا هیچ چنگ
ناخه‌یت و له‌به‌رامبه‌ردا خسته‌ی موچه‌پێدانه‌که‌شت زۆر ده‌بیت. تۆ پتویستت به‌وه‌یه
مه‌میشه ده‌سته‌که‌ت سه‌رقال بکه‌یت به‌جۆرێک چیت له‌ کاره‌کانیان ببینن، مه‌روه‌ها فیری
شه‌وه‌شیان بکه‌ی جۆن ده‌بنه‌ که‌سیکی به‌ره‌م هتین. لیره‌دا پینج به‌رۆکه‌ت ده‌خه‌مه
به‌رده‌ست بۆ شه‌وه‌ی ده‌سته‌ی کاره‌که‌ت به‌ره‌م هتین:

۱- کارکردن بکه‌ره‌ شتیکی به‌چیت:

زۆر گرنگ و پتویسته‌ مه‌ستکردن به‌چیتۆه‌رگرتن له
کارکردن لای نه‌ندامانی ده‌سته‌که‌ت دروست بکه‌یت
بۆ شه‌وه‌ی بتوانی به‌م کاره‌ت له‌ناوچه‌ی مه‌رگ یان ناوچه
چوارگۆشه‌یه‌کان پرگاری بکه‌یت. پرۆژه‌یه‌کی تایبه‌تیان پت

پسپىرە و داويان لىڭكە بە كەمتر لە كاتى ھەمىشە ئەنجامدراو ئەنجامى بدەن، لەگەل دەستە بەرى باشترین ئەنجامدان و خاسترین بەرھەم.

۲- گرهوہ ئاستەنگ (تەھەدى) يان بخەرە پىش چاۋ:

گرەوہ ئاستەنگ ھەرچىيەك بىت دەبىت، بۆنمۇنە گەر ويستت بېرى فرۇشت بە ۱۰٪ زىادتر بىكەيت ئەوا كۆبونەوہ يەك ئەنجام بدە، لە پىش چاۋى ئەندامانى دەستەكەت ئامانجەكان پرونبكەرەوہ و وەھايان لىڭكە بىر لە پىڭگە گەلەك بىكەنەوہ كە توانادارىيەت بۆ بەيدھانتى ئامانجى تۆ و چۆنئىتى جىيەجى كۆردنى پىشنىارەكانىش بخەرە بەر باس. ئەوجا كاتىك بۆ بەدھىتئانى دىارى بىكە و داويان لىڭكە دەستەكارىن و لەبارەى سەركىشىيەوہ بۆيان بدوئى و رايان بىنە لەسەر سەركىشى قىولگۆردن بەمەرجى بوونى نەخشەى سەركەوتنى پىشەوہخت، لەگەل ھاندانىان بۆ ئەنجامدانى كارى نوئى و فراوانتەركۆردنى بوارەكانيان لەچاۋ بارى ئاسايى پىشوترياندا.

۳- بىرۆكەى ھەفتە:

لەكۆبونەوہى داھاتوودا دەتوانىت بە بىرۆكەى ھەفتە دەست پىڭكەيت. بۆنمۇنە: كۆبونەوہ يەك لە پۆزى دووشەممەدا بىيەستە، داۋا لە ھەموو ئەندامانى دەستەكەت بىكە دوو بىرۆكەى نوئىت بۆ بىنن بەمەبەستى كەمكۆردنەوہى پىژەى سكالاي كىپاران و زالبوون بەسەر دۆخەكەدا، پەگەل باشتەركۆردنى دۆخى كىپار و سەردانكاران و پتركۆردنى بەرھە، يان ھەرشىتىكى تر يارمەتيت بىكات بۆ باشتەركۆردنى كارايى دەستەكە و ئەنجامدانى كارە كىپىر كىكارى دامەزراوہكەت. يەك ھەفتەيان پىي بىيەخشە بۆئەوہى بىرۆكە نوئىيەكەت بىيىنن، ھەروہا دەتوانى يەك بەدوای يەك تاقى شىۋازى بىر كۆردنەوہى ھەموو ئەندامانە بىكەيتەوہ. ئەوجا ھەستە بە دابەشكۆردنى بەرپرسىيارىتى بۆ ئەوہى ئەم بىرۆكە نوئىيان بخەيتە بوارى جىيەجىكۆردنەوہ. بىرۆكەى ھەفتە چەندىن سودى ھەيە:

- يارمەتى ئەندامانى دەستەكەى دەدات بۇئەۋەى داھىنەرتىن.
- يارمەتت دەكات بۇ بەردەست خستنى بىرۆكەى نۆى لەبۇ بەدەيتانى ئامانجەكانت لەكەترىن كاتدا.
- ھەموان لەناۋچەى ئاسودەبوون و پوكانەۋە و تەمبەلى پىزگاردەكات. دۇن بىۋت دەئىت: "كەسى مەزن ئەۋكەسەيە ئارەز و مېشكى ئەۋانى تر بەكاردەھىتت" بۇ ئەجامدانى كارەكانى خۇى".

۴-كىشەى ھەفتە:

ئەۋجا دەۋانى كۆبۈنەۋەيەكى تر بېستىت و ناۋى بىنى كىشەى ھەفتە، بەۋەى پىرسىارى ئەۋ كىشانەيان لىپكە كە پوۋبەپوۋى دەبنەۋە، ياخود كىشەكىان بۇ بخەرەپوۋ كە پىۋىستى بە ھاۋكارى ھەمويانە بۇ گەشتن بە چارەسەرى گونجاۋ، ئەجا ھەلىكىان بدەرى بۇ ئەۋەى لە كۆبۈنەۋەى داھاتوۋدا كىشەكانت بۇ بخەنەپوۋ، ياخود بەرەۋ چارەكردنى ھەنگاۋبىتت-بەپىنى پلانى دىارىكراۋى گونجاۋ، بىرۆكەى كىشەى ھەفتە يارمەتت دەدات بۇ:

- ۋەھا لە دەستەكەت بىكەيت يارمەتت بدەن بۇ بدۆزىنەۋەى كىشەكان و چارەكردنىشى.
- باشتىر ئاگادارى ئەۋ كىشانە دەبىتەۋە كە پۇژانە دوچارى دەستەكەت دەبىتەۋە.
- ۋەھا لە كارمەندانەت دەكەيت بىرپەنەۋە و لەھەناۋەۋە ھەست بەبەپىرسىارىتى و پابەندى بەرامبەر دامەزراۋە و دەستەكەيان بىكەن.

۵-سەردانىيەكانى ھەفتە:

دەۋانى دەستەكەت ھەموۋ ھەفتەيەك بەرىتە گەشت، ئەم گەشتەش بۇ كۆمپانىيا كىچىكى كارەكان ياخود بۇ بازار و شوپنە ھاندەر و چاۋكارەۋەكان دەبىت، بەتايىبەت ئەۋ

شۈيىن و ئاۋەندانىي كە بە سەركەۋىتىن بە ئاۋىبانگىن، ئەمەش بۇقۇرىپىۋىنى ئەۋەپە كە ئەمانىش ۋە كۈ ئەۋان بىتۋان سەركەۋىتىن چىنگى بىخەن، بەم شىۋەپەش ئەندامەكانى دەستەي كارەكەت چاۋكراۋەتر و بەسۋىتر دەپىن. ھەرۋەھا دەتۋانى ئەندام گەلىك لە دەستەكەت بەھىرەپتە سەردانى كەسانى كىچىكى كارى و دواتر پاش گەپانەۋە پاپۇرتىكت پىشكەش بىكەن لەبارەي چەشنى كۆپۈنەۋە و چۆنىتى پىشۋانى و ئەندامانى كارەكان و ئەمانىش ھەموو ئەۋ زانىيارىنەي بە دەستىان ھىناۋە بە ھەموو ئەندامانى دىكەي دەستەكەتى بگەپەن، ئەمەش يارمەتى خۇت و دەستەكەت دەدات بۇ ئاشىناپۋىن بە ھەموو گۇرپانكارىەكانى بازارپ و تۇيىش دەتۋانى باشىتر بىخەپتە بازارپەۋە و لەپىشتر پىشكەش بىكەيت.

پىنج بىرۈكەكەي پىشۋوتىر ھانت دەدەن بۇئەۋەي ۋەھا لە ئەندامانى دەستەكەت بىكەيت ژىرتىر و بۇكارىتر و داھىنەر و ھاندراۋىتر كارىكەن. ھەرۋەھا پىۋىستە ھانى ئەندامانى دەستەكەت بدەي بۇ كۆپۈنەۋە لەدەرەۋەي رەۋىتى كارىكەندە، بەمەبەستى خواردنەۋەي قاۋە يان ئانى ئىۋارى، بەتايىبەت بە ھەفتانە و مانگانە و پاش تەۋاۋىردى كاتى كارىكەن. ھەرۋەھا بۇ پۇيشتىن بۇ ئەۋ جىگەپە دەتۋانى سود لە پاي ئەندامانى دەستەكەت ۋەرىگىرت.

من بۇخۇم كاتىك بەرپۈۋەبەر بۈۋم راھاتبۈۋم لەسەر ئەندامانى كۆپۈنەۋەپەكى نان خواردنى مانگانە بەم شىۋەپە: يەككە لە ئەندامانى دەستەكە ھەلدەستىت بە مىۋاندارى كەردنى ھەموۋانى تر لە مالى خۇي بىت يان ھەر جىگەپەكى دىكە، ھەرەكەسىك بىت پىۋىستە دوۋ قاپ خواردن لەگەل خۇيدا بەپىت، قاپىك شىرىنى و قاپىكىش ھەر خواردنىكى تر، ھەموۋمان پىكەۋە كۆدەبۈپىنەۋە و كاتىكى زۇر خۇشمان بەسەر دەبرد. بۇپە دىنىابە لەۋەي ئەم پىگەپە بۇتۇ زۇر يارمەتى دەرە“ بۇ نىزىككەندەۋەي ئەندامانى دەستەكەت لەپەكتىر و ئاۋراندنى پىز و خۇشەۋىستى لەنىۋاندا.

۶۲- چۆن له‌گه‌ل نه‌وانه‌دا په‌فتارده‌که‌یت چه‌زبان له‌گۆشه‌گیریه‌؟

((هه‌موو مروفتیکی مه‌زن یارمه‌تی له‌هه‌موو که‌سێکه‌وه‌ وه‌رده‌گریت "چونکه‌ نامانجیان پوخت داهێنانێکی باشتره‌ له‌ هه‌بووه‌کان و باشتريشه‌ له‌ به‌رده‌ست بووه‌کانی هه‌ر مروفتیکی تر))

راسکین

که‌سی گۆشه‌گیر چه‌زی به‌کار نه‌نهاییه‌ و گه‌ر به‌ ده‌سته‌یی کاربکات هه‌ست به‌ ناره‌حه‌تی ده‌کات. گرنگ نییه‌ که‌ تو خۆت ئه‌م که‌سه‌ت هه‌ینابیته‌ نێو ده‌سته‌ی کاره‌که‌ته‌وه‌ یان پشتریش هه‌ر هه‌بووه‌، گرنگ نه‌وه‌یه‌ بزانی چۆن په‌فتاری په‌گه‌لدا ده‌که‌یت، بۆنه‌مه‌ش کۆمه‌لێک بیهۆکه‌ی پێویست و گرنگت پێش ده‌ست ده‌خه‌م:

۱- چاپێکه‌وتنی ئه‌نجام بده‌:

به‌ته‌نهایی چاپێکه‌وتنی له‌گه‌لدا نه‌نجامیده‌ و هه‌ولێ دۆزینه‌وه‌ی کێشه‌که‌ی بده‌.

۲- په‌فتار و مه‌رامی له‌یه‌کتر جودابکه‌ره‌وه‌:

په‌نگه‌ په‌فتاری هه‌له‌ یان نه‌خواراوبیت، له‌کاتی که‌دا نیت و مه‌رامی پاکه‌. گریمانه‌یه‌ک هه‌یه‌ ده‌لێت: "له‌پشتی هه‌ر په‌فتاری که‌وه‌ مه‌رامێکی ساخ هه‌یه‌"، بۆیه‌ هه‌ولێ دۆزینه‌وه‌ی مه‌رامه‌کانی بده‌ و به‌جوانی تیشکی بخه‌ره‌سه‌ر.

۳- ديارىكرىنى ئامانچ:

ئامانچىكى بۇ پىش دەست بخە و ھانى بە دىھىنانى بدە " بۇئەۋەى لەم پىگەيەۋە
پەفتارەكانى بگۆرپىت، بۇئەمەش كاتىكى ئەنجامدانى بۇ ديارىبىكە.

۴- لەكاتى كىردارەى گۆرپاندا دەستى يارمەتى بۇ درىژىكە:

فېرى بىكە، پاي بىنە و يارمەتى بدە " بۇباشترىكرىنى بەھرە و توانايىيەكانى، گەر
لەجۆرى شەرمۆكان بوو، پاي بىنە بۇ بە دەست ھىنانى متمانەى ئەۋانى تر.

۵- ھەلسەنگاندن:

كاتىك ئەۋكاتەى ديارىتان كىردىۋە بەكۆتا ھاتورە جارىكى تر چاۋپىكەۋتنى پەگەل
ئەنجامىدە و ھەلسەنگاندنىكى تەۋارى ئەۋەى ئەنجامى داۋە بۇ بەردەست بخە.

۶- دۈۈرخستىنەۋە:

گەر سەرنەكەۋتەت لە گۆرپاندنى، پاش ئەۋەى بەپاستى ھەۋلى خۆتت لەگەل دايۋو،
زانىت ھىچ سودىكى نىيە و ناگۆرپىت، باشتر ۋە ھايە بۇ ھىشتىنەۋەى دەستەكەت بەساغى
و بى كىشەيى ئەندامىكى بىكەيت بە قوربانى و دەرى بىكەيت، واتە ئەم كەسە
دۈۈربخەيتەۋە.

۶۳- چۆن له گه‌ل کێشه‌کانی نیو نه‌دامانی ده‌سته‌که‌تا ده‌فتار ده‌که‌یت؟

((کانتیک کێشه و ناسته‌نگت توش ده‌بی‌ت، له‌بیرت بی‌ت خاوه‌نی ئاوه‌زێکی مه‌زنی‌ت))

هه‌راس

هه‌رچه‌نده هه‌ول‌ده‌ی و تێبک‌وشیت بۆ پێکه‌ینانی ده‌سته‌یه‌کی باش، ئه‌وا هه‌ر توشی

جۆریک له مەملانی و کێشه‌ی ناوخۆیی ده‌بی‌ته‌وه.

له‌م کاته‌دا پێویسته قسه‌له‌پوو و هاریکاربی‌ت، به‌لام

هه‌ول مه‌ده خۆت له‌م کێشانه‌وه تێوه‌بگه‌ی‌نی و

خۆبیشت له‌ناستیدا گه‌ی‌ل مه‌که و به‌دانا‌یه‌وه دادوه‌ری

نیوان کارمه‌نده ناکۆکه‌کانت بکه و لایه‌نگیری هه‌یج

کامیکیان مه‌که، ته‌نها کۆتری ناشتیبه و هه‌یجی تر.

وله‌یه‌م شکسپیر ده‌لێ‌ت: "ئافه‌رینه‌رانی ناشتی له‌سه‌ر

زه‌وی پێ‌هه‌ژن"، به‌لام وریابه و ده‌بی‌ت له‌کاتی پێ‌ویستدا به‌ریار توندبی‌ت. بۆ په‌فتارکردن

په‌گه‌ل ئه‌م جۆره ناکۆکی و مەملانی‌یه‌دا پێ‌ویسته به‌زیری ته‌واوه‌وه په‌فتاری بکه‌یت بۆ

دۆزینه‌وه چاره‌سه‌ری پێ‌ویست و دوورخستنه‌وه‌ی ده‌سته‌که‌ت له‌ کێشه‌ی گه‌وره.

۱- هانی کارمه‌ندان‌ت بده بۆ دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌ری کێشه‌کانیان-خۆیان کێشه‌کانی

خۆیان چاره‌بکه‌ن-، بۆئێمه‌ش ده‌بی‌ت بو‌یری ته‌واویان هه‌بی‌ت بۆ دانیشتن و گه‌توگه‌زکردن

به‌ ده‌نگێکی نزم و گونجاو بۆ دۆزینه‌وه‌ی چاره‌.

۲- گه‌ر ئه‌مه سودی نه‌بوو پێ‌ویسته هانا بۆ که‌سی سییه‌م به‌رن، که‌سیک

هه‌ردوولایان مقمانه‌یان پێ‌ی هه‌بی‌ت.

۳- گەر ئەمەيش سودى نەبوو ھانىيان بدە كەسىنكى تىرىكەن بە ناوېژيوان و گوتى لىبگىرن و پىزەوى فەرمایشته كانى بگەن.

گەر ئەو ھەنگاوانە دادى نەدادى پىتويستە ئەم ھەنگاوانەى لای خوارى جىبەجى بگەيت:

- خۆت بچۆرە نۆر كىشەكەو و بانگى ھەردووكيان بگە بۆ نوسینگەكەت، ئەوجا:
- أ- باسى ئامانجى كارگردنى دەستەيان بۆگە.
- ب- داوايان لىبگە بەچرى تىشك بىخەنەسەر ئەنجامەكان، ئەو ك سەر پەفتار يان ئەو ەى لە پابردوودا گوتراو.
- ت- داوا لە ھەر لایەكيان بگە باسى تايپە تەندىپە باشەكانى كەسەكەى تىرىكات.
- پ- پرسىارى باشتىر پىگە چارەيان لىبگە بۆ كۆتايى ھىنان بە دۆخەكە.
- ج- پرسىارى ئەو ەشيان لىبگە تۆ دەتوانىت چىيان بۆ بگەيت؟
- ح- داوايان لىبگە نەخشەيەك دانىن بۆ دووركەوتنەو لە دووبارە بوونەو ەى ئەم كىشەيە.
- خ- ئەو ەى گتويانە پوختى بگەرەو و ستايشى ھەردوولا بگە بەو ەى ئەندامى يەك دەستەى كارن، ئەوجا ھەرەشەى ئەو ەشيان لىبگە گەر كۆتايى بەم كىشەيە نەھىن ئەوا...
- د- بەدواداچوونيان بۆ بگە: لەم كاتەدا نابىت بەزويى بپيارىدەيت، لایەنگىرى ھىچ لایەكيش مەكە، ھەرەھا خۆيشت ھەولى دۆزىنەو ەى چارەسەرى كىشەكەيان بۆ مەدە، پىتويستە خۆيان چارەى كىشەكانيان بگەن. بەم جۆرە دەتوانى يارمەتريان بدەى بۆ ئاشناپوون بە چۆنىتى پەفتار كردن لەم دۆخانە لەداھاتوودا. بە بەدواداچوون كردن و ھەولدان بۆ چارەكردنى كىشەكان زۆرباش يارمەتى دەستەى كارمەندانت دەدەيت بۆ باشتىر كار كردن و خۆبەدورگرتن لە بارگاويكارە ئازار بەخشەكان.

((بالنده بۆ ئه‌وه‌ی بفریت پتیوستی به‌ دوو باله‌))

جیسی جاکسۆن

جاریکیان له‌ دوو تاتێ پرسیارکرا چی ده‌کهن "یه‌که‌م گوتی: " من تات ده‌بێم و ده‌یکه‌م به‌بێرد، " دووه‌میش گوتی: " من له‌نیو ده‌سته‌یه‌کدا کار ده‌که‌م، که به‌هه‌موومانه‌وه‌ ئه‌م باله‌خانه‌یه‌ دروست ده‌که‌یت " دووکه‌س له‌یه‌ک جیگه‌دا یه‌ک کار ده‌کهن، به‌لام دووشیوازی ده‌رپینی جیاوازیان هه‌یه‌. وه‌ک ده‌بینی ده‌سته‌ی کار به‌سود و به‌که‌لکه‌، بۆیه‌ گه‌ر ده‌سته‌ی کارت نییه‌، هه‌رئێستا به‌پاستی بێر له‌دروستکردنی بکه‌ره‌وه‌، به‌لام گه‌ر هه‌یشه‌ ئه‌وا کاربۆ کاراکردنی بکه‌، یارمه‌تی ده‌سته‌ی کارکه‌رانت بده‌ بۆ باشتربوون.

هه‌ولێده‌ خۆت به‌دووریگری له‌ توانجی نه‌رێنی له‌باره‌ی ده‌سته‌ی کارکه‌رانت هه‌. بۆ بێیه‌ختی مۆقی قسه‌تال و ده‌مشێ زۆرن له‌ده‌ووبه‌شت و به‌هه‌موو توانایانه‌وه‌ کاربۆ که‌مکردنه‌وه‌ی توانایی و به‌نه‌رێنی کردنت ده‌کهن، کۆنفۆشیۆس له‌م باره‌یه‌دا ئاماره‌ده‌کات و ده‌لێت: " ئه‌وانه‌ی ڕێگه‌ی جیاواز ده‌گرن ناتوانن ئامۆژگاری یه‌کتری بکه‌ن، " که‌سانی نه‌رێنی خاوه‌نی ڕێگه‌ی تایبه‌تی خۆیان، بۆیه‌ گوێیان بۆ شل مه‌که‌. ده‌سته‌ی کاره‌که‌ت بکه‌ره‌ به‌شێک له‌ ژیا. له‌م بواره‌دا قسه‌که‌ی هیۆدوت له‌بیریت که‌ ده‌لێت: " دووسه‌ر باشتره‌ له‌یه‌ک سه‌ر " ((دوو ئاوه‌ز له‌یه‌ک ئاوه‌ز باشتره‌))، شکسپیریش ده‌لێت: " یه‌ک بۆگشت و گشت بۆ یه‌ک ". هه‌ولێده‌ ببیت به‌ یاریکاریک له‌نیو ده‌سته‌که‌دا " چونکه‌ هه‌یج که‌سێک ناتوانیت به‌ته‌نها هه‌مووشت بکات و له‌یه‌ک کاتدا له‌دوو جیگه‌ بێت. ده‌سته‌ی کارت بکه‌ره‌ شیوازی تایبه‌تیت له‌ژیا، ئه‌وجا ده‌بینی ده‌که‌ویت سه‌ر ڕێگه‌ و به‌ره‌و سه‌رکه‌وتن هه‌نگاوه‌نیی.

كۈل دەيەم

بى سېاردىن

يىگەيەك بەرەۋ ئازادى

((ھەركەسىڭ دۈۋىش بە دەستى بىگىت ئەۋا يەكەك لېۋىستى دەخىزى و دەردىت))

سەنچاۋە ئەۋلادى

٦٤- شت به‌که‌س ده‌سپیری؟

(له‌یه‌کدا ساتدا هه‌ناسه‌وه‌ریگری و هه‌ناسه‌ش بده‌ی کاریکی ئاسان نییه‌))

فیوتیلس

چی ؟ بسپیرم ؟ تو شیت بویته ؟ ده‌ته‌ویت له‌کاره‌که‌ی ده‌ست بکیشمه‌وه له‌کاره‌که‌ی خۆم خۆم بۆ که‌سیکی تر ؟ ده‌ته‌ویت ده‌سته‌لاتداریتیم نه‌هیلی یان توشی سه‌رزه‌نشستکردنی سه‌رکرده‌کانم بیمه‌وه ؟ وابزانم داوام لێده‌که‌ی ده‌ست له‌کار بکیشمه‌وه ؟

ئه‌م ده‌سته‌واژانه به‌لای تقوه‌ ئاشنان ؟ بۆچوونی تو له‌باره‌ی پێسپاردنه‌وه‌ چۆنه ؟ ئیش به‌که‌س ده‌سپیری ؟ هه‌ندێک له‌ به‌پێوه‌به‌ران، به‌تایبه‌ت تازه‌کانیان، له‌ وشه‌ی پێسپاردن هه‌لدین، وه‌ک ئه‌وه‌ی توشی هه‌ستیا‌ری بووبن له‌به‌رامبه‌ریدا. به‌لام ئایا ده‌زانی نه‌مانیش بۆچونیکێ باشیان به‌رامبه‌ر ئه‌م کرداره‌یه هه‌یه، گه‌ر تێبینی بکه‌ی ده‌بینی کارمه‌ندێک به‌رله‌وه‌ی بیه‌ته به‌پێوه‌یه‌ر نۆد چالاک و لێهاتوو بووه، کام کار قورس بووه ئه‌م چێژی له‌ نه‌جامدانی بینیه‌وه، هه‌میشه‌ پێزی بۆده‌هاته‌وه و هه‌موان سوپاسیان ده‌کرد له‌به‌رامبه‌ر نه‌جامدانی کاره‌کاندا. ئیستایش وا بوه‌ته به‌پێوه‌به‌ر و ده‌یه‌ویت هه‌رکارێک پێویست بێت ئه‌نجامی بدات بۆ ده‌ستکه‌وتنی پێز و سوپاسنامه و دیاری و خه‌لاتکردن. گه‌ر زانییت به‌سه‌ر کاره‌که‌یدا مانای وه‌هایه‌ خۆی هه‌موو کاره‌کان ئه‌نجام ده‌دات. ئایا پاش ئه‌م هه‌مووه‌ ئێمه ده‌توانین داوای لێبکه‌ین کار به‌که‌سانی تر بسپیرییت و به‌بریکاریان دابنیت ؟ ئه‌م که‌سه له‌م کاته‌دا راسته‌وخۆ وه‌ها هه‌ست ده‌کات تو داوای ئه‌وه‌ی لێده‌که‌یت ده‌ست له‌کاره‌که‌ی به‌ربدات یاخود وه‌ها هه‌ست ده‌کات که تو به‌باشی نازانیت و له‌م کاته‌دا هه‌لوێستیکێ به‌رگریکارانه‌ی ده‌بیت له‌به‌رامبه‌ر بێزۆکه‌ی بریکاردانان

يان پى سپاردن. لىرەۋە پىۋىستى بە تىگە يىشتن لەم كىدارە يە دياردە كەۋىت، ئە پىۋىستى بە گۆرۈنى بۆچۈنە كانىتتى لە بە رامبەر ئەم كىدارە يە.

دەبىت تىي بگە يە نىت كە ئەم ناتوانىت لەمە موو

ساتىنگدا لە گشت جىگە يەك بوونى ھەبىت و كارەكان

ئە نجامبىدات. دەبىت بە ۋەش ئاشناپىت كە چۆن بار

قورسى سەرشانى خۆي بە پىسپاردنى كە سانى تر

سوكتەر دەكاتەۋە. ئەم پىۋىستى بە ۋە يە لەمە

تىنگات بۆنەۋە ي بەردە ۋامبىت لە سەر كەۋتن بە سەر

پەلە كانە ي كارگىرپىدا، يان ئەۋە يە بىرواي بە پىسپاردن دەبىت ياخود ھەرگىز پىنە

ناكەۋىت. لە ھەندىك دامە زراۋە و كۆمپانىيادا ھىچ بەرپۆە بەرئىك پەلە بەر زناكەنەۋە مەگ

كە سىكى لە جىگە ي خۆي دانابىت و كارەكانى خۆي پى سپاردىت، تەنانەت ھەندى

دامە زراۋە ي تر ئەۋ بەرپۆە بەرە ي كار بە بىركاردانان ياخود پىسپاردن ناكات دەن

دەكەن! گومانى تىدانىيە كە بەرپۆە بەر زۆر بە توانايە و بە باشترىن شىۋە ئەتوانىت

كارەكان ئە نجامبىدات، بەلام ئەمە بۆ ھەموو سات و كات و دۆخىك ۋە ھاناپىت

زۆرجارىش دەرەقەتى ئە نجامى ھەموو كارانە نابىت كە لە سەرى كۆدەبىنەۋە، تاۋە،

چە ناكە ي كىشە و ئىشى بۆ كۆدەبىتەۋە، لە پاپۇرت و كۆبونەۋە و ۋە لامدانەۋە ي نامە

نوسراۋەكان و... ھتە. گەر بەرپۆە بەر بىركار يان پىسپىردىراۋىكى نەبىت ئەۋا خۆي ۋ

قەتەس بووى دەبىننىتەۋە لە ئىۋ دۆخ گەلىكى زۆر و نەخۋازاۋى توانا شكىندا، پەا

ماۋە يەكى كەم ئەم بەرپۆە بەرە دەست دەكات بە گازندە كىردن و لە پىشكەۋتن دەۋەستىت

و ئە نجامى باشترى نابىت، ھەربۆە بزانە كە پىسپاردن يان بىركاردانان لە كورت مەۋدا

ماۋە ي دوورىشدا سودى زۆرى بۆت ھە يە.

۶۵-ئەۋ شەش ھۆكۈمەت ۋەھا لە بەرپۇتەبەرەن دەكەن رۇيان لە پى سپاردن (بىكاردانان) يېتەۋە:

((ئەنجامدانى دوۋىت لە يەك ساتدا ماناى نەكردنى ھىچ كاميانە))

بابلىلىق سىرس

باشە بۇچى بەرپۇتەبەرەن رۇيان لە پىسپاردن؟ ئەم ھۆكۈمەت لە كەسكەۋە بۇنەۋى تر دەگۇرپىت، ھەندىك لەم ھۆكۈمەت قولىن ۋە پەيۋەست بە بەھا ۋە باۋەپەكانى خودى كەسكەۋە، ئەمەش يەككە لەم ھۆكۈمەت چارەكردنى قورس ۋە ئاناسانە، بەلام ماناى ۋە ھەننەبە كە چارە ناكىت. تاۋەكۈ مۇيەك بىتوانىت بۇچونى بەرامبەر پىسپاردن بگۇرپىت كاتى زۇرى دەۋىت ۋە ماندوۋوبون ۋە سەور يان ئارامگى زۇرىشى گەرەكە.

بۇنەۋە گەر كەسكە لە ژىنگەيەكدا گۇشكراپىت كە مەنەكردن تىپدا قەدەغە بوۋىت ۋە ھەمىشە ئەم دەستەۋازانە بەرگۇيى دەكەۋىن: باۋەپە بە كەس مەكە، كەسكەكانى دەۋرۋىشت خراپىن، مۇۋەكان ھەمىشە دەيانەۋىت بىت خەنە چالەۋە، مەنە بەسەگەكەت بىكە ۋە مەنە بە مۇۋەكە!! ئەم جۇرە كەسانە كە گەرەبوۋ ۋە بوۋىن بە خاۋەن بىپار ئەۋكەتەش ھەر ناتوانىت مەنە بەكەس بىكات.

ئەم جۇرە كەسە رەنگە كارمەندىكى زۇرىاش بىت، پىۋىست نەبوۋە يەككىكى تر بەبىركارى خۇى دابىنى ۋە شەكانى پى بىسپىرپىت، بۇيە ھىچ كەسكە باۋەپە ۋە ھەنەبوۋە كەبۇ ئەندامىتى نەگۇنجىت“ چۈن ھىچ كات بۇچونەكانى خۇى بۇ ھەۋرپىكانى نەدركاندوۋە ۋە لە گومانداۋوۋە. ئەم كارمەندە توشى گۇرەنى زۇر دەۋىت كە بوۋىە ئەندامى دەستەى كاركەران ۋە بەتايىبەتەش راھاتن لەسەر پىسپاردن بەلەيەۋە زۇر گرانە، رەنگە ھەمىشە لەدۇخى بەرگىردانىت ۋە زىانى زۇر لەخۇى ۋە دامەزۋەكەشى بىت“ گەر بوۋىە بەرپۇتەبەر.

بەلام كە پويىدا و ناچار كرا پىسپاردن بەكار بىنئىت ئەوا خۇي بەم دەستەوازانە چەكە دەكات: "من بەرپۆتە بەرم، ئەمە كارى خۆمە"، گەر ھاوکارەكانى يارمەتى نەدەن بە گۆرپىنى بۆچۈنە مەنگەكانى ئەوا بەردەوام دەبىت لەسەر زىيان گەياندىن بە دامەزراۋەكە خۇيشى "بەھۇي پىرە و كىردنى شىۋازى ئۆتۈكراتى لە سەرزەنەشتكردىنى ئەوانى تر گومانبەن لەھەموو شت و كەسنىك. ناھەستكردىن بە ئارامى وەھاي لىدەكات بە خراپ ۈ كارمەندانى بىروانىت و لەسەر ھەلەي بچووك سزاي گەورەيان بىدات و تەنانە لەئىشەكەيش دەريان دەكات و ھەمىشە سكالادەكات و ناقابىلە، ھەمىشە دەلئىت: "لە پۆزگارىدە ناتوانى متمانە بەھىچ كەسنىك بەكەيت"، لەم كاتەدا پىۋىستە كارگىن دامەزراۋەكە داۋاي خۇچاكردىنى لىتىكات و پىنۋىنى بكات بۆگە يىشتىن بە دۇخى ئارامى متمانەكردىن بەوانى تر، ئەگىنا لەسەر دروستكردىنى كىشە بەردەوام دەبىت. چەندىن ھۆكارى تر ھەن كە پەفتاركردىن لەگەلئاندا ئاسانترە و بە سوكتىر چارەدەن بەسەرياندا زالدەن بەپىچەوانەي ھۆكارەكەي پىشۋوتەرەو. لىرەشدا شەش ھۆكات بە بەردەست دەخەم كە وەھا لەبەرپۆتە بەران دەكات لە پىسپاردن ھەلئىن:

۱- لەدەستدانى زالىتى:

بەرپۆتە بەرەكە وەھا پاماتوو خۇي ھەمووشتىك ئەنجامبىدات و بەسەر ھەموو لىق بارەكاندا زالىبىت و ئەنجامەكان خۇي ديارىبكەت، بۆيە دەترسىت ئەم دەستەلا لەدەستبىدات گەر كەسنىكى تر لەجىگەي خۇي وەكو بريكار دابىنئىت يان كارەكانى خۇ پى بىسپىرئىت.

۲- كات بەفېرۇدان:

ئەو بەرپۆتە بەرەي خۇي كارەكانى ئەنجام دەدات بى متمانەكردىن بە كارمەندانى، بۆيە كار سپاردن بەوانى تر بەكات بەفېرۇدان دەزانئىت "چون پىۋىستى بە فېركردىن

په‌ئینه‌وه‌ه‌روه‌ها ناچارى قایل بوونه به‌ه‌له سه‌ره‌تاییه‌کانى، بۆیه پیتی باشت‌ره خۆى کاره‌کانى نه‌نجامیدات و نه‌م کات و په‌نجه‌ی به‌فیق‌نه‌دات، به‌لام گهر ناچارکرا بریکاریک بۆخۆى دانیت ئه‌وا گازه‌نده‌ی ئه‌وانى تر ده‌کات به‌وه‌ی کاتى ده‌کوژن.

۳- له‌ده‌ستدانى توانای هه‌لسوڤاندن و به‌رژه‌وه‌ندى:

کاتیک به‌رپوه‌به‌ره‌که له‌نه‌نجامدانى هه‌ندیک کار ده‌ست هه‌لده‌گریت و ده‌ها هه‌ست ده‌کات ئیتر توانای هه‌لسوڤاندنى کارمه‌نده‌کانى نه‌ماوه و ناتوانیت به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان بپارێزیت و به‌مه‌ش په‌نگه کاره‌که‌ی له‌ده‌ست بجیت.

۴- له‌ده‌ستچوونى دیارى و به‌خشش:

به‌رپوه‌به‌ره‌وه‌ها هه‌ست هه‌ست ده‌کات به‌ دانانى بریکار یان پتسپێردکاریک ئه‌وا هه‌رچى دیارى و خه‌لاته که‌پیشتر پیتی دراوه لیڤه به‌دواوه پیتی نادریت، هه‌روه‌ها چێژیش له‌ ئیشه‌که‌ی له‌ده‌ست ده‌دات، بۆیه به‌ پتسپاردن قایل نابیت.

۵- ترسان له سه‌رزه‌نه‌شت کردن:

به‌رپوه‌به‌ره‌که ده‌ترسیت که‌سیک بکاته بریکارى و شته‌کانى پى‌بسیڤریت که‌چى نه‌توانیت به‌باشى نه‌نجامى بدات، بۆیه سه‌رزه‌نه‌شت ده‌کریت، به‌م هۆیه‌وه په‌نگه باجى نه‌م هه‌لانه‌بدات و له‌ئیشه‌که‌ی ده‌ریکریت.

۶- تاوانبارنه‌کردنى کارمه‌ندان:

به‌رپوه‌به‌ره‌که نایه‌وینت لۆمه‌ی ئه‌وانى تریکات بۆیه خۆى کاره‌کانى خۆى نه‌نجام ده‌دات.

نایا خوت له هیچ کام له و دڅانه ی پېشووتر ده بینیته وه؟ له گه ل هیچ کامیک له
به رتیه به ره کانی پېشووتر باسکراودا کار ده که یت؟ یا خود خوت وه هایت؟ گه ر به به لئ
وه لامت دایه وه، نه واهه رنځست ده ست به گوران بکه“ چون سودی دانانی بریکار نور نور
ده بیت و قازانچ و کاتیش پتر باشر ده بیت و ماندو بونیش که متر ده بیت.

٦٦- دە سوودی پێ سپاردن- بریکاردانان (تفویج):

((بەئێڵە باوەکو هەر مەژۆنێک ئەو هونەرە ئەنجامبدات کە دەیزانی))

ئەرستۆفانس

ئێستا بەئێڵە باوەکو سودەکانی بریکاردانان
یساخود پێسپاردنت بۆ بخەمسەپوو، لەگەڵ
پوونکردنەوێ چۆنیتی باشتکردنی دۆخی کات و
دارایی و هەموو لایەتەکانی تری ژيان، لێره شدا
دەسوودی زێڕینی پێسپاردنت بۆ دەخەمە
بەردەست:

١- هەلسپاردنی کات:

کاتێک هەندێک کارت دەخەیتە ئەستۆی ئەوانی تر، بەم کارەت کاتێکی باشت بۆ
دەگەڕێتەو لەبۆ ئەنجامدانی کاری زۆر گەرم.

٢- زیادبوونی بەرھەم:

گەر ویستت کانت زیادبێ و کاری ناگەرم ئەنجام نەدە و بەهەرت نوێتر بێ و کاری
باشتر بۆ زیادکردنی ئەنجام ئەنجامبدە و ئەوا پێسپاردن بەکاربێت.

3-دروستىكرىنى دەستەپەك كۆلەكە كانى مەنەپىت:

كانىك ھەندىك لەكارەكانت بە ئەندامانى دەستەكەت دەسپىرى ئەوا تۇ مەنەپىت پى دەبەخشىن و ئەوانىش ھەستى پىدەكەن و بەھۆپە تۈنەپىت بۇ زىادىبۈنى ئەنجامدەنەكان باشتر دىاردەكەوت.

4-گەشەپىدەنى بەھرەكانى دەستەكەت:

كە كار بە ئەندامانى دەستەكەت دەسپىرىت ئەوكات يارمەتپىن دەدەپىت بۇ فىرەبۈنى بەھرە و كارى نوپىر و زىادىبۈنى زانبارەكانىن. پىسپاردن يارمەتپىن دەدات بۇ گەشەپىدەن بە خۇدىن و دەرپەپىن لەناوچەپى ھەسەنە و تەۋەزەلى و بەدەست ھىنەنى ئامانچى كارپۇكرار.

5-زىادىبۈنى قايلەندى كارمەندەن، كەمبۈنەۋەپى رىزەپى دەستەكار كىشەنەۋە:

كانىك ئەندامانى دەستەكەت فىرى بەھرە و زانبارى نوپى دەپىن لەپىگەپى پىسپاردەنە ئەوا ئەمە ھانىن دەدات بۇ دۆزىنەۋەپى كارى راستەقىنەپى خۇپان، دروستىكرىنى زىانپان، ھەرۋەپى پىر لەپەكترىن نىزىك دەكەتەۋە "بۇئەۋەپى يەككىتپەككى مەزىن و پىتە و پىككىن. ئەمەش لاي خۇپەۋە ۋە ھانىن لىدەكەت ھەست بە قايلەندى و خۇشۈپىستىنى كارپەكەن و بۇمارەپەكى زۇرىش لەنپە دەستەپى كاركرىندا بىنەۋە و دەست لەكاركرىن نەككىشەۋە.

6-زىادىبۈنى ھاندان:

كانىك ئەندامانى دەستەكە ھەست بە مەنەدارى تۇ بەخۇپان دەكەن - ۋاھەست دەكەن تۇ مەنەت پىپانە - و ھەلى فراۋانى فىرەبۈنى بەھرەپى نوپى لەپىشپانە، ھەرۋەپى كاپەپى بەرە و پىشەۋە چۈنپان بۇ پەخسارە، ئەمە لاي خۇپەۋە ھانىن دەدات بۇ بەرەزكرىنەۋەپى ئاستى ھاندانپان و زىادىبۈنى بەرەمپان.

7- بەدپەيتانى زالىتى زىادتر:

بەكارمەيتانى پېسپاردن بەگونجاوى و سود وەرگرتنى بەردەوام لە بەدواداچوون يارمەتى زۆربوونى دەستەلاتت دەدەن لەسەر شىتوازى بەرھەم و ئەنجامەكان. تۆ بە پېسپاردن ھەلىك بەخۆت دەدەيت كەلە دورەو ھە دۆخەكان بنواپى و ئەوجا بېيارەكانىشت باشتر و گشتگىرتەر و تەنەت ديارىكراوتريش دەبەيت و بەئاسانىش دەتوانى بەسەر دۆخەكەدا زالبەيت.

8- ھەلسەنگاندنى باشترين كەسى دەستەى كارەكەت:

كاتىك ھەندىك كار بە دەستەى كارەكانت دەسپەيت ئەوكات ھەلى ئەوت بۆ پىك دەكەويت لىيان بېوانى كاتىك كارى نوێ ئەنجام دەدەن، بەمەش دەتوانى لەئاستى توانايان بۆ پووبەپووبوونەو ھە دۆخە نوێەكان تىبگەيت، بەم كارەش دەتوانى خالە بەھىز و لاوازەكانى ئەنجامدانىان ديارىكەى.

9- كەمكردنەو ھە دڵەپاوكى :

پېسپاردن ناچارەت ناكات لە ھەموو جىگەيەك بوونت ھەبەيت و خۆت ھەموو كارىك ئەنجام بەدەى "چونكە تۆ ئەنجامدانى ھەندىك لەم كارانەت بە ئەندامانى دەستەكەت سپاردورە، ئەمەش بىگومان ھەلى ئەوت بۆ دەپەخسەيت ئەوكارە ئەنجام بەدەى كە پىت گونجاو ھەزەت لىيەتى و چىزى لى دەبىنى، ئەمەش لای خۆيەو ھەستكردنت بە دڵەپاوكى كەمتر دەكەتەو.

10- پېشكەوتن:

كاتىك پېسپاردن ئەنجام دەدەيت دەتوانى خۆت كارى گرنگتر ئەنجامبەدەى، ئەمەش لای خۆيەو ھەركەكانت بەكراو ھەبى بۆ دختەسەرپىشت بۆ پېشكەوتن و سەرکەوتن بەسەر پلەكانەى گەشتن بەناو ھەندى خوازاوى پېشپاوت. تۆ ئىستا دەتوانى خۆت بېيار لەسەر مەزنى و قازانجە گەرەكانى پېسپاردن بەدەى.

۶۷- ئەو کارانە چین دەتوانی بەوانی تری بسپیری؟

((ئەوانەى حەزىيان لەگۆرانى وتتە ھەميشە گۆرانى خۆيان دەدۆزنەو))

بەندىكى سودى

جۆرى ئەو کارانە چىن كە دەتوانم بەوانى
ترى بسپىرم؟ كاميان لەپىشتەرە بۆ پىسپاردن؟
چۆن دەتوانم متمانە بەوانى تریكەم كە ئەو
كارەى پىيان دەسپىرم وەكو ئەوەى دەمەوێت
و مەبەستمە بۆم ئەنجام دەدەن؟ ئایا پىت
وانىيە خسەلكانى تر واھەستىكەن من
دەیانقۆزمەو بە بۆ بەرژەوەندى خۆم؟

لەزۆریەى كۆرەكانمدا ئەم چەشنە پرسىارانەم پووبەپوو دەبێتەو. بەپێوەبەران
دەیانەوێت كردارى پىسپاردن قازانچ بكەن، بەلام نازان لەكوئو و چۆن دەست پىكەن!
ھەميشە بەدروى بيانودان بۆ ئەنجام نەدانى پىسپاردن.

ھەميشە بەپێى ئاماژەكانى پرۆگرام سازىي زمانەوانىيەى دەمار لەبارەى ھىزى
خودىيەو وەلامى پرسىارەكان دەدەمەو، لەچارچىوہى ئەنجامدا، لىيان دەپرسم:
گەر پىسپاردن ئەنجام بەدەى چى ئەنجامىكت چنگ دەكەوێت؟ ئایا پلانىكت بۆ ئەمە
ھەيە؟ سامانەكانت چىن؟ چۆن دەتوانى ئەم سامانەت بەباشترىن شێو بەكاربىنى؟
ئەم جۆرە پرسىارانە يارمەتییان دەدات بۆ چرپىركردنەو لە ئەنجامەكانى پشت
بەكارھىنانى پىسپاردن نەو ك تىشك خستەسەر ھەولدان بۆ خۆدزىنەو لەبەكارھىنانى
پىسپاردن.

كاتىك پلەي بەرپۈرە بەرى گىشى ئوتتۇرىكى پىنج ئەستىرەيى مۇنتىزىم بەدەست ھىناۋ دەستىم دايە دروستىكىنى كەنەلەكانى پەيۋەندى، بەستىنى كۆيۈنەۋە، تەۋاۋىكىنى راپۇرتى پىۋىست بۇ بەرپۈرە بىردىنى ئوتتۇرەكە، دەۋىۋە نەخشە دانىم، سىستىم چاكىكەم، كۆيۈنەۋە ئەنجام بەدەن و بەدۋى ئەنجامەكاندايم، لىستى كۆيۈنەۋەكانم بەم شىۋەيە بوو:

۱- پۇۋانە: لە كاتىزىمىر ۹ تاۋەكو ۵:۱۵ خولەك بۇ تاۋىۋىكىنى ئەنجامى كارەكانى پۇۋى پىشۋىتىر و دانانى پىلانى كارى ئەمىر.

۲- ھەموو دوشەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ى پاش نىۋەپۇ، كۆيۈنەۋە لىۋىنى جىبەجىكارى بۇ تاۋىۋىكىنى بىرپارە گىرگەكان و نەخشە بۇ دانانى.

۳- ھەموو سى شەمەيەك: لە ۲ بۇ ۴ ى پاش نىۋەپۇ كۆيۈنەۋە لەگەل بەشى ژورەكان، بۇ تاۋىۋىكىنى ئەۋەى كارىگەرى دەپىت لەسەر ئەم بەشە.

۴- ھەموو چۈر شەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ى پاش نىۋەپۇ كۆيۈنەۋە لەگەل بەشى خۇراك و تاۋىۋىكىنى كار و كۆسپەكان.

۵- ھەموو پىنج شەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ى پاش نىۋەپۇ كۆيۈنەۋە لەگەل سەۋكى بەشەكان بۇ تاۋىۋىكىنى ھەموو كىشەكان و چۈنۋىتى باشىركىنى ئاستى خىزمەت و بەرزكىدەۋەى ئاستى بەكارخىستى ژورەكان.

۶- ھەموو ھەيىيەك: لە ۱۰ بۇ ۱۱ ى بەيانى كۆيۈنەۋە لەگەل بەشى دارايى، بۇ مىمانەدان (تەسدىقكىرى) ئەنجامى ھەزماركارىەكان .

۷- ھەموو ھەيىيەك: لە كاتىزىمىر ۲ بۇ ۴:۲۰ خولەك كۆيۈنەۋە لەگەل بەشى بازارپارى و فرۇش.

ئەمانە و سەربارى كۆيۈنەۋە تايىبەتى و جىبەجىكارىەكان كە پاھاتىبوم بەردەۋام لەگەل سەۋكەكەمدا ئەنجام دەدان، بۇ ماۋەى سى مانگ بەردەۋام بوم لە بەستىنى ئەم

كۆپۈنەنە، لەم ماۋەيەدا ھەستام بە مەشق پىكرىنى چەند كەستىك كە بەگۈنجاۋم زانىن بۆ يارمەتيدانم، بۆيە پاشى سى مانگ شىۋازى كۆپۈنەنە ۋە كانم بەم شىۋەبەي لىھات:

- ۱- كۆپۈنەنە ۋە پۇژانەيەكان بوۋيە پۇژىك نا پۇژىك.
- ۲- كۆپۈنەنە ۋە جىنەجىكارى بەشىۋەي كۆپۈنەنە ۋە لەكاتى ناخوارىن ئەنجام دەدرا.

- ۳- كارى كۆپۈنەنە ۋە ەنجامدان بەبەشى ژورەكانم سپارد بە سەرك بەشەكە.
- ۴- كۆپۈنەنە ۋە بەشى خۇراكم بە سەركى بەشەكە سپارد.
- ۵- كۆپۈنەنە ۋە سەرك بەشەكانم بەكەسانى تر سپارد، بۆيە ناچار نەدەبووم خۇم ئەنجاميان بدەم.

- ۶- سەركايەتى كۆپۈنەنە ۋە بەشى فرۇش و بازارىكارى بەكەسى گۈنجاۋ درا.
- لەنئو ئەم كۆپۈنەنەدا كەي زانىيام ئامادەبووم پىۋىستە ئامادە دەبووم و دواتر بەكەسىكى ترم دەسپارد، بەم كارەم توانيم نىكەي دەكاترۇمىر لە ھەفتەيەكدا بۇم بگەرىتەۋە و لەجىگەيدا كارى گرىگتر ئەنجام بدەم، نۇرچار تەنھا ۋەكو بىنەر دەچوۋمە كۆپۈنەنە ۋەكانەۋە. ھەروەھا سەرجەم كارە لاپەپەيەكانم بەكەسىكى گۈنجاۋ سپارد تەنھا ئەو كارانە نەبىت كەدەبوو ھەرخۇم ئەنجاميان بدەم، بەلى من بۇخۇم بەم شىۋەيە كارەكانم بەكەسانى تر دەسپارد، تۇيش دەتوانى ھەمان كارى من ئەنجامبدەي، بۇئەمەش پىۋىستە:

- لىستى ھەموو كارى پۇژانەت ئامادە بكەيت.
- كارە پۇتىنەكانى ۋەكو ياگارى نوسىن و كارى لاپەپەيەت بەكەسانى تر بىسپىرە.
- ئەوكارانەي كاتى زۇرت لىدەبەن بەكەسانى ترى بىسپىرە، بەتايىت كۆپۈنەنە ۋەكان.
- ۋەلامدانەۋەي دارەتنامەكان بەكەسانى تر بىسپىرە.

ته‌ن‌ها پئویستت به‌وه‌یه خۆت ئه‌و شتانه ئه‌نجام بده‌ی که ده‌زانی هه‌ر ده‌بیت خۆت ئه‌نجامیان بده‌یت. به‌کورتی: ئه‌و کارانه‌ی ده‌توانی به‌که‌سانی تری بسپیری وه‌کو بریاریکه و خۆت دروستی ده‌که‌یت، به‌لام به‌ر له‌وه‌ی پئیسپاردن ئه‌نجام بده‌ی پئویستت به‌وه‌یه بزانی بۆچی ئه‌نجامی ده‌ده‌ی و چۆن ئه‌و کاته‌ش ده‌قۆزیته‌وه که له‌ پئیسپاردنه‌وه بۆت ده‌که‌ریته‌وه؟ ئه‌و‌جا ده‌بیت له‌سه‌رخۆ ده‌ستیکه‌یت به‌کرداری پئیسپاردن. ئه‌و‌جا هه‌ر له‌ ده‌سپیکه‌وه ده‌ست به‌ به‌دواداچوونکردن بکه‌، ئه‌و‌جا نه‌خته نه‌خته خۆت‌یان لی به‌دووریخه و متمانه به‌که‌سی پئیسپراو بیه‌خشه، بۆنه‌وه‌ی ئه‌ویش متمانه به‌خۆی په‌یدایکات و کاری پئویستت ئه‌نجام‌بدات. له‌م بواره‌دا گوته‌یه‌کی پۆنالد ریگنم له‌بیره که گوتی: " که‌سانی گونجاو دا‌بعه‌زێنه، پایان بیتنه، پتیا‌ن بسپیره، ئیت‌ر ده‌ست مه‌خه‌ره کاریا‌نه‌وه."

68- پېسپاردن چۆن ئەنجام دەدەيت؟

((دەتوانى كاريك بەكەسنىك بسپىزىت، بەلام ناتوانىت بەرپرسىيارىتى ئەو كارەى سىپاردووتە لەئەستۆ نەگريت))

فرانك.ف.ھوپ

ئىستائىش باۋەكو دەست بەرەبكەين كە چۆن پېسپاردن ئەنجام دەدەيت؟ بەلام بەر لە ئەنجامدانى ئەمە پىئويستمان بە تىگەيشتنى راستىيەكى گرنگە، ئەوئىش ئەۋەيە كە: پېسپاردن تىابوۋى سەركىشىيە، ھەربۇيە پىئويستە ھەر لەسەرەتاۋە خۆت رابىئىنى لەسەر ئەۋەى تاۋەكو چى پادەيەك تەھەمولى شىكست و لەئەستۆگرتنى ھەلەكان دەكەيت؟ ئەۋجا سەر

لەنويى خۆت رابىئە و ئەمەش يازدە كىلە بۇ چۆنىتى ئەنجامدانى پېسپاردن:

(۱) لىستى ھەموو كارمەندانت بىنوسەرەۋە، ئەۋانەى حەزىان لەكار پېسپاردتە، خالى لاۋاز و بەھىزىشيان بىنوسەرەۋە:

بۇنموتە

خالى لاۋاز	خالى بەھىز	ناۋ
پقى لەكارى لاپەرمىيە	پەيۋەندىكارىكى چاكە	چىنەر
زۆرچار شتەكان	خىرايە	چەتۇ
فېرتابىنت	ۋىدەكارە	چۆمان
خۇدسورگرە، ھىمەنە	ھەزى بە گرموۋە	چىالان
پقى لە قەسەكردنە بە	ئاستەنگە	
دود بىزۇ		

- (۲) لىستى ئەو كارانە بىنوسەرەوۋە كەدەتەۋىت بەۋانى تىرى بىسپىرىت.
- (۳) كاتىكى ديارىكراۋ بۇ ئەنجامدانى كارەكە ديارىبىكە.
- (۴) ھەۋلەدە ھەركەسىك بەپىنى بەھرە و لىھاتوۋىي كارى پى بىسپىرىت.
- (۵) چاۋپىكەۋتن لەگەل ھەمۇ كارمەندە پىشۋەكانت ئەنجامبەدە و پىرسىارى چۆنىتى چارەكردنى ئەم دۆخەيان لىبكە، لە كاردانەۋەيدا دەتۋانى تىپىنى ئەۋەبكەيت كەخەزى لە دووبارە كاركردنە، ھەرۋەھا خالە خەزىپىكراۋەكانى كاركردنى دەۋانى.
- (۶) دۆخەكەى بۇ پوون بىكەرەۋە، پىشپىنىيەكانى خۇتى تىپىگەيەنە و دىلتىابە لەۋەى لە دۆخەكەت گەىشتۋە.
- (۷) لە كردارەى ديارىكردنى ئامانچدا بەشدارى پىبكە.
- (۸) پىگەى پىبەدە كاتى جىبەجى كىردنى كارەكەى دەست نىشان بىكات ((ورىابە لەۋ كەسانەى بىرويان ۋە ھايە دەتۋانن بەئاسانى و خىزىبى كارەكە ئەنجامبەدە)).
- (۹) نەخشەكە بىنوسەرەۋە و لەبەرگىراۋەيەكى بىدەرى و لای خۇشىشت لەبەرگىراۋەيەكى بىھىلەرەۋە بۇ بەدۋادىچوون.
- (۱۰) سىستىمىك بۇ چۆنىتى پەيۋەندى كردن و پىشكەشكردنى پاپۇرتەكان ديارىبىكە، ھەفتانە سى جار دەبىت لەگەلىدا دانىشىتەۋە، ئەۋجا نەختە نەختە ئەم كۆپۈنەۋانەش كەم بىكەرەۋە.
- (۱۱) بەدۋادىچوون، ئەم وشەيە تىابورى كىلىلى سەركەۋتنە، لەپىرت نەچىت نابىت كار بەۋانى تر بىسپىرى و تەۋاۋ دەستىان لى ھەلبىگىت، دەبىت بەجۋانى بەدۋادىچونىان بۇ بىكەى، بۇئەۋەى دۆخەكان لەدەستى خۇت دەرەنەچن.

گرنگ

- ۱- زیادە پەوى مەكە لە پېسپاردن.. ئەگىنا دەستەلاىت لە دەست دەدەيت.
  - ۲- پىشتىوانى بېياري كەسانى كار پېسپېردراوت بكە، بە بېيار و ھەلەكانىشيان قابىل بە، لەبىرت نە چىت كە خۆتېش ھەلەت كىردوۋە. كۆنقۇشىۋس دەلىت: "بەيگە كەسەكەى تر كارى خۆى بكات بەبى دەست قىۋەردانى تر".
  - ۳- نەخشەى جىگرەوۋەت ھەبىت بۇ نەخشەكەى تر و لەكاتى شكست ھىنانىدا بەكارى بىنە.
  - ۴- ھەر ئەركىكت بەكى سپارد پۆلەكەى لى مەستىنەرەوۋە ئەگىنا ئە و كەسە ھەست بە خۆ بەكەم زانىن دەكات و مەمانەى بەخۆى و دەستەكەيشى نامىنىت.
- ئىستا تۆ بە تەواۋەتى لەسودەكانى پېسپاردن گەيشتوۋى و دەزانى چۆن كات و پارە و كەم ئەركى و وزەى زۆرت بۇ دەگىرپتەوۋە و يارمەتى خۆت و دامەزراۋەكەشت دەدات بۇ پتر گەشەكردن و گەيشتن بە لوتكەى نوۋ. ھەر ئەمىر دەست پىيكە و بەيگە كە پېسپاردن بېيگە بەشەك لەشىۋازى سەركردايەتى كردنت، گەر پوۋىدا و بەخىرايى نەگەيشتەيت بە ئەنجامى خوزراۋ ئەوا خۆت بى ئومىد مەكە و بەكەم سەيرى خۆت مەكە، نارام و سەورت ھەبىت و لەبىرت بىت ئەوكاتەى كارىكت ئەنجامدا تۆيش ھەلەت كىردوۋە و دواتر ھەستاۋىتەوۋە. ھەرگىز دەست لە پېسپاردن ھەلمەگرە، بەلكو برەوى پىيدە.
- تۆماس ئەدىسۇن جارىكيان دەلىت: "زۆرەى كەسانى شكست خوارىۋو ئەوانەن نەيان زانىۋە چەندە لەسەركەۋىتەوۋە نىزىكن كاتىك خۇيان بەدەستەوۋە داۋە". پېسپاردنى ھەندىك كار بە دەستەى كاركەرانت يارمەتییان دەكات بۇ ھەستكردن بەگرنگى خۇيان و بەكارخستنى تەواۋى وزە و تواناكانيان بۇ گەشەپىدانی خود و دامەزراۋەكە و بەدەست ھىنانى سەركەۋىتن. لە كىيى چىنى بۇ سەركردايەتیدا ھاتوۋە: "مەيمونىك بۇرە قەفەسەوۋە دەبىنى ۋەكو بەرازى لىدەت! نەۋەك لەبەرئەۋەى نازىرىت يان خىرا بەلكو لەبەرئەۋەى شوۋىن و پوۋىرى گىرجاۋى دەست ناكەۋىت بۇ ديارخستنى تراناكانى".

كلیلی یازدەهەم

كۆبوونه‌وه‌كان..

دەبەم.. یان نابەم

((كۆبوونه‌وه‌كان ده‌گونجێت بێنه نه‌ه‌مه‌تییه‌ك و پاره‌ی زۆر له دامه‌زراوه‌كه‌ت به‌فیرق
بده‌ن، یاخود ده‌بێه ناز و فه‌ریی و ئامرازێك بۆ به‌دیها‌تنی سه‌ركه‌وتنی خوا‌زراو))
د.ئێبراهیم فه‌قی

٦٩- ئایا ئەم کۆبونەوهیه زۆر گرنگه؟

((گەر کارهکه به بێگومانی دەستی پێکرد، ئەوا بەگومان کۆتایی دێت، بەلام گەر قایل بوو که به گومان دەست پێبکات ئەوا بێگومان به بێگومانی کۆتایی دێت))

فرانسيس بېکڤن

هەرگیز پوویداوه له کۆبونەوهیه کدا پتر لهیه کاتژمێر خۆت راگرتبیت و دواتر گوتبیت: "باشه من لێره داچی دهکهم؟"، یاخود له کۆبونەوهیه کدا ئاماده ببوی و وههات ههست کردبیت کۆتایی نایات و لهخۆت پرسى بێت: "باشه بۆچی ئەم کۆبونەوهیەم رێک خست؟". لهبیرته ههەرگیز

کۆبونەوهیهکت رێکخستبیت بهبێ ئامانجێکی دیاریکراو و لهویدا گویت له سکالا و گازهندی سهۆکت بێت له کارمه‌ندانی ژێردهست، بهوهی ناقایله به په‌فتار و شتوانی کارکردنیا. گەر وه‌لامه‌کت بۆیه‌کێک له و پرسیارانهی پیشوو به‌لێ یه ئەوا بزانه که کات و پارهی زۆرت به‌فیرو داوه.

په‌نگ نه‌زانیت ته‌نها له ئەمه‌ریکای باکوردا پۆژانه نزیکهی ٢٠ ملیۆن کۆبونەوه ئەنجام ده‌دریت. له لیکۆلینه‌وهیه‌کی دامه‌زراوهی سری ئیم (3M) که له سالی ١٩٨٨ دا ئەنجامی داوه دیارکه‌وتوو که به‌پێوه‌به‌رانی جیه‌جی کاریی نزیکهی ٢٢ کاتژمێر له هه‌فته‌یه‌کدا به‌به‌ستنی کۆبونەوه‌وه به‌سه‌رده‌بن، ته‌نها ٥٢٪ ی ئەم هه‌موو کۆبونەوانه‌یش کارا و به‌سودن، له‌کاتی‌کدا ٢٢٪ ی ئەم کۆبونەوانه ده‌ترینت به‌په‌وه‌ندییه‌کی دووربێژی یاخود به‌نامه‌یه‌ک ئەنجام‌بدریت و پتویستی به‌کۆبونەوه‌ نییه.

له گۆفاری سهرکه وتن (Success) توئیزینه وه پهك بلاوكراره ته وه كه تئیدا هاتوو: له توئیزینه وه په كه نویدا كه له سهر ۲۰۰۰ به پتیه بهری جیبه جیكاریدا نه نجام دراوه. دیاركه وتوو كه زۆریه ی نه م به پتیه بهرانه زۆریه ی كاته كانیان به كۆبونه وه به سهر ده بن به پتیه ی ۷۹٪، نه م كاته له خوگرتیه ی كاته كانی خوئاماده كردن بۆ كۆبونه وه ناگرتیه وه، ههروه ها جیبه جیكاران وه های ده بینن كه سییه کی نه م كۆبونه وانه بییه ره مه و كات و پاره ی زۆری تیدا به فیقۆ ده دریت كه ده گاته ۲۷ ملیار دۆلار له هه موو كیشوه ره كه دا.

توئیزینه وه په كه دیکه هه به ده لیت: پیاوی کاری ناسایی نزیکه ی ۱۲ كاتژمیر هه فغانه به كۆبونه وه به سهر ده بات، ههروه ها ۲۲ كاتژمیریش به كارگرتی ناوه ندیی، به لام به كارگرتی بالاوه نزیکه ی ۴ رۆژ به سهر ده بات، ههروه ها توئیزینه وه كه ده لیت: نزیکه ی ۵۲٪ ی نه م كۆبونه وانه بییه ره مه من و ته نها ۴۷٪ ی نه م كۆبونه وانه به كه لکن، نه م به پتیه بهرانه ده یانه ویت پیمان بلتن: هه ر كاتژمیرك كه له كۆبونه وه دا به سهری ده به بن نزیکه ی ۳۰ خوله کی به فیقۆ ده دروات.

بۆجاری داهاتوو كه بریارده ده ی به به ستنی كۆبونه وه پتویه سته هوو له م پرسیارانه بكه ی:

- نایا به راستی نه م كۆبونه وه به گرنگه ؟
- ئامانج له به ستنی نه م كۆبونه وه به چیه ؟
- نایاده توانم كۆبونه وه كه نه نجام نه ده م و له بریدا په یوه ندیه کی ته له فۆنی یا خود به نامه په ك كیشه كه چاره بكه م ؟
- نایا له پینگه ی كۆبونه وه ی تاكه كه سییه وه ده توانم ئامانجه كانم ببێكم ؟

گه‌ر بینیت کۆبونه‌وه‌که ۱۰۰٪ گرنک و پتۆیسته ئه‌نجامی بده‌ی ئه‌وا ده‌بیئت ئه‌م
پرسیارانە ئاسته‌ی خۆت بکه‌یت:

- کێ ده‌بیئت بانگێشتی کۆبونه‌وه‌که بکه‌م؟
  - ئایا به‌راستی پتۆیستم به‌م هه‌موو کۆبونه‌وانه‌یه‌؟
  - ئایا ده‌بیئت له‌م کۆبونه‌وه‌یه‌دا ئاماده‌بم؟
- گه‌ر وه‌لامه‌که‌ت نه‌خێر بوو پتۆیستت به‌ پتۆسپاردنه‌، به‌لام گه‌ر وه‌لامه‌که‌ت به‌ئێیه‌ ئه‌وا
ئه‌م پرسیارانه‌ ئاراسته‌ی خۆت بکه‌:
- ئایا ده‌بیئت له‌م کۆبونه‌وانه‌دا ئاماده‌بم و تاوه‌کو کۆتایی دێت نه‌پۆم؟
  - ئه‌م کۆبونه‌وانه‌ چه‌نده‌ کاتی ده‌وێت؟

له‌کۆتادا له‌خۆت بپرسه‌: ئه‌و کۆبونه‌وه‌یه‌ چه‌نده‌ کات و پاره‌ی ده‌وێت و به‌ره‌می
چیه‌؟ ده‌توانی چه‌ند خوله‌کێک به‌خۆت بده‌یت بۆ شیکردنه‌وه‌ی تێچوونی پاسته‌قینه‌ی
کۆبونه‌وه‌که‌، بيشترانه‌ که‌ شیکردنه‌وه‌ی وه‌لامه‌کان و تێچوونی کۆبونه‌وه‌کان بپێکی باشی
پاره‌ بۆ دامه‌زراوه‌که‌ت ده‌گیرێته‌وه‌. خۆت له‌ به‌ستنی کۆبونه‌وه‌ دوورمه‌گره‌، به‌لکو
به‌پێچه‌وانه‌وه‌ ده‌بیئت کۆبونه‌وه‌ ئه‌نجامبده‌ی، به‌لام به‌ره‌م داربێت و ئاماده‌بوونیش
له‌کاتی کۆبونه‌وه‌که‌دا بۆلای خۆت کێش بکه‌یت و مه‌هێله‌ کۆبونه‌وه‌که‌ له‌درژی خۆت
بشکێته‌وه‌.

۷۰- جەۋت ھۆكارى پىشت بەستىنى كۆپونەۋەكان:

((گرنگ نىيە خەلكى چى لەبارەى بەستىنى كۆپونەۋەكانەۋە دەلەين ياخود بېرويان
چۇنە، گرنگ ئەۋەيە كۆپونەۋە ھەر ھەيە و ھەمىشەيە))

كلىد و. بىرلىق

كۆپونەۋە بىۋەتە شىتلىكى گرنگ و
پىۋىست بىۋ سەركەۋىتى دامەزراۋەكان،
ھەرۋەھا چەندىن كاتىش ھەيە كەدەتۋانرىت
كۆپونەۋە نەبەستىت و لەبىرىدا نامەيەك
بەتتەردىت ياخود بەتەلەفۇن كىشەكە
چارەسەر بىكەيت يان كەسىك بەتتەرى ياخود
بانكى كەسىك بىكرىت، بەلام زۇرچار نامە

ھۆكارە بىۋ زىيان گە ياندىن بەخۇت و دامەزراۋەكەت، ۋەرە باۋەكو پىكەۋە بەجۋانى
بىرەكەينەۋە: ئايا بىۋات ۋەھاىە كە نامە كارايتت؟ بەلى يىگومان بەسود دەبىت گەر
بۇخۇشى بىت و بىتەۋىت زانىارى زىدەبار بەكەسىك بگەينىت بەتايىت لەپىگەى
خۇراكىپىدانى پەرچىكراۋە (فەيدىاك) ۋە، بەلام بەتەلە باۋەكو پىسىارىكت لىكەم: بىۋ
نوسىنى ئەۋ نامە پىسىارىيە چەندە كاتت دەۋىت؟ ئەى كارپەۋانكارت چەندە كات
بەفەرۋ دەدات بىۋ نوسىن و بلاۋكردنەۋەى ئەم نامانە؟ ھەرۋەھا لەۋ خولەكەۋەى
نامەكەت ھەنارد چىتر تۇ ناتۋانى ھەلى بسۋىپىنى و چى ھەلەبەكت تىپىدا كىرەبىت تازە
لەدەست دەرچۋە و گەر ھەلەتەگەيشتىن پىۋىدات ئەۋا توشى خەمۇكى و كات بەفەرۋدان
ۋىنىتى و تەناتە بىۋىكراتىە تىشت دەكات، ئەمەش لای خۇيەۋە ھۆكارە بىۋ نەھىشتىنى
ھاندان لای كارمەندانت، لەراستىدا تۋىزىنەۋەكان بەۋە راگەيشتۋون كە نامە ھىچ

سودىكى نىيە و بىكەلگە بۇ پەيۋەندى كارگىپى. لەپاستىدا مەبەست لىرەدا ئەۋە نىيە كە
 ھەموو جۆرە نامەيەك بى كەلگە بەلگە لە پوانگەى كارگىپى و بەپىۋەبەردنەۋە سودىكى
 ئەۋتۈى ئابىت و ئۆزجار ھەلە تىگەيشتن پۈۋدەلەت

كۆپۈنەۋەكانىش بۇ ئۆر مەبەست دەبەستىرەت: ھەندىك بەپىۋەبەر نازانن لەكۆتايى
 پۆزى كار(دەۋام)دا چىيگەن! ھەندىكى تىش بۇخۇ بەسەرقال پىشان دان كۆپۈنەۋە
 ئەنجام دەدەن، ياخود بۇخۇ بە گەرەپىشانان، ياخود ھەر بۇخۇشىيە و كرديوانە
 بەخوۋكە دەبىت ھەفتەى جارىك يان دوچار كۆپۈنەۋە ئەنجام بىرەت، لىرەشدا
 گرنگىرەن ھۆكارەكانى پىشت بەستنى كۆپۈنەۋەكانت بۇ دەخەمەروو:

۱-نەخشەپىزى:

نەخشەپىزى (پلاندانان) يەككە لە ھۆكارە
 گرنگەكانى پىشت بەستنى كۆپۈنەۋەكانە،
 نەخشەپىزىيە ھەموو جۆرەكان دەگرەتەۋە، جا
 باراڭكارى بىت ياخود فروشتەن، يان فراۋانكردن يان
 سەرلەنۈى دەستپىكردن و ھتە، گرنگ ئەۋەيە

ئامانجى بەپىۋەبەرەكە لە بەستنى ئەم كۆپۈنەۋەيە خۇراكىپىدانى پەرچىراۋەى ئەرئىي
 دەبىت لەگەل خستەنەروۋى بىرۆكەى نۈى بۇ داپشتەۋەى نەخشەى باشتە.

۲-بىرپاردروسىكردن:

بەپىۋەبەرەكە ئەندامانى بانگىشتى كۆپۈنەۋەيەك دەكات و تىدا تاۋتۈى بابەت يان
 دۇخىك بگەن و بىرپارىكى بەكۆمەلى لەبارەۋە بىدەن، ئەم بىرپارە جىۋالزە لە بىرپارى
 تاكەكەسى ۋەكلانەى بەپىۋەبەر“ چون ئەم بىرپارە كاراترە.

۲- گە ياندنى زانىيارىيە كان:

پەنگە بەرپۈتە بەرەكە كۆبۈنەۋە بە كارمەندانى بىكات بۆگە ياندنى تازە تىرىن زانىيارىيە كان بەئەۋان، ھەرۈە ھا تازە تىرىن ئاراستە كانى بازارى كار و چۆنىتى جولانەۋە پەگەل كۆمپانىا كىپرەكى كارە كاندا.

۴- چارە كىرىنى كىشە كان:

ھەندىك كۆبۈنەۋە دەبەستىرىت بۆ چارە كىرىنى كىشەى نىۋان كارمەندان و چارە كىرىنى سىكالانى كىپاران و ئەۋ گازىدانەى كارىگەرى لەسەر ئاراستە كانى كار كىرىن ھەيە. ئامانجى بىرپۈتە بەر لەپىشت بەستىنى ئەم كۆبۈنەۋەيەۋە گەيشتىنە بە باشتىن ئەنجام و چارەسەر.

۵- ھاندان و پاداش:

پەنگە كۆبۈنەۋەكە بۆ پى ھەلدان و پىزلىقان بىت لە كارمەندىكى كارا لەپىش چاۋى ھەمۋانى تر، ئەمەش بۆ ھاندانى ئەۋانى ترە.

۶- مەشقىپىكرىن:

يەككىكى تر لە ھۆكارە كانى پىشت بەستىنى كۆبۈنەۋە كان مەشقىپىكرىن و بەزىكرىنەۋەى ئاستى تواناىى و باشتىكرىنى شارە زابىيانەۋە ئەمەش لەشۋەى خىستىنەۋەى زانىيارى و پىنماىى دەبىت، لەگەل فىركىرىنىان بە شىۋازە نۆيە كانى فروش پان خىزمەتى كىپاران ياخود ھەرچۆرىكى تر لەۋ مەشقانەى كە بەسود دەبىت بۆ دامەزراۋەكە.

۷- دروستكرىنى دەستەى كار:

كۆبۈنەۋە كان بەسود دەبىت بۆ دروستكرىنى دەستەى كارىز دەستەى كار ھابىرپىسىارن، بىرپاردەرن، ئامانج دىارىكار و ھەنگاۋنەرن بۆ بەدەپىنەنى ئەۋ ئامانجە خوازراۋانە.

ۋەك دەبىنى كە كۆبۈنەۋە كان تەنھا ئەۋە نىيە كارا و بەسودىن، بەلكو يەككى دەبىت لە ھۆكارە كانى سەركەۋىتىنى پاستەقىنە، ئەۋەى لىرەدا پىتۈيىستە تەنھا فىربۈۋىنى چۆنىتى بەستىن و قازانجىكرىنى كۆبۈنەۋە كانە“ لەپىناۋ بەدەپىنەنى ئامانجە كانىندا.

۷۱- جهوت جور خه‌لک له نیو کۆبونه‌وه‌کاندا:

((لیژنه چیه جگه له کۆمه‌لێک خه‌لک خوله‌ک په‌چاوده‌که‌ن که‌چی کاتژمێر به‌فیرو
ده‌ده‌ن))

میستون بریل

۱- زال :

ئه‌م جوړه که‌سانه بۆماه‌یه‌کی زۆر له دامه‌زراوه‌که‌دا
کاری کردووه، بۆیه واهه‌ست ده‌کات که‌ خواوه‌نی
شاره‌زاییه‌کی باشه و له‌هموان به‌زانیاریتره، بۆیه
هه‌لده‌دات زانییت به‌سه‌ر شتوانی کۆبونه‌وه‌کاندا.

۲- خوینده‌وار:

ئه‌م جوړه بریای وه‌هایه وه‌لامی هه‌موو پرسیاره‌کانی له‌لادا به‌رده‌سته‌و بۆیه
شیکردنه‌وه و پوونکردنه‌وه‌ی زۆر بۆ ئه‌وانی ده‌لیت و ده‌خاته‌پوو هه‌ربۆیه به‌هۆیه‌وه
ئه‌وانی تره‌سه‌ست به‌بێزاری ده‌که‌ن له‌کاتی‌که‌دا بخویشی که‌ستیکی بێمه‌لام و چاکیشه .

۳- پچڕینه‌ر:

ده‌بینی ئه‌م که‌سه له‌ناکاو قسه‌ده‌کات، خه‌ز ده‌کات هه‌موان بزانه‌ن که‌ ئه‌میش شت
ده‌زانیت و وه‌لامی هه‌موو پرسیاره‌کانی له‌لادا به‌رده‌سته و ته‌نانه‌ت زۆرجاریش له‌بابه‌ته
ده‌رده‌چیت و باسی شت گه‌لێک ده‌کات نه‌له‌دوور و نه‌ش له‌نێزیک په‌یوه‌ندی به
بابه‌ته‌که‌وه نییه .

4- ھەزكار بە قسەى لاۋەكى:

ئەم جۆرە كەسانە ھەزىيان بە ۋەيە لەگەل كەسى تەنېشتىدا قسە بىكات، جا گىرنگ نېيە بە لاۋە ۋە كىتى تر قسە بۆ ھەموان بىكات، ئەم كەسە دەيە ۋىت سەرەنجى ئەۋانى تر بۆلاى خۆى كىچىش بىكات ۋ لە كۆبۇنە ۋەكە بە دوور بىت.

۵- نەرىنى:

ئەم كەسە ھەمىشە ھەستە نەرىنىەكانى دەربارەى كۆبۇنە ۋەكە دەخاتە پوۋ، ياخود بەرامبەر ئەۋانى تر، مۇۋىكى نەرىنى سۆزدارە، ئەۋانى تر ۋە ھا تىدەگەيە نىت كە ئەم كۆبۇنە ۋەيە سودىكى نېيە ۋ باشتر ۋە ھايە ھەرنە بەستىرتىت ۋ داۋا لەۋانى ترىش دەكات ۋەكو ئەۋ بىرىكەنە ۋە بۆنە ۋەي ھەست بە پەشىمانى نەكەن.

۶- شەرمۆك:

ئەم جۆرە كەسە متمانە ۋ پىزلە خۆگرتنى لە دەستداۋە، ئامادەى ئەنجامدانى ھەموۋىتىكە تەنھا لە ئەۋەنە بىت لەم كۆبۇنە ۋەيە دا قسە بىكات، لەپاستىدا ئەم كەسە ئامادە بوۋنى لەم كۆبۇنە ۋەيە دا ۋەكو كارتۆنىك ۋە ھايە ۋ لەسەر كورسەك دانراپىت، بەلام سەربارى ئەمە بە تەنھا گەر خۆى كارىكات كەسىكى كارا ۋ زۆرجارىش بەكار كىردى لەگەل دەستەكەيدا كاراىى خۆى دەنۆپىت.

۷- شىۋاۋ- پەشۇكاۋ:

كاتىك گۆى لەم جۆرە كەسانە دەگىت ھەرچى دەكەيت لىيان ناگەيت ۋ يەك دىرى بەسوديان لى ۋەرنەگىت. گەر پرسىيارىكت لىكردن دەيىنى ۋەلامى پرسىيارىكى تر دەدەنە ۋە، ياخود دوو ۋەلامى دەداتى ۋ لىت دەپرسىت: "مەبەستت چىيە؟ ياخود كاميان باشترە؟".

كاتىپك بزانى چۆن پەگەل ئەم جۆرە كەسانەى نىۋ كۆبۇنەۋەكاندا پەفتاردەكەيت ئەۋا
ئاشناى خالە بەھىزەكان دەبىت بۇ چۆنىتى باش بەكارھىنانيان، تۆ دەتۋانى لەجھانى
تايەتى ئەۋاندا بياندىۋىنى و پىيان بگەى، بەگومانبە لەۋەى ھەركەسە تەنھا يەك شىۋە
لەۋكەسىتىانەى نىدىابىت! بەلگۈ پىتر لەيەك چەشەنە كەسىتىيان ھەيە. ھەۋلېدە
كۆبۇنەۋەكانت بەچىزېكە و ھەر لەسەرەتاۋە لەشىۋازى پەفتارى ھەموان دلىيابە و
تىببىنى بگە. بزانە تاۋەكو باشتىر ھەۋلى تىگەياندىيان بەدى ئەۋەندەش ئەم كۆبۇنەۋانەت
بەسۈد و كارىگەرتىر و بەئەنجامتر دەبن.

۷۲- دەھۆکاری پشت شکست ھېنانى كۆبونەوھەکان :

((خودى كۆبونەوھەکان شتىكى ناکارا و بېيەرھەم نېن، بەلکو ئەرە خەلكن رەھاي لىدەكەن))

د.ئىبراھىم ھەقى

بۇچارە پەشى زۆرىك لە كۆبونەوھەکان چارەنوسى شكست دەيتت، ئەمە سەربارى

ئەوھى كە زۆرىك لە دامەزراوہ و بەرپۆئەبەرائى
جىيەجىكارى بېرىكى زۆرى پارە لەبۇ سەرخستنى
ئەم كۆبونەوانە خەرج دەكەن، باوہكو ئىستائىش
لەيت بېرىسم: بۇچى زۆرىك لە بەرپۆئەبەران سەربارى
ئامادەكارى وردىش كەچى كۆبونەوھەكەيان شكست
دەھىتت؟ وەرە باوہكو پىكەوہ سەبىرىكى ئەر
ھۆكارانەكەين كە لەپشت شكست ھېنانى
كۆبونەوھەكانن:

۱- نەکردنى ئامادەكارى پېويست:

نەبوونى ئامادەكارى پېويست و گونجار ھۆكارىكى گىرىكى پشت شكست ھېنانى
كۆبونەوھەكانە. بەرپۆئەبەر بەبى ئامادەكارى پېش وخت داواى كۆبونەوھە دەكات و چى
بەمىشكىدا ھات ھەمووى دەلەيت. نەبوونى ئامادەكارى بەزىيان و بى سودە، كېشە و
ناكۆكى لەنىوان ئەندامە ئامادەبووھەكانى كۆبونەوھەكەدا دروست دەكات و بەھۆيەوہ
شكست بە كۆبونەوھەكە دەھىتت.

2- نەبوونی ئامانج:

ئەنجامدانى كۆبۈنەۋە بەبى ئامانج ۋەكو لىخورىنى ئۆتۈمبىلە بەبى ئاراستەى دىيارىكراۋ، ھەردووكيان بەھىچ كۆتاييان دىت، بانگىشت كردن بۆ كۆبۈنەۋە بەبى ئامانجى دىيارىكراۋ ماناى شكست و زيانە گە ياندە بەھەموۋان. زۆرچار بەستنى كۆبۈنەۋە بوۋەتە خو، ھەرىقۇيە بىنچىنەى شكستىش دەبىت.

۲- دانە پىشتەۋەى خىشتەى كار:

پەنگە بەبى دارپىشتەۋەى خىشتەى كارى ئاراستە كردن لە كۆبۈنەۋەكە بەپىۋە بەرىك كۆبۈنەۋەكە ئەنجام بدات، خەلكان بۆ كۆبۈنەۋەكە دەچن بەبى ئەۋەى بزانن بۇچى بۆى دەچن. نەبوونی خىشتەى كار ھۆكارى پىشت فراۋانبورونى ئەندىشە و بلاۋبوۋنەۋەى واتەۋات و دەركى قسەى قۇر بۆ ھەموۋان دەكاتەۋە. ئەمەش ناچارى بەپىۋە بەردەكات لەھەندىك دەرک بدات كە ھىچ پەيۋەندىيەكى بە كۆبۈنەۋەكە نىيە و كاتى خۆى و ھەموۋانى تىرىش بەفېرۇ بدات و كۆبۈنەۋەكەش شكست دەھىتت.

۴- زىادە ژمارەى ئامادەبوۋان:

بەپىۋە بەرى بانكى كارمەندىكى زۆر دەكات بۆ كۆبۈنەۋەكە و ۋەھای باۋەپە تاۋەكو زۆرتىرىن ئەم باشتر كارىان دەكاتەسەر و ئامانجەكانىان بۆ بوۋىتەدەكاتەۋە. بەلام تويژىنەۋەكان سەلماندوۋيانە تاۋەكو ژمارەى بەشداربوۋانى كۆبۈنەۋەكان زۆرىتت ھەلى قسەكردن و

ۋىتەۋىت و پەشىمان كردنەۋە زىادتردەبىت، ھەروەھا كاتى كۆبۈنەۋەكەش زىاد دەبىت، ئەنانت گەر خۆراكپىدائى پەرچىكراۋە (فېدباك) ئەنجام بدىت بەھۆى زۆرى ئامادەبوۋانەۋە نىرخى ئەم فېدباكە كەم دەبىتەۋە و بەبەھاش ناپىت.

۵-ئامادە بوون لە نۆر كۆبونە وەدا:

ئايا ئەجامىدانى كۆبونە وەدى نۆر ھۆكارى باشتر بوونى ئەجامە كانە؟ بە پىتى
شارەزاياى كۆمە ئئاسى و بە تايبەت پۆبىرت ب. ئلسۆن و پىتەر ئىكۆنۆمى نوسەرى
كتىبى "كۆبونە وە كارىكى باشتر" وە لامى ئە و پرسیارەى پىشوتەر نە خىر دەبىت. نۆرى
كۆبونە وە كان ھۆكارە بۇ وروژاندنى دارووخان لای ئەندامانى دەستەى كارت. نۆر و
دووبارە بوونى كۆبونە وە كان وە ھات لىدە كات لە ئەجامدانى كارەكانت جىاوازترىت،
وە لامدانە وە بۇ ھەموو بانگىشتە كان كارىكە بۇ كەمبوونى بەرھەم و ھۆكارىشە بۇ
بىزار بوون و كەمبوونە وەدى بە ھای كۆمە لایەتى.

۶-ئاكۆكى تايبەتى:

لە كاتى بەستنى كۆبونە وە كەدا بەرپۆرە بەر
ھەلدەستىت بە رىگەدان بە ھەندىك لەكارمەندانى
بۇئە وەدى لە كاتى كۆبونە وە كەدا بەرامبەر يەكتر
بوەستەنە وە، بەر بپوایەى ئەمە دەبىتە ھۆى ئەجامىكى
باشتر، بەلام لەراستىدا ئەمە رىگەيەكە بۇ دروستبوونى
بەرەكارى و بە ھۆيە وە كۆبونە وە كە شكست دەھىنىت.

۷-رەخنە:

گەر بەرپۆرە بەر كۆبونە وە كەى بۇ ئە وە بەستىت كە
رەخنە لە رەفتار و بۇچوونى ئەوانى تر بگرىت ئەوا
ئەندامانى كۆبونە وە كە ھەست بەترس و دارووخاى
دەكەن، ئەمەش بىگومان ھۆكارە بۇ شكست ھىنان
بەم كۆبونە وەدى.

۸- بەشدارىقتى نە كىردى:

لەزۇر كۆبۈنە دەدا دەيىنى تەنھا بەرپۆتە بەر قىسە دەكات و پىگە بەوانى تر نادات فزەبگەن، ئەوجا دەپرسىت گەر يەكك تىيىنىيەك ياخود قىسە يەككى ھەبىت! لەزۇر بەي كاتەكانىش ۋە لىمىك بۇ تىيىنىيەكانى ئامادەبوان نابىت، رەنگە يەك ياخود دووكەس قىسەبگەن، يان ھەر ھىچ نەگوتىت. ئەم جۇرە كۆبۈنە ۋانە بىرۇكراتىن ۋە ھۆكارى پىشت بىزار كىردى ئەوانى ترە ۋە ئامادەبوان ناچار دەكەيت ھەست بە كەمىتى خۇيان بگەن ۋە ئەمەيش ھۆكارە بۇ شىكىست ھىنانى كۆبۈنە ۋەكان.

۹- دىيارىنە كىردى كارى داھاتوو:

كاتىك كۆبۈنە ۋەكە زۇر بەباشى بەرپۆتە دەچىت ۋە ھەموان دەتوانن بەشدارىن ۋە كىشەيش دروست نابىت، بەرپۆتە بەر لەكۆتادا داۋا لە ئامادەبوانى ناكات لەداھاتوۋدا دەبىت چىيىكەن. بەلكو تەنھا سوپاسى ئامادەبوان دەكات ۋە ھىچ شىۋە يەك ئاراستەي كارمەندانى ناكات. ھەريۋە كۆبۈنە ۋەكە بەشكىست كۆتايى دىت.

۱۰- نە كىردى بەدۋادىچوون:

بەرپۆتە بەر بانگىشتى كارمەندانى دەكات بۇ كۆبۈنە ۋە ئاراستەكانى دىارى دەكات ۋە دواتر كۆبۈنە ۋە كۆتايى دىت، بەلام گىنگى بە بەدۋادىچوون كىردى بۇ پىنمايەكانى ناكات ۋە چى شىكىكى لە كۆبۈنە ۋەكەدا بە ئەندامانى سپارد دواتر لەبىرى دەكات. بزانە كە بەبى بەدۋادىچوون كۆبۈنە ۋەكان سەركە ۋەتوۋ نابىن.

بىگومان دەشتوانى ھۆكارى تر بۇ شىكىست ھىنانى كۆبۈنە ۋەكان بدۆزىتە ۋە، بەلام بىروام ۋە ھايە- بەپىشت بەست بە لىكۆلىنە ۋەكانم- لىستەكەي پىشۋوتىر ھۆكارە سەرەكەكانى لەخۇ گرتوۋە. ھەۋلىدە جارىكى تر لە كۆبۈنە ۋەكاندا نەكەۋىتە ئەۋەلە باۋانە ۋەي كە دەبنە ھۇي شىكىست ھىنانى كۆبۈنە ۋەكە، لەم چوارچىۋە ۋەدا قىسە يەككى

جيم پۇن ى نوسەرى كىتىپى: " لەڭيانىكى ناوازەدا" ت بۇ دەھىنمەۋە كە دەلىت: " ھۆكۈرى پشت شىكست بېيىرى ھەلەيە ۋ ھەمۇر پۇڭك نووبارە دەيىتەۋە", بۇيە وريابە لەدووبارە بەستىنى كۆبونەۋەى ناكارا، ھەلەدە لە ھەلەكانى پىشوووتتەۋە فىرېيت، لەھەلەى ئەۋانى ترېشەۋە فىرې ۋ بەرەۋ سەرگەۋتن پىگەت بدۆزەرەۋە. پەندىك ھەيە تىپىدا ھاتوۋە: " لەھەلەى ئەۋانى ترەۋە فىرېە" چونكە كاتت ئەۋەندە زۇر نىيە بگەۋىتە ھەمان ھەلەۋە."

۷۳-پازدە بىقە لەگاتى ئامادە بوون لە كۆبونە وەگاندا:

((ئەوئى مرۇق دروستى كردىت دەتوانىت بىگۇرپىت))

فرىدىرىك مۇرفىسۇن

بەرلەوئى بىرۇى بۇ ھەر كۆبونە وەيەك ئەم لىستە بخوئىنەرەوئى:

(۱) كەدەزانىت ئامادەنىت مەقۇ بۇ
كۆبونە وەكە و باشتر وەھايە دواى بخەى بۇ
كاتىكى تر.

(۲) ھەرگىز دوامەكەوئە لە كۆبونە وەكە،
جايانو و ھۆكارەكانىش ھەرچىيەك بن.

(۳) بانگىشىتى كەسى زۆر مەكە بۇ

كۆبونە وەكە، تاوەكو ژمارەكە زۆرىت كۆبونە وەكە بىتايەختر دەبىت.

(۴) خۆت ئەو زانىارىانە دابەش مەكە كەئىشى كارپەوانكارە، بۆئەوئى كاتى زۆرت
لەدەست نەچىت.

(۵) قسە بەكەس مەپرە.

(۶) ھىچ قسەيەك بە دوژمنكارانەى تاييەتيانە وەرەگرە.

(۷) شەرە قسەمەكە.

(۸) مەبە ئاكە كەسىك قسەبكات، پىگە بەوانى تىرىش بە.

(۹) لە پىكەكەوتن مەترسە، گەر تاييەتى نەبوو.

(۱۰) ھەرپەشە لەكەس مەكە.

(۱۱) پىگە بە زمانى زىر و پىس مەدە و بەكارىشى مەھىنە.

(۱۲) نەرتىيانە قسەمەكە.

- (۱۳) رشینگه به قسه کردنی لاره کیانه مده.
- (۱۴) کاتی زورنر له کاتی کۆبونه وه که ت به کارمه هینه.
- (۱۵) له بیرى نه کهیت پاسپارده و سوپاس گوزاری پاش ته وایووونی هه موان ئاراسته ی
ئاماده یوان بکه ی.

۷۴- بیست بنه‌ما بۆ سه‌رخستنی کۆبونه‌وه‌کان:

((تۆ له‌به‌ر شه‌وه‌ی سه‌رکرده‌ی ده‌سته‌که‌تی، بۆیه تۆ به‌رپرسی له‌ ئافراندنی شه‌و
ژینگه‌یه‌ی که تاوتوێکاریه‌کان ده‌که‌ن به‌ پێشنیار و برپاری باشتر))

کلێپراسۆن

نیمه ئیستا له‌و هۆکارانه تیگه‌یشتن که خه‌لکی
له‌ پێناویدا کۆده‌بنه‌وه و شه‌و فاکته‌رانه‌شمان زانی
که ده‌بنه‌هۆی شکست هینانی شه‌و کۆبونه‌وانه،
هه‌روه‌ها شه‌و هه‌لانه‌شمان خسته‌پوو که له‌ کاتی
به‌ستنی کۆبونه‌وه‌دا پێویسته لێی به‌دوورین،
ئێستایش کاتی شه‌و هاتووه گرنگترین بنه‌ماکانی
سه‌رخستنی کۆبونه‌وه‌کانت بۆ بخه‌م‌پوو،
شه‌وانیش:

۱- ئاماده‌به‌:

هه‌ولێ داپه‌شته‌وه‌ی خشته‌ی کارێک بده که هه‌موو شه‌و بابه‌تانه‌ی ئیدابیت که ده‌ته‌وێت
باسی لێوه بکه‌یت، هه‌روه‌ها کات و پۆژ و شوێنی لێ قسه‌کردنیش بنوسه‌ره‌وه، جا
تایه‌ت بیت به‌ کاری کۆبونه‌وه‌که یاخود نا.

۲- پێشتر خشته‌ی کاره‌کان به‌دابڕێژاری دابه‌ش بکه‌:

به‌لای که‌مه‌وه پێویسته هه‌ر که‌سیک سی پۆژ به‌ر له‌ کۆبونه‌وه‌که خشته‌ی کاره‌کانی
کۆبونه‌وه‌که‌ی پێیدرێت، به‌مه‌ش هه‌لێ به‌شداری کردن و هه‌ولدان بۆ خوێنامه‌ده‌کردن
به‌وانی تریش ده‌ده‌ی، له‌گه‌ڵ رێکخستنی کاتی کار و مه‌وئیده‌کانی دیکه‌یان.

3- تهنه که سه گرنک و سه ره که کان بانگیشتن بکه:

تویژینه وه کان سه لماندوویانه سه رکه وتوتترین و باشترین کۆبونه وه کان نه و کۆبونه وانن که ناماده بوانی له نتوان شهش بۆ ههشت که سن، بۆیه وریابه و ده بیت که سانی مه به ست و گرنک داوه ت بکه یه.

4- مه مروان ناماده بکه:

به ره له به ستنی کۆبونه وه که دلنیا به ره وه له وه ی هه موو نه ندانه کانت ناشنای کۆبونه وه که ن و ده بیت بزانی چی پووده دات و ده وتییت و نه وانیش ده بیت چی بکه ن. گه ره کیکیان راپورتیکی هه یه یا خود فیدیۆیه کی هه یه بۆ پێشکهش کردن پێویسته به باشی ناماده ی بیت، به م شتیه یه زامنی به باش ته وایوونی کۆبونه وه که ده گرییت و خۆت له شتی له ناکاو به دور ده گرییت و توشی هه لچوونیش نابیه وه.

5- پێشتر ده ست به سه ر کیشه کاندای بگره:

به ره له به ستنی کۆبونه وه کان له نه بوون یان خامۆشبوونی کیشه ی نێوان نه ندامانی کۆبونه وه دلنیا به ره وه، به م کارهش خۆت له کاردانیه ی نه رینی له کاتی کۆبونه وه که دا به دور ده گرییت.

6- به ره له کاتی دیاریکراو ناماده به:

ناماده بوونت به کاتیکی باش به ره له ده ستکردن به کۆبونه وه که هه لی ته وه ت پێده دات که به باشی به بابته کاندای بچیه وه، به شوین و که ره سه کانیشتدا بچۆره وه. هه ره ها ناماده بوونی پێش وه ختت له پوودای له ناکاوی نه خوازراو به دووت ده خاته وه و متمانه وریژیشتن لای ناماده بوانت پتر ده بیت.

۷- گرنگی به پتکخستن بده:

داوا له‌یه‌کێک له‌ ناماده‌بووان بکه، بۆ نمونه کار په‌وانکاره‌که‌ت که‌ ناگای له‌کات بیت و که‌سیکی تریش بیرۆکه‌کان بنوسیتته‌وه به‌ خالی کورت، به‌م شیوه‌یه‌ له‌کاتیکی دیاریکراودا پێگه به‌وانی تر ده‌ده‌ی به‌شدارێ کۆبونه‌وه‌که‌ بن و گیانی یه‌ک ده‌سته‌یی له‌نیۆ کارمه‌نداندا بره‌و پێ ده‌ده‌ی.

۸- نامانجتيان بۆ پوونبکه‌ره‌وه:

کاتیکی کۆبونه‌وه‌که‌ پێک ده‌خړیت نامانجی پشت به‌ستنی ئه‌م کۆبونه‌وه‌یه‌ بۆ ناماده‌بووان پوونبکه‌ره‌وه. راسته‌ ده‌سته‌که‌ت ناشنای خشته‌ی کاره‌کان و نامانجی پشت به‌ستنی ئه‌م کۆبونه‌وه‌یه‌تن، به‌لام گرنگه‌ جارێکی تر نامانجه‌که‌تيان بۆ پوونبکه‌ينه‌وه و به‌بیریان به‌نییتته‌وه، بۆنمونه ده‌لێیت: "ئیمه ئه‌مپۆ کۆده‌بینه‌ بۆ دۆزینه‌وه‌ی باشت‌ترین چاره‌سه‌ر بۆ نه‌ه‌یشتنی گازه‌ندی کرپاران"، یاخود: "ده‌مانه‌وێت ۱۰٪ رێژه‌ی فرۆشمان به‌ریزیکه‌ينه‌وه"، گرنگ نییه ئه‌مپۆ چیت نامانجه‌ گرنگ ئه‌وه‌یه به‌ر له‌ ده‌ستکردن به‌ کۆبونه‌وه نامانجه‌کانت بۆ هه‌مووان پوونبیت و پوونبکړیتته‌وه.

۹- بنچینه‌یه‌کی به‌هێز دا‌پێژ‌ه:

هه‌ولیده کۆمه‌لێک رێسا بخه‌يته پێش ده‌ستی هه‌موو ناماده‌بووان، وه‌کو:

أ- رێز له‌ بۆچوونی ئه‌وانی تر بگه‌ره.

ب- رێز له‌ هه‌ستی ئه‌وانی تر بگه‌ره.

ت- هه‌لی قسه‌کردن به‌وانی تریش بده.

دانانی ئه‌م جۆره بنه‌ما و رێسایانه هه‌مووان متمانه‌پێکراوتر ده‌کات و باشت‌ر له‌یه‌کدی تێده‌گه‌ن و له‌قسه‌ی لابه‌لا ناترسین.

10- کاتی کۆبونەوہ دیاریبکە:

گرنگ ئەوہیە کاتی دەست پێکردن و کۆتایی هاتنی کۆبونەوہ دیاریبکە، کاتی ھەسانەوہیش دەست نیشان بکە. لەبەرت بێت کاتێک تۆ پێز لە کاتی دیاریکراوی خستە ی کارەکتەر دەگریت پێزت لای ھەمووان باشتر دەبێت و گەر کاتی زۆرتر پێویست بوو لە ئامادەبووان بپرسە گەر قایل نەبوون پێت ناخۆش نەبێت و قسەکانت بۆ جاری داھاتوو ھەڵبگرە.

۱۱- لە کاتی کۆبونەوہ کە دا کاتێک بۆ ھەسانەوہ دیاریبکە:

ناتوانی ھەمووان ناچاربکە ی بۆ ماوہیەکی زۆر گۆی بۆسە کەس بگرن بەبێ ھەسانەوہ، بۆیە بوونی کاتی پشوو یان ھەسانەوہ و خواردنەوہی شەرەتێک یان پەرداخێک ناو یاخود پۆششتن بۆسەر ناو و جگەرە کێشان ھەڵیکە باش دەدات بۆ نوێ بوونەوہی توانای وەرگرتنی زانیاری لای ئامادەبووان و باشتر پەیوەستبوون بە کۆبونەوہ کەوہ.

۱۲- ژینگە یەکی ئازام بئافرتنە:

پێگە بە ھەمووان بدە کە بەبێ ترس لە سزا بە پێزەوہ بۆچونەکانیان دەربێن.

۱۳- پاوێژ بە ئەوانی تر بکە:

ھەولێدە ھەمووان بە کاراییەوہ بەشداری پێیکە، بۆچوون و پایان وەرێگرە و پرسپاری کراوەیان ئاراستە بکە و ھانی قسەکردنیان بدە.

14- گۆی بۆ گرنگیدانەکان بگرە:

باشترین پێگە بۆ دروستکردنی ھۆگری گۆیگرتنە ئەوانی تر، وەھایان پیشان بدە وەک ئەوہی تۆ بەباشی گۆییان لێ دەگری و گرنگیان پێ دەدە، ھانیان بدە بۆ قسەکردن و پرسپاریان لێیکە و ھانیان بدە بۆ ئەوہی ھەست بە گرنگی دانی تۆ بەخۆیان بکەن.

۱۵- ھېمەن و لەسەرخۇبە:

گىرنگى بەۋە مەدە لە كۆيۈنەۋەكەدا چى پرويدا و لەلايەن چەند كەسىگەۋە چى گوترا، گىرنگ ئەۋەيە بەسەر سۆزەكاندا زالىبىت و ئەۋانى تر لەتۆگەيشتىن، بۆيە كارىكى ئاساييە لەپىناۋ بەرزەۋەندى دامەزراۋەكەدا لەگەل تۆدا ناكۆكەن ياخود ھاۋبۇچون نەبن.

۱۶- لەخشتەى كارەكان دەرەچۆ:

گەر پرويدا لەناكاۋ باسى بابەتتەك كۆلەدەرەۋەى بابەتە سەرەكەكە ئەۋا بەخىرايى بگەپتۆۋە بۆسەر پىرەۋەى تايىبەتى خۆت، ھەرۋەھا گەر كەسىكى تر لە بابەتە دەرچۆر بە قسەى جوان و خۆش ئاراستەى بابەتە سەرەكەكەى بگەرەۋە. ھەولبەدە لەخشتەى كارەكە دەرەچىت و مەچۆرە سەرباسكردنى خالىكى نوپىر تاۋەكو خالەكەى پىشسورتر بەباشى نەگەيەنيت و ئامانچەكەتى پى نەپىكىت.

۱۷- دان بەھەلەكەتدا بىنى و دواتر لەسەرگاركردنت بەردەۋامبە:

تۆ مۇۋىت و ھەلەكردنىش شىتىكى ھەبۋە، گەر ھەلەت كۆلە دانى پىدا بىنى و خۆت تىك مەدە و دواتر بگەپتۆۋە بۆ قسەكردنى دىۋست و بزانە تەۋاۋى و بى خەۋشى تەنھا لاي خوايە و بۆ خوايە.

18- گىيانى پاپەندى لەناخى ھەمواندا بچىنە:

كۆيۈنەۋەكە گىرنگ نابىت گەر ھەموو ئامادەبۋوان ھاۋبۇچونت بن، بەلام گىرنگ ئەۋەيە تىگەيشتىنەك لەنىۋانتاندا ھەبىت بۆئەۋەى پىشتىۋانى ئەۋانىش بەردەست بخەيت، ياخود تەنانت يارمەتيان بەدەى بۆ پوونكردنەۋەى ھەندىك شت... بىرۆكەكە ئەۋەيە يارمەتى و پىشتىۋانى ئەۋانى بەدەست بىنى گەر پىۋىست بوو بۆ پىشكەۋىت.

۱۹-خىشتەى كارى داھاتوت داپىژە:

بەر لە تەواۋىۋونى كۆبونەۋەكە دىنبا بەرەۋە لە پوخىنكرىنەۋەى گىرنگىزىن مەبەست و بىرپارە سەرەككىيەكان و ئەو بۆچونانەى پىئى گەيشتۆى، ئەوجا نەخشەى كارى داھاتوت داپىژەۋە و بەرپرسىيارىتىقەكان دىيارىيەكە و داۋا لە خۆبەخشەكانىش يەكە ئەنجامى بدەن و بەجىبەجى كىردىنى ھەندى ئامانجى دىيارىكراۋ دەتوانىت كۆبونەۋەكە تەواۋىكەيت بەتايىبەت كاتىك زانىت نەخشەكەت چۆتە بۈۋارى جىبەجى كىردىنەۋە و ئامانجى پىشت كۆبونەۋەكە بەدبەھاتۋە.

۲۰-پىۋىستە بەدۋادىچۈن بگەيت:

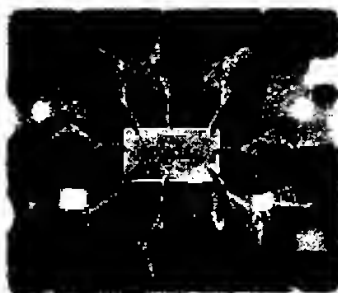
گەر شىتتىكى گىرنگ ھەبىت لە بەرپۆەبردندا ھاۋتساي نەخشەداپىشتىن بىت ئەۋا بەدۋادىچۈنە. دىنبا بەرەۋەى كە تۆ بەپىئى نەخشە و پلانەكە بەدۋادىچۈن بۆ كارەكەت دەكەيت بۆ زامىنكرىنى سەرەكەۋتنى خۆت و سەرەكەۋتنى كۆبونەۋەكەشت. پاشى ۲۴ كاتىمىز گىرنگى بە دابەشكرىنى پوونكرىنەۋە و ئەنجامدراۋەكانىدە، ھەرۋەھا دەتۋانى لە ھەموو جىگەيەكى دانىئى و ھەلى خۆتىندەۋەى بۆ ھەموۋان بىرەخسىتى . كاتىك بىست بىنەماكە پىرەۋ دەكەيت خۆىشت سەيرت لە ئەنجامى كۆبونەۋەكانت دىت! دەبىنى بەھىز و ژىر و كاراترىت ۋەك لەجارانت، كات و پارەى زۆرىشت لە بەفپۆدان بۆ دەگەپتەۋە، ھەرۋەھا ئەۋانەى لە دەۋرپىشتى تۆن پىزى زىادترت لىدەگىر و بەچاۋى سەركرىدەۋە لىت دەپۋان.

۷۵- خشتەى كار.. چیه؟

((خشتەى كار وهكو نه خشه وایه، ده تگه یه نیت به ئامانجی خوازاو به كورتترین و ئارامترین پرێگهش))

د. ئیبراهیم نهقی

خشتەى كار یه كێكه له گرنه گرتین ئهو ئامرازانهى به پرێوه بهر ده توانیت بۆ باش به پرێوه چوونی كۆبونه وه كانی سودی لێ وه ربگریت. خشتەى كار كات و پارەى زۆر بۆ ده گیریت وه، كارمه ندانت هوشیارتر ده كات به رامبه ر كۆبونه وه و كاره كان، كه ئهمه يش هانت ده دات بۆ ئه وهى به چرێ تیشك به خه ته سه ر باب ته كانی كۆبونه وه كه، بزانه پۆیشتن بۆ هه ر

كۆبونه وه یه ك به بێ خشتەى كارى پرێخراوى باش ئاماده كراو باشترین و خه راترین پرێگه یه بۆ شكست" چون به بێ بوونی خشتەى كار به ئاسانى له باب ته گه لێك ده ده یه ت هه یچ په یوه ندییه كیان به باب ته ی بنچینه ییه وه نییه و به هۆیه وه كاتیكى زۆر به فیرۆ ده ده یه ت و ئه وانی تریش په رێشان و بێزاریش ده كه یه ت. بۆ نه گبه تی زۆرێك له به پرێوه به ران به بێ داڕشتنه وهى خشتەى كار كۆبونه وه كانیان پرێك ده خه ن و سه یریشیان له سه ر نه كه وتنى كۆبونه وه كانیان دیت! لێره دا پێویسته به ر له به ستنى هه ر كۆبونه وه یه ك دلنیا بیه ته وه كه كۆبونه وه پێویست و گرنه، ئه وجا ئامانجی كۆبونه وه كه ت بنوسیته وه و ئه و باب ته نه یشى ده ته ویت تاوتویتی بكه یه ت له كاتی كۆبونه وه كه دا و ئه و نه نجامه يش دیاریكه ی كه ده ته ویت پێی بگه یه ت. پاشی ئه مه پێویست به تۆمار كردنى ناوی هه موو ئه و كه سانه یه كه پێویست ده كات بێنه كۆبونه وه كه وه و كاتی كۆبونه وه و شوینه كه یشى دیاریكه. داوا له كارپه وانارت بكه له م خشتەى كار هه ت چه ند دانه یه ك بۆ له به ربگریت وه و بیه نه یریت بۆ كه سانی داوه ت بیان بانگێشت كراو و باشتر وه هابه ئهمه يش به سێ پۆژ به ر له ده ستپێ كردنى كۆبونه وه كه بێت. تۆ به م كار هه ت یارمه تییان ده ده یه ت بۆ باشتر خۆ ئاماده كردن.

لېزەدا نمونەى چۇنىقتى دروستكردىنى خستەى كارت بۇ بەردەست دەخەم:

نمونەى خستەى كار

خستەى كارى كۇبونەرهى قرۇشەكان

بۇز و بەروار: پىنج شەمە ۱۴ ى مارسى ۲۰۱۴ .

شونىن: مۇلى كۇبونەرهكان.

كاتى ديارىكراو: ۷۵ خولەك .

لە : ۲ ى پاش نيوەپۇ تاوەكو ۴:۱۵ خولەكى پاش نيوەپۇ.

ئامانجى كۇبونەرهكە: زىادكرنى بېرى قرۇشەكان بەرپۇزەى ۱۰% .

بابەتى تاوتويكردىن (بابەتى كۇبونەرهكە)

- ۱- پىداچوونەره بە پرونكارىەكانى كۇبونەرهكەى پىشووئر ۱۰ خولەك .
  - ۲- خەلاتكردىنى بەرپۇز جۇن بەمۇى كارەباشەكانىەره ۵ خولەك.
  - ۳- بەرپۇز پۇلىن دەست بە پىش كوفتارى كۇبونەرهكە دەكات ۵ خولەك.
  - ۴- بەرپۇز دوسن راپۇرتىك پىشكەش دەكات ۱۰ خولەك .
  - ۵- تاوتويى بۇچوونەكان ۱۵ خولەك .
  - ۶- بېرارەكان ۱۰ خولەك.
  - ۷- نەخشەى كار ۱۰ خولەك.
  - ۸- كۇتايى كۇبونەرهكە ۱۰ خولەك .
- تىكراى كات ۷۵ خولەك .

سوپاس

پىويستە ئەم خستەى كارە وەكو داوەتنامەى فەرمى بۇ ھەموو ئامادەبوان بەھەئىرىت.
دلىبابە لە باشى بەكارھىنانى رىگە و مەزنى دەستكەوتنى سەرکەوتنى كۇبونەرهكانت.

۷۶- شه‌ش کلیل بۆ به‌ستنی کۆبونه‌وی کارا و به‌هیز:

((کۆبونه‌وی مه‌زن و به‌ره‌م به‌خش ته‌نها ناب‌ه‌ستری‌ن، به‌لکو به‌باشی رێک‌خراوه و گرنگی پێدراوه))

نه‌تیبه‌کانی سه‌رکه‌وتنی به‌رپوه‌به‌ر

پاش چه‌ندین سال له ئه‌زمون که ده‌کاته بیست و پێنج سال، له رێگه‌ی توێژینه‌وه‌ی پتر له مه‌زارکتیب و پارچه‌فیدیه‌ و کۆبونه‌وه‌کردن به سه‌دان به‌رپوه‌به‌ر و قسه‌کردنی جو‌راو جو‌ر له‌گه‌ڵیاندا، گه‌یشتی‌نه شه‌ش کلله چاره‌سه‌ری وه‌ها که کۆبونه‌وه‌کانت به‌سود و به‌چێژ و به‌ره‌مدار ده‌که‌ن.

۱- به‌دواداچوونکردن بۆ پێشنیاره‌کانی کۆبونه‌وه‌ی رابردوو:

پێویسته به‌دواداچوونکردنێکی گشتگیرانه‌ی کۆبونه‌وه‌کانی رابردوو ده‌ست به‌ کۆبونه‌وه‌که بکه‌یت: ئه‌و شتانه‌ی له کۆبونه‌وه‌که‌ی پێشووتردا سه‌رکه‌وتن یان شکستی‌شی هه‌تاوه، ئه‌مانه بخه‌ره نێر نه‌خشه‌ی کاری داها‌تووته‌وه.

۲- رێژ و خه‌لات:

هانی کارمه‌ندانته‌ بده، ئه‌وه‌یان یادبخه‌ره‌وه که ئه‌مان تاییه‌ته‌ندن له‌کاره‌کانیان، هه‌روه‌ها پێویسته به‌روونی خه‌لاتی که‌سانی به‌هیز و کارجو‌ان بکه‌ی و هه‌مووانیش هان بده بۆ ئه‌وه‌ی پێرۆزبایی له‌هاوێکه‌یان بکه‌ن و هانی ئه‌مانیش بده بۆ جو‌ان یان خاسکاری “بۆ ئه‌وه‌ی له‌داها‌توودا ئه‌مانیش خه‌لات بکری‌ن.

۳- میوانیڭکی جوانبېژ داوۋەتى كۆپۈنەۋەكە بکە:

رەنگە ئەم میوانە كەسكى قسەكارى پەوانبېژى بەناویانگ بېت، ياخود سەرۆكى كۆمپانیاكە، ياخود كارمەندىكى زۆر لىھاتوت بېت "بۆنەۋەى كارمەندەكانت فېرى چۆنىتى قایلكردى میوان و كړپاران بن و گلەیی و كېشەكانیان تەھىلېت. بېگومان بېرۆكەى گوتاربېژى بەناویانگ و سەرکەوتنى ھانى كارمەندانت دەدات بەباشترین شېۋە خۇيان ئامادەى كۆپنەۋەكە بکەن.

۴- فېدیۋەك پېشانى ئامادەبووان بدە:

فېدیۋەك لەبارەى گەشەپېدانى كەسكىتې ياخود لەبارەى ھاندانەۋە ئامادە و پېشكەش بکە "بۆنەۋەى چېژ بە كۆپۈنەۋەكە بېەخشیت و سود لەم كاتە ۋەربگريت و بەرمەمدارى بکەیت، ھەرۋەھا دەتوانى فېدیۋى ھاندان و خزمەتى كړپاران ياخود ھەرشتىكى ترى لەم جۆرە پېشكەشى ئامادەبووان بکەى. دەبېت سوود لەم چەشنە پېنمايېە ۋەربگريت و بېكەیت بە بنەمايەك بۇ سەرکەوتنى كۆپۈنەۋەكانت.

۵- خور بەقسەكردەۋە مەگرە:

خۇ مەرج نېيە لەسەرتق كە ھەر قسەبکەیت و دەمت دانەخەیت، دەبېت ئەم بەرپرسيارېتېيە دابەشى بکەى "بۆنەۋەى ھەلى سەرکردايەتى كردنى كۆپۈنەۋەكە بەۋانى ترېش بېەخشیت، بەم پېگەيەش يارمەتېيان دەدەى بۇ ديارخستنى تواتايى و بەھرە كارگېرپەكانيان و زيادكردى متمانە بەخۆكردن.

۶- ناۋى ھەموانت لەبېرېت:

كاتېك لەگەل ئەۋانى تردا قسەدەكەیت بەناۋى خۇيانەۋە بانگيان بکە، بېگومانبە لەۋەى ئەمە كارېگرى كەۋرەى لەسەر دەرۋنېان دەبېت و گرنگى پېدانى تۆ لەپېش چاو دەگرن و ۋاھەست دەكەن تۆ بەپاستى گرنگيان پى دەدەى.

۷۷-كەي كۆبونەوۈ دەبەستىت؟

((سى شت ھەن لە ژياندا بتوانى پىشپىنپان بگەي: باج، مردن، كۆبونەوۈى نۆر)).

مايك مۇر

كات و شوپىنى ھەلىژىردراوى كۆبونەوۈكەت كاريگەرى
گەورەيان دەبىت لەسەر ئەنجامى كۆبونەوۈكەت، جا
بەسەرگەوتن بىت ياخود شكست. ئىستائىش باوۈكو
بزانين كەي پىويستت بە بەستنى كۆبونەوۈيە:

۱-كۆبونەوۈى قاۋەلتى:

لەكاتى قاۋەلتى بەيانىدا دەتوانى كارمەندانت كۆبكەيتەوۈ. گەر بەپىۋەبەرەكە كارابىت
ئەم جۆرە كۆبونەوانە بەرھەمدار و گرنگە و تاكوتايى پۆزەكە كاريگەرى لەسەر
ئامادەبوانى كۆبونەوۈ دەبىت و تەنانت ھەندىك جارىش تاۋەكو يەك ھەفتە كاريگەرى
لەسەرى دەمىنىت.

۲-كۆبونەوۈى كارەكانى پۆزانە:

بەپىۋەبەر دەتوانىت بەيانىان كاتژمىر ۹ كۆبونەوۈ بەكارمەندانى بكات بەمەبەستى
زامنكردىنى بەباشى و گونجاوى بەپىۋەچونى كارەكان، ئەم كۆبونەوۈيە بەنۆرى
تىناپەپىت لە پازدە خولەك و پىويستى بە بەپىۋەبەرىكى بەھىز و ھاندەرى كارمەندانە.
زۆرىك لە كۆمپانپاكان ئەم كۆبونەوانە بە پىويست دەزانن. كۆبەوۈى كىدارەكانى
پۆزانە، ھەموو پۆرىك زۆرىك لە كارمەندانى كۆمپانپا و دامەزلاۋە جۇراۋجۆرەكان لە

ناوھىندى خۇيان لەكاتى دىيارىكراودا كۆ دەكرىتەو، لايەنى خراپى ئەم كۆبونەو، يە ئەو، يە كە بە ناپىئويست و پۇتتىن بىكرىت، بۆيە لەم كاتەدا زۆرىك لەكارمەندىن نامادەنى كۆبونەو، كە نابىن.

۲-كۆبونەو، يە يانپان:

پەنگە بەرپۆ، بەر بىيارى بەستنى كۆبونەو، يەك بىدات لە كاتىمىز ۹ بۇ ۱۰ ي سەرلە، يانپى ياخود لە ۱۰ بۇ ۱۱ ي سەرلە، يانپى، ئەم جۆرە كۆبونەوانە بەزۆرى بۇ بىياردانى بەكۆمەلە، ھەرچەندە ھەندىك لەكاتى كارمەندىن دەكرىت، بەلام يەسودە بۇ زىادكرىنى فروش و باشتركرىنى پاژە.

۴-كۆبونەو، يە ناننى نىو، پۇ:

لەكاتى ناننى نىو، پۇدا بەرپۆ، بەر دەتوانىت كۆبونەو، يەك پىك بخت، ئەم كۆبونەو، يە بەزۆرى لەيەك كاتىمىز زىاترە و دەگاتە دوو كاتىمىز، ئەم جۆرە كۆبونەوانە سەرگەوتو، چۈنكە كارمەندەكان خۇيان بۇ نان خواردن پوو لەجىگە، يەكى دىيارىكراو دەكەن، ھەرۋەھا پاشى نان خواردن ئاستى وزەيان نىز دەبىتەو، كە پىئويستى بە ھاندان و دووبارە وروژاندە بۇ باش كاركرىن و چىگ خىستنى، ئەنجامى خوازراو.

۵-كۆبونەو، يە پاش نىو، پۇ:

ئەم كۆبونەوانە بەزۆرى كاتىمىز ۲ ي پاش نىو، پۇ بۇ ۴ ئەنجام دەدرىت. زۆرىك لە كۆمپانپاكان پۇژىكى تايپەتپان بۇ ئەم جۆرە كۆبونەو، يە دىيارىكدو، و پەنگە دووشەممان ياخود ھەموو دووپۇژ جارىك بىت و ھەلى پىشتىر زانپىنى كاتى كۆبونەو، يە كارمەندىن دەدرىت، ئەم جۆرە كۆبونەوانە بەكەلكە بۇ باشتركرىنى دۇخى پاژەنى

كارمەندەن، چارەكردى گارەندە و سكالان، باشترکردى بەرەم و زىادىبونى
فرۆشەكان.. ھتد.

۶-كۆبونەۋەى درەنگان:

بەپىۋەبەر داۋا لەكارمەندەنى دەكات كاتىمىز ۵ ى سەر لەئىۋارى بىن بۆ كۆبونەۋە،
ئەم كۆبونەۋەى لە ۱ كاتىمىز زىادتر ناخايەنەت، لەم كاتەدا خەلكەكان كەمترىن
ھاندانىان ماۋەتەۋە و پۇژىكى زۆر سەختيان بەپىكردۈۋە، خەزىان لە گەپانەۋەى بۆمال،
بۆيە ئەم جۆرە كۆبونەۋە كەمترىن شەپەقسە و جىۋازى بۆچۈنى تىدا دىاردەكەۋىت و
زۈۋىن بىرپارى تىدا دەدرىت و ھەموۋان بەناسانى بەپىرەكان قايىل دەبن“ چونكە گىرگ
ئەۋەى كە زۈۋ لەم كۆبونەۋەى بىنەۋە و بۆۋە مائەۋە.

۷-كۆبونەۋەى بەپەلە:

كاتىك گىرەۋە ئاستەنگىك توشى بەپىۋەبەر و كاروبارى كۆمپانىيا و دامەزراۋەكە
دەپىتەۋە بەپىۋەبەر داۋاى كۆبونەۋەى بەپەلەدەكات، لەم كاتەدا پىۋىستە زۆر بە وردى
و ژىرانەۋە كار و قسەكانى بخاتەپور. لەبەرئەۋەى ئەم كۆبونەۋەى بەپەلەن بۆيە باشتر
ۋەھايە بەپىۋەبەر ئاگادارى ھەموو كارمەندەنى خوازداۋى بكات كە بۆ كۆبونەۋە بانگىيان
دەكات و كاتى ئەم كۆبونەۋە پىشتىر دىارىنەكران و كەى وىسترا دەتوانىت ئەنجام
بدرىت. بۆ چارە پەشى زۆرىك لە بەپىۋەبەرەكان ھەۋال و پىش ھاتە نوپىەكان تەنھا
بۆخۇيان ھەلدەگىن و بە كارمەندەنى پاناگىيەنن، زۆرىكى تىشىيان بەبى ئامادەكارى
دەپۋاتە كۆبونەۋەكەۋە، ئەمەش ھەموۋان توشى شۆك دەكات و لەبرى قازانچ زىان بەخۇى
و دامەزراۋەكەشى دەگەيەنەت و قازانچى ئەم جۆرە كۆبونەۋەى بەزۆرى كەمترە لە
زىانەكانى.

۸- ئاھەنگى ھاندان:

بەپۈتە بەر ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە ئەنجام دەدات بۆئەۋەى كارمەندىكى لىھاتوو يان پىشكەۋتوو خەلات بىكات، ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە كورتىن و مەبەست لىنى ھاندانى ئەۋانى تىشە بۆ باشتر كاركردن، لەم كۆبۈنەۋانەدا دەتوانىت شەرەت يان قاۋەيەك پىشكەش بىكرىت و ئاھەنگى كورت و خۆش بەيۈنەى ئەم خەلاتكردەۋە بگىپدرىت.

۹- كۆبۈنەۋەى بايردىنى ھىزى:

بەپۈتە بەر ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە دەبەستىت بۆ تاۋتۈيكردىنى بىرۈكەيەك ياخود دانى بىيارىك، ئەم كۆبۈنەۋەيە لە ھەرجىگە و كاتىك بىت دەتوانىت بىبەستىت. گرنگ نىيە لەكۈيە پەنگە لە نوسىنگەى بەپۈتە بەرەكەش بىبەستىت. ئەم كۆبۈنەۋانە كورت مەۋدان و بەزۋى پىر لە پارزە خولەك ناخايەنن. ئەم كۆبۈنەۋانە پىگەيەكى ناۋازەيە بۆ پونىيات نانى دەستەى كار بە بەئامانجى چاندنى متمانە بەخۆكردن.

۱۰- كۆبۈنەۋەى مانگانە:

بەزۋى ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە ھەموو سەرى مانگىك ئەنجام دەدرىت بۆ تاۋتۈيكردىنى قازانچ و چۆنىتى كارەكان و بەراۋىدكردىنى بەدۆخى دارايى پاستەقىنە. بەشۈۋەيەكى گىشتى بەپۈتە بەرەكە داۋا لە چاۋدىرى دارايى دەكات پوونكردەۋەيەك لەبارەى ھەژمارەكانەۋە بخانەپوۋ بە بەراۋىدكارىيەۋە. زۆرىك لە دامەزۋاۋەكان لەبەرگىراۋەى ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە پىش وەخت پىشكەشى ئامادەبۈۋان دەكەن، دواتر داۋا لە بەپۈتە بەر دەكرىت قسەى خۆى بىكات، ئىنجا پىشنىيارەكان دەخىنەپوۋ و نەخشەى كارى مانگى داھاتوو دادەنرىت. ئەم جۆرە كۆبۈنەۋانە يان زۆر ھاندەرە ياخود پوختىنەرە! پىشت بەستە بە قازانچ و زىانەكان و پەفتارەكانى بەپۈتە بەر. زۆرىك لە بەپۈتە بەران ئەم ھەلە دەقۇزىۋە بۆ پىر ھاندانى كارمەندانىان، لەكاتىكدا ھەندىك بەپۈتە بەرى تر قسەى

ناخۇش و بېزاركار بە كارمەندانى دەلىتەۋە و دواتر ھەپەشەي دەكردىيان دەكات،
لېرەۋە پىئويستە زۆرورىيى ئەم جۆرە كۆبونەۋە مانگانەيە بېت و كارىكەيت بۆ
نەھىشتىنى خەۋشەيەكان بەرپىگەي تەندروسىت و ھەلگرتنى بەرپىسىياريقتەكان و
داپشتەۋەي نەخشەيەكى باشتر و بەھىز بۆ زيادكردنى قازانچ و دامات و سەرزەنەشت
نەكردنى ئەۋانى تر.

۱۱-كۆبونەۋەي ۋەرزەنە و نىۋەي سالانە و سالانە:

ئەم كۆبونەۋانە تارادەيەكى زۆر لە كۆبونەۋە مانگانەيەكان دەچىت، تەنھا
جىاۋازيەكەي ئەۋەيە ژمارەي ئامادەبوان زۆر، ھەندىك لە بەرپىۋەبەرانى جىبەكارىش
ئامادەي دەبن بۆ خىستەپوۋى ھەندىك گۆرانكارى كپۆكى.

۱۲-كۆبونەۋەي گەۋرەي سالانە:

ئەم جۆرە كۆبونەۋانە ھەمىشە سالانە دەبەستىت و شىۋەيەكى كلاسكىك تايبەتى
ھەيە. لەم كۆبونەۋەيەدا سەزۆك كۆمپانىيا و جىبەجىكار و كارگىزىيە ناۋەندىەكان و
چاۋدىرەكان و خودى كارمەندانىش تېدا بەشدار دەبن.

بەزۆرى ئەم جۆرە كۆبونەۋانە لە شوپنى ناياب و خۇشدا ئەنجام دەدرىت و كەسانى
بەناۋبانگ و زۆر زىر بانگىشت دەكرىن و نۆرجارىش بېرگەي بۆخۇشىشى تېدايە. لەم
جۆرە كۆبونەۋانەدا خەرجىيە گەۋرەكانى ۋەكو ئامادەكارى و تىچونەكانى گەشت و
خۇراك و خواردنەۋەكانىش ئاۋتوئى دەكرىت، بۆيە پىئويستى بە ئامادكردىنكى زۆر باشى
پىنشۋەختەيە. گەر كۆبونەۋەيەكى ۋەھا گەۋرە ئەنجام دەدەيت ئەۋا بەلاي كەمەۋە
شەش مانگ بەرلە ئەنجامدانى دەست بەخۇ ئامادەكردن بىكە و بەلاي كەمەۋە سى
جىگەي گونجاۋ ھەلېزېرە و داۋا لە كارمەندانت بىكە بەگۆرا باشترىنيان ھەلېزېرە و لىستى
گرىنگىرەن وردەكارىەكان بنوسەرەۋە، لەبىرت بىت ئەۋ ئوتىل يان ھۆلەي ھەلى دەبىزىرەت

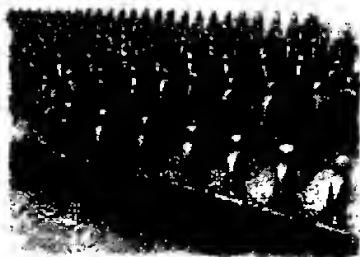
پىتويستە كارمەندانى پىششىنەنى مىواندارىكىردىنى ئەم جۆرە كۆبۈنەۋاتەيان ھەيىت و ھەموشتىكى تايىبەت بەم كۆبۈنەۋەيان لەلادا بەردەست يىت. بۆنەمەش بېۋ بۇ ئوتىلەكە خوت چاوپىكەۋتن لەگەل بەپىۋەبەرى ئوتىل يان ھۆلە ديارىكراۋەكە و بەپىۋەبەرانى بەشى خۇراك و ژورور و مېزەكان بىكە و ھەلىان بىسەنگىتە.

ھەروەھا باشتىر ۋە ھايە كەسىكى بەتواناي پىكخارى كۆبۈنەۋەكان ديارىكەى بۇ يارمەتى دانت لە پىكخستنى كارەكان و بەدووربويون لە ھەر دۇخىكى لەناكاۋ پوودراۋى نەخۋازاۋ. توپىنەۋەى بېرى خەرجىەكان بىكە لەگەل ۱۰٪ ى زىاۋەيش بۇ كاتى لەناكاۋ. زىادتر لەيەك جۆر قسەكار بدۆزەرەۋە بۆنەۋەى خۇيشت نەختىك بەسسىتەۋە. ئەۋجا پىتويستە بزانى بۇچى ئەم كۆبۈنەۋەىە پىك دەخەيت و ئەم ھەلە بەباشى بىقۇزىتەۋە.

۷۸- کۆبونه‌وه‌کان له‌کۆی ده‌به‌ستیت؟

((دووباره‌کردنه‌وه‌ی بریاری هه‌له به‌پۆزانه ده‌بیته‌هۆی شکست هینانت))

جیم پۆن

ئێستایش باوه‌کو تیشک بخه‌ینه‌سه‌ر ئه‌و
شوینانه‌ی ده‌گونجیت بۆ ئه‌نجامدانی کۆبونه‌وه‌:

۱- کۆبونه‌وه له شوینکار:

(أ)نوسینگه‌ی به‌پۆه‌به‌ر: په‌نگه به‌پۆه‌به‌ر
به‌انگی چه‌ند کارمه‌ندیکی بکات بۆ کۆبونه‌وه‌ی

تایبه‌تی له نوسینگه‌که‌ی خۆی ، باشی ئه‌م کۆبونه‌وه‌یه ئه‌وه‌یه ئیچوونی نییه ، به‌لام
خه‌وشیه‌که‌ی زۆر پچراندنه به‌هۆی په‌یوه‌ندییه ته‌له‌فۆنییه‌کانه‌وه ، سه‌ریاری ئه‌وه‌ی زۆر
کارمه‌ند هه‌ست به ئاسوده‌یی ناکه‌ن له نوسینگه‌ی به‌پۆه‌به‌ر.

(ب)هۆلی کۆبونه‌وه‌کان: زۆریک له کۆمپانیایان خاوه‌نی هۆلیکی تایبه‌تین بۆ
کۆبونه‌وه و له‌خۆگرته‌نی میژیکه‌ی گه‌وره و هه‌موو نامیره‌ی ده‌نگی و بیناییه . ئه‌م هۆلی
کۆبونه‌وانه زۆر به‌سودن چونکه کات و پارهی زۆر بۆ دامه‌زراوه‌که ده‌گه‌یژێته‌وه و
به‌خیرایی ده‌توانی کۆبونه‌وه‌ی تێدا ئاماده‌بکه‌ی . به‌لام کێشه‌ی ئه‌م هۆله پچراندنه‌کانه ،
به‌تایبه‌ت له‌و کاته‌ی هه‌موان پشووێه‌ک وه‌رده‌گرن زۆریه ده‌گه‌یژێته‌وه بۆ جینگه‌که‌ی
خۆیان و سه‌یری ئه‌و نامانه ده‌که‌ن که‌بۆیان هاتووه و پێداچونه‌وه به‌چۆنیتێ ئه‌نجامدانی
کاره‌کانیان ده‌که‌ن ، زۆرجاریش دره‌نگ ده‌گه‌یژێته‌وه نێو هۆلی کۆبونه‌وه‌که چونکه
که‌ده‌پۆنه ده‌ره‌وه بۆ پشوو وه‌رگرتن زۆر سه‌رقاڵ ده‌بن . به‌شیوه‌یه‌کی گشتی ، کۆبونه‌وه
له‌نێو شوینی کاردا باشته‌ر ، وه‌ک گوتم کات و پارهی زۆر ده‌گه‌یژێته‌وه و جا کۆبونه‌وه
هه‌رچۆن و که‌ی و بۆجیبه‌کیش بێتو به‌لام باشته‌ریش وه‌هایه که هۆلی کۆبونه‌وه‌کان له

ھەر دامەزراۋە و كۆمپانىيا يەكدا لە جىڭگە يەككى نىزىك نەبىت لە شوپىنى ئىشكرىنى كارمەندەكانە ۋە ۋاۋەزاۋى نەياتە ۋەسەر.

۲- كۆبونە ۋە لەدەرە ۋەى ناۋچەى كار:

ئەم كۆبونە ۋانە دەتوانى لە ميوانخانە يەك يان چىشتخانە يەك ياخود ناۋەندىكى كۆپى يان ھۆلىكى تايپەتى ئەنجام بدرى، ياخود ھەر جىڭگە يەككى تر كە لەگەل بۇچوونى بەرپۈرە ۋە دەستەى كاردا گونجاۋىت، ئەم شوپىنى كۆبونە ۋانە تىچونيان زۆرە بەلام رىڭگە يەككى باشىش دەبىت بۇ بەدبەيتانى گۆرپانكارى لە دەستەكەدا. كۆمەلەك دەزراۋە و كۆمپانىيا ھەن مانگانە خواردنىكى بەكۆمەلەك رىك دەخەن و بانگىشتى گونارپىزىكى بەمىز دەكەن بۇ ھاندانى كارمەندانىان.

بىروام ۋە ھايە دەتوانى كۆبونە ۋە لەدەرە ۋەى شوپىنى كارت لە ھەر جىڭگە يەك بىت ئەنجام بدرىت، مەن بۇخۇم چەندىن كۆبونە ۋەم لە باخچە گىشتىەكاندا ئەنجام داۋە ! بۇچى نا؟ ھەۋاى پاقىز و دىمەنى جوان و كەشنىكى ئارامبەخشە. بىروام پىيكە ئەم كۆبونە ۋانە لە كۆبونە ۋە فەرمىەكان باشتر و بەرھەم و سەركەوتوتورە. جارىكيان گەشتىكەم بۇ سەركەنارى دەريا پىكخست، كارمەندام بە خىزانىانە ۋە ئامادەبوون، يەك كاترمىز كۆبونە ۋەم لەگەل كىردن، ئەۋجا خىزانەكانىش بەيەكتر ئاشنا و ئاسياۋبوون، چىزىشيان لەكەش و جوانى دەرياكەش ۋە رگرت. بىگومان ھەر كەسە و تىچوونى گەشتى خۇى لەئەستۇ گرتىبو، بەلام زۆرجارى تر كۆمپانىيا پارەى خۇراكى بۇ خەرج دەكردن. ئەم كۆبونە ۋانە زۆر لەيەكترى نىزىك دەكردىنە ۋە كاتى گونجاۋى پى دەبەخشىن و كۆبونە ۋەكەشمان سەركەوتوتو دەبو. ئەندىشەت بقۇزەرەۋە، ھىچ كەسك نىيە بلەت: كۆبونە ۋەكان ھەردەبىت فەرمى بن، بەلكو دەبىت بەرھەم و كارا و ھاندەرىن.

۷۹- کۆبونه‌وه‌کان پۆزگرتن له‌خود

((گرنگی به‌پیشک بده له‌هه‌کان خۆیان گرنگی به‌خۆیان ده‌دهن))

په‌ندیکی چینی

له‌سه‌سالی ۱۹۸۶ دا پۆیشتمه‌ نیو
کۆبونه‌وه‌یه‌که‌وه له‌ کالیفۆرنیا، که‌تایبه‌ت بوو به
خۆ ناساندن، هه‌موومان ده‌ به‌شداربوو بوین،
کۆبونه‌وه‌که به‌باشی به‌پۆه‌چوو، له‌به‌رته‌وه‌ی
دووپۆژ پێکه‌وه بووین بۆیه به‌باشی به‌کترمان
ناسی. له‌دووه‌مین پۆژی کۆبونه‌وه‌که‌دا

قسه‌بۆکارمان له‌نیو باخچه‌که‌ رای گرتین و به‌ بازنه‌ داینیشتانیدین و داوای لێکردین به
نۆره‌ په‌سنی تایبه‌تمه‌ندییه‌ باشه‌کانی که‌سه‌که‌ی تریسه‌دین. ئه‌وجا داوای لێکردین
هه‌ریه‌که‌مان ۱۰ تایبه‌تمه‌ندی باشی خۆمان بنوسینه‌وه له‌ماوه‌ی ده‌خوله‌کدا، بێگومان
ئه‌مه وه‌های لێکردین هه‌ست به‌گرنگی و مه‌زنی و پۆزداری خۆمان بکه‌ین.

ئه‌م بپۆکه‌یه‌م زۆر به‌لاوه‌ په‌سه‌ند بوو، به‌جۆرتک بپارمدا له‌ کۆبونه‌وه‌کاندا به‌کاری
بێتم و ناوی ((بازنه‌ی پۆز له‌خۆگرتن))م لێنابوو، له‌ئه‌نجامیشدا ده‌سته‌که‌م هه‌ستیان به
مه‌زنی و باشی خۆیان ده‌کرد و ده‌ستیان دایه‌ تێبینی کردنی تایبه‌تمه‌ندییه‌ سوپاس
گوازاریه‌کانتیان. که‌واته‌ تۆیش بۆچی هه‌ولی تاقیکردنه‌وه‌ی ئه‌م شیوازه‌ ناده‌ی؟ ئه‌مه
هیچی تی ناچیت، به‌لام وه‌ها له‌ کارمه‌ندان ده‌کات هه‌ست به‌گرنگی خۆیان بکه‌ن و
به‌باشی پۆز له‌خۆیان بگرن. په‌نگه‌ بینیبیت که‌ هه‌ندیک کۆبونه‌وه‌ فه‌رپیه‌ و هه‌ندیکی
تریش گه‌رپیه‌، ئیستا ده‌بیت ناشنای هه‌موو شتانه‌بیت که‌له‌کۆبونه‌وه‌کاندا پۆیستت
پێتان و بۆئه‌مه‌ش ئه‌م به‌شه به‌باشی بخوێنه‌ره‌وه و به‌پوختی به‌ خالی یه‌ک به‌داوای یه‌ک

دايان بېرەنە رەھ، ئەوجا بېخەرە بوارى جېيە جېگىرەنە رەھ دە بېنىت دەكە ویتە سەر
پىگەت بەرە بەدېھتەنە ئامانجەت. ھەلەدە داھىتە رېيت و كۆبۈنە رەھ كانت چىزە خەش
بەگەيت، چاۋە پىتى ئەھمەكە كۆبۈنە رەھ كانت بەرەمدارېن دە بېت خۆت ۋە ھايان لىكەي.

بېرىدە كە كۆبۈنە رەھ سەرگە وتوو بېستىت ...

کلیلی دوازده‌یه‌م
دامه‌زrandن..
جیاوازی دروست ده‌کات..

((وهك چۆن شویتنی شیکاریه‌کان ده‌که‌ویت ناوه‌ایش شویتنی دلت بکه‌وه، یه‌کیکیان
هه‌لمه‌بژیره، به‌لکو هه‌ردووکیان کۆبکه‌وه))

په‌چارد نا.مۆدۆن

۸۰- ئاماده به.. کاره که ئاسان نییه:

((که رویشک پوو خسارێکی جوانی هه‌یه، به‌لام ژیا‌نی تاییه‌تی که رویشک فه‌تاره‌ته. به‌راستی بو‌تری ئه‌وه‌م تیا‌نییه‌ یاسی ئه‌و شته‌ خراپانه‌ت بۆ بکه‌م که که رویشک شه‌نجامی ده‌دات))

به‌ندیکی سه‌رچاوه‌ نادیار

پێچارد که به‌پێوه‌به‌ری به‌شی ده‌رامه‌تی مرۆییه‌ له‌ کۆمپانیا‌یه‌کی گه‌وره‌دا جا‌ریکیان گو‌تی: "پێنج سا‌ڵ به‌ر له‌ ئێستا، هه‌ستم به‌وه‌کرد پێویستم به‌که‌سیکی تره‌ هاو‌به‌شی ژیا‌نم بکات، بۆیه‌ ده‌ستم دا‌یه‌ گه‌ران له‌هه‌موو جێگه‌یه‌ک بۆ هاو‌سه‌ریکی باش ده‌گه‌رام، چاوم به‌زۆر ئا‌فره‌ت که‌وت و خه‌زی خۆم بۆ ده‌برپین، به‌رده‌وام

له‌گه‌راندا یووم تاره‌کو له‌کۆتا‌دا کارۆلینم دۆزیه‌وه. کارۆلین ئا‌فره‌تیکی ته‌مه‌ن ناوه‌نجی و جوان، ژیر و ئاسوده‌به‌خش بوو، بۆماوه‌ی دوو سا‌ڵ خه‌ریکی مه‌وعیدکاری بووین، گرنگ نه‌بوو بۆکو‌ی ده‌پۆیشته‌ین گرنگ ئه‌وه‌بوو کاتیکی خۆشمان به‌سه‌رده‌برد. بۆیه‌ داوای هاو‌سه‌رگیریم لێکرد، ئه‌وکاته‌ی پێم قایل بوو وه‌هام هه‌ست ده‌کرد به‌خته‌وه‌رتین مرۆفی سه‌ر زه‌ویم، به‌لام به‌ تێپه‌ریوونی ماوه‌یه‌کی زۆرکه‌م به‌سه‌ر مانگی هه‌نگوینیما‌ندا هه‌ستم به‌ گۆپانیکی پێشه‌یی کرده‌وه‌ له‌ په‌فتاری کارۆلیندا، زۆر دلپێس بوو، گه‌ر نه‌ختێک له‌ ئێشه‌که‌م دێر به‌اتما‌یه‌ته‌وه‌ کێشه‌ ده‌ستی پێده‌کرد و بۆماوه‌ی یه‌ک هه‌فته‌ قسه‌ی له‌گه‌ژ نه‌ده‌کردم، هه‌موو هه‌ولێکمدا بۆ پزگاکردنی هاو‌سه‌رگیریه‌که‌مان، به‌لام دوا‌جار ناچاربووم قاپه‌ ژه‌هره‌که‌ بخۆمه‌وه‌ و به‌ جیا‌بونه‌وه‌ قایل بووم، به‌لێ ئێستا به‌ته‌نها ده‌ژیم، پێویسته‌ دیسانه‌وه‌ ده‌ست به‌گه‌ران بکه‌م، به‌لام ده‌ترسم دیسانه‌وه‌ هه‌له‌ی کوشنده‌ بکه‌م و که‌سی

نەگونجاو ھەلبەرزىم، بەلى ژن خواستىن و کارمەند دامەزىراند ۋە كۆپەك ۋە ھاتان ، نازانى
باشت كىردۈۋە يان خىراپ تاۋەكۆ بە تەۋاۋەتى لىتى نىزىك نەبىتەۋە" ، رېچارد ئەمەي گوت
ۋ لىتى دا ۋ پۇشست.

بەلى بىگومان دامەزىراندنى كارمەندىكى نوئى و كىردنى بە بەشەك لە دەستەي كارت
ۋە كۆ ھاۋسە رىگىرى ۋە ھابە كە كەسىكى تىر بە ھاۋبەشى ژيانىت دىارىپكەي، بۇيە
پىۋىستت بە ھەنگاۋنانى پىۋىستت بۇ دانى بىرىارى دروست و دۆزىنەۋەي كەسى گونجاو و
چاۋپىكەۋتنى و دواترىش دامەزىراندنى. بەلام پاشى ماۋەيەك دەبىنى ئەم كەسە ئەۋە
نەبۈۋە كە تۆ بە دوۋىدا دەگەرايت، لەكاتى چاۋپىكەۋتنەكە دا خۆي بە قورپىكى جىۋاۋى
لەخۆي سۈاغدا و پىشانداۋو، بەلام نىستا كە قورپى راستەقىنەي خۆي دىاركەۋتەۋە
بەكەلگى دامەزىراند نايات.

لەگەلەمدا ھاۋپاي بەۋەي دامەزىراندنى كارمەند كارتىكى ئاسان نىيە ؟ ھەركىز پوۋىداۋە
كەسىكت دامەزىراندنى و دواتر ناچارپوۋىتە دەرى بگەي ياخود خۆي نامەي دەست
لەكاركىشانەۋەي پىشكەش كىردۈۋە ؟ گەرتۋىش ۋە كۆ مۇۋەكەنى تىرىپىت ئەۋا
ۋەلامەكەت بەلى دەبىت. لىرەدا ھەموو ئەۋ ئامپازە پىۋىستانەت بۇ دەخەمە بەردەست
كە پىۋىستت بۇۋەي كارمەندى باش لە خىراپ جودابكەيەۋە و خىراپ دانەمەزىنى،
بۇۋەمەش پىۋىستت بە فىرىۋونى بە ھەرە و ستراتىژىيەنى ئاۋەزى و پىشەيى نوۋىيە بۇ دانى
بىرىار لەسەر بىنەمەي ئاۋەزە زانست(لۇجىك) و پەيىردنە پوۋداۋ(خەدەس)ت، بەلى ئەمەيە
ئامانجى پىشت ئەم بەشە.

۸۱- نۆ ھۆكار دەبنەھۆى زۆربوونى تىچوون لەگاتى دامەزراندندا:

((زىيانى گەورە بە بچوك دەست پىدەكات، ھەربۆيە پىويستە گرنكى بە زىانە
بچوكەكان بەدەى بۆ خۆلادان لە زىانە گەورەكان))

د. ئىبراھىم فەقى

ئایا ھەرگىز تىچوونى دامەزراندنى كەسكىت ھەژماردوو؟ زۆر بەپۆیە بەر ھەن گرنكى
زۆر بە فرۆشەكان، بازاركارى، بودجە دەدەن و ھىچ گرنكىيەك بە دامەزراندن نادەن. لە
لەنگۆلینە ھەكاندا ھاتوو كە: بەپۆیە بەران ھەرگىز بەشدارنابن لە كردارەى دامەزراندنى
كارمەندى نویدا، واى دەبینن كارى ئەوان نىيە و كارى ئەوان شتى ترە. جارێكىيان لەگەڵ
خاوەن كۆمپانىيەكى ناوھنجیدا قسەم كرد و لىم پرسى كە ئایا بەشدارىت لە كردارەى
دامەزراندندا؟ گوتى: "من بپروام بە پىسپاردنە، بەپۆیە بەرىكم بۆ ئەم كارە دانائە.
كەواتە نىتر خۆم بۆچى بەشدارىم؟ دەتەوێت لە ھاندانەكانیان كەم بەكەم ھەو لەكاتىكدا
ئەوكەسەى من دامناو ھەتەواو ھەتى ئاشناى ئىشەكەى خۆيەتى؟".

گوتم: نەخێر، ئەوجا پرسىارىكى ترم ئاراستەى كرد: "چى ھوودەدات گەر كەسى
نەگونجاوى دامەزراند؟"، پێكەنى و گوتى: "ئەمە شتىكە دەبێت لەگەڵیدا بژین! بۆخۆى
لە ھەلەكانى ھەو ھەتەبێت".

بۆ چارە ڕەشى ئەم بەپۆیە بەرە بەھەلە لە بىزۆكەى پىسپاردن و دەستەى كار
گەشتبوو، خۆى لە بەشدارى كردن لە كردارەى دامەزراند دوورخستبوو ھەتەنھا
لەبەرئەو ھەو ھەو ھەو بە پىسپاردن ھەبوو! بەلام مەبەست لىرەدا ئەو ھەو ھەو كەسى
پىسپىراو بەھەلە كەسكى دامەزراند ئەو پىژەى ھاندانى زۆرىنەى كارمەندانى نىو
دامەزراو ھەتەنەم دەبێتە ھەو. پۆلىكەيان سەرىكى ئەنجومەنى كارگىرەى كۆمپانىيەكى
گەورەم چاوپێكەوت و لە بۆچونىم پرسى لەبارەى كردارەى دامەزراندنە ھەو، ئەو ھەو

گوتی: " دامەزراندنی کەسیکی ھەلە پەنگە ببێتە ھۆی ئەوێ ھەموومان بۆ دواوە بەریتەو، بەم ھۆیەو کات و پارە و شەگەتی ناپیتویست خەرج دەکەین، بۆیە من لە کردارەوی بڕیاردان لە دامەزراندنی کەساندا بەشدار دەبم"، ئەوجا ئەم پرسیارەم ئاراستە کرد: " بەلام تۆ کارمەندت زۆر زۆرەو کەواتە چۆن کاتت دەبێت و دەتپەرژیتەسەر بەشداریکردن لە دامەزراندنی کارمەندی نوێدا؟"، بەچاویکی زۆر متمانەو ە لێی پوانیم و گوتی: " من ئەم کاتە دەدۆزمەو. کارمەندانمان وەکوو کۆمپانیاکانمان و ھەتتا، گەر کەسی گونجاو دانەمەزینین، پەنگە کۆمپانیاکانمان نەمێنیت"، گومانێ تێدا نییە ئەم جۆرە بەرپۆشەبەرە سەرکەوتوو و بەھای کارمەندی باش ناسناوە. دامەزراندنی کەسی ھەلە دەبێتە ھۆی زیان گەیاندنی زۆر. باوەکو بەدیاریکراوتر قسەبکەین و لەو نۆ ھۆکارە بکۆڵینەو کە وەھا لە بەرپۆشەبەر دەکەن ھەلەبەکات و لەکردارەوی دامەزراندن پارە و کاتی زۆر خەج بکات، ئەوانیش:

۱- لە دەستدانی کات بۆ دامەزراندن ھەلە:

کاتی زۆر بۆ نەخشەدانان، ھەلبژاردن و چاوپێکەوتنی تایبەتی و دەستکەوتنی سەرچاوەکان و دواتر دامەزراندنی دادەنێتی و بە فێرۆ دەدەن، ھەروەھا کاتی زۆریش دەست دەچیت لە ناساندنی ئەم کەسە تازەییە بە کار و سڕوشتی کارەکە.

۲- لە دەستدانی پارە بە مەشق و پامێنان:

دامەزراوەکە پارەوی زۆر خەرج دەکات لە مەشق پێکردنی کارمەندان. کۆمپانیای IBM ڕێگە بە کارمەندی فرۆشەکان نادات بە تەنھا کاریکات مەگەر ھەشت مانگ بەسەر دامەزراندنیدا پۆیشیت! ئەم کۆمپانیایە مەشقی باش بە کارمەندەکە دەکات و فێری لێھاتوویی فرۆش و بەھری تایبەتیشی دەکات. دەزانی ئەم کۆمپانیایە چەندە پارەوی لەکیس دەچیت گەر پاش مەشق پێکردنەکە کارمەندەکە دەستی لەکارکێشایەو و

له‌کۆمپانیاکه پۆیشته ده‌ره‌وه، بێگومانی کۆمپانیاکه پاره‌یه‌کی بێشوماری به‌فیرو ده‌پوات.

۳-هه‌له‌کان:

کارمه‌ندی نوێ هه‌له‌ی زۆر ده‌کات تاوه‌کو فێری ئیشه‌که‌ی ده‌بێت و متمانه به‌خۆی ده‌کات. ئهم هه‌لانه پهنکه بېیته‌هۆی له‌ده‌ستدانی هه‌ندێک کریان، کارمه‌ندی که به‌شی شتن نزیکه‌ی پینج سه‌د په‌رداخێ شکاند له‌ماوه‌ی سێ مانگی سه‌ره‌تای ئیشه‌که‌یدا، ئهمه سه‌رباری ئه‌و شتانه‌ی تریش که پێشبینیت نه‌کردوه، بێگومان به‌له‌وه‌ی به‌ر له‌مه‌شق پێکردنی ئهم کارمه‌نده هه‌له‌ی گه‌وره نه‌نجام ده‌دات.

۴-موچه و زیاده‌که‌ی:

بێگومان ئه‌وه‌ی که موچه‌ی دراو به‌کارمه‌ند به‌جۆرێک له‌وه‌به‌ره‌یتان ده‌زانن، به‌لام کاتێک کارمه‌نده‌که ناکارا ده‌بێت و به‌ره‌میکی نابێت مرچه‌که‌ی وه‌کو خه‌رجی لێدیت، خه‌رجی زۆر، بۆیه ئه‌و موچه‌یه‌ی به‌کارمه‌ندیکی نه‌گونجاوی ده‌به‌خشیت زیانه.

۵-کارگه‌ری خراپ:

بوونی کارمه‌ندیکی نه‌ڕێنی له‌بهرۆکه و په‌فتار له‌نیو کارمه‌نده‌کانی تهردا ده‌توانیت ژه‌هره‌که‌ی بلاویکاته‌وه و کار له‌باوه‌ریان به‌خۆیان و دامه‌زراوه کارتێدا کردوه‌که‌یان بکات و به‌هۆیه‌وه متمانه له‌ده‌ست بده‌ن.

۶-دابه‌زینی گیانی ماناوی له‌شوێنکاردا:

گه‌ر ئهم کارمه‌نده جۆرێک له‌په‌رکه‌می هه‌بێت و به‌رده‌وام ناماده‌ی به‌رگه‌ی بێت و له‌ئانه‌وه‌ی ئاژاوه به‌رده‌وام بێت، ناچارێ ده‌رکردنی ده‌بێت، ئهمه‌ش لای خۆیه‌وه کار له‌

۸۲- هه‌شت هوکار وه‌ها له به‌رپوه‌به‌ران ده‌کات که‌سانی نو‌گونجاو

دابمه‌زرتین:

((گه‌ر نه‌وه‌نده ژیری پیتش‌بینی کیش‌ه‌یه‌ک ده‌که‌یت، نه‌وه‌نده‌ش ژیریت تیدایه که چاره‌سه‌ری بۆ بدۆزیت‌وه))

د. د. پۆلیت شۆلر

دۆزینه‌وه‌ی کارمه‌نده باشه‌کان کارێکی گران نییه. به‌لام لێره‌دا چه‌ند پرسیارێک هه‌یه: ئایا ئه‌م که‌سه باشانه‌ی دایان ده‌مه‌زرتینی بۆ ئیشه‌که‌ش گونجاو و باشن؟، خاوه‌نی به‌هره‌ی گونجاو؟ ئاراسته‌یه‌کی دیاریکراویان هه‌یه؟ ئایا نه‌وان ئاماده‌ی مه‌شق و ئاماده‌کردن؟ حه‌زبان

له‌پۆشتنه به‌میلێکی زیاده‌تر؟ ئایا نه‌وان حه‌زبان به‌ سه‌رکه‌وتن و گه‌شه‌ی دامه‌زرانه‌که‌ی تۆ و خۆشیا نه‌؟ هه‌موو ئه‌م پرسیارانه و پرسیارگه‌لی زۆرتیش پتویستی به‌ وه‌لامه به‌ر له دامه‌زراندن. په‌نگه ئیستا بیرۆکه‌یه‌کی هه‌له‌ت هه‌بێت له‌باره‌ی چۆنیتی دامه‌زراندنی کارمه‌ند و خراپه‌کانیه‌وه. ئیستایش وه‌ره باوه‌کو پێکه‌وه ئه‌و بریارانه بده‌ین که وه‌ها له به‌رپوه‌به‌ران ده‌کات بریاری ئاراست بده‌ن و که‌سانی نه‌گونجاو دابمه‌زرتین:

۱- نه‌بوونی نه‌زمون:

په‌نگه به‌رپوه‌به‌ر هه‌ستیت به دامه‌زراندنی کارمه‌ندیکی نوی، له‌به‌رته‌وه‌ی ئه‌م به‌رپوه‌به‌ره! له‌کاتی‌که‌دا ئه‌م به‌رپوه‌به‌ره هیچ نه‌زمونێکی له‌گه‌ڵ ئه‌م جووره کاره‌دا نه‌بووه.

۲- نەبۆونی نامادەیی پێشوەخت:

پەنگە بەرپۆه بەر لیستی ئەوشتانە ی پێویستییەتی نامادە نەکردبێت، هەمیشە بێر لە و پرسیارانە دەکاتەوێ کە بەدیاریکراوی ئاراستە ی کارمەندە کە ی بکات و نازانیت کام جۆرە وەلامی کەسی بەرامبەر گونجاوێ.

۳- سوک سەیرکردنی دۆخەکە:

بەرپۆه بەر کە کاتی تەواو بەم تازە کارمەندە نادات و لە کاتی چاوپێکەوتنە کە دا وەلامی پەییوەندیەکان دەداتەوێ، وەها دەزانیت دامەزراندن کارێکی قەشەجاریانە و هیچ و کاتی زۆری پێویست نییە.

۴- پەییوەندیەکان:

بەرپۆه بەر چاوی بە کارخاوەنێکی تازە دەکەوێت، تەنها لە بەرئەرە ی کارمەندیکی تر پێیدا هەڵداوێ بۆیە بە ژیر و گونجایی دەزانیت و پەسندانە کە بەم دۆخەرە دەبەستیتەوێ و بپاری دامەزراندنی دەدات.

۵- بپاردان بە پشت بەستن بە ناوێشان:

بەرپۆه بەر کە بە پشت بەستن بە پڕوخسار و ئەوانە ی چاوی بینییویەتی بپاردەدات.

۶- بپاردانی پشت بەستوو بە هەستەکان:

بەرپۆه بەر بە پشت بەستن بە هەستەکانی چەندان کەس دادەمەزینێت و گرنگی بە پاستی و کەتواری نادات، بۆیە دەکەوێتە هەڵە ی دامەزراندنی کارخاوەنێ ئەشیاوێ.

۷- گوی نه‌گرتن:

به‌پۆه‌به‌ره‌که هه‌رقسه‌ده‌کات، به‌بی ئه‌وه‌ی یواری به‌کارمه‌نده‌که بدات قسه‌پکات.

۸- نه‌که‌پانه‌وه بۆ به‌هه‌ره‌کان:

به‌پۆه‌به‌ره‌که به‌ چاوپێکه‌وتنه تایه‌تیه‌که قایل ده‌بیت و دواجار به‌پیری دامه‌زراندنی ده‌دات به‌بی گه‌پانه‌وه بۆ به‌هه‌ره و به‌هه‌ره‌کانی .

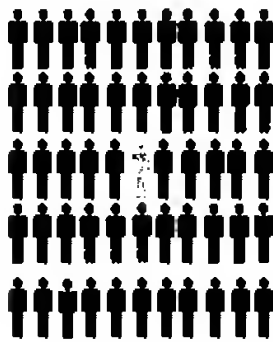
به‌لێ ، نه‌م هۆکار و په‌وتارانه وه‌ها له‌به‌پۆه‌به‌ره‌ده‌که‌ن به‌هه‌له‌ به‌پیریدات، به‌پیری نادرۆست ده‌ریکا و که‌سانی نه‌گونجاو دايمه‌زینیت .

۸۳-دەھۆكار بۇ دۆزىنەۋەي كەسى ناۋازە:

((سەرگەۋتن و شكستت وەكو بەپۆۋەبەر بەپلەي يەكەم پەيۋەستە بە توانايىتەۋە بۇ
ھەلپژاردنى دەستەكەت))

د.ئىبراھىم نەقى

دۆزىنەۋەي بەھرەي كارخۋاز يەككىكە لەئىشەكانى
كارگىڭى، ھەندىك لە بەپۆۋەبەران بەئاسانى دەتۋانن
كارخۋازى بەھرەدار بدۆزىنەۋە، لەكاتىكدا بەپۆۋەبەرگەلى تر
پشت بە ئازانسەكانى دامەزراندن دەبەسستن لەبۇ
دۆزىنەۋەي كارمەندى گونجاۋ بۇ ئىشەكە، ئىستائىش
لئىرەدا باۋترىن رىگەكانى دۆزىنەۋەي بەھرەي راستەقىنەت
بۇ بەردەست دەخەم:

۱-كارمەندانى ئىستا:

بەرلەۋەي لە جىگەيەكى دىكە بەدۋى كارمەندى بەھرەداردا بگەپتى، ھەلىك
بەكارمەندانى خۇتىدە بۇ دۆزىنەۋەي بەھرەكانيان.

۲-كارمەندانى پىشۋو:

ئەۋكەسانە دەگرىنەۋە پىشتر لە دامەزراۋەكەي تۇدا كاريان كرىۋە و بەھەر ھۆكارىك
بوۋە ۋازيان لەئىشكر دىئاۋە-جگە لە بىتۋانا و دژمنە تايبەتبەكان-پەنگە بەدۋى
پىشكەۋتنى زىادتر لە جىگەيەكى تر ئەم ئىشەيان بەجى ھىشتىبىت، ئەم كەسانە باشترن
لەكەسانى تازە و نامۇ "چون پىشتر ئاشناي دامەزراۋەكەي تۇ بوۋە.

۳- هه‌لبژاردن و پاک پشتگیری:

ده‌توانی په‌یوه‌ندی به‌پتویه‌به‌رگه‌لی تروه‌ه بکه‌یت و باسی شه‌وکه‌سانه‌ی بۆ بکه‌ی که پتویستت پتیانه، ده‌توانی له‌کارمه‌ندانیش‌ت بپرسیت له‌وه‌ی گهر که‌سیکی به‌م تاییه‌مه‌ندیانه ناشنان شه‌وا ده‌توانن بانگیشتی دامه‌زراندنی بۆ بکه‌ن.

۴- کۆلێچ زانکۆکان:

ئاوه‌دگه‌لیک هه‌ن تاییه‌تن به‌ دامه‌زراندن که‌له‌ خۆپندنگه‌ و زانکۆکاندا به‌رده‌ستن، زۆر به‌سود ده‌بێت گهر په‌نا به‌وانیش ببه‌ی و هه‌ندیکه‌له‌ خۆپندکارانه‌ت بۆ به‌ه‌نێن که‌ خۆپندنیان ته‌واوکردوه‌ و شه‌و زانیاریانه‌شت پێشکesh بکه‌ن که‌له‌باره‌ی شه‌و کارخوازان‌وه‌ پتویسته‌.

۵- سه‌ندیکاکان:

زۆرجار ده‌توانی په‌نا ببه‌یت‌به‌ر سه‌ندیکا گه‌لیکی وه‌کو شه‌ندازیاران و ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ و هه‌ژماری و .. هتد، داوایان لێبکه‌ی گهر که‌سیکی گونجاو بۆته‌وکاره‌ی تۆ ناشنا باوه‌کو بۆتی به‌ه‌نێن.

۶- ئاوه‌نده‌کانی دامه‌زراندن:

له‌هه‌موو ئاوه‌ندیکی دامه‌زراندندا ناوی شه‌و که‌سانه‌ هه‌ن که‌ کارخوازن، ده‌توانی په‌یوه‌ندیان پتوه‌بکه‌یت، ده‌بینی ده‌یان که‌سی کارخوازی گونجاوت بۆ ده‌خه‌نه‌ به‌رده‌ست.

۷- کۆپکۆکارانت :

سەرباری ئەوەی توشی بەرپەرچدانەوێکی نەرێنیانە دەبێتەو بەلام هەولی دۆزینەوێ کارمەندی گونجاوت بده لەنیو دەستی کاری کۆپکۆکارانتدا. گەر کارمەندەکە بەو موچە وکەشە قایل بێت کە تێبەتی ئەوا هەرگیز ئەو دامەزراوەیە جێ ناهێڵێت، پێچەوانەش راستە.

۸- کۆنە کارمەندان:

ئەمان کەسانی خانەنشین بوو دەگرێتەو، ئەو کەسانی هێشتاکە بەدووی گەرەوانستەنگدا دەگەڕێن، دەتوان سود لە شارەزاییەکانی ئەمانیش وەرگیرێت، دەتوانی لەرێگەی سەندیکای ملوانکی زێڕینەو بیان دۆزیتەو.

۹- بانگەشە:

دەتوانی لەرێگەی لاپەرەیی بانگەشەیی پۆژنامەکانەو چەندین کەسی بەهرەمەندت دەست بکەوێت. گەر پشت بەم رێگەیە دەبەستیت ئەوا بزانی کە پێویستە بانگەشەکەت دیریکراو و سەرەنج ڕاکێش و راستەوخۆ بێت. هەرەها تاییەتمەندی و بڕوانامە و بێرێ موچەش دیاریبکە و گەر بەپلەیت دەتوانی ژمارەیی تەلەفۆنی لە بانگەشەکەدا بەکاربێنی ، بەلام تەنها پێویستە لەکاتی ئەناکاودابێت، ئەگینا باشتر وەهایە تەنها ناوێشان و ئیمیل یان ناوێشانەیی پۆستەکەت لەسەر بانگەشە بنوسی.

۱۰- ئازانسەکانی دامەزراندن:

ئەم ئازانسە ناوەندگەلیکی باشن بۆ دۆزینەوێ بەهرەیی راستەقینە، چونکە بە قیدی کەسانی پالتۆراوت بۆ دەخاتەپوو. ئەم ئازانسە باشترین کارمەندە بۆ دەخەنەبەردەست لەگەڵ زەمانی یەکسال. گەر پوویدا و کارخواریکت هەلبژارد و بەدەلت

نەبوو ئەوا بۆتی دەگۆڕن، بە پاستی هەلیکی زۆرباشە بۆ هەلبژاردنی باشترین، بەلام
تیچوونی زۆرە.

دەتوانی سود لە پاژەیی پاوێژکاران وەربگیریت لە سەربنەمای نیوچەکاتی و بەچاوپۆشین
لە و ئامرازانەی لە پێگەیەوه بە هەرەکانت چنگ دەکەویت، گرنگ ئەوەیە بزانییت کە باشترین
پێگەت بە سودی دامەزراوەکەت گرتۆتەبەر.

۸۴- چۆنىتى خستنه پروو و ھەلبۇاردنى باشتىن؟

((ھەرگىز كەس گەلەك دامە مەزىنە لەشپو و ناو پۇكدا لەتۇچن "چون دەبنە ھۇي دروستكردن و پىكەيتانى دەستە يەككى كەم كاريگەر و توانا))

پىچارد، ئاممۇن

دوايىن جار كەي بوو دەركى دامە زاندىن
خستتە سەر پىشت؟ چەند كەس ئامادەي
دامە زاندىن بوون؟ رەنگە پىتر لە سەد كەس!
تويژىنە ۋە كان ۋە ھاي دەگىرنە ۋە كەتۇ پىتر لە
سى سەد كەس دەيىنى بۇ دامە زاندىن يەك
كارمەند! لەم كاتەدا يەك پىرسىار بە جوانى خۇي
دە پىرسىنىت: چاوت بە ھەمويان كەوتوۋە؟ گەر

ۋە لامەكت نەخىرە كەواتە چىت كىرۋە؟ رەنگە بزانى زۆرىك لەو كەسانەي بە دەم
داواكارىيە كەي تۆۋە دىن كەسانىكى پىشە و بەھرە جىاوازن، كورتە ژياننامەي خۇيان
دە ھەنئىرە ھەموو جىيەك بە ئومىدى زوودامە زاندىن. رەنگە ھەندىك كەس تەواو
گونجاويىت بۇ دامە زاندىن ۋە ھەندىكى تىرىش نەگونجاو. بۇيە پىتويستت بە بىيىنى ھەموو
كارخوۋە كانە، بۇنە ۋەي بتوانى باشتىن بىان ھەلبۇرتى، بۇنە مەيش دەتوانى سود لەم
پىنمايىانە ۋە رىگىت:

۱- ئەو داواكارىيە بدۆزە رەۋە كە وتارىكى لەگەلدا ھەنئىرداۋە، ئەمەش ماناي ۋە ھايە
ئەم كەسە گىرگى زۆر بە دامە زاندىن دەدات.

۲- ئەو داواكارىيانە ھەلبۇرتە كە لەگەل كارەكتەدا گونجاون و ئەوانەي نەگونجاون
تورىان بە.

۲- ھەر داۋايەكى ناپاك و ناپۇشەن پەتبكەرەۋە، بە تايىبەت گەر ھەلەى زمانەۋانى
زۆرى تىدابوو، ئەم جۆرە داۋاكارىيە ماناى ۋە ھايە خاۋەنەكەى ناپىك و كار لەكۆل
كارەۋەيە.

۴- لەو كەسانە بترسە زۆر بە زوۋىي لەكارەكانيان دەپۇن ۋە سەر ئىشپىك نامىنەۋە
و لەنتوان دامەزراۋەكاندا تەراتىنىيەنە.

۵- لەو كەسانەش وريابە زوۋ زوۋ كارەكانيان دەگۆپن، لەۋەى: ئەم كەسە پىشۋوتى
ۋەكو ئەندازىار كارى كىردۋە، دواتر بوۋە بە مەيگىپو ئەۋجا شاگرد و دواترىش كرىكارى
بۆك. ئەم كەسانە خۆشيان نازانن چىيان دەۋىت.

۶- بەدوۋى دەستھاتى تايىبەتدا بگەرپ، بۆنمەنە بېۋانامەى تايىبەت ياخود پلەيەكى
تايىبەت.

۷- لەو كەسانە وريابە كە بەلگەى پىشتىگىرييان پى نىيە، ۋەكو ئەۋ دەرچوانەى
زانكۆ كە سالى دەرچون و جۆرى بېۋانامەكانيان نانوسن.

ئەم جۆرە ھۆكارانە ۋە ھىترىش بەپىشت بەستەن بە بىست و پىنچ سال ئەزمون و
شارەزايى خۆم لە بەرپۆۋەبردندا لەلامدا دروست بوۋنە و يادم گرتوۋن. بىگومان مەرجىش
نىيە كەسپك ئىشى زۆرى گۆرپىيەت ياخود بە دەستوخەتىكى ناخۆش داۋاي
دامەزراۋەكەى نوسى بىت ھەموۋيان نەگونجاۋىن، گەر بەخت ھەبىت دانەيەكيان بۆتۇ
گوتجاۋ دەبىت، گرنگ ئەۋەيە تۇ ئىستا تىگەيشتىبىت و بزانىت چۆن كارمەندى خوازراۋ و
پىۋىست ھەلدەبۇزىرىت و چىژ لە ھەلزاردنجان بىيىنى و دواترىش سودى باشى لى بىيىنى
و پەژىۋان نەبىتەۋەۋ ناچار نەبىت دەرى بگەى و بەم ھۆيەۋەش كات و پارە و وزەى
زۆرت لەكىس بچى.

۸۵- کرداره ی دامه زرانندن:

((من بۆ جیاکردنه وه ی شته کان پشت به چاو نابستم، به لکو پشت به ئاوه ز ده به ستم که باشترین پښه یه یو بریاردان له سهر که سه کان))

ستیکا

دامه زرانندن هونه ریکه پتویستی به فیزیوون و یادگرتن و تیگه یشتن و نه نجامدان و یادگرتنه، ناتوانی به وشه یه ک یاخود به دږیکی ئاسان پیناسه ی دامه زرانندن بکه ی " چون کرداره یه کی ته واوکاره و پتویستی به به هره ی هزری و پیشه ییه. له به ره وه ی به پتوه به ریکی سهرکه وتوو ی پتویسته فیزی چۆنیتی هه لباردنی کارمه ندی گونجاوبیت، به تاییه ت له پښه ی گرتنه به ری پینچ هه نگاوی پتویسته وه، نه وانیش: نه خشه پښکردن، چاوپیکه وتنی تاییه تی، هه لباردن، پینداچوونه وه به بروانامه و به هره کان و دواچاریش دامه زرانندن. ئیستایش باوه کو بزانی چۆن ئه م هه نگاوانه به کارده هینین و به باشترین شیوه سهرکه وتوو ده بین له به کارهیتانیاندا:

۱- نه خشه پښکردن:

یۆرپیرس ده لیت: " سهره تایی خراپ هه کاره بۆ کوتایی خراپ"، بۆیه تو پتویستت به وه یه نه خشه یه کی ورد و دروستت هه بیت. ده بیتت هه موو هه نگاوه کانی کرداره ی دامه زرانندن یادبگرین، بۆئه مه ش نه خشه ی چۆنیتی نه نجامدانی چاوپیکه وتن له گه ل کارخوازدا دیاریکه له گه ل چۆنیتی لیکۆلینه وه له بروانامه خراوه پوه کان و دواچاریش بریاردان، گرنگ ئه وه یه بزانی بۆچی ئه وکه سه هه لده بږی، پتویسته ئه م هه مووه بنوسیت و نه خشه ی گونجاو دابږیژی یاخود لیستی پینداچوونه وه بۆ پاسه کردنه وه ی قسه ی کارخواز دابږیژی. ده بیتت بزانی له م کاته دا پتویستت به مانه شه:

- ا- جۆری بڕوانامە و بەرپرسیاریەتیەکانی.
- ب- پتووستیەکانی کارەکه.
- ت- جۆری کەسی مەبەست و خوازاو.
- پ- بڕوانامە و پیشە و شارەزاییە پتووستەکان.
- چ- کاتی دیاریکراو بۆ دامەزراندنی کەسی مەبەست.
- ح- کاتی دیاریکراو بۆ چاپێکەوتنی کەسی کارخواز و ویستراو.
- خ- شوێنی ئەنجامدانی چاپێکەوتنەکه.
- د- پتووستت بە یارمەتی کەسی ترە یاخود نا؟ ئایا ئەم کەسە شوێن و کاتەکه ناسناوە و دەزانێت چی پتووستە ئەنجام بدات؟
- ژ- لیستی ئەو پرسیارانە داڕێژەرەوه که له کارخوای ده پرسیت "بۆ خۆلادان له کردنی پرسیارى لابەلا و نهچراڤاندنی قسهکانی کارخواز.
- ر- لیستی هەڵسەنگاندنێ دیاریکە که ئەمە وهکو پێبەری تۆ وهها ده بێت بۆ هەڵبژاردنی کەسەکه. ده توانی بیکەت به پتووه رێک بۆ هەڵبژاردنی کەسی گونجاو، ئەم لیستە ده توانرێت له خۆگرتەى وهکو: به کەم قسه و دیمەن، سلاوی دهست، که سێتی، ئامانجهکانی، ئاستی زانیاری، بههره و تواناییهکانی فیزیوونی، شارەزایی و... هتد ئەمانه بێت.
- له کاتی دامەزراندن پتووسته به ههموو دهقهکانی داواکاریه که دا بڕۆیتەوه و به دووی ههموو شتانه دا بگهڕێی که پتووستی به رشوونکردنه وهی زیادتره. کاتێک ئاماده ده بێت و له کرداره ی نه حشه پێژکردن ده بێته وه ده توانی بڕۆیت ههنگاوی دووهم و سود له وهنگاوهش وه رێگریت.

۲- چاوپىڭكە وتنى تايىپەتى:

چاوپىڭكە وتنى تايىپەت لە چىوار بېرگە و ھەنگاوى سەرەكى پىڭكەدەت، ئىستىتايىش ھەموويانت بۆرۈن دەكەمەو:

أ- پىشوازى: بەر لەو ھى چاوپىڭكە وتنى رەگەل كەسى خوازدا بەكەيت گىرنگى بە رىڭخستنى شوپىن چاوپىڭكە وتنەكەدە، دەتوانى لەتە نىشتى كارخوازەو دانىشتى، باخود لەكورسى بەرامبەرى، دەشتوانى لەپىشتى مېزەكەى خۆتەو دانىشتى، ئەمە ھېز و مەزنىت پى دەبەخشىت بەلام بۆ كارخواز ئاناسودە بەخش دەبىت. كاتىك دەزانىت ھەمووشىك ئامادەيە بە بىزەو بەخىرھاتنى كەسى كارخوازىكە و بەناوى خۆيەو سلاوى لىپكە و سوپاسى بىكە كە ھاتووە بۆ چاوپىڭكە وتنى تۆ. ئەوجا بەو كەسەشى بناسىنە كەلەگەلندا ھاتووە بۆ چاوپىڭكە وتنەكە و دواتر داواى لىپكە دانىشتى. زۆرىك لەبەرپۆە بەران پىيان باشە بەتوندىيەو دەست بە چاوپىڭكە وتن بىكەن، واى دەبىنن گوشارخستىنە سەر كارخواز يارمەتى باشتر ناسىنيان دەدات لەپووى كەسىتى و پەفتار و كاردانەو ھەكەنى، بۆ چارە پەشى ئەم بەرپۆە بەرانە لەبىريان چووە كە چاوپىڭكە وتن بۆخۆى گوشارە لەسەر كارخواز جاوەرە تۆيش گوشارى بىخەيتەسەر! رەنگە بەھۆى ئەم ھەموو گوشارە زۆرانەو ئەو زانىيارىانەى دەست نەكەوئىت كەمەبەستىتەى لەكاتىكدا ئەم كارخوازە كەسى مەبەستىشە. بېرواش ناكەم ھېچ كەسىك خەزىكات لەگەل بەرپۆە بەرىكى وەھا توند و مەترسىداردا نىشبىكات.

بىرۆكەى پىشت چاوپىڭكە وتن ھاندانى كارخوازە بۆ خەسانەو ھەست نەكردىنەتى بەترس و دلەراوكى، بۆنەو ھەسە ھۆلى نىوانقان بتوئەو ھۆگرى لەنىوانندا چى بىت، ھەروەھا پىتوئىستە بەو ھەش ئاشناى بىكەيت كەلە چاوپىڭكە وتنەكەدا باسى چى رەگەل دەكەيت و

چه‌ندیش ده‌خایه‌نیت چاوپینگه‌وتنه‌که‌تان. فهرموو نه‌مه‌ش نمونه‌یه‌ک: ((به‌ریز کیفن
 چه‌زده‌که‌م زیاده‌تر له‌باره‌ی تۆوه‌ بزانم، نه‌وجا زانیاریت له‌باره‌ی دامه‌زراوه‌که‌ت پی
 ده‌به‌خشم و تاوتویی کاره‌که‌ش ده‌که‌ین، نه‌وجا وه‌لامی هه‌رپرسیاریکی تۆیش ده‌ده‌مه‌وه
 که به‌میشکتدا‌بیت، نه‌م چاوپینگه‌وتنه‌ فزیکه‌ی یه‌ک کاتژمیری پی ده‌چیت، نه‌وجا
 لاپه‌ره و پیتنوسه‌که‌ت ئاماده‌بکه و گه‌ر که‌سیکی تریشت له‌گه‌لدا‌یه ده‌توانی داوی
 لیبکه‌ی تیبینه‌کانت به‌وردی و کورتی بۆ بنوسیت‌وه، له‌کاتیکدا تۆ له‌گه‌ل
 کارخوازه‌که‌دا تاوتویی کاره‌که‌ده‌که‌ن و قسه و زانیاری ئالوگۆر ده‌که‌ن.

ب- ده‌سته‌به‌ری زانیاری: پیتویسته تۆ که به‌پۆه‌به‌ری نۆر باسی ئیشه‌ورده‌کانی
 کۆمپانیاکه‌ت نه‌که‌یت، گرنگ نه‌وه‌به به‌رچاو پوونیه‌ک به‌کارخواز بده‌یت و هه‌چیت،
 نه‌وجا راسته‌وخۆ باسی کاره‌که‌ی له‌گه‌لدا‌بکه، له‌گه‌ل له‌پیش چا‌و‌گرتنی کات و هه‌ل
 گونجاو بۆ پرسیارکردن و کۆکردنه‌وه‌ی زانیاریه‌کان.

ت- کۆکردنه‌وه‌ی زانیاری: به‌پشت به‌ستن به‌کورت زانیارییه‌ پیشکه‌ش کراوه‌که‌ی
 تۆیش پرسیاری کراوه ئاراسته‌ی کارخواز بکه، کاتیک هه‌ل قسه‌کردنی له‌باره‌ی خۆیه‌وه
 پی ده‌به‌خشیت نه‌مه یارمه‌تی ده‌دات بۆ پونیات نانی متمانه به‌خۆی و نه‌مه‌یش هانی
 ده‌دات بۆ نه‌وه‌ی به‌بو‌یرانه‌تر و ژیرانه‌تر قسه‌بکات و وه‌لام بده‌ته‌وه. گوئی لیبگره و
 قسه‌کانی پی مه‌چرینه، هانی قسه‌کردنی بده و گرنگی پێدانه‌کانتی بۆ دیاریخه. سه‌رت
 وه‌کو ئاماژه‌ی قایلمه‌ندی و به‌لێ گوتن بۆی بجولینه و بزه‌ی سه‌ر لێوه‌کان پابگره،
 ده‌بیت کاردانه‌وه‌کانت هه‌میشه وشه‌ی زل و مه‌زنن، جوانه! ئایا نه‌مه راسته؟ بزانه که
 کاردانه‌وه و په‌فتاره‌کانی تۆی به‌پۆه‌به‌ر هه‌ل زۆرت ده‌دات بۆ سه‌رخستنی
 چاوپینگه‌وتنه‌که یاخود شکست پی هه‌ینانی. وه‌ک چۆن تۆ هه‌ولێ خۆینده‌وه‌ی نه‌و
 ده‌ده‌ی به‌رامبه‌ریشت به‌هه‌مان شپۆه هه‌ولێ خۆینده‌وه‌ی تۆ ده‌دات. بۆیه کاتیک
 پرسیاریکی ئاراسته ده‌که‌یت پیتویسته کاتی ته‌واوی پێده‌ی بۆ وه‌لامدانه‌وه.

نه‌م جۆره پرسیارانه‌ی ئاراسته‌بکه بۆ زانیاری توانای بۆ سه‌رکردایه‌تی کردن:

نمونه:

• گەر تۆ بە پۈتۈنلەي بويىت و كارمەندىكت درەنگ مات چۆن پەفتارى پەگەل دەكەيت؟

• چى دەكەيت گەر كارمەندىك لە پىش چاوى ئەوانى ترشكاندىتەو؟
• چۆن دەتوانى بۆچوونى خۆت دەرپىت گەر كارمەندىك پىرسىارى لىكردى لەبارەى كىشە تايىبەتەكانەو؟

• گەر كىياريك زۆر توپەبوو چۆن پەفتار پەگەلدا دەكەيت؟
• لەكاتى دابەزاندنى بۆدجەدا چۆن پەفتاردەكەيت؟

ئەم پىرسىارانەشى ئاراستەبەكە "بۆ زانىنى كەسىتتەكەى:

بۆنمونه:

- زۆر خەزەت لەچىيە؟
  - دوايىن كىتەب خۆيىندودەتەو چى بوو؟
  - باشتىن ئەو سەركردانەى كارت لەگەل كىردوون كى بوون؟
  - خراپترىن سەركردە كەتو كارت لەگەلدا كىردىت كى بوو؟
  - لەكاتى ھەلسەنگاندندا سەركردەكەت چى پى دەگوئى؟
  - گەرەتترىن سەركەوتن/شكست لەژياندا چى بوو؟
  - دەتەويت چۆن كەسەكان چاوپىكەوتتەت لەگەلدا بكن؟
- ھەلەبە بى لايەنە قەسەى لەگەلدا بكنەى، بەھىمنى پىرسىارەكانى ئاراستەبەكە و گىرنگى بەھەر قەسەىكى نەشیاو و نابەجىش بەدە كەلەبارەى كارەكەى پىشوووترىو ھەزى پىتەتى. وریابە لەوھى كاتىك نەتوانىت كەلەنەكانى ئىو نوسراو پىشكەشكراوكانى پىكەتەو، بەتايىبەت مۆئووەكەى.

پ- كۆتايى: پاش ئەۋەى ھەموو پىرسىيارەكانى ئاراستە دەكەيت و ۋەلامى گونجاوت چىنگ دەكەۋىت، پىۋىستە ئەم ھەنگاۋانەش بىئى:

- بە ھەنگاۋى دواترى ئاشناپكە.
- پىي راپكە يەنە گەر چاۋپىكەۋتنى تىرى ھەبو.
- كاتى بىرپاردان لەسەر ۋەرگرتنى يان ۋەرنەگرتنى پى بلى.
- سوپاسى بىكە و تاۋەكو دەرەۋەى شوپىنى چاۋپىكەۋتنەكە پەۋانەى بىكە.

تۆيش پاش تەۋابىۋىنى كۆبۈنەۋەكە پىۋىستە ئەمە ئەنجام بدەى:

لەلىستى ھەلسەنگاندا ھەموو شىتېكى چاۋپىكەۋتنەكە تۆمارىكە، ھەموو تېبىنىيەكان ھەر لەكاتى ھاتتە ژورەۋەيەۋە تاۋەكو كاتى پۆيشتىنى بنوسەرەۋە. ادنانى ھەندىك كات بۇ نوسىنەۋەى بۆچۈنى تۆ بەرامبەرى يارمەتت دەدات بۇ ھەلبىزاردنى باشترىن. گەر كەسكى تىرىشت لەگەلدابور ئەۋا داۋاى بۆچۈنى ئەۋىش بىكە و سودى لىۋەربىگرە و لەپاستى دىنبايە.

۳-ھەلبىزاردن:

كاتىك لە ج.س.بىنى م پىرسى لەبارەى چۆنىتى ھەلبىزاردنى كارمەندانى؟ گوتى: " مەن

بانگىيان دەكەم بۇ خواردىنى قىۋەلتى و ھىلكەيان پىشكەش دەكەم. گەر كەسكى بەبى تامكردنى ھىلكەكە راستەۋخۇ خويى پىداكرد ئەۋا مەن ئىشى نادەمى چۈنكە بەبى ئەزمواندن لەخۋىيەۋە كاردەكات بۆيە وردەكار و ژىرىش نىيە، " پەنگە بىنى لەمەدا زىدەپۆيى بىكات

بەلام بۆچۈنىكى ساغى ھەيە. ھەلبىزاردنى كارخۋازى گونجاۋ ماناى ۋەھانىيە كەتۇ

تەواو كىردۈتۈن بە كارمەند. ئايدا ئەمە بەلەي تۆۋە نامۆيە؟ ۋەرە باۋەكو بۆتى پوونتىكە مەۋە: دامەزراندنى كارمەند پاش يەكەم چاۋپىكەۋتن ۋەكو كىپىنى ماسى ۋەھايە لەئاۋدا، كە بەتام ديارە ۋ نازانیت دەستت پىتى دەگات يان كە بەدەستت گەپشت ژەھراۋىش نىيە، كاتىك يەكەمىن جار چاۋت بە كەسك دەكەۋىت ۋەھا ھەست دەكەيت موقىكى بالا ۋ ناۋازەيە، بەلام كاتىك دووم جار چاۋپىكەۋتنى لەگەلدا ئەنجام دەدەي دەبىنى كەسكى ئاساييە ۋ بۆجارى سىيەمىش دەبىنى بۆ ئىشەكە گونجاۋ نىيە. بۆيە پىۋىستە پتر لەجارىك كارخۋازت بىبىنى ۋ چاۋپىكەۋتنى لەگەل ئەنجام بدەي.

ھەلېژاردن ماناي ھەلېژاردنى كارخۋازى گونجاۋ ۋ شىارە بۆنەۋەي دووم جار بىتەۋە بۆ چاۋپىكەۋتن. ئەوجا پاشى دووم چاۋپىكەۋتن دوويان سى كەس ھەلېژىر ۋ جارى سىيەم باشتىنپان ھەلېژىرە، بەلى ئەمە ئەۋەيە كە برايان ترايسى ناۋى لىناۋە: بىريارى سىيى لەكتىبى ((لەيەنى دەروۋنى بۆ ئەنجامدان ۋ دەستكەۋتن)). كاتىك لە كىردارەي ھەلېژاردنى كارخۋازت دەبىتەۋە، ئەوجا باشتىر ۋەھايە دەستەي كارەكەشت لەگەلدا يارمەتى دەرىن ۋ پىرسىيان پىكە ۋ بزانە تاجەند كارمەندى گونجاۋ ھەلېژاردۋە. ئەوجا ھەنگاۋىنى بۆ خالى داھاتوۋ:

۴- پىداچونەۋە بە بېۋانامەي كەسانى شىاۋ/دلىياۋنەۋە لەپاستى سەرچاۋەكان: بافلۇۋ دەلئىت: "فېرە، بەراۋىدېكە، پاستىيەكان كۆپكەرەۋە"، بە داخەۋە زۆرىك لە بەرپۆۋەبەران خۇيان لە پىشت پاستىكردنەۋەي زانىيارە خراۋە پوۋەكانى كارمەندەكە دەدزەۋە ۋ بەدۋادچوۋنى بۆ ئاكەن، تەنھا پىشنىيارىك دەكەن ۋ ۋازى لى دەھىتن ۋ كاتىكىش كارلەكار دەترازىت سەيرىيان لى دىت ۋ دەلئىن: بۆچى ۋەھا بوو؟! كەپانەۋە بۆسەرچاۋەي زانىيارەكان كارىكى زۆر تەندروست ۋ گرنگە. بەرلەۋەي كارخۋازى ھەلېژىردراۋت دابمەزىپنى دەبىت ھەمو ئەوزانىيارىنەي لەبارەيەۋە پىۋىستىن بەردەستى

بخەى جا باشبىت يان خراپ. دەتوانى چەند پىرسىيارىك ئاراستەى سەرچاۋەى زانىيارىەكانى بگەى:

- ئايا بەرىز كىقن لای ئىۋە كارى كىدۋە؟ كەى؟
- بۆچى وازى لەئىشەكە ھىناۋە؟
- ھەستەن چۆنە بەرامبەر پۆىشتى؟
- كار و بەرىسپارىتى لای ئىۋە چى بوو؟
- خالى لاواز و بەھىزى چىيە؟
- خوۋى خراپى ھەبوو؟ ياخود كىشەى تايىبەتى؟
- لە بەرھەمەكانى كۆمپانىياكەدا چۆن بەشداربوۋە؟
- چى جۆرە كەسىكى پى باشە و پى خراپە؟

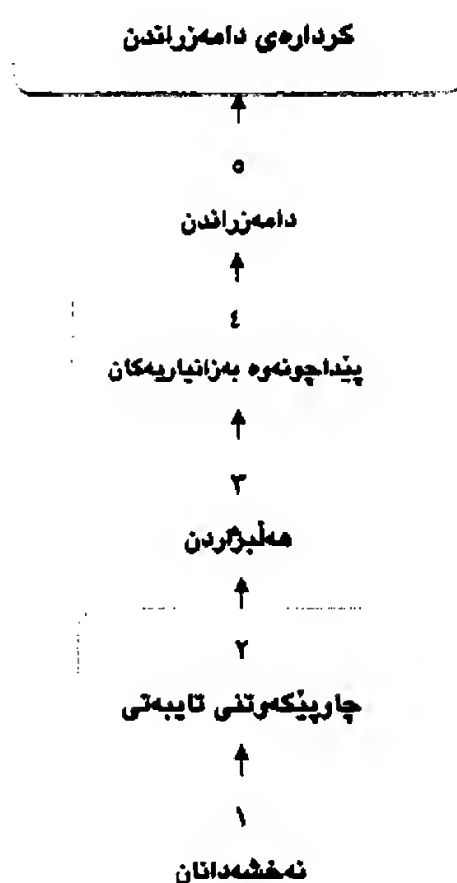
كاتىك لە ئاراستە كىردى پىرسپارەكانى پىشۋوتىر دەبىتەۋە، ئەم پىرسپارە ئاراستەى خۆت بگە:

- ھىچ شىكى تىرھەيە لەبارەۋە دەبىت بىزانم؟
- ئەم پىرسپارە كۆتايىيەكى كىراۋەى ھەيە و ۋەھات لىدەكات زانىيارى گىرنگىرت چىنگ بگەۋىت لەبارەى كارخۋازەكەتەۋە، گىرنگ ئەۋەيە دروستى بىروانامە و زانىيارىيە پىشكەشكراۋەكانى دوۋپات بگەيتەۋە، ھەرۋەھا دەتوانى لە تۆمارى دلىيائى ئەۋكەسە بگۆلىتەۋە“ لەرىگەى پەيۋەندى كىردن بە كۆمپانىيائى دلىيائەۋە.

۵-دامەزىراندن: پاش لىبۋنەۋەت لەچۋار قۇناغەكەى پىشۋوتىر و بەدەست ھىنانى كۆپاى دەستەكەت، ئەم پىرسپارانە ئاراستەى خۆت بگە:

- ئايا ئەم كارمەندە باشترىن و بەسۋدترىنە بۆمىن؟

- نایا نه مه له وجۆره که سانه به که بۆماوه ی پازده سالی داهاتویش هه رله م دامه زراوه ی مندا ده میتیتته وه ؟
  - گه ر له به شی فروش کاربکات وه ها ره فئارده کات که خۆمیش شتی لێبکرم که خاوه نی کۆمپانیا که م ؟
  - نایا له گه ل ده سته که مدا هاوکار و هاوچی ده بیت ؟
- گه ر وه لا کانت هه مووی به به لی بوو، هه ستی تایبه تی خۆیشت پیت ده لێن نه مه که سی گونجاوه، نه وا خۆت نه له فۆنی بۆیکه و نه م هه واله خۆشه ی پێیده .

۸۶- کردارە ی پاش دامەزراندن:

((دامەزراند کۆتایی سەرەتانییە، بە لکو سەرەتای کۆتاییە))

د. ئیبراھیم ئەقی

ئێستایش تۆ پێویستت بە پێڕزیایی لێکردنە، هەنگای گونجاوت گرتۆتەبەر و هەموو هەولێکت داوه بۆ دامەزراندنی باشتریان لەو شوێنە چۆلەیی هەتە و دەنەوێت کەسی گونجایی بۆ بدۆزیتەوه. ئێترچی؟ ئەمە ئەو پرسیارە یە کە زۆرێک لە بەرپۆوە بەران بەم شێوەیە وەلامی دەدەنەوه: "باشە، ئێستا خراوەتەسەر کارەکە، ئێستا پێویستە بوونی خۆی بسەلمێنێت، هەلێکمان پێدا و پاقیمەنی لەئەستۆی خۆی

دەبی!"، ئەوکاتە ی ئەم کارمەندە نوێیە دەست لەکار دەکێشێتەوه زۆریان سەیرلێدێت یاخود کاتیەک خۆشیان پاشی شەش مانگ بریاری دەرکردنی دەدەن هەر سەیریان لێدێت! بێگومانم لەوێ هەموو کاریکت کردووه بۆ دەستراگەیشتن بەم کەسە خوازاوه، بەلام ئێستا ئەرکیکی تەرت کەوتۆتەسەر شان ئەویش یارمەتی دانی ئەم ئەنجامە تازە یە دەستەکەتە بۆ سەلماندنی بوونی خۆی لە کۆمپانیاکەتدا. لەپاستیدا ئەم کاتە دا وەکو بەرپۆوە بەر پێویستت بە ئەنجامدانی کردارە یەکی تریشە کە ناوی دەنێین: ((کردارە ی پاش دامەزراندن))، لەچار هەنگای سەرەکی پێکدێت:

۱- پێشکەشکردن یان خستنه پوو:

زۆر بەرپۆوە بەر ئەوپەڕی هەولی خۆی بۆ دامەزراندنی کارمەندیکی ناوازه دەدات بەبێ ئەوێ ئەو کارمەندە بزانێت مۆچەکە ی چەند دەبێت و داھاتووی بەچی دەگات، لەکۆتاییدا ئەم کارمەندە باشە یان لەدەست دەردەچێت. بەراستی شەرە ئەم هەموو

هەول و ماندو بوونە بۆ دۆزىنەو و دامە زىراندنى باشتىن كارمەند كەچى دواتر بە ئاسانى لە دەستى بدەي! بۆيە باشتىر وە هايمە ھەر لە سەرە تاو وە باسى مۇچە و پىشەبىنى زىاد بوونى بگەي و لە كاتى چاوپىكەوتنى تايبە تىدا بۆي پوون بگەيتەو و لە سەرى پىك بگەون و دواتر وەكو شىتەكى چاوە پوان تەكراو نەيىبىت. خستەنە پووە كانت تۆمارىكە لەگەن لە پىش چاوى گرتنى ئەمانەش:

ا- دەستەواژەيەكى كورت بۆ بە خىرھاتنكردنى كەسە بەر بىژىر و كار بۆرە خساو وەكە وەكو ئەندامىكى نوڧى دەستەي كار كردنت.

ب- نازناو و كارى ديارىيكە.

ت- پۆژ و بەروارى دامە زىراندنى.

پ- ناوى سەركە كەي.

چ- مۇچەي مانگانەي.

ح- لىستى سودەكانى، گەر ھەبوو.

خ- مافى پشووكانى.

د- ماو وەي كار كردن لە ژىر چاودىرى و تاقىكردنەو.

ز- واژووى ھەروولا.

زۆر گونجاو وە باسى كاتى تاقىكردنەو وەيشى لەگەن دابكەي و كۆتايى ماو وەكەي بۆ ديارىيكەي، ھەروەھا دەبىت ئەم خستەنە پووە لە لايەن كار بۆرە خساو وەكەو و واژوو بگرت، ئەو جا دۆسيەيەكى دەدەيتى بۆئەرەي لە دۆسيەكانى خۆيدا ھەلىبگرت، وىنەيەك لە جۆرى كار و شىوايى دۇنيايى ياخود باجى پىويست بەنێرە بۆبەشى ھەژماركارى.

۲- گونچاندن و ئاراستە كردن:

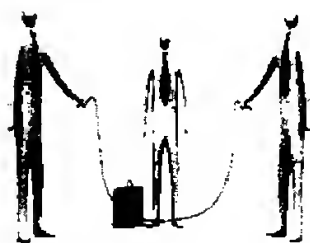
ھەرلەيەكەم پۆژى كار كردنەو وە ھەولى ئاساندنى ئەم كارمەندە بەوانى تىرى كۆمپانىيەكەت بدە، ئەو جا خۆت ياخود كەستىكى لەگەن دابەنێرە و بەناو كۆمپانىيا و

بەشەكانى دامەزراۋەكەتدا سۈرۈپخوات و ئاشىنايان بېت و ھەر زاتىيارىيەكى دەربارەى دامەزراۋەكەت گەرك بوو بىدەرى و باشتر ئاشناى بگە بە دامەزراۋەكەت، ئەم ھەنگاۋەش لە كۆمپانىيەكەۋە بۆلەۋى تر دەگۆرېت. ئاساندنى تەۋاۋى كارمەند بە ئەندام و بەشەكانى كۆمپانىيەكە لە ھەندىك كۆمپانىيەك ھەفتەى بۆ دانراۋە و لە ھەندىكى تىرىش دەگاتە يەك سال، ھەرچۆنىك بېت ئەمە پىۋىستى بە زىرى و تواناى زووفىرپوۋنى كەسى خوازراۋە. مەھىلە كارمەندە نوپىيەكە لەخۆيەۋە كاريكات مەگەر تەۋاۋ دلتىابېت لەۋەى كارەكەى راستە و توانادارە بۆ ئەنجامدانى. ھەرچۆنىك بوۋە پىۋىستە لەيەكەم پۇزى دامەزراۋەنىدا تۆ لەگەلدايىت ياخود كەسىكى تىرى بخەيتە تەك ئەگىنا ئەۋ كارمەندە ھەلدى يان باش فېرنايىت.

۳- مەشق و پرايىنان:

مەشق و پرايىنان كىدارەيەكى بەردەۋام و پىۋىستە ھەر لەسەرەتاۋە كۆلەكەكانى پونىيات بىرېت... مەشقكردن بەكارمەندە نوپىيەكە ھەر لە يەكەم پۇزى دەست بەكاربوۋنەۋە دەست پىدەكات و ئەمەيش مەنەنە بەخۆكردنى پى دەبەخشىت، ئەۋجا ئەمە فېرى ئەۋەشى دەكات چۆن بەباشترىن شىۋە كارەكانى ئەنجامىدات... ئەم كىدارەى مەشق پىكردنە باشتر ۋە ھايە خۆت پى ئەنجامىدەى، ياخود كەسىكى باشى بۆدانىتى و بەجۋانى لەسەر كارەكەى پايىپىننىت.

۴- ھەلسەنگاندن:

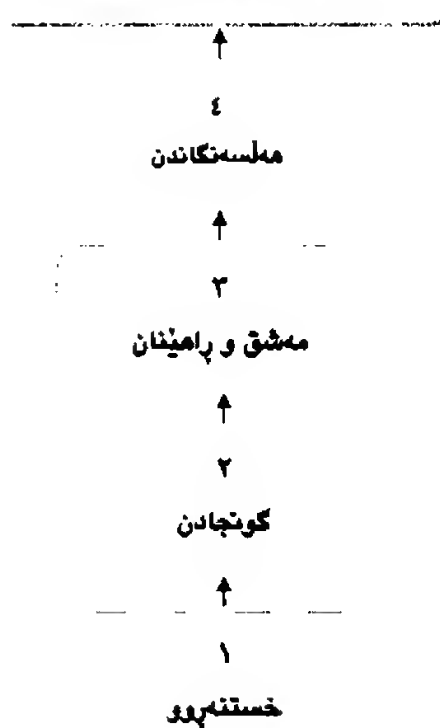
ھەلسەنگاندن ئامرازىكى تۆرباشە بۆ دوستكردنى پەيۋەندىيەكى تۆرباش. تۆرىك لە كۆمپانىيەكان پاشى مانگىك لە دامەزراۋەند ھەلسەنگاندن بە كارمەندە تازەكەى دەكات، ئەۋجا پاشى سى مانگ و دواترىش شەش مانگى داھاتوۋ، ئەۋجا ھەلسەنگاندنى سالانە.

بەلام من ھەمو پۇژىك كارمەندە نۆيىيەكانم ھەلدەسەنگاند! پەنگە زۇرت لەمە سەيرىت
 و بلېئى: كات و دەستپەتالى زۇرى دەوتت، لەپاستىدا كارمەندى تازە زىيانى زۇرت پىئ
 دەگە يەنيت گەر خۇاكپىيدانى پەرچدانەو (فېدباك)ى ماوۋى يەك مانگى پىئ نەدەى،
 پىئويستە ئاراستەكانى راست بىكەيتەو بۇئەوۋى لەگەل كارى پۇژانەيدا بگونچىت، بۇيە
 ئەو ئاراستەيەى من گرتىبوم بەدواداچوونكردن بوو بۇ كارەكانى پۇژانەى كارمەندە
 نۆيىيەكە و يارمەتى دانى بوو بۇ گۇرپىنى لاسارىەكانى و ئەوجا ھەمو ھەفتانەيەك پىئكەو
 دادەنىشتىن و ھەلسەنگانمان بۇ كارەكانى دەكرد و پىكخستىنمان بۇ دەكردەو. من
 بۇماوۋى سى مانگ بەردەوام دەبووم لەسەر ئەنجامدانى ئەم كارە، ئەوجا بېرىرى
 ئەو دەدەم كە پىش كەوتوۋە يان ھەر لەجىگەى خۇيەتى، دواتر دانىشتىن ھەفتانەم
 دەكرد بە دوو ھەفتە جارىك و ئەوجا ھەمو مانگىك. لەلاى ھەر كارمەندىك
 لەدامەزراۋەكەمدا راپۇرتىك يان لاپەرەيەكى ھەلسەنگاندنى ئەم كارمەندە تازەيە ھەبوو،
 كە پاش ئەوۋى دەيدا بە سەركردەكەى ئەويش بۇمنى دەھىئا. پەنگە بەم قسانەى من
 بلېئى قسەى زىيادە و ھىچن و كەس بۇى ناكرىت و نايپەرژىت ئەم كارە ئەنجامبەدات،
 مەنىش بىگومانەت دەكەمەو لەوۋى كە گەر ھەلسەنگاندنى باش بۇ كارمەندەكەت نەكەيت
 ئەوا بەخىرايى دەرى دەكەيت و دواترىش ناچارى دووبارە دامەزىراندەوۋى كارمەندىكى
 تردەبىت. بزانە كە كارمەندانەت باشترىن يارمەتى دەر و كارپەرەوانكارى تۇن و لەپىگەى
 ھەلسەنگاندنىانەو دەتوانى خەوشى و لاسارىەكانىان نەھىلىت و بىيانخەيتەسەر پىگەى
 راست و بۇخۇتياى كىش بىكەيت.

كردارى بەدواداچوونى پاش دامەزىراندان يارمەتى كارمەندى نوئ دەدات بۇ زو
 پىزگارپوون لەكاتى ھەلسەنگاندن و گونجاندن، ئەمەيش پىزلەخۇگرتنى بەرزتردەكاتەو و
 مەمانەى باشترى بەخۇى دەبىت، ھەرۋەھا ئاشناى دەكات بەو كار و ھەنگاوانەى
 پىئويستە بىيانگىتەبەر و ئەنجاميان بەدات كە پىئويستىن لەسەرى بۇ سەرخستنى كارى
 دامەزراۋەكەت و پايى كردنى ئىش و كارى خۇيان، ئەمەيش بەسوود بۇخۇت و

دامه‌زراوه‌که‌شت ده‌گه‌پیت‌وه، له‌به‌رام‌به‌ریشدا کارمه‌نده نوییه‌که هه‌ست به‌وه‌ده‌کات که به‌لی‌نه‌مه‌نه‌و جی‌گه‌دروسته‌یه‌که‌به‌دوویدا‌گه‌پاوه‌و وادۆزیویه‌تیه‌وه.

کرداره‌ی پاش دامه‌زاندن

- (۱۴) په‌له‌مه‌که له‌ده‌رکردنی بریاری دامه‌زراندن.
- (۱۵) به‌بی‌ پشتگیری ده‌سته‌ی کارت هیچ کارخوایک دامه‌مه‌زیتنه.
- (۱۶) به‌بی‌ پیداجوونه‌وه به‌ داتا و زانیاریه‌کانی هیچ کارخوایک مه‌که‌ره کارمه‌ندنت.
- (۱۷) ماوه‌ی چاوپیکه‌وتنی که‌سیتی به‌بی‌ مؤله‌تی کارخواز نۆر دریژ مه‌که‌ره‌وه.
- (۱۸) به‌پشت به‌ستن به‌ هستی خۆت هه‌لی کار به‌که‌س مه‌ده.
- (۱۹) به‌پشت به‌ستن به‌ راستیه‌کان به‌ ته‌ن‌ها هه‌لی کار به‌که‌س مه‌به‌خشه.
- (۲۰) به‌هۆی پیشکه‌شکردنیک‌ی ناباش و ناسه‌ره‌نج پاکیشه‌وه کارخوایکی گونجاو له‌ده‌ست مه‌ده.

۸۸-دەرگىزىن..كارىڭ ھەر لەسەرە تاۋە لەسەرى پىڭ كەتتۇن:

((ئەوان لىرەدا لەسەرە تاۋە پىۋەكەن لەقەنارە دەدەن، دواتر تاقىيان دەكەنە))

مۆلۈر

ھەرگىز كارمەندىكت دەرگىزىن؟ گەر بەلى
 ۋەلام دەدەيتەۋە، ئەي ھەستەت بەرامبەر ئەم
 كارەت چۆنە؟ ھەرگىز نەمبىنەۋە بەپىۋە بەرىڭ بە
 بەلى ۋە پىم خۇشبوۋە ئەم كارەمەندەم دەرگىزىن
 ۋەلامى دايتتەۋە. زۆر جار ۋەلامەكەن بەم شىۋەيە
 دەيتتە: "ھەستەم بە تاۋان كىر، زۆر ئازارم چىشتە،

نەمدەتۋانى بەئاسمانى دەرى بىكەم، ئەۋ پۇۋە نەمتۋانى بىنوم، تەنەت زۆرىڭ لە
 بەپىۋە بەران پەتى بەكارھىتۋانى دەرگىزىن شىيان دەكەدەۋە ۋەداۋيان لەكەسىكى تر
 كىرەۋە لەبىراندە ئەم كارە نەجام بەدات. ھەرچەندە تۆلەكەردارى دەرگىزىن بەھىزىت،
 بەلام ھەرگىز بە نەجامدانى ھەستە بە خۇشى ناكەيت. جۆرچ ئالىۋت زۆر پاستىگۈبۈ
 كاتىڭ گوتى: "لەھەمۇر پۇشتىڭىدا ۋەنەيەكى مۇدەن ھەيە"، بەلام زۆر جار ناچارى خۇ
 پىزگا كىرەن لە سىۋە خراپىۋەكە بۇئەۋە سىۋەكەنى تىرىش خراپ نەكات، لەپاستىدا
 كىرەدەرى دەرگىزىن بەشىكى گىرگى كارى بەپىۋە بەرە، ھەر بەپىۋە بەرىڭ نەتۋانىت
 كىرەدەرى دەرگىزىن نەجامبەدات ئەۋا باشتر ۋەھايە كىرەدەرى دامەزەندىش نەجام بەدات،
 ياخۇد بەلەي كەمەۋە نەبىتە بەپىۋە بەرى يەكەم. دەرگىزىن تۋانىيەكە ۋەكۈ ھەر بەھەرە ۋە
 تۋانىيەكەنى تر، دەتۋانى تۋىزىنەۋەيە بىكەي ۋەلى بىكۈلەتەۋە ۋەفەرى نەجامدانى بىت،
 يادى بىگىت بۇئەۋەيە بىتتە كارىكى ئاسان ۋەبى مەلام ۋەتەندۈست بۇتۇ. ((ھىچ كارىڭ
 تەۋا نەبۈۋە تاۋەكۈ بەتەۋاۋىۋە دادەنرەت))

فوجى

بەرلەۋەى بېرىرى دەرکردنى ھەر كارمەندىك دەرېكەى، خولەككە بەخۇت بدە بىر
ۋەلامدانەۋەى ئەم پرسىيارانە:

- ھېچ ئەگەرئىكى ترم بۇماۋەتەۋە؟
- ئايادەتوانم لەرىگەى گواستەۋەى بۇ بەشىكى تر بېھىلمەۋە؟
- ئايا دەگونجىت ھەلى تىرى پىئىدرىت؟
- ھەموو شىتېكم بەباشى لەگەل ئەنجامداۋە بۇنەۋەى بىگاتە سەرکەۋتن؟
- بەباشى پامىنانم پىكرىدۋە؟
- ئايا ھەموو ئەز زانىارىانەم لايە راستن؟
- ئايا من بەخىرايى ئەم بېرىارەم داۋە؟

گەر ۋەلامەكانت بۇ ھەموو پرسىيارەكان بەلى يە، ئەۋا پىۋىستە ھەرنىستا دەرى
بىكەيت، ئەۋجا ئەم پرسىيارانە لەخۇت بىكە:

- كەى ئەمە ئەنجام بدەم؟
  - ئايا من بەتەۋاى دۆسىيەكانەۋە ئامادەم؟
  - كەسىكى تر ھەيە جىگەى بىگىتەۋە؟
- پاش ئەمە بوەستە و خۇت ئامادەبىكە بىر دانى بېرىرى دەرکردن و پىپراگەياندىنى
بەسەرکەۋتۋىي.

۸۹- كىردارەى دەركىرىن:

((پىئويستە توندوتىزىم تەنھا بۆلەۋەى بە سۆزىم))

ۋاپام شىكىپىر

بۆنى بە پىئو بەرى گىشىنى ئوتتلىكى
بىچكۆلەن زۆرى سەير لىھات و گوتى: "چى
كىردارەى دەركىردە، بۇ تۆ بىرۋات ۋە ھايە كە
يەك خولەكىش لە دەستى خۆم دە دەم بۇ
توردانە دە رەۋەى سىتۈكى خىراپ لە نىئو
سە بە تەكەم؟"، گوتى: كەۋاتە ھەمىشە چى
دەكەيت؟ گوتى: "كەسەكە بىانگ دەكەم بۇ

نوسىنگەكەم و پىئى پادەگەيەنم كە دەركىراۋى. بەلى مەن لەكاتى دەركىردى كارمەنددا بەم
شىۋەيە پەفتاردەكەم و ئەمەم بەلاۋە پەسەند و باشە"، ئەۋجا ھەمدىس لىم پىرسىيەۋە:
خولى دامە زىراندنى كارمەند لاي تۆ چەندە؟ گوتى: "بەدىارىكىراۋى نازانم، بەلام ئەۋەش
دەزام كە ۵۵٪ ناۋەندى تىكپاي ئوتتلىكارىيە".

بەپاستى سەيربۈۋەنەيدە زانى تىكپاي خولى دامە زىراندن لە ئوتتلىكەى خۇيدا چەندە
دەيزانى لە ئوتتلىكەى بەگىشى چەندە! لەپاستىدا دەيويست تىكپايەرزەكە بىشارىتەۋە و
سەرزەنشى ئەۋانى تىرىكتە.

دەركىردىن كارى بەپىئو بەرە بۆيە پىئويستە فىرى چۆنىتى ئەجامدانى بىت ۋەكو ھەر
كارىكى تىرى كارگىرى، بۆيە پىنگەم پىئىدە كە كىردارەى دەركىردىن بۇ پوونبەكەمەۋە كەلە
چۈر قۇناغ پىككىت:

۱- چاپینگه‌وتن و نامه‌ی به‌دواداچوون:

فرانسېس بېکۆن ده‌لێت: "من هه‌موو مرقفێك به‌قه‌رزاري پېشه‌گه‌ی ده‌زانم"، له‌ هه‌نگاوی به‌كه‌مدا له‌ نوسینگه‌گه‌ی خۆت چاوت به‌ كارمه‌نده‌گه‌ت بكه‌وێت و هه‌لسه‌نگاندنی ته‌واوی بده‌ری و بۆچونی خۆتی له‌ باره‌ی په‌فتاره‌كانیه‌وه‌ بخه‌ره‌پوو. دانیابه‌ له‌وه‌ی به‌باشی له‌ هه‌لسه‌نگاندنه‌گه‌ت تیگه‌یشتووه‌، پێگه‌ی پێیده‌ بۆچوونی خۆیت بۆ ده‌ربهرپێت، ئه‌وجا نه‌خشه‌یه‌کی کاری بۆ دابهرپێژه و پیتی پاڤه‌یه‌نه‌ كه‌تو چیت له‌ ده‌وێت و هه‌ره‌شه‌ی ئه‌وه‌شی لێبكه‌ گه‌ر خۆی نه‌گۆرپێت ئه‌م كاره‌ باش و پێشنیار بۆكراوانه‌ی ئه‌نجام نه‌دات ئه‌وا داها‌تووی له‌م كۆمپانیای تۆدا باش نابێت. ئه‌وجا پێگه‌ی پێیده‌ باوه‌كو بپواته‌وه‌ سه‌ر ئه‌و كاره‌ی تۆ پیتی ده‌سپێری، له‌ نزیکه‌وه‌ چاودێری بكه‌ به‌بێ خۆبارگاوی كردن به‌نه‌ر، هه‌ولیده‌ وه‌ها هه‌ستبكات كه‌تۆ ده‌ته‌وێت یارمه‌تی بده‌ی و چاکی بكه‌یت.

۲- بۆچوونی ئاراسته‌ بكه‌ و كۆبوونه‌وه‌ی به‌دواداچوونی بۆ ئه‌نجامیده‌:

گه‌ر په‌فتاره‌كاني باش نه‌كرد، جاريکی تر به‌دویدا به‌هه‌نیره‌وه‌ و ئه‌مجاره‌يان كاتيکی دیاریکراوی بۆ دانێ بۆنه‌وه‌ی په‌فتاره‌ نه‌شیاوه‌كاني بگۆرپێت ئه‌گینا ده‌رده‌کریت.

۳- جاريکی تۆ بۆچوونی ئاراسته‌بكه‌ و هه‌لی باشتربوونی پێیده‌:

گه‌ر كارمه‌نده‌كه‌ هه‌رله‌سه‌ر بۆچوون و په‌فتاره‌كاني به‌رده‌وام بوو ئه‌وا جاريکی تر ئاگاداری بكه‌ره‌وه‌. باشتروه‌هايه‌ ئه‌مجاره‌يان پێنج شه‌مه‌بێت و پیتی بلی: بوه‌سته‌، تاثيره‌ و به‌س، دواتر پۆزی يه‌ك شه‌مه‌يشی بۆبكه‌ره‌ پشوو" چونكه‌ هه‌ینی و شه‌مه‌ خۆی پشوو و يه‌ك شه‌مه‌يش ئه‌مه‌ سێ پۆژ ده‌كات، بۆنه‌وه‌ی به‌باشی بێر له‌ په‌فتاره‌ نه‌شیاوه‌كاني بکاته‌وه‌.

كانتېك ئەم كارە ئەنجام دەدەي ئەوكات دەبىنى پۇژى دوو شەممە كارمەندەكە خۇي پۇژى دووشەممە دىت و نامەي دەست لەكاركېشەنەوەت پېشكەش دەكات، ھەندىكىيان پەشىمانى دەردەبىن و واز لەپەفتارە خراپەكانيان دەمىنن و دەگەپىنەوە سەر كارەكانيان، بەلام پاشى ماوہەك دەست دەكەنەوە بە نواندىنى ھەمان جۆرە كردار و پەفتار و بەھۆيەوە ناچارى خۆت دەريانبكەي.

۴-دواين پۇژ:

ئەمە ئەو پۇژەيەكە چاوت بە كارمەندەكە دەكەوئەت ھەوالى دەركردنى پېژادەگەيەنەت، بۆئەوہى ئەم كارەيەش ئاسان ئەنجامبەدەي پېويستە بزانى كە ئامادەي ھەموو شىتېكت لەبارەي ئەم كارمەندە و دەركردنەوە ئامادەكردوہ، بەم شىئەيە:

أ- دۆسيەي ئەم كارمەندە بەگشتى بە چاوپۇشېن لەم كارەي ھەلەيەي.

ب- دواين شىكى پارە و ھەموو مافەكانى ترى لەشىئەي زىيادە موچەي و موچەي مەترسى ئەو ماوہەيەش كارى تېداكردوہ، بېگومان ئەمەيش پىشت بەستە بەسالاكانى كاركردنى و پاميارىتى كۆمپانياكە و ھەموو مافىكى ياساينى كارمەندەكە.

كارمەندەكە بانگ بىكەرە نوسىنگەكەي خۆت و بىريارى دەركردنى پى بلى، لەگەل پاراستنى بەھا موقۇبوونى، بېگومان دەزانى دەركردن كارىكى خوازراو و ئاسان نىيە، بۆيە ئۆر لەگەلېدا قسەمەكە و باسى ھىچى ترى لەگەلدا مەكەرەوہ، لەم جۆرە دۇخانەدا ھەمىشە مەن دەمگوت: "كىفەن ئەم جۆرە پېشەيە واپزانم دەردى تۆ ناخوات، كانتېك داوات لىندەكەين واز لەم كارە بىننى يارمەتىشت دەدەين بۆ دۆزىنەوہى كارىكى باشتر و گونجاوتر لەگەل تۆ، بۆئەوہى بتوانى لەجىگەيەكى تر باشتر خەزمەتبكەي و بەھرەكانتيان بۆ دياربەخەي". ئەوجا ھەوالە خۆشەكانى پېئىدە و پىتى بلى: "فەرموو ئەوہش موچەي پازدە پۇژ لەگەل ھەموو تايىبەتمەندىەكانت لەو ماوہەيدا و موچەي دووہەفتەي ترى كاركردنىشت بۆ خەرج دەكرىت، بەبى كاركردن)) ئىنجا لەچاوانى بېوانە و پىتى بلى:"

هیوام سه‌رکه‌وتننه"، ئه‌وجا تاوه‌کو لای ده‌رگای نوسینگه‌که‌ت بییه. به‌ئێ پێویسته به‌پێوه‌به‌ر به‌م شێوه‌یه کارمه‌ندانی ده‌ربکات.

پێکه‌یوکی تریش هه‌یه که به‌ر له‌وه‌ی ده‌ری بکه‌ی داوای لێکه‌ی که خۆی داوای ده‌ست له کارکێشانه‌وه بکات" یۆئه‌وه‌ی تۆ ده‌ری نه‌که‌یت. ئه‌م هه‌ل پێشکه‌شکردنی ده‌ست له کارکێشانه‌وه‌یه کایه‌ی ئه‌وه‌ی پێده‌دات نه‌ختێک خۆراگرانه‌تر په‌فتاربکات و خۆی به به‌رپرسیار بزانیته و تۆیش تاوانبار نه‌کات.

دوایین چاوپێکه‌وتنی تاییه‌تی: ئامانجی پشت ئه‌م چاوپێکه‌وتنی ئه‌وه‌یه هه‌موو هه‌لیکی گونجاو به کارمه‌نده‌که‌ت بده‌ی، بۆنموه: ده‌توانیته چاوی به‌سه‌رۆکی کۆمپانیا یاخود خاوه‌نی کۆمپانیا بکه‌ویت و پای خۆی پێ بلێته، به‌پێی ئه‌زمونی خۆم بۆم دیارکه‌وتوه که دوایین چاوپێکه‌تن سودی زۆره و گرنگترینیان:

۱- یارمه‌تی کارمه‌نده‌که ده‌دات له‌ئێشه‌که‌ی ده‌رنه‌کریت گه‌ر سته‌می لێکرا‌بوو یاخود بوختان بۆ ئه‌م کارمه‌نده کرابوو.

۲- یارمه‌تی به‌رپرسیانی کارگێڕی ده‌دات خۆیان له تێوه‌گلان له‌ کێشه دیاریکراوه‌کان به‌دروربگرن.

کردارەى دەرکردن

۱. دەرکردن ۲. دەرکردن ۳. دەرکردن ۴. دەرکردن ۵. دەرکردن ۶. دەرکردن ۷. دەرکردن ۸. دەرکردن ۹. دەرکردن ۱۰. دەرکردن

↑

۴

دواین پۇڭ

↑

۲

دووەم جار بۆچوونی ئاراستەبکە

↑

۲

بۆچونتی ئاراستەبکە و ھەلى پىنبە

↑

۱

چاوپىكەوتن و نامەى بەدواداچوون

۹۰- دە خالى بىقە لەكاتى دەركردنى ھەر كارمەندىكىدا:

((ھەرگىز لەكاتى تورەيىدا كەس دەرمەكە. كاتىك تورەدەم بىست و چوار كاتىمىر چاۋەپوان دەم كەچى ھىشتاكە ھەست دەكەم تورەم، بەلام لەم كاتەدا جىبەجى كەردنى بىپارەكان باشتىر و ئاسانتىر و كاريگەرتىر دەبن))

فرانك باككا

دەخالى مەترسىدار و بىقە كە پىويستە لەكاتى دەركردنى ھەر كەسىكىدا لەپىش چاۋى بگىرىت:

۱. بەبى ئامادەكردنى دۆسيە و راپۇرتەكانى تايىبەت بەو كارمەندە كەردارەى دەركردن ئەنجام مەدە.
۲. بەبى قىلمەندى كارگىرى ئەم كەردارەيە ئەنجام مەدە.
۳. لەبەرھۇكارى تايىبەتى خۇت كەس دەرمەكە.
۴. پەخنى مەكە.
۵. بەھۇى سۆزەۋە دەرى مەكە.
۶. كاتى زۇر بۇ دەركردنى بەقىرۇ مەدە.
۷. زۇر قىسەى لەگەلدا مەكە.
۸. پەلەمەكە.
۹. زۇر چاۋەپوان مەبە "چون بە تىپەپىۋونى كات پەنگە دىسانەۋە ھۇگىرى بىتەۋە.
۱۰. پاش دەست لەكارگىشەنەۋەى كارمەندى نەرىنى و خراب لای خۇت رامەگرە.

ئىستايىش بىر لەۋە بگەرەۋە:

گەر بەرپۇەبەر كارمەندىكى بەھۇى ئالپەتۋوبىيەۋە دەكرد باشە كى جىگەى دەگىرتەۋە بەرپۇەبەر يان كارمەندىكى لىتەتۋو؟

۹۱-چۈن دەزانیت تیشك خراوۋەتەسەر تۆ؟

((گەر نەتوانى پاستى بدۆزىتەۋە لەھەر كوئيەك بيت، كەواتە پيئت ۋە ھايە لەكۆى دەيدۆزىتەۋە))

سۈگن

- ۱- كاتىك دەزانى ۋە سست دەكەيت سەرۆك كارەكەت زۆر پەخەت دەكات.
- ۲- كاتىك نامەى خراپ ئەجامدانى كارەكانت بۇ دىت، نامەى نادەستخوشيانە.

- ۳- كاتىك سەركارەكەت لە ئىشە گىنگەكاندا پەنات پى ناگرىت.

- ۴- كاتىك لە ئەجامدانى فېدباك دەۋەستىت.
- ۵- كاتىك ھىچ كەسك باس لە بۆچوونى تۆ ناكات.
- ۶- كاتىك دەۋرۋەرت پەلەيان بەرز دەكرىتەۋە ۋ تۆيش ھىچ.
- ۷- كاتىك كۆمپانیاكە بىريارى كەمكردنەۋەى مۇچەدەدات ۋ تۆيش كەمترىن ۋەردەگرىت.

- ۸- كاتىك مۇچەى تۆ زۆر لەۋانى تر زىادترە، ئەۋانەى مۇچەيان زۆرە زووتر لە مۇچە كەمەكان دەردەكرىن.

گەر ھەستت بەھىچ كام لەۋ ئاماژانەى پىشۋوتىركرد ئەۋا بزانە تۆ بۇ دەركردن دىيارىكراۋى، بەدوۋى كارىكى تردا بگەپى، باشتىر ۋە ھايە خۆت دەست لەكاربىكىشىتەۋە ياخود بەرلەۋەى دەرت بگەن خۆت چاكىكە ۋ فرىاي خۆت بگەۋە.

تۆ ئىستا بە تەواۋەتى ئاشناى دامەزراندن و دەرکردىشى. بزانە خۇپاراستن پاشترە
 لە چارەسەر. ھەربۆيە تۆيش ورياپە و بەژىرانە كارمەندانت دابمەزىنە و زانىريان
 لە بارەۋە كۆيكەرەۋە، پىۋىستە متمانەت بە پەيھەستت بىت. گەر بپىارى دەرکردنى
 كارمەندىكت دا ئەۋا ۋەكو مۆۋىكى باش ئەم كارە ئەنجام بەدە، ۋەك بىنيامين فرانكلين
 جارىتيان گوتى: " دادگەرى پاستىيەۋ جىبەجى دەرگىت"، دامەزراندن بگەرە ئامانجىت،
 مەۋلى فېرىبونى بەدە ۋەك چۆن براۋەي خەلاتىكى زىرىنى ۋەرزىشى ئاشناى جۆرى
 ۋەرزىشەكەيەتى، كىتېبى زۆر بخوئىنەرەۋە، گوى لە فېدىۋى زۆر بگەرە و بېينە، ئامادەى
 كۆپرەكان بە، چەندە دەتوانى فېربە، لەمۆۋە بەلئىن بەخۆتبەدە ۋەمەرەستە .
 لەكۆتاشدا گوتەيەكى فرانسىس دروبىت بۆ دەھىنمەۋە: " ھەموو كارىكى مەزىن
 سەرەتايەكى ھەيە، بەلام بەردەۋامبىون تاۋەكو كۆتايى سەرکەۋتن و شكۆمەندى
 پاستەقىنە بەرمەم دەھىنى".

بپىاربەدە كە ھەموو شتىكى تايەت بە دامەزراندن و دەرگەردن فېرىت...

گۆتساوشەگان

بېروابونت بە خۆت نەيتى سەرگە وختتە ..

((ھەرچىيەك مېشكى مۇۋەبتوانىت ۋەرى بگىرىت و بېرواى پېبىكات، دەتوانىت بىكات بەپاستى و بەدىبەيتى))

كلىمنت سىرتىن

پۇزىك برايان بە شاكيائى خىزانى گوت: " نازانم چى بىكەم، ۋەختە كارەكەم لەدەست دەدەم، كىپارەكانم لە خراپەۋە بۆ خراپتەر دەگۆپىن ۋەرزەدەرەكانىشم لە ھەموو لايەكەۋە داۋاى قەرزى خۇيانم لى دەكەنەۋە. دەيت من چى بىكەم؟ باشە من بۆچى ئەم ھەموو نەگبەتەم توش بوۋە؟"، ژنەكەيشى گوتى: " برايان گوتى بەسبەى مەدە، ئىستە بۆ نەختىك بەسسىرەۋە و سەيرانى شوتىنىك بىكە". برايان بەقسەى ژنەكەى كىرد، پۇيشتە سەيران، گەيشتە دارستانىك و ماندووبوون ناچارى كرد دابنىشى. لەناكاۋ لەنىو درەختەكانەۋە پىاۋىكى پىر دىاركەوت و لىنى نىزىك كەوتەۋە و لىنى پرسى: " ئەى كوپى گەنج بۆچى خەمبارى؟"، برايان كىشەكەى خۆى بۆ پىاۋە پىرەكە گىپاۋە، پىاۋە پىرەكەش پىكەنى و بەدەنگى بەرز و نەرم پىنى گوت: " وابزانم دەتوانم يارمەتت بەدەم!"، شىكىكى دابە برايان و داۋاى لىكرد سالى داھاتوۋ بگەپىتەۋە ھەمان جىگە بۆنەۋەى وامەكەى بۆ بگىرپىتەۋە.

برايان گەپاۋە مالى و دواتر كاتىك بەجوانى سەبرى شىكەكەى كرد بۆى دىاركەوت كە شىكەكە ۵۰۰،۰۰۰ دۆلارى پى دەبەخشىت! ئەم پىاۋەيش يەككىكە لەگەۋرەترىن مىلياردىرەكانى جىھان كە ئەۋىش جۆن دىپۇكفلر بوۋ. برايان زۆر دلشاد بوۋ، بەژنەكەى گوت: " قەرزى ھەموو قەرزەدەرەكان دەدەمەۋە و سەرلەنۆى دەست پىدەكەمەۋە"، ئەۋجا بۆ خولەكىك پىرى كىردەۋە و گوتى: " نەخىر ئەم شىكە ھەلدەگرم و ھەلدەدەم

به‌بی یارمه‌تی نه‌وانی تر کاره‌که‌م بۆ باشتر هه‌نگاو پێبینیم" ، بۆیه بانگی هه‌موو خاوه‌ن قه‌رزه‌کانی کرد و له‌گه‌ڵیاندا رێککه‌وت که به‌ مانگانه پاره‌کانیان بۆ بگێڕێته‌وه .

برایان ده‌ستی دایه کارکردن، زۆری به‌ژیرانه کاری ده‌کرد و خۆیشی ماندوو ده‌کرد، به‌ماوه‌ی که‌متر له‌یه‌ك سال سه‌رکه‌وتنێکی مه‌زنی به‌ده‌ست هێنا .

سال تێپه‌ری و کاتی نه‌وه هات بگه‌ڕێته‌وه نێو باخچه‌که و شیکه‌که‌ی به‌پێژ پۆکفلر بگێڕێته‌وه ، کاتێک برایان گه‌یشته‌وه جێگه‌ی مه‌به‌ست پیاوه‌که‌ی له‌نێو دره‌خته‌کاندا بینیه‌وه ، کاتێک ویستی به‌سه‌رهاتی خۆی بگێڕێته‌وه ، له‌و کانه‌دا ئافره‌تێکی سه‌پی پۆشی بینی که‌بۆلای پیاوه‌ پیره‌که ده‌هات، نه‌وجا نه‌م ژنه سه‌پی پۆشه به‌ برایانی گوت: " هیوادارم بێزاری نه‌کردبیت، من نه‌خۆشه‌وانم له‌ خانه‌ی به‌سالدا پۆشستوان، نه‌م پیاوه زۆربه‌ی جاره‌کان له‌ماله‌که هه‌ڵدیت و به‌ هه‌رکه‌سه‌یک رابگات پێی ده‌لێت: " من جۆن د . پۆکلری ده‌وله‌مه‌ندم" .

ئێستایش ده‌مه‌وێت لێت بپرسم: " چی وه‌های له‌ برایان کرد وه‌ها سه‌رکه‌وتوو بیت؟ نه‌م چه‌ك یان شیکه قه‌ڵبه بوو، یان باوه‌ر و متمانه‌ی؟" ، برایان به‌باشتر له‌چاران کاری کرد، ژیرتر و باشتر کاری بۆ گه‌یشتن به‌ ئامانجه‌که‌ی ده‌کرد . باوه‌ره مه‌زنه‌که‌ی وه‌های لێی کرد به‌ ته‌واوه‌تی هه‌موو هێزه‌کانی بقوزێته‌وه و به‌ پێداگیری و ئارامگریه‌وه کاربکات، به‌لێ نه‌وه متمانه و باوه‌ری بوو به‌سه‌رکه‌وتن که نه‌م که‌توارییه‌ی بۆ ئافرانده‌، تو و نه‌وانی تریش ده‌توانن هه‌مان کار نه‌نجام ده‌نه‌وه .

ده‌توانی تۆیش سه‌رکه‌وتوو بیت نه‌وه‌ك ته‌نها له‌ ئیش و کارتدا به‌لکو له‌ هه‌ر چوار به‌شه‌که‌ی ژياندا: تاپه‌تی و پیشه‌یی و دارایی و ته‌ندروستیش . نه‌م کاره‌یش ته‌نها پێویستی به‌ گرتنه‌به‌ری هه‌نگاوێکی پێویسته که‌ ناوی کرداری لێ ده‌نێن . نه‌و ستراتێژه‌تیانه‌ی له‌م په‌رتوکه‌دا فێری بووی به‌کاریان بێنه ، به‌و مه‌رجه‌ی چه‌ندین جار بیان خۆنیه‌وه و به‌باشی لێیان تێبگه‌ی، بیان که‌ره خرووت بۆ به‌دیه‌تانی سه‌رکه‌تنت .

دەتوانى فېئىرى خووەکان بېت دەشتوانىت بېان گۆرېت، بۆيە خۆت پايىنە و سەرکەوتن بکەرە خووت. ئامانجەکانت ديارىبکە، کاتەکانت ھەلبسورپنە، بېريارى باشتر دروستبکە، سەرکردەيەکی ناوہزە بە، دامەزرىنەرتىکی زۆرباشى دەستەي کارى سەرکەوتوبە، ھەولبەدە دەستت بە زۆرتەرين ئامانجەکانت بگات و چىژ لەکارەکانت ۋەريگريئ، بەبەکارھيئەتانی ئەم کليلە کارا و مەزنانە.

ۋەشەکانى جۆرج بېرنارد شو زۆر راستن کاتىک دەلېت: "ھەولى بەدەست ھيئەتانی ئەوہبەدە کە ھەزەت لايەتە، ئەگينا ۋەھات لايەسەردەيت ئەوہت خۆشەپيئەت کەبەدەستى دەھيئەت"، بۆيە چاۋەپوان مەکە تاۋەکو شتەکان پوودەدەن، خۆت بېان ئافرىنە، گۆي بۆکەسانى نەريئى مەگرە، گەر و تيان تۆ ناتوانى شتەيک بکەيت ئەوا بزانە قسەکانى ئەوان دوورن لەپاستىيەۋە و ئەوہيشى دەيلتەن گرنگ نيبە.

گرنگى بەخۆتبەدە، لەبېرى مەکە پيئەنەيت، ھيرۆدۆت جاريئە گوتى: "گەر پياۋ ناچارپوۋ ھەميشە سورپيئەت لەسەر شتەکان و چىژ ۋەرنەگريئ و نەھەسپتەۋە ئەوا قوشى شيتى دەبېت، لە زۆر پوانگەشەۋە ناھاسەنگ دەبېت".

ئىستاناکە شارەزايى بېست و پيئەنچ سال لەکارى پيشەيى و فيئەکارى و گەرپانى خۆمت بۆ بەردەستە، بۆيە بەباشترين شتەۋە بەکارى بېنە و سەرکەوتنى پى بەردەستىخە. سوپاست دەکەم لەبەرامبەر ئەوہى پيئەت پيئەدام بە بېست و پيئەنچ سالى ئەزمونم بەشدارت پيئەکەم، ھيوادارم سەرکەوتوبېت و خۆشەختى و نەندروستى باشترت بە بەش بېت. بەختىكى باش و خوا ئاگاي لیت بېت.

دە راسپاردە بۆ سەرکەوتن و بەختەوهری

- (۱) بڕوایکە کاتێک ئەوانی تر بە گومانن.
- (۲) کاربکە کاتێک ئەوانی تر خەون دەبینن.
- (۳) گوئیگرە کاتێک ئەوانی تر قسە دەکەن.
- (۴) بە شان و بالیاندا هەلبەدە کاتێک ئەوانی تر پەخە دەگرن.
- (۵) پێیکەنە کاتێک ئەوانی تر دە نالێنن و گازندە دەکەن.
- (۶) دروستبکە کاتێک ئەوانی تر دە پووخێنن.
- (۷) لەبیربکە کاتێک ئەوانی تر پێداگیری دەکەن.
- (۸) لێبوردە بە کاتێک ئەوانی تر تۆمەتبار بە خشنەوه.
- (۹) خوشەویستی دەربەرە کاتێک ئەوانی تر ڕقیان دەبێتەوه.
- (۱۰) لەبیری نەکەیت کە پێویستت بە گیانیکی گالته جارانە و کە مۆلەکی یەکی گەورە ی ئارامگرییشه.